

Till
Kommunstyrelsen

Uppföljning av budget 2011 - Tertiärrapport 2 med delårsbokslut per den 31 augusti 2011

Renovering och ombyggnad av bankettkök samt Stadshuskällarens och Ekens kök i fastigheten Eldkvarnen 1. Genomförandebeslut

Idrottsnämnden: Förslag till ändring av allmänna lokala ordningsföreskrifter för Stockholms kommun gällande Hägerstensbadet, dnr 667-2631/2008

Idrottsnämnden: Hjulstahallen, begäran om investeringsanslag för byggnation av ny idrottshall i anslutning till Hjulstaskolan, dnr 328-977/2007

Äldrenämnden: Uppföljning av stadsdelsnämndernas handlingsplaner och säkerhetsföreskrifter för hur anställda ska agera när äldre utsätts för övergrepp, dnr 327-1128/2007

Kommunstyrelsen: Utökning av lån för tillbyggnad på Enskede Rackethall Sockenvägen i Årsta, dnr 328-1062/2008

Trafik- och renhållningsnämnden: Redovisning av remissbehandling av utredningen "miljöbedömning av snöhantering i Stockholm" samt beslut om fortsatt inriktning, dnr 314-88/2008

Trafik- och renhållningsnämnden: Uppföljning och redovisning av vinterväghållningsinsatserna vintern 2010-2011, dnr 303-1462/2011

Kungsholmens stadsdelsnämnd: Alkoholförbud i Sankt Göransparken, dnr 667-1781/2011

Socialnämnden: Justering av avgifter för tillstånd och tillsyn enligt alkohollagen, dnr 329-1492/2011

Trafik- och renhållningsnämnden: Rensa bland skyltarna. Svar på uppdrag från kommunfullmäktige samt svar på uppdrag från trafik- och renhållningsnämnden den 18 december 2007, dnr 314-2551/2008

Kommunstyrelsen: Begäran om förlängt borgensåtagande för Grimsta Ishallsallians, dnr 328-1287/2009

Avveckling av den kommunövergripande dagverksamheten Utgångspunkten, dnr 326-1248/2011

Kommunstyrelsen: Skrivelse av Stefan Nilsson (MP) om att Stockholms stad ska finansiera Bryggan Östermalm och Bryggan Vantör, dnr 325-1663/2011

Kommunstyrelsen: Stiftelsen hotellhem, framställa till socialnämnden och kommunstyrelsen om anslag för avvecklings- och investeringskostnader gällande genomgångsbostäder för familjer i Blackeberg och Svanholmen, dnr 023-1261/2011

Kommunstyrelsen: Avrapportering av ytterstadsarbetet mandatperioden 2007-2010, Vision Järva 2030 och Vision Söderort 2030, dnr 310-1706/2011

Kommunstyrelsen: Staden via stadsledningskontoret uppvaktar Post- och telestyrelsen med krav på att Stockholms och Sveriges kulturhistoriskt värdefulla byggnader undantas från kravet på att införa fastighetsboxar i entréerna, dnr 313-2005/2008

Kommunstyrelsen: Bidrag för information och utbildning av nämndemän, Stockholms Nämndemannaförening, dnr 019-1837/2011

Stadsledningskontorets förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Tertialrapport 2 med delårsbokslut per 31 augusti 2011 för Stockholms stad godkänns.
2. Förändring av indikatorer, årsmål eller ansvarig nämnd/bolag godkänns enligt ärendets bilaga 3.
3. För 2011 ska utdelningen från koncernen Stockholms Stadshus AB uppgå till 0 kr med vad som sagts stadsledningskontorets tjänsteutlåtande. Stock-

holms Stadshus AB uppmanas att sammankalla extra bolagsstämma i enlighet med detta beslut.

4. Effektivare inköpsprocesser samt implementering av it-stöd i staden i enlighet med projektet Effektivt inköp införs. Finansiering motsvarande 37,0 mnkr sker genom disposition av eget kapital för detta ändamål.
5. Idrottsnämndens ersättning 2011 till fastighetsägaren för anpassning av Liljeholmshallen, godkänns som en förutbetalad hyra med hänvisning till vad som sagts i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.
6. Fastighetsnämnden medges genomföra ombyggnation av bankettkök Gyllene Salens kök samt Stadshuskällarens och Ekens kök till en total utgift om 98,0 mnkr. Utgifterna för åren 2011 och 2012 får inrymmas i fastighetsnämndens investeringsbudgetar för respektive år.
7. Idrottsnämndens förslag om ändring i allmänna lokala ordningsföreskrifter för Stockholms kommun, dnr 667-2631/2008, avslås med vad som sagts i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.
8. Idrottsnämndens hemställan om ekonomiska medel för uppförande av ny idrottshall i anslutning till Hjulstaskolan, dnr 328-977/2007, avslås med vad som sagts i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.
9. Utökning av lån för tillbyggnad på Enskede Rackethall Sockenvägen i Årsta, dnr 328-1062/2008, avslås med vad som sagts i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.
10. Kommunstyrelsen ges i uppdrag att genomföra central upphandling av företagshälsovård.
11. Stadens bolag anmodas, genom Stockholms Stadshus AB, att delta i central upphandling av företagshälsovård.
12. Redovisning av remissbehandling av utredningen "miljöbedömning av snöhantering i Stockholm" samt beslut om fortsatt inriktning, dnr 314-88/2008, godkänns med vad som sagts i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

13. Uppföljning och redovisning av vinterväghållningsinsatserna vintern 2010-2011, dnr 303-1462/2011, godkänns med vad som sagts i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.
14. Kommunfullmäktige beslutar, med ändring av tidigare fattat beslut den 9 juni 2008, § 17 (Utl 2008:87) angående ändring av allmänna lokala ordningsföreskrifter för Stockholms stad att Sankt Göransparken ska omfattas av totalförbud mot alkoholförtäring.
15. Socialnämndens förslag till justering av avgifter för tillstånd och tillsyn enligt alkohollagen, dnr 329-1492/2011, godkänns med vad som sagts i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.
16. Medel från i tidigare bokslut avsatta medel ianspråkats för stadens åtagande och samarbete med universitet och högskolor för medfinansiering av stiftelsen Electrum inklusive Kista Science City.
17. I bokslut för 2011 ska stadens andel av Storstockholms brandförsvars återställande av balanskrav för 2010 och 2011 regleras. Finansiering sker inom ramen för kommunfullmäktige m.m.
18. Finanspolicy för kommunkoncernen Stockholms stad inklusive däri angivna ramar för total extern upplåning och intern utlåning till och borgens-teckning för bolagen samt utlåning till stadens slutna redovisningsenheter fastställs, bilaga 6.
19. Inledande projektkostnader, upp till 1,0 mnkr, för idrottsnämndens och stadsledningskontorets funktionsupphandling av en ny idrottshall vid Stora Mossen, får finansieras inom kommunfullmäktige m.m.
20. Exploateringsnämnden ges i uppdrag att teckna erforderliga avtal för att genomföra ombyggnaden av trafikplats Lindhagensgatan.
21. Trafik- och renhållningsnämndens svar på uppdrag från kommunfullmäktige om att rensa bland skyltarna, dnr 314-2551/2008, godkänns med vad som sagts i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.
22. Begäran om förlängt borgensåtagande för Grimsta Ishallsallians, dnr 328-1287/2009, avslås med vad som sagts i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

23. Bidraget till Stockholm Science Foundation/Vetenskapsstaden, SSCi, ökas med 50,0 tkr till 2,6 mnkr, ökningen ska rymmas i budget 2011 för kommunfullmäktige m.m. med vad som sagts i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.
24. Dagverksamheten Utgångspunkten avvecklas från och med den 1 oktober 2011, dnr 326-1248/2011, med vad som sagts i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.
25. Kommunstyrelsen får i uppdrag att genom upphandling besluta om förfrågningsunderlag, tilldelning av kontrakt samt teckna avtal med valda leverantörer inom områdena drift och förvaltning av centrala och gemensamma verksamhetssystem, telefoni, datakommunikation, terminaler samt support av ovan nämnda varor och tjänster.
26. Stockholms Stadshus AB uppmanas att ge stadens alla bolagsstyrelser i uppdrag att lämna fullmakt för att delta i upphandlingar och avtalsförvaltning inom områdena drift och förvaltning av centrala och gemensamma verksamhetssystem, telefoni, datakommunikation, terminaler samt support av ovan nämnda varor och tjänster.

Kommunstyrelsen beslutar för egen del följande.

1. Tertialrapport 2 med delårsbokslut per 31 augusti 2011 för Stockholms stad godkänns.
2. Nämnderna medges budgetjustering för ökade nettokostnader med 201,0 mnkr. Finansiering sker ur *Central medelsreserv: 2. Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda behov* i 2011 års budget.
3. Nämnderna medges budgetjustering för ökade nettokostnader för prestationsförändringar med 664,7 mnkr. Finansiering sker ur *Central medelsreserv: 3. Till kommunstyrelsens förfogande för prestationsförändringar* i 2011 års budget.
4. Nämnderna medges budgetjustering för ökade utgifter inom investeringsplanen med 1,0 mnkr. Finansiering sker genom att omdisponera i *Central medelsreserv: 4. Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda investeringsutgifter* i 2011 års budget.

5. Nämnderna medges budgetjustering för ökade nettokostnader med 21,3 mnkr. Finansieringen sker genom att omfördela för ändamålet budgeterade medel under Kommunfullmäktige m.m. i 2011 års budget.
6. Nämnderna medges projektmedel för att motverka hemlöshet om 2,3 mnkr. Finansiering sker genom att ta i anspråk i tidigare bokslut avsatta medel.
7. Nämnderna medges stimulansbidrag med 51,2 mnkr för inkomna ansökningar för utbyggnad av förskolelokaler, under förutsättning att kraven enligt fastställda anvisningar för stimulansbidrag uppfylls. Beslut om beviljade stimulansbidrag för utbyggnad av förskolelokaler gäller tidsbegränsat till och med 2012.
8. Nämndernas budgetar justeras för ökade kostnader och intäkter med 63,8 mnkr för redovisade omslutningsförändringar samt för övriga omfördelningar och justeringar enligt bilaga 1.
9. Skarpnäcks stadsdelsnämnds hemställan om avveckling av resultatenhet Tidaholmsplans hemtjänstenhet godkänns.
10. Utöver vad som framgår ovan avslås övriga framställningar från nämnderna.
11. Äldrenämndens uppföljning av handlingsplaner och säkerhetsföreskrifter för hur anställda ska agera när äldre utsätts för övergrepp, dnr 327-1128/2007, godkänns med vad som sagts i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.
12. Under förutsättning att kommunfullmäktige fattar beslut om att genomföra central upphandling av företagshälsovård, delegeras beslut om val av leverantörer samt tecknandet av avtal, för perioden 2012-01-01 – 2015-12-31 med möjlighet till förlängning till och med 31 december 2016, till stadsdirektören.
13. Under förutsättning att kommunfullmäktiges fattar beslut om att ianspråkta medel avsatta i tidigare bokslut för stadens åtagande och samarbete med universitet och högskolor delegeras att utbetala 20,0 mnkr till stiftelsen Electrum inklusive Kista Science City till stadsdirektören.
14. Under förutsättning av kommunfullmäktiges beslut om upphandlingar inom områdena drift och förvaltning av centrala och gemensamma verksamhetssystem, telefoni, datakommunikation, terminaler samt support påbörja upphandling och godkänna förfrågningsunderlag.

15. Skrivelse av Stefan Nilsson (MP) om att Stockholms stad ska finansiera Bryggan Östermalm och Bryggan Vantör, dnr 325-1663/2011, är besvarad med vad som sagts i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.
16. Stiftelsen Hotellhems framställan om anslag för avvecklings- och investeringskostnader gällande genomgångsbostäder för familjer i Blackeberg och Svanholmen, dnr 023-1261/2011, är besvarad med vad som sagts i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.
17. Avrapportering av ytterstadsarbetet mandatperioden 2007-2010, Vision Järva 2030 och Vision Söderort 2030, dnr 310-1706/2011, godkänns med vad som sagts i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.
18. Kommunstyrelsen uppdrag att staden via stadsledningskontoret uppvaktar Post- och telestyrelsen med krav på att Stockholms och Sveriges kulturhistoriskt värdefulla byggnader undantas från kravet på att införa fastighetsboxar i entréerna, dnr 313-2005/2008, avslutas med vad som sagts i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.
19. Bidrag för information och utbildning av nämndemän, Stockholms Nämndemannaförening, dnr 019-1837/2011, besvaras med vad som sagts i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Staffan Ingvarsson
Tillförordnad stadsdirektör

Gunnar Björkman
Biträdande stadsdirektör

Bilagor

1. Av nämnderna begärda och av stadsledningskontoret avstyrkta/tillstyrkta budgetjusteringar samt av nämnderna redovisade omslutningsförändringar
2. Resultatprognos och prognos på investeringsplan
3. Förändring av kommunfullmäktiges indikatorer, målvärden med mera
4. Redovisning av remissbehandling av utredningen "miljöbedömning av snöhantering i Stockholm" samt beslut om fortsatt inriktning
5. Uppföljning och redovisning av vinterväghållningsinsatserna vintern 2010-2011
6. Finanspolicy
7. Avrapportering av ytterstadsarbetet mandatperioden 2007-2010, Vision Järva 2030 och Vision Söderort 2030

Sammanfattning

Stadsledningskontoret bedömer att kommunkoncernen kommer att uppfylla samtliga tre inriktningsmål under året. Koncernen Stockholms Stadshus AB bedömer att verksamhetsmålen *Det ska byggas många bostäder i Stockholm* samt *Stockholm ska vara trygga och nöjda med städning samt renhållning* uppnås delvis. Stadsledningskontoret bedömer att staden delvis uppnår verksamhetsmålet *Förskolor och skolor i Stockholm ska ge barn vad de behöver för att lära och utvecklas*.

Kommunkoncernen redovisar ett resultat efter skatter och finansnetto på 2 375,5 mnkr (6 158,0). Det lägre periodresultatet jämfört med föregående år beror i huvudsak på lägre försäljningstakt av fastigheter. I kommunkoncernens resultat ingår resultatet för staden, resultatet för koncernen Stockholms Stadshus AB samt resultatet för stadens övriga bolag som inte ingår i koncernen Stockholms Stadshus AB.

Efter ianspråktagande av tidigare års avsättningar och periodens avsättningar uppgår periodens resultat för staden till 2 179,2 mnkr (2 705,3). Periodens resultat justerat enligt kommunallagens balanskrav uppgår till 2 163,8 mnkr (2 471,6). Resultatet beror bland annat på en god budgethållning och att skatteintäkterna blir högre än beräknat. Konjunkturen i Stockholm har hittills under 2011 varit stark samtidigt som befolkningen växer, vilket medför att skatteintäkterna ökar. Reavinster och ett positivt resultat för verksamheterna bidrar även till resultatet.

Helårsprognosen för 2011 års resultat jämfört med budget visar efter tillstyrkta budgetjusteringar och övriga korrigeringar ett överskott på 1 424,3 mnkr. I prognosen för 2011 beräknas stadens sammanlagda finansiering ge ett överskott motsvarande 1 365,5 mnkr jämfört med budget.

Nämnderna prognostiserar efter tillstyrkta budgetjusteringar och övriga korrigeringar ett överskott jämfört med budget på 97,4 mnkr. Efter överföring av resultat enheternas resultat prognostiseras ett överskott på 274,3 mnkr. Stadsdelsnämnderna prognostiserar ett överskott på 1,8 mnkr efter resultatöverföringar.

Koncernen Stockholms Stadshus AB:s samlade resultat efter finansnetto uppgår till 1 011,7 mnkr (5 620,6).

Ärendets beredning

Ärendet innehåller stadens tertialrapport 2 med delårsbokslut per 31 augusti 2011. Stadsledningskontoret har analyserat samtliga nämnders tertialrapporter per den 31 augusti med delårsbokslut och helårsprognoser i förhållande till budget 2011.

Förvaltningsberättelse

Viktiga beslut under perioden

Under perioden 1 januari till 31 augusti 2011 har bland annat följande beslut fattats av kommunfullmäktige, besluten återges i kronologisk ordning.

- Kommunstyrelsens stadsmiljöråd inrättades från och med den 1 mars 2011.
- Exploateringsnämnden medgavs rätt att fortsätta exploatering inom Sabbatsbergsområdet i Vasastaden, omfattande en ökning av projektets netto-utgift med 52,0 mnkr.
- Trafik- och renhållningsnämnden medgavs rätt att genomföra reinvesteringssåtgärder för stadens väghållning, energibesparande armaturbyten samt utbyte av äldre belysningsstolpar, -kablar, -centraler och trafiksignalutrustning. Reinvesteringsprogrammet omfattar totala investeringsutgifter på 740,0 mnkr under perioden 2011-2015.
- Trafik- och renhållningsnämnden medgavs rätt att genomföra miljöupp-rustning av Hornsgatan etapp 2 och 3, omfattande investeringsutgifter om 51,0 mnkr.
- Stockholms Stadshus AB:s aktieinnehav i dotterbolaget Stockholms Stads Utrednings- och Statistikkontor AB, USK, såldes till Sweco Eurofutures.
- Program för delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2011 – 2016 antogs.

Omvärld och framtid

Den svåra statsfinansiella situationen i USA och flera euroländer samt den senaste tidens turbulens på de finansiella marknaderna kan komma att leda till en svagare global ekonomisk utveckling framöver. Den svagare internationella utvecklingen kan komma att påverka även Sverige negativt.

I Stockholm syns ännu endast svaga tecken på att konjunkturedgången har slagit igenom på arbetsmarknaden. I Stockholms stad ökade under andra kvartalet andelen sysselsatta med 2,8 procent jämfört med motsvarande kvartal år 2010¹. Stockholms arbetsmarknad är således fortsatt stark, men tillväxttakten dämpas tydligt.

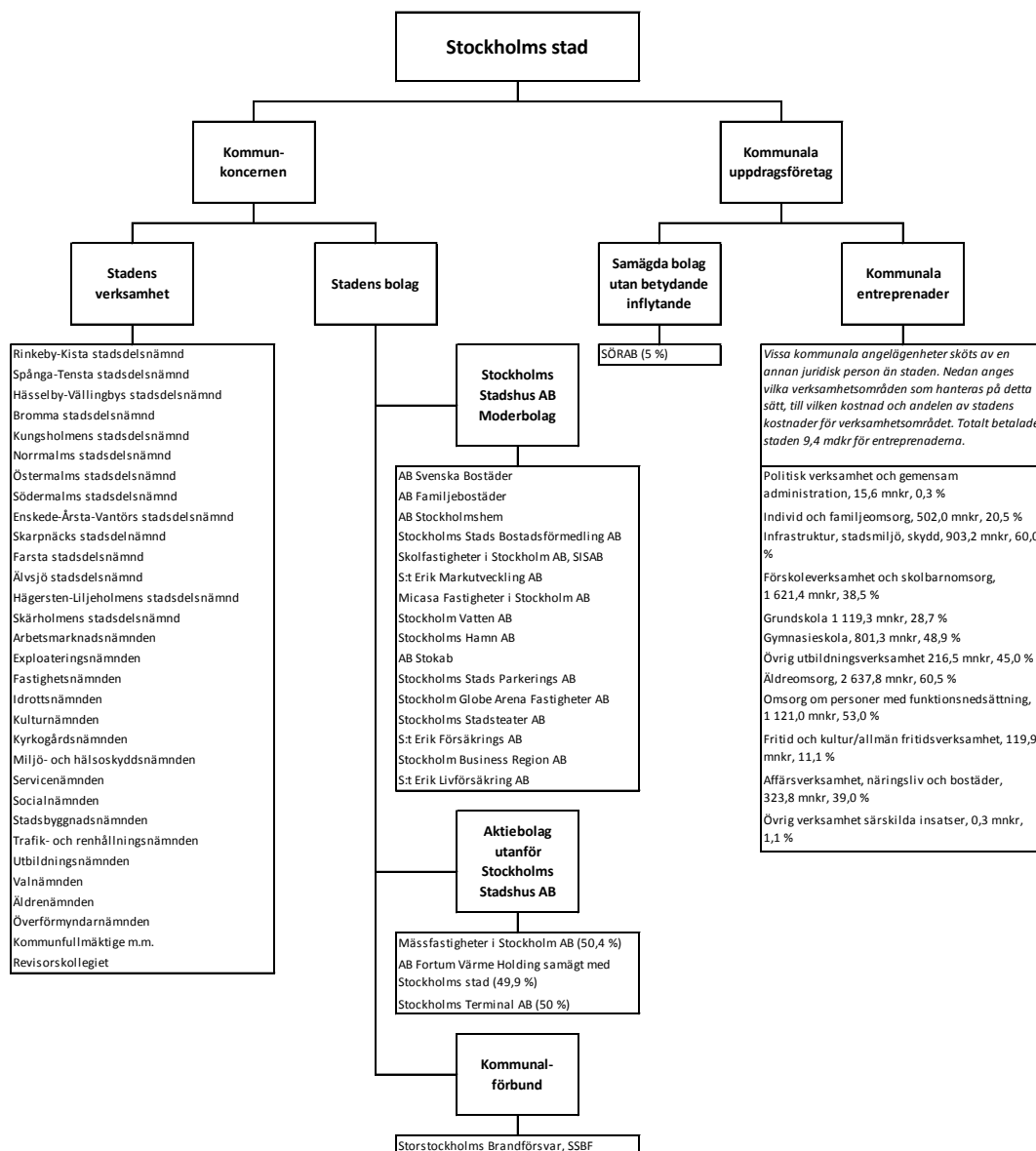
¹ AKU

Den starka befolkningstillväxten i Stockholms stad präglar stadens verksamheter och förväntas fortsätta. Av den senaste prognosen framgår att befolkningen i Stockholms stad kommer att överstiga 950 000 invånare redan före år 2020 och att miljongränsen kommer att nås kring år 2024. Samtidigt påverkar den ständigt intensifierade globaliseringen staden starkt. En viktig konkurrensfaktor för staden är att erbjuda medborgarna en väl fungerande välfärd. Stadens skolor måste hålla en hög nivå och ge alla barn och ungdomar bästa förutsättningar för framtidens arbetsmarknad.

Organisation och styrning

I figuren nedan illustreras de verksamheter som ingår i Stockholms stads samlade kommunala verksamhet per den 31 augusti 2011. I redogörelsen klassificeras de juridiska personerna i:

- koncernföretag med bestämmande respektive betydande inflytande
- uppdragsföretag av typen andra samägda företag respektive kommunala entreprenader

Integrerat ledningssystem – ILS

Stadens styrsystem, integrerat system för ledning och uppföljning av verksamhet och ekonomi, benämns ILS. Styrningen tar sin utgångspunkt i Vision Stockholm 2030 som är den långsiktiga visionen för hur staden ska utvecklas. I budgeten för varje år fastställer kommunfullmäktige inriktningsmål, mål för verksamhetsområdena, indikatorer och aktiviteter. Indikatorerna mäter måluppfyllelsen och aktiviteterna ska bidra till att målen nås. Nämnderna och styrelserna konkretiserar kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdena genom nämnd-/bolagsmål.

Kommunstyrelsens uppsiktsplikt

Uppsiktsplikt innebär enligt kommunallagens definition att kommunstyrelsen ska leda och samordna förvaltningen av kommunens angelägenheter. Som ett led i uppsiktsplikten har kommunstyrelsen granskat nämndernas verksamhetsplaner inklusive risk- och väsentlighetsanalyser för 2011. I de fall nämnderna hade angivit för låga årsmål för indikatorer uppmanades de att återkomma med mer ambitiösa värden i syfte att säkra uppfyllelsen av kommunfullmäktiges årsmål. Kommunstyrelsen har även granskat och lämnat återkoppling till nämnderna i samband med tertialrapport 1.

God ekonomisk hushållning och periodens måluppfyllelse

Kommunfullmäktige har i budget 2011 beslutat om följande tre inriktningsmål:

- Stockholm ska vara en attraktiv, trygg, tillgänglig och växande stad för boende, företagande och besök
- Kvalitet och valfrihet ska utvecklas och förbättras
- Stadens verksamheter ska vara kostnadseffektiva

Inriktningsmålen utgör ramen för stadens styrning av verksamheterna. Uppfyllelsegraden av inriktningsmål och därmed mål för verksamhetsmålen är en förutsättning för att god ekonomisk hushållning uppnås i staden. Utifrån indikatorernas utfall har en bedömning av kommunfullmäktiges verksamhetsmål gjorts och den samlade bedömningen är att staden kommer att uppfylla kraven för en god ekonomisk hushållning för helår 2011.

Uppfyllelse av kommunfullmäktiges mål

I tabellen nedan illustreras den samlade bedömningen av hur nämnder och bolag prognostiserar sin måluppfyllelse för helår 2011 för kommunfullmäktiges inriktningsmål och mål för verksamhetsområdena. I anslutning till tabellen kommenteras de mål som bedöms uppfyllas delvis.

Inriktningsmål/verksamhetsmål	Kommunkoncernens måluppfyllelse	varav koncernen Stockholms Stadshus AB
<i>Stockholm ska vara en attraktiv, trygg, tillgänglig och växande stad för boende, företagande och besök</i>	<i>Uppfyllt</i>	<i>Uppfyllt</i>
Företag ska välja etableringar i Stockholm framför andra städer i norra Europa	Uppfyllt	Uppfyllt
Invånare i Stockholm ska vara eller bli självförsörjande	Uppfyllt	Uppfyllt
Stockholms livsmiljö ska vara hållbar	Uppfyllt	Uppfyllt
Det ska byggas många bostäder i Stockholm	Uppfyllt	Delvis uppfyllt
Framkomligheten i regionen ska öka	Uppfyllt	Uppfyllt
Stockholmarna ska vara nöjda med kultur- och idrottsmöjligheterna i Stockholm	Uppfyllt	Uppfyllt
Stockholm ska vara trygga och nöjda med städning samt renhållning	Uppfyllt	Uppfyllt
<i>Kvalitet och valfrihet ska utvecklas och förbättras</i>	<i>Uppfyllt</i>	<i>Uppfyllt</i>
Stockholmarna ska erbjudas valfrihet och ökad mångfald	Uppfyllt	Uppfyllt
Förskolor och skolor i Stockholm ska ge barn vad de behöver för att lära och utvecklas	Delvis uppfyllt	Uppfyllt
Stockholmarna ska uppleva att de får god service och omsorg	Uppfyllt	Uppfyllt
Stockholms stad som arbetsgivare ska erbjuda spännande och utmanande jobb	Uppfyllt	Uppfyllt
<i>Stadens verksamheter ska vara kostnadseffektiva</i>	<i>Uppfyllt</i>	<i>Uppfyllt</i>
Budgeten ska vara i balans	Uppfyllt	Uppfyllt
Alla verksamheter staden finansierar ska vara effektiva	Uppfyllt	Uppfyllt

Stadsledningskontoret bedömer att alla tre inriktningsmål kommer att uppfyllas under året. Stadsledningskontoret bedömer att staden delvis uppnår verksamhetsmålet *Förskolor och skolor i Stockholm ska ge barn vad de behöver för att lära och utvecklas*. Anledningen är bland annat att målet att minska andelen barngrupper med fler än 14 respektive 18 barn ej uppfylls på grund av en fortsatt ökning av antalet barn och att målet om att klara barnomsorgsgarantin är prioriterat. Vidare prognostiserar utbildningsnämnden att samtliga mål inte kommer att uppfyllas

även om de preliminära resultaten överlag visar på förbättringar från föregående år. Koncernen Stockholms Stadshus AB bedömer att verksamhetsmålet *Det ska byggas många bostäder i Stockholm* endast kommer att uppfyllas delvis. Anledningen är att bostadsbolagen har svårt att nå uppsatta mål för nyproduktion till följd av förskjutningar i projekt och för få markanvisningar.

Finansiella mål för staden

En ekonomi i balans samt en väl fungerande uppföljning av ekonomi och verksamhet är nödvändiga förutsättningar för att staden ska kunna leva upp till kravet på en god ekonomisk hushållning. De finansiella målen inom ramen för god ekonomisk hushållning, som anges i budget 2011, uttrycker att ekonomin är en restriktion för verksamhetens omfattning. De långsiktiga finansiella målen för en god ekonomisk hushållning för staden framgår nedan.

Ekonomiskt resultat

Periodens ekonomiska resultat är det mål som tydligast sammanfattar det ekonomiska läget. Målet är att stadens ekonomiska resultat enligt balanskravet för 2011 ska uppgå till 0,1 mnkr. Resultat enligt balanskravet per den 31 augusti 2011 uppgår till 2 163,8 mnkr. Målet är därmed uppfyllt. Det är framförallt högre skatteintäkter på grund av den tidigare konjunkturuppgången kombinerat med befolkningsökningen i Stockholm, som bidragit till det positiva resultatet. En god budgethållning och realisationsvinster har även bidragit till det positiva resultatet.

Stadens nettokostnader i förhållande till skatteintäkter

Måttet stadens nettokostnader i förhållande till skatteintäkter mäter hur stor del av de löpande nettokostnaderna som finansieras med skatteintäkter. Om nettokostnaderna i förhållande till skatteintäkter överstiger 100 procent, kan staden tvingas använda det egna kapitalet till den löpande driftverksamheten. På kort sikt kan finansieringen av budgeten ske med ändliga resurser, det vill säga stadens positiva finansnetto och utdelning från koncernen. Målet för 2011 är att nettokostnaderna inte ska överstiga skatteintäkterna inklusive finansiellt resultat och utdelning. För perioden utgör verksamhetens nettokostnader 91,1 procent av skatteintäkter inklusive finansiellt resultat och utdelning. Nettokostnadernas andel av enbart skatteintäkterna uppgår till 94,7 procent. Målet är därmed uppfyllt på kort och lång sikt. God ekonomisk hushållning och den gynnsamma utvecklingen av skatteintäkterna bidrar till måluppfyllelsen.

Soliditet

Soliditeten definieras som det egna kapitalet i relation till tillgångarna. Om soliditeten är hög, har tillgångarna i hög grad finansierats av egna medel och graden av

lånefinansiering är låg. Målet redovisas inklusive och exklusive stadens pensionsåtaganden. För 2011 ska stadens soliditet vara inte sjunka under den nivå som redovisades i bokslut för 2010. Vid uppföljning av soliditetsmålet ska även tillgångsförändringen redovisas.

I bokslutet för 2010 uppgick stadens soliditet till 56,1 procent exklusive pensionsåtaganden och 38,9 procent inklusive pensionsåtaganden. Soliditeten per den 31 augusti 2011 uppgår till 55,5 procent exklusive pensionsåtaganden och 38,7 procent inklusive pensionsåtaganden. Målet är således delvis uppfyllt om inte hänsyn tas till tillgångsförändringen. Stadens balansomslutning har under perioden ökat med 4 902,0 mnkr, vilket bidrar till den minskade soliditeten. Förändringen i balansomslutning beror främst på ökade fordringar på stadens bolag, som ökat sitt lånebehov med 5,1 mdkr varav 3,9 mdkr påverkar stadens balansomslutning. Kommunkoncernens hela lånebehov tillgodoses genom en central upplåning administrerad av staden. Stadens bolag har ökat investeringstakten med avsikt att möta behov från en växande befolkning och att stimulera konjunkturen. De tidigare beslutade inkomstbringande försäljningar är till stor del redan genomförda varför lånebehovet har ökat. Om balansomslutningen justeras för bolagens ökade lånebehov blir stadens soliditet 58,0 procent exklusive pensionsåtagande och 40,4 procent inklusive pensionsåtagande.

Kapitalkostnadernas del av nettodriftkostnader

Stadens investeringar medför årliga drift- och kapitalkostnader, som i flera fall överstiger beräknade intäkter från investeringarna. Sådana projekt motiveras utifrån andra skäl än ekonomiska och belastar stadens löpande ekonomi. Investeringsvolymen måste anpassas efter stadens finansiella resurser, annars kommer utrymmet för verksamhet och andra behov att begränsas. Stadens långsiktiga mål är att kapitalkostnadernas andel av stadens nettodriftkostnader, inklusive kapitalkostnader, inte överstiger 7,0 procent. För perioden uppgår andelen till 6,7 procent. Målet är därmed uppfyllt.

Budgetföljsamhet efter och före tekniska justeringar

En god budgetföljsamhet är en förutsättning för en fungerande ekonomistyrning och därmed god ekonomisk hushållning. Budgetföljsamhet mäter hur väl den ekonomiska styrningen fungerar mot givna förutsättningar i budgeten. För nämnderna görs uppföljningen för driftbudgeten inklusive kapitalkostnader, resultatenheternas resultat och kommunstyrelsens tekniska justeringar (budgetjusteringar och resultatöverföringar). Målet för budgetföljsamheten är att den efter och före tekniska justeringar ska vara 100 procent. Målet är därmed i delårsbokslutet uppfyllt både efter tekniska justeringar, 99,2 procent, och före tekniska justeringar, 99,7 procent.

Periodens resultat för kommunkoncernen

I kommunkoncernens resultat ingår resultatet för staden, resultatet för koncernen Stockholms Stadshus AB samt resultatet för stadens övriga bolag som inte ingår i koncernen Stockholms Stadshus AB. Efter att koncerninterna mellanhavanden, inklusive utdelning, har eliminerats uppkommer ett resultat efter skatter och finansnetto för kommunkoncernen på 2 375,5 mnkr (6 158,0).

Efter ianspråktagande av tidigare års avsättningar och periodens avsättningar uppgår periodens resultat för staden (förändring av eget kapital) till 2 179,2 mnkr (2 705,3). Periodens resultat justerat enligt kommunallagens balanskrav uppgår till 2 163,8 mnkr (2 471,6). Resultatet beror bland annat på en god budgethållning och att skatteintäkterna blir högre än beräknat. Konjunkturen i Stockholm har hittills under 2011 varit stark samtidigt som befolkningen växer, vilket medför att skatteintäkterna ökar. Reavinster och ett positivt resultat för verksamheterna bidrar även till resultatet. En aktieutdelning på 200,0 mnkr från AB Fortum Värme Holding och ianspråktagande av gjorda avsättningar påverkar också resultatet positivt.

Koncernen Stockholms Stadshus AB:s samlade resultat efter finansnetto uppgår till 1 011,7 mnkr (5 620,6). Periodens resultat består, liksom resultaten för de senaste åren, till största delen av realisationsvinster som genererats av bostadsbolagen vid försäljningar av fastigheter till bostadsrättsföreningar. Nivån på dessa försäljningar var dock betydligt lägre än de senaste åren. Koncernen Stockholms Stadshus AB:s dispositioner och skatt uppgår till 270,8 mnkr (1 483,0) och periodens resultat uppgår till 740,9 mnkr (4 137,6). Det minskade resultatet beror som tidigare nämnts i huvudsak på lägre försäljningstakt av fastigheter.

Stadens avstämning mot balanskravet

En avstämning mot balanskravet ska för stadens del göras mot kommunallagens krav på en ekonomi i balans enligt 8 kap. 4 § kommunallagen. Resultaträkningen utgör utgångspunkt för avstämning. Syftet med balanskravet är att visa att en kommun inte lever över sina tillgångar. Realisationsvinster utgör del av försäljning av tillgångar och ska vid god ekonomisk hushållning inte användas för att finansiera löpande driftkostnader. Dessa vinster ska därför inte räknas in i resultatet när avstämning mot balanskravet görs. Undantag från denna regel kan göras om det står i överensstämmelse med god ekonomisk hushållning, exempelvis om försäljningen är ett led i en omstrukturering. Realisationsförluster ska inräknas i kostnaderna då avstämning mot balanskravet görs.

Balanskravsutredning

Stadens resultat efter skatteintäkter, finansiellt resultat, ianspråktaga avsättningar och periodens avsättningar uppgår till 2 179,2 mnkr (2 705,3). Resultatet justerat enligt kommunallagens krav visar att staden uppfyller kravet på en ekonomi i balans, då resultatet är positivt och uppgår till 2 163,8 mnkr (2 471,6).

	<i>mnkr</i>
Periodens resultat	2 179,2
Avgår: jämförelsestörande intäkter	-211,9
Tillägg: försäljningsintäkter avseende exploateringsfastigheter	106,6
Periodens resultat enligt balanskravet innan synnerliga skäl	2 074,0
Tillägg: kostnader som inte behöver inräknas enligt synnerliga skäl 8 kap 5b § kommunallagen	89,9
Periodens resultat enligt balanskravet	2 163,8

Av periodens realisationsvinster på 211,9 mnkr avser 106,6 mnkr exploateringsfastigheter, som enligt gällande regler redovisas som omsättningstillgångar. Denna typ av realisationsvinster behöver enligt undantagsmöjligheten inte minska resultatet.

I samband med tidigare års bokslut har beslut fattats om att använda överskott till Järvalyftet, Söderortsvisionen, en satsning på it till stadens invånare i form av ett e-tjänstprogram samt till kompetensfonden. Enligt kap. 8 5b § kommunallagen finns det möjlighet att undanta kostnader från balanskravet om synnerliga skäl finns. Staden anser att reavinsterna ska användas för att komma stadens invånare till godo genom varaktiga satsningar. Kostnaderna utgör engångskostnader för varaktiga satsningar och inte löpande driftkostnader. Dessa kostnader uppgår till 89,9 mnkr för perioden och undantas enligt synnerliga skäl. Periodens resultat enligt balanskravet blir därmed 2 163,8 mnkr.

Budgetavräkning

Helårsprognosen för 2011 års resultat jämfört med budget visar efter tillstyrkta budgetjusteringar och övriga korrigeringar ett överskott på 1 424,3 mnkr. I prognosen för 2011 beräknas stadens sammanlagda finansiering ge ett överskott motsvarande 1 365,5 mnkr jämfört med budget.

Nämnderna totalt prognostiserar efter tillstyrkta budgetjusteringar och övriga korrigeringar ett överskott jämfört med budget på 97,4 mnkr. Efter överföring av resultatenheternas resultat prognostiseras ett överskott på 274,3 mnkr. Stadsdelsnämnderna prognostiserar ett överskott på 1,8 mnkr efter resultatöverföringar.

För arbetsgivaravgifter, liksom pensionsavgifter för stadens personal, redovisas en positiv avvikelse mot budget. Personalkostnaderna totalt för staden har minskat främst beroende på en större del upphandlad verksamhet. Det tvååriga löneavtalets konstruktion har medfört att det första året var det år då 2,2 procent utbetalades i ökning och att det således för 2011 fanns ett utrymme om 1,9 procent. Detta bidrar även till lägre personalkostnader och därmed lägre arbetsgivaravgifter och pensionsavgifter.

Ökningen av pensionsskulden beräknas i tertialrapport 2 bli högre än budget. I bokslutet beräknas även hänsyn kunna tas till effekten av en sänkning av kalkylräntan med 0,75 procent. Vid tertialrapportstillfället var effekterna av räntesänkningen inte kalkylerade och belastar därför inte resultatet i tertialrapport 2. Staden har för avsikt att ta den kostnadsökning, som detta innebär, i bokslut 2011, vilket betyder att årsutfallet av skuldförändringen kommer att öka betydligt. Aktieutdelningen beräknas överstiga budget med 200,0 mnkr beroende på en utdelning om 200,0 mnkr från AB Fortum Värme Holding.

Skatteintäkter och utjämning visar ett överskott gentemot budget. Det är framförallt slutavräkningen för 2010 och 2011, som beräknas uppgå till 703,6 mnkr, beroende på en gynnsammare arbetsmarknad än som bedömdes vid budgeteringstillfället. Även kostnads- och inkomstutjämningsbidraget beräknas visa ett överskott gentemot budget på sammanlagt 186,6 mnkr. En orsak till det bättre utfallet är stadens kraftiga befolkningsökning de senare åren.

Pensioner

Kostnader för stadens pensioner i resultaträkningen uppgår till 1 293,0 mnkr inklusive finansiella poster (1 248,1). I balansräkningen redovisas pensionsavsättningar med totalt 3 428,8 mnkr inklusive särskild löneskatt (2 903,5). Ansvarsförbindelsen för pensionsskuld intjänad till och med 1997 uppgår till 15 612,8 mnkr inklusive löneskatt, en ökning med 469,5 mnkr jämfört med 2010.

Kommunkoncernens investeringsverksamhet

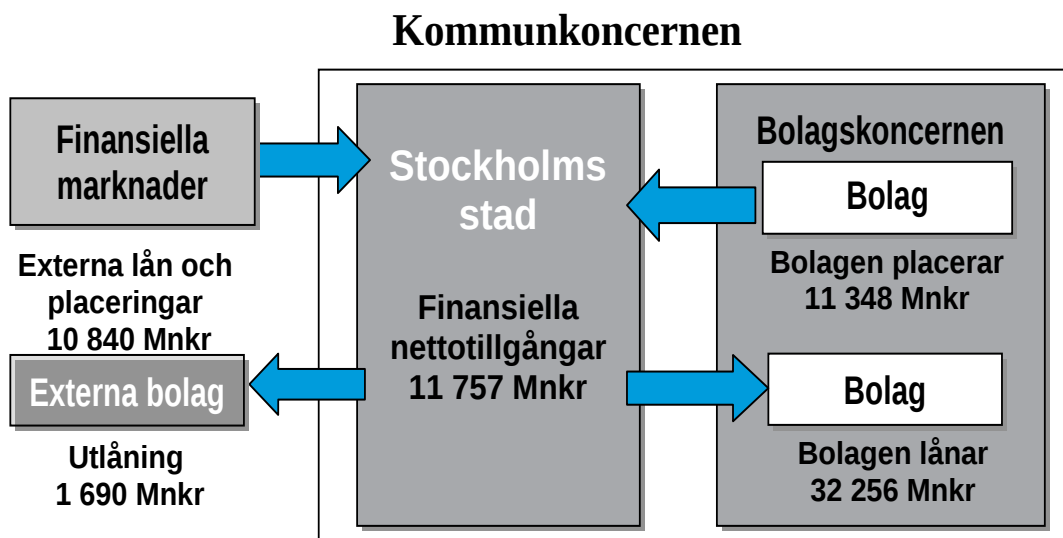
Prognosen för stadens investeringsverksamhet 2011 uppgår till 3 931,7 mnkr i nettoinvesteringsutgifter för stadens nämnder, inklusive centralt redovisade investeringsmedel. Prognosen är 598,0 mnkr lägre än budget. Avvikelsen förklaras främst av förskjutning av projekt och planerat förvärv av fastigheter.

Prognosen för koncernen Stockholms Stadshus AB:s bruttoinvesteringar 2011 uppgår till cirka 8 mdkr vilket motsvarar 2010 års nivå. Prognosen är dock cirka

1 600 mnkr lägre än budget vilket främst förklaras av förskjutningar av projekt inom nyproduktion av bostäder.

Kommunkoncernens finansiella ställning

Bilden nedan visar en överblick över kommunkoncernens finansiella ställning. Kommunkoncernen hade per 31 augusti 2011 en nettoskuldportfölj på 9 151,0 mnkr (2 948,5). Den externa nettoskulden har under året ökat med 6 202,5 mnkr och förklaras av att bolagens och nämndernas investeringsbehov ökat.

Medarbetarna

Redovisningen av stadens sjukfrånvaro görs i förvaltningsberättelsen enligt de lagstadgade kraven på sjukfrånvaroredovisning. Denna redovisning utgår delvis från en annan beräkningsgrund än stadens interna mätmetod, det vill säga indikatorn "sjukfrånvaro". Stadens metod ställer sjukfrånvaron i relation till avtalad arbetstid. Den lagstadgade redovisningen ställer sjukfrånvaron i relation till faktiskt arbetad tid, vilket innebär att frånvaro utan lön till exempel föräldraledighet och tjänstledighet inte ingår. Att frånvaro utan lön exkluderas gör att faktisk arbetstid blir lägre än den avtalade arbetstiden som staden räknar med. Följden blir att sjukfrånvaron enligt den lagstadgade redovisningen inte blir jämförbar med stadens egen sjukfrånvaroindikator.

Sjukfrånvaro i procent av faktisk arbetstid enligt den lagstadgade redovisningen

Period jan-aug, %	2011	2010
Totalt	5,4	6,0
Kvinnor	6,1	6,7
Män	3,5	3,8
Yngre än 30 år	3,8	3,8
30-49 år	5,1	5,8
Äldre än 49 år	6,2	6,6

Stadens sjukfrånvaro i relation till faktisk arbetstid uppmättes för perioden januari till augusti 2011 totalt till 5,4 procent. Det är en minskning med 0,6 procentenheter jämfört med samma period 2010. De största förändringarna har skett för gruppen 30-49 år samt för kvinnor. Inom dessa grupper har sjukfrånvaron minskat med 0,7 respektive 0,6 procentenheter. Andel av total sjukfrånvaro som varat 60 dagar eller mer uppmättes fram till augusti 2011 till 51,6 procent jämfört med 56,5 procent samma period 2010. Det innebär en minskning av långtidssjukfrånvaron med 4,9 procentenheter.

Indikatoruppföljning	Kf-mål	Utfall tertiäl 2	Kommentar
Sjukfrånvaro	4,8 %	5,3 %	Prognos helår: 5,2 % - 4,8 %

I slutet av augusti 2011 var totalt 39 073 anställda i Stockholms stad. Av dessa var 36 682 anställda i stadens nämnder och 2 391 var anställda i stadens bolag.

De vanligaste avgångsorsakerna

Månadsavlönade, period jan-aug	2011	2010
Tidsbegränsad anställning upphör	2 872	3 090
Slutat på egen begäran	1 558	1 258
Pension (ålderspension, avtalspension samt sjukersättning tillsvidare)	598	659
Verksamhetsövergång eller personalövertagande	260	593

Stockholm ska vara en attraktiv, trygg, tillgänglig och växande stad för boende, företagande och besök

Stadsledningskontoret bedömer att inriktningsmålet kommer att uppfyllas. Bedömningen baseras på att samtliga sju underliggande verksamhetsmål uppfylls. Även koncernen Stockholms Stadshus AB bedömer att inriktningsmålet kommer uppfyllas. Nedan redovisas stadens måluppfyllelse per verksamhetsmål.

Företag ska välja etableringar i Stockholm framför andra städer i norra Europa

Stockholm-Mälardalsregionen ska utvecklas till en ledande kunskapsregion med stark innovationskraft och ledande forskning. Staden tar ansvar för att leda och driva på en förstärkt regional integration. I stadsutvecklingsområdet Hagastaden skapas ett världsledande life science-område i Stockholm och Solna. Staden ska också engagera sig i Science for life laboratory samt underlätta för småföretagare att vara med i stadens olika upphandlingar. Stadsledningskontoret bedömer att verksamhetsmålet uppfylls under 2011.

I Svenskt Näringslivs rankning av företagsklimatet har staden klättrat 101 platser från plats 132 år 2006 till plats 31 i årets mätning. Det är en förbättring sedan förra året med 12 platser. De enskilda indikatorer som staden har valt att mäta, och som redovisas nedan, har visserligen endast delvis uppfyllts men totalt sett har staden förbättrat sin position avsevärt.

Företagen är i huvudsak nöjda med Stockholms stads service. I Stockholm Business Alliances Nöjd-kund-index, NKI, fick stadens service betyget 68 på en 100-gradig skala. Det är ett klart godkänt betyg enligt Statistiska Centralbyråns modell för mätning av kundnöjdhet. Det är det bästa resultatet som staden hittills uppnått och det är en förbättring sedan 2010 med två betygsenheter. Stockholms företagare är mest nöjda med brandtillsynen med betyget 78 (81) följt av miljötillsyn med 70 (66). Både markupplåtelser och serveringstillstånd fick betyget 67, att jämföra med föregående års mätning då markupplåtelser fick betyget 62 och serveringstillstånd 67. Sämst betyg fick bygglov med betyget 57 (59).

Tidningen Wired UK har i sitt septembernummer utnämnt Stockholm och fyra andra städer till de hetaste för nya innovativa företag. Till Stockholms fördelar nämns bland annat att Sverige är världens mest uppkopplade ekonomi och att Stockholms entreprenörer har ett internationellt perspektiv när det handlar om att

utveckla innovativa teknikföretag. Övriga städer som omnämns är Paris, Moskva Tel Aviv och Berlin.

Det årliga Stockholmsmötet genomfördes i maj i Stadshuset där näringslivets företrädare och politiker träffades för att diskutera och lyfta de viktigaste framtidsfrågorna. Årets tema var "Tillsammans för ett innovativare Stockholm". Under mötet presenterades ett fempunktsprogram som ligger till grund för en helt ny innovationsstrategi.

Under perioden har Stockholm Business Region Development AB fortsatt arbetet med att utveckla företagsområden och intensifierat arbetet med en strategi för fler arbetsplatser i Söderort.

Stockholm Convention Bureau har tillsammans med fyra stockholmspartners deltagit med en skandinavisk/nordisk monter på AIBTM i Baltimore som arrangerades för första gången någonsin. Deltagandet ingår i en förstärkt satsning på Nordamerika.

Branschforum arrangerades för första gången i slutet på augusti på temat Oväntade Allianser. Det kommer att vara ett årligt återkommande forum för företrädare inom evenemangsbranschen som arbetar med evenemang, sponsring, arena och event och ska bidra till att utveckla och förstärka samarbetet mellan dessa parter. Branschforum besöktes i år av över 360 beslutsfattare och var mycket uppskattat. För närvarande pågår utvärderingar för att utveckla detta inför nästa år.

För att öka intresset för Stockholm som filminspelningsplats har Stockholm Business Region AB under andra tertialet deltagit på internationella filmevenemang bland annat tillsammans med Stockholm – Mälardalen Filmpool.

Flertalet nämnder anger att årsmålet för indikatorn andel upphandlad verksamhet i konkurrens kommer att uppnås under året. Det är därmed en rimlig prognos att kommunfullmäktiges årsmål kommer att uppnås.

Indikator	Kf-mål	Utfall T2	Utfall T1	Bedömning/Kommentar
Företagens nöjdhet med informationen från kommunen	öka		2,9	Uppfylls delvis Utfallet 0,1 lägre än 2010.
Företagens nöjdhet med kommunens service	öka		3,2	Uppfylls delvis Samma utfall som 2010

Sammanfattande företagsklimat i kommunen	öka		3,6	Uppfylls delvis Samma utfall som 2010
--	-----	--	-----	--

Invånare i Stockholm ska vara eller bli självförsörjande

För att effektivisera insatser för människor som uppbär ekonomiskt bistånd för att de är utan arbete inrättades den 1 januari 2011 arbetsmarknadsnämnden. Genom Jobbtorg Stockholm ska alla som är beroende av ekonomiskt bistånd på grund av att de är arbetslösa garanteras en snabb individuell bedömning och en aktivitetsplan, arbete eller annan insats inom fem dagar. Även stadsdelsnämnderna har uppdraget att ansvara för insatser till personer med ekonomiskt bistånd genom offentligt skyddat arbete och viss arbetsträningsverksamhet. Stadsdelsnämnderna ska även stödja personer med missbruk och psykiska problem genom möjlighet till sysselsättning. Stadsledningskontoret bedömer att verksamhetsmålet uppfylls under 2011.

Kostnaderna för ekonomiskt bistånd har utvecklats något mindre positivt än vad som förväntades i samband med tertialrapport 1. Arbetslösheten förväntas fortsätta minska under året, men mer långsamt än vad som prognostiserats vid tidigare tillfällen. Den senaste tidens oro i världsekonomin ökar osäkerheten om framtiden ytterligare. Kostnaderna för ekonomiskt bistånd under 2010 blev 940,0 mnkr, vilket var 161,4 mnkr lägre än budgeterat. Kostnaderna för ekonomiskt bistånd för 2011 prognostiseras uppgå till 966,0 mnkr. Det är en ökning jämfört med justerad budget 2011, som var 949,0 mnkr. Den justerade budgeten utgick från Stockholms Stads Utrednings- och Statistikkontor AB:s, USK sedan 2011-06-01 Sweco Eurofutures AB, prognos i april som var på samma belopp. I Sweco Eurofuture AB:s nya årsprognos från augusti 2011 görs bedömningen att kostnaderna för ekonomiskt bistånd 2011 endast blir 17,0 mnkr högre än justerad budget 2011.

Stadens nämnder prognostiserar dock ett högre underskott för ekonomiskt bistånd jämfört mot justerad budget samt prognos. Totalt prognostiserar nämnderna ett underskott mot kommunfullmäktiges budget om 48,4 mnkr. Nämnderna har rätt att omfördela medel mellan verksamhetsområdena. Detta innebär att nämnderna inte alltid tilldelar en verksamhet lokalt lika mycket som kommunfullmäktige tilldelat för verksamheten. I tertialrapport 2 prognostiserar nämnderna ett underskott om 76,9 mnkr mot deras utfördelade budget. Skillnaden mellan dessa båda underskott förklaras av att nämnderna inte budgeterar lika stort belopp för ekonomiskt bistånd som kommunfullmäktige fördelar ut.

Andelen biståndstagare, både vuxna, barn och långtidsberoende, minskade i staden under 2010. Nämndernas utfall för samtliga indikatorer i tertialrapport 2, uppfyller

kommunfullmäktiges mål, vilket innebär en fortsatt minskning under 2011. Flera stadsdelsnämnder redovisar att andelen biståndstagare inte minskar i den takt som prognostiserats, vilket leder till underskott inom verksamhetsområdet. Indikatorerna är formulerade utifrån att andelen biståndstagare i förhållande till befolkningen ska minska. I dagsläget sker en stor inflyttning till Stockholm. De som flyttar in har inte i samma utsträckning behov av ekonomiskt bistånd vilket också förklarar att andelen minskar trots att antalet personer som faktiskt är beroende av ekonomiskt bistånd är relativt konstant. Det är fortsättningsvis viktigt att stadens nämnder utvecklar sitt samarbete för att hitta verktyg att bryta biståndsberoendet.

Nämndernas aggregerade utfall för indikatorn *Antal ungdomar som fått sommarjobb i stadens regi* uppskattas efter kontakt med handläggare till cirka 4 300 ungdomar vilket är 200 fler sommarjobb än kommunfullmäktiges utfall 2010 och totalt 800 fler sommarjobb jämfört med målet för år 2011. Den 1 april 2011 sjuades en e-tjänst där ungdomar kunde söka sommarjobb direkt via nätet. Totalt fick staden under 14 dagar in 8 822 ansökningar. Utöver i budgeten avsatta resurser och prioriteringar av ytterligare medel till vissa nämnder så bidrar Järvalyftet och Söderortsvisionen med totalt 15,7 mnkr för att finansiera årets sedan tidigare erbjudna sommarjobb. Syftet är att bereda ungdomar som kan ha svårare att få sommarjobb på egen hand möjligheten att pröva arbete och tjäna egna pengar under sommaren.

Indikator	Kf-mål	Utfall T2	Utfall T1	Bedömning/ Kommentar
Andel aspiranter som har avslutats exklusive återremitterade, tre månader efter inskrivning på Jobbtorg	31%	34%	33%	Värdet har ökat med en procentenhet jämfört med tertialrapport 1
Andel aspiranter som är självförsörjande tre månader efter avslut på Jobbtorg Stockholm	80%	80%	81%	Värdet har minskat marginellt med en procentenhet jämfört med tertialrapport 1
Andel praktikplatser som kan tillhandahållas för de aspiranter som Jobbtorg Stockholm kan matcha i förhållande till antal anställda (alla nämnder/bolag)	öka	4,67%	4,38%	Värdet har ökat avsevärt sedan verksamhetsplanen då utfallet var 3,4 procent. Nämnderna och bolagen har höjt ambitionsnivån avsevärt.
Antal ungdomar som fått sommarjobb i stadens regi (alla nämnder/bolag)	3 500 st			Vid kontakt med handläggarna för stadsdelsnämnder och facknämnder så har över 4300 ungdomar fått sommarjobb i år
Andel barn som lever i familjer som är beroende av ekonomiskt bistånd	5,0%	4,5%	4,6%	Minskning från tertialrapport 1 med 0,5 procentenheter

Andel barn som växer upp i familjer med ensamstående föräldrar som är beroende av ekonomiskt bistånd	2,7%	2,2%	2,3%	Minskning från tertialrapport 1 med 0,1 procentenheter.
Andel personer beroende av ekonomiskt bistånd i förhållande till befolkningen	2,5%	2,2%	2,3%	Minskning från tertialrapport 1 med 0,1 procentenheter.
Andel ungdomar 18-24 år som är beroende av ekonomiskt bistånd i förhållande till samtliga 18-24 åringar i förhållande till befolkningen	2,1%	1,8%	1,9%	Minskning från tertialrapport 1 med 0,1 procentenheter
Andel vuxna personer beroende av ekonomiskt bistånd i förhållande till befolkningen	2,2%	2,1%	2,2%	Minskning från tertialrapport 1 med 0,1 procentenheter
Andel vuxna som har ett långvarigt beroende av ekonomiskt bistånd jämfört med samtliga vuxna invånare	1,4%	1,4%	1,4%	Ingen förändring jämfört med tertialrapport 1
Andel nyanlända som är självförsörjande efter introduktion exkl. nyanlända som flyttat till annan kommun	52%	54,4 %	57,5%	Indikatorn uppnås. Dock en minskning från tertialrapport 1 då andelen var 57,5%

Stockholms livsmiljö ska vara hållbar

Staden ska arbeta med de globala miljöutmaningarna ur ett lokalt perspektiv. Under perioden för innevarande miljöprogram prioriterar kommunfullmäktige klimatfrågan. Staden arbetar för att minska verksamheternas klimatpåverkan genom att påverka såväl invånare som företag att minska sin miljöbelastning. Stadsledningskontoret bedömer att verksamhetsmålet uppfylls under 2011.

Utifrån kommunfullmäktiges prioritering tillmäts indikatorer som sorterar under miljöprogrammets inriktningsmål *Hållbara transporter* samt *Hållbar energianvändning* särskild betydelse vid bedömningen av verksamhetsmålets uppfyllelse. Flertalet av indikatorerna på dessa områden förväntas uppfyllas helt under 2011. Stadsledningskontoret framhåller särskilt att utsläppen av växthusgaser per person fortsätter att minska och att staden ser ut att nå målen för minskad elanvändning per kvadratmeter.

Staden har som mål att stadens fordonsflotta ska bestå av miljöbilar. Stadsledningskontoret bedömer att staden kommer att ligga mycket nära målet om 100 procent miljöbilar vid årets slut. Stockholm Vatten AB och Stockholms Stadsteater AB når dock inte målet och anmodas vidta åtgärder som stödjer en ökad måluppfyllelse.

Kommunfullmäktige har antagit årsmålet att 2,5 procent av fordonsflottan ska vara elbilar vid 2011 års utgång. Målet riskerar att inte nås. Fastighetsnämnden och trafik- och renhållningsnämnden uppmanas tillsammans med kyrkogårdsnämnden att vidta åtgärder för att säkerställa att nämndernas respektive årsmål uppnås.

Stadens miljöbilar ska tankas med förnyelsebart drivmedel. Målet om 85 procent förnybart drivmedel riskerar att inte nås. Idrottsnämnden behöver vidta åtgärder för att för att säkerställa att målen nås. Trafik- och renhållningsnämnden har ett alltför lågt årsmål och behöver höja både ambitionsnivå och insatser för måluppfyllelse. Stadsdelsnämnderna Bromma, Enskede-Årsta-Vantör, Hägersten-Liljeholmen, Rinkeby-Kista, Skärholmen och Östermalm redovisar endast delvis måluppfyllelse och måste vidta åtgärder för ökad måluppfyllelse. Stockholm Vatten AB, Stockholms Stadsteater AB samt Stockholms Hamn AB anmodas vidta åtgärder för att nå ökad måluppfyllelse.

Staden riskerar att inte nå upp till kommunfullmäktiges mål om 16 procent ekologiska livsmedel av de totala livsmedelsinköpen. Socialnämnden och Skärholmens stadsdelsnämnd når inte målen och uppmanas vidta åtgärder för att säkerställa måluppfyllelse. Utbildningsnämnden rapporterar endast delvis måluppfyllelse och måste vidta åtgärder för ökad måluppfyllelse.

Stadens utsortering av matavfall för biologisk behandling är en viktig klimatåtgärd. Stadsdelsnämnderna Kungsholmen och Älvsjö är goda föredömen med hög andel storkök som sorterar. Stadsdelsnämnderna Bromma, Farsta, Rinkeby-Kista, Östermalm och Södermalm redovisar avvikelser mot uppsatta mål och måste vidta aktiviteter som säkerställer att målet nås. Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd redovisar mycket låg måluppfyllelse och uppmanas genomföra aktiviteter för ökad måluppfyllelse.

Sedan januari 2010 råder dubbdäcksförbud på Hornsgatan. Dubbdäcksförbudet är den enskilt kraftfullaste åtgärden för att klara efterlevnaden av miljökvalitetsnormen för utomhusluft avseende partiklar. Mot bakgrund av förbudet av dubbdäcksanvändning samt stadens ambition att klara miljökvalitetsnormen för utomhusluft avseende partiklar är det grundläggande att stadens nämnder och bolag följer kommunfullmäktiges ambition att stadens fordon använder odubbade däck. Stadsdelsnämnderna Skärholmen, Skarpnäck och Bromma når inte upp till målet och måste därför vidta åtgärder för att säkerställa måluppfyllelse. Äldrenämnden uppmanas höja sitt årsmål och vidta aktiviteter som stödjer detta för att kommunfullmäktiges mål ska nås.

Stadens energi- och elanvändning är fortsatt föremål för insatser. Stadens samlade elanvändning riskerar dock att inte nå kommunfullmäktiges mål. Fastighetsnämnden, kulturnämnden, utbildningsnämnden samt stadsdelsnämnderna Enskede-Årsta-Vantör och Södermalm uppmanas vidta åtgärder för ökad måluppfyllelse. Stockholms Hamn AB anmodas att vidta åtgärder för ökad måluppfyllelse.

Stadens mål för energianvändningen per kvadratmeter bedöms nås totalt sett. Nämnder och styrelser med låg måluppfyllelse bör vidta åtgärder som leder till minskad elanvändning per kvadratmeter.

Indikator	Kf-mål	Utfall T2	Utfall T1	Bedömning/Kommentar
Andel inköpta ekologiska livsmedel i staden i kronor av totala värdet av inköpta livsmedel (alla nämnder)	16%	14,6%	13,1%	
Andel miljöbilar i stadens fordonspark inkl. leasade fordon exkl. utrycknings- och specialfordon (alla nämnder/bolag)	100%	97,4%	97,3 %	

Det ska byggas många bostäder i Stockholm

Fler bostäder är en förutsättning för en fortsatt stark utveckling av Stockholm. Fram till 2030 beräknas stadens befolkning öka med cirka 200 000 personer och därför krävs en långsiktig planering för att möta efterfrågan från dem som vill flytta till och inom Stockholm. Under mandatperioden planerar staden för en hög takt i bostadsbyggandet - hyresrätter, bostadsrätter, studentbostäder och småhus. Stockholm ska vara en stad med flera tyngdpunkter och utvecklingen av ytterstaden är väsentlig. En viktig åtgärd för att öka bostadsbyggandet är att påskynda arbetet med att ta fram detaljplaner. Stadsledningskontoret bedömer att verksamhetsmålet uppfylls under 2011.

Antalet bostäder i godkända/antagna detaljplaner uppgår vid tertiärrapport 2 till 2 800 stycken och antalet bostäder i start-PM uppgår till 6 077 stycken, vilket är en ökning jämfört med samma period 2010. Antalet markanvisade bostäder är på en något lägre nivå jämfört med samma period föregående år, 1 571 stycken 2011 jämfört med 1 661 stycken 2010, varför exploateringsnämnden uppmanas att säkerställa att målet om 3 000 markanvisningar under året kan nås. Stadsbyggnadsnämnden konstaterar att det numera inte kan sägas förekomma någon plankö och den genomsnittliga tiden från start-PM till antagen plan prognostiseras till 16 må-

nader, vilket är en väsentlig förbättring jämfört med 2008 då den genomsnittliga tiden uppgick till 21 månader. Arbete pågår inom och gemensamt mellan exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden för att utveckla och effektivisera stadsbyggnadsprocessen ytterligare.

Såväl exploateringsnämnden som stadsbyggnadsnämnden bedömer att målet om 3 750 påbörjade och färdigställda bostäder kommer att nås under 2011. Stadsledningskontoret konstaterar att antalet påbörjade och färdigställda bostäder i nyproduktion till och med tertialrapport 2, uppgår till cirka 2 800 respektive 1 400 stycken, vilket är en lägre nivå jämfört med samma period föregående år.

Antalet färdigställda studentbostäder uppgår till 103 stycken, varav 40 stycken avser korttidskontrakt inom en av AB Familjebostäders fastigheter i Gubbängen. Micasa Fastigheter i Stockholm AB och AB Svenska Bostäder planerar att starta projekt om sammanlagt cirka 100 studentbostäder under tredje tertialet 2011 med beräknad inflyttning 2012. Exploateringsnämndens mål om 150 markanvisningar för studentbostäder har per den 20 oktober 2011 uppnåtts då nämnden i oktober beslutat om markanvisningar för sammanlagt cirka 420 studentbostäder i Hjorthagen och Årstafältet.

Stadsledningskontoret konstaterar att det finns risk att målet om 3 750 färdigställda bostäder i nyproduktion inte nås under året. Det är också tveksamt om målet om 25 påbörjade ägarlägenheter kan nås. Stadsledningskontorets samlade bedömning är ändå, utifrån antalet bostäder i start-PM, antalet godkända/antagna detaljplaner samt antalet påbörjade bostäder, att måluppfyllelsen är god samt att det sammantagna målet för bostadsbyggandet under mandatperioden kommer att nås.

Indikator	Kf-mål	Utfall T2	Utfall T1	Bedömning/Kommentar
Antal bostäder i godkända/antagna detaljplaner	4 000 st	2 800 st	1 755 st	Årsprognos: 4 000 st
Antal färdigställda bostäder	3 750 st	1 380 st	455 st	Årsprognos: 3 750 st
Antal markanvisade bostäder	3 000 st	1 571 st	675 st	Årsprognos: 3000 st
Antal påbörjade bostäder	3 750 st	2 835 st	918 st	Årsprognos: 3 750 st
Antal påbörjade hyresrätter	1 500 st	709 st	300 st	Årsprognos: 1 500 st

Antal påbörjade ägarlägenheter	25 st	0 st	0 st	Årsprognos: Uppfylls delvis
Antal studentbostäder (avser nytilfskott)	250 st	103 st	0 st	Årsprognos: Uppfylls helt 40 studentbostäder avser tillfälliga kontrakt inom Familjebostäder inom en fastighet Gubbängen och 63 stycken avser färdigställda i nyproduktion.

Framkomligheten i regionen ska öka

Ett väl fungerande trafiksystem som är pålitligt, förutsägbart, tryggt och säkert är avgörande för att tillgodose näringslivets transporter såväl som medborgarnas behov. Ett effektivt transportsystem med god framkomlighet och tillgänglighet är också viktigt i arbetet för en minskad miljöbelastning. Ett växande Stockholm ställer ökade krav på utbyggd infrastruktur, såväl vägar, kollektivtrafik som cykelinfrastruktur. Genom satsningar på nya tvärförbindelser med spårväg samt Förbifart Stockholm knyts regionen tätare samman och skapar ökade möjligheter till resor mellan de norra och södra delarna av regionen. Stadsledningskontorets bedömning är att verksamhetsmålet uppfylls under 2011.

Stadsledningskontoret konstaterar att två av åtta indikatorer som målet följs upp med beräknas uppnås helt. Dessa är nettotillskott av parkeringsplatser och antal meter nyanlagda cykelvägar i staden. Övriga sex indikatorer, vilka mäter framkomlighet för buss respektive bil i olika delar av innerstaden och ytterstaden, bedöms inte uppnås. Stadsledningskontoret konstaterar att prognosen för indikatorerna innebär en minskad framkomlighet i staden i jämförelse med föregående år. I huvudsak kan detta förklaras av att det pågår flera större ombyggnads- och underhållsarbeten samtidigt i och kring innerstaden, till exempel renovering av Söderledstunneln, byggande av Norra Länken, utbyggnad av Hagastaden, byggande av Citybanan samt arbeten på Essingeleden. Dessutom har den extra satsningen på planerat underhåll under året, 125 mnkr, inneburit att ett stort antal åtgärder planeras genomföras under året. Satsningen genomförs med fokus på åtgärder för att öka säkerheten där oskyddade trafikanter och bilar blandas samt att underhålla anläggningar med nedsatt funktion, till exempel pågår arbete med nya asfaltsbeläggningar. Enligt trafik- och renhållningsnämnden finns inga tecken på en trafikökning utan den minskade framkomligheten i staden beror på tillfälligt minskad kapacitet till följd av pågående ombyggnads- och nybyggnadsarbeten. Förutom framkomlighetsproblem under byggtiden orsakar dessa projekt också andra olägenheter, till exempel i form av buller.

Stadsledningskontorets bedömning om måluppfyllelse grundar sig på att det pågår genomförande av ett antal projekt, både för att förbättra det befintliga trafiksystemet och för att utveckla ny infrastruktur, till exempel utbyggnad av vägar och spår samt infrastruktur för att underlätta för bland annat gång och cykeltrafikanter. Det stora antal större ombyggnads- och underhållsarbeten samt nybyggnadsprojekt som pågår i dagsläget minskar tillfälligt kapaciteten i trafiksystemet och medför en försämrad framkomlighet men dessa åtgärder är nödvändiga för att på längre sikt öka kapaciteten i trafiksystemet och säkerställa god framkomlighet i den växande staden. Mot bakgrund av detta bedömer stadsledningskontoret att målet kan anses som uppfyllt trots att indikatorerna visar på minskad framkomlighet på kort sikt. Stadsledningskontoret vill framhålla vikten av att trafik- och renhållningsnämnden fortsätter arbetet med att undanröja hinder och att underlätta trafikflöden, se över prioriteten mellan olika trafikslag, arbeta med informationsinsatser med mera för att i möjligaste mån minimera de störningar som de pågående projekten medför. Det är också angeläget att se över planeringen av arbetena för att säkerställa att dessa genomförs inom en rimlig tidplan.

Trafik- och renhållningsnämnden har tillsammans med AB Storstockholms Lokaltrafik, SL, tagit fram en långsiktig strategi för hur ett vägburet stomnät av spårvagnar och bussar kan bidra till att öka kapaciteten i väg- och gatunätet i och kring innerstaden. Strategin tar sin utgångspunkt i resenärsnyttan med syfte att fastställa principer för stomtrafik, identifiera lämpliga stråk för spårvägs- och stombusstrafik samt att ta fram förslag på linjer, trafikslag och utbud. I september godkände trafik- och renhållningsnämnden strategin som därefter skickas ut på remiss.

Spårvägs- och stomnätsstrategin är en viktig del i det fortlöpande arbetet med att ta fram en trafikplaneringsstrategi, vilken kan ge en helhetssyn på avvägningar i stadens väg- och gatunät med syfte att bland annat skapa ett effektivare trafiksystem där andelen resor med gång-, cykel- och kollektivtrafik långsiktigt ska öka.

Inom trafik- och renhållningsnämnden fortgår arbetet med att ta fram den nya cykelplanen och ett intensivt arbete pågår med att inventera och prioritera framtida stråk. Trafik- och renhållningsnämnden beräknas under hösten fatta beslut om den nya cykelplanen och denna kommer därefter tillställas kommunfullmäktige för beslut. Planen omfattar hela staden, såväl inner- som ytterstaden, för att skapa ett sammanhållet cykelnät.

För att möta det kraftigt ökande cyklandet genomförs åtgärder löpande. Under året anläggs till exempel fler cykelparkeringar, förbättrad cykelvägvisning och ny beläggning på cykelbanor.

Stockholmarna ska vara nöjda med kultur- och idrottsmöjligheterna i Stockholm

Kultur i olika former ska ges större utrymme i fler verksamheter. Inte bara barn och unga utan även personer med funktionsnedsättning och äldre som i aktiva former har stöd från staden ska möta musik, böcker och konst som betyder mycket för livskvaliteten. I Stockholm ska möjligheterna till idrott vara många och varierande. Alla stockholmare ska ha möjlighet att utöva idrott. Stadens insatser inom idrott ska fokusera på barn och unga. Stadsledningskontoret bedömer att verksamhetsmålet uppfylls under 2011.

Brukarundersökningen för stadsmiljö visar visserligen att de båda indikatorerna *Stockholmarnas nöjdhet med Stockholms idrottsliv* och *Stockholmarnas nöjdhet med Stockholms kulturliv* endast uppnås delvis men samtliga nämnder som bedömt målet anser att målet uppfylls. Vidare har Stockholms Stadsteater AB:s verksamhet de högsta besöksiffrorna för årets åtta första månader sedan teatern grundades för 51 år sedan. Stadsledningskontoret vill även framhålla att publikrekord slagits för både kulturfestivalen och Kulturnatt Stockholm samt att Ung08-festivalen haft lika höga siffror som under tidigare år. Publiktillströmningen till Vårsalongen 2011 var så stor att utställningen förlängdes med en vecka. Bibliotekssatsningen i Kulturhuset har gett kraftigt ökade publiksiffror och fina resultat i publikundersökningar. En modell för återkommande kundundersökningar på biblioteken har tagits fram för att kunna mäta besökarnas uppfattning om bibliotekens tjänster och få ökad kunskap om besökarnas förväntningar och önskemål.

I stadsdelsnämnderna fortsätter implementeringen av "Kultur i ögonhöjd" och samverkan inom KULAN – mötesplats för kultur och skola.

Ett samarbete mellan idrottsnämnden och stadsdelsnämnderna i Rinkeby-Kista och Spånga-Tensta har bland annat inneburit ett gemensamt sommarlovsprogram för ungdomar från hela Järvafältet. Detta har innehållit såväl föreningsdrivna verksamheter som aktiviteter drivna av staden. Verksamheten har slagit mycket väl ut och många ungdomar har deltagit. I Farsta stadsdelsnämnd har den nyöppnade fritidsgården Morris i Hökarängen som mål att bland annat utveckla och erbjuda aktiviteter för motion och idrott.

Satsningen på utegym är populär och ett gott exempel på vad staden kan göra för att få fler stockholmare fysiskt aktiva. Idrottsnämnden fortsätter därför satsningen på fler utegym. Andra satsningar som också uppskattas är att motionsspåren underhålls, inte minst ur trygghetssynpunkt.

Inom simsatsningen har Ross Tensta gymnasium bokat särskilda kvinnosimskoltider i Tensta sim- och idrottshall. Intensivskolsim har prövats vid bland annat Nälstabadet. Inför sommaren 2012 ska detta eventuellt kunna erbjudas vid fler utebad.

Indikator	Kf-mål	Utfall T2	Utfall T1	Bedömning/Kommentar
Stockholmarnas nöjdhet med Stockholms idrottsliv	80%	76%	-	Uppfylls delvis. Samma utfall som under 2010
Stockholmarnas nöjdhet med Stockholms kulturliv	91%	82%	-	Uppfylls delvis. Försämring jämfört med 2010 då utfallet var 86%

Stockholmarna ska vara trygga och nöjda med städning samt renhållning

Stockholm ska vara en ren och trygg stad. Trygga, rena och väl upplysta stadsmiljöer ska säkerställas. De återkommande trygghetsmätningar som genomförs i staden ska ingå som underlag i stadens trygghetsarbete. Mörka och otrygga platser ska lysas upp. Kvaliteten på stadens parkmark och grönytor ska öka. Stadsledningskontoret bedömer att verksamhetsmålet uppfylls under 2011.

Kommunfullmäktiges högt ställda mål för en ren och trygg stad bedöms nås genom omfattande insatser från stadens nämnder och bolag. Majoriteten av stadens nämnder prognostiserar att målet om en ren och trygg stad kommer att nås under 2011. Fem indikatorer mäter upplevelsen av Stockholm som ren, trygg och tillgänglig stad, vilka utgör index av ett flertal frågor från stadens brukarundersökning. Tre av dessa har hög måluppfyllelse. Framför allt är det upplevelsen av rent och städat som förbättrats jämfört med mätningen 2010. Den upplevda tryggheten har minskat något i årets mätning där det framför allt är belysningen som har fått ett sämre betyg.

Det brottsbekämpande och brottsförebyggande arbetet är av stor vikt. Inom socialnämnden pågår arbetet med att implementera stadens brottsförebyggande program och under 2011 kommer stadens kvinnofridsprogram att revideras för att även omfatta våldsutsatta barn och barn som bevittnat våld. Stadsdelsnämnderna bedriver ett aktivt brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete. De boendedialoger som genomförts inom ramen för arbetet med Söderortsvisionen, bland annat i Rågsved och Hökarängen, bidrar till ökad delaktighet och samverkan kring åtgärder för ökad trivsel och trygghet. I Spånga-Tensta stadsdelsnämnd bedrivs ett arbete för att förbättra situationen för ungdomar, bland annat genom verksamheterna "Trygg i Tensta" och "Tensta against crime". Kommunfullmäktiges tre indikatorer

från brottsförebyggande programmet prognostiseras uppnås helt och indikatorerna som mäter stadens förebyggande arbete i linje med stadens säkerhetsprogram prognostiseras uppnås helt respektive delvis. Det förebyggande säkerhetsarbetet och trygghetsfrågor är nära förknippade med varandra. Stadens säkerhetsprogram är under revidering och i arbetet med detta inkluderas därför även trygghetsfrågor.

Trafik- och renhållningsnämndens ambitionshöjning för renhållning och klottersanering fullföljs i hela staden med bland annat städgarantier som innebär att städning och tömning av papperskorgar samt klottersanering ska åtgärdas inom 24 timmar efter anmälan. Stadsledningskontoret har tidigare konstaterat att utfallet för klottersanering i söderort legat lägre än i övriga delar av staden. Trafik- och renhållningsnämnden har genom en ökad styrning av entreprenaden i söderort uppnått en ökad målpuppfyllelse.

Trafik- och renhållningsnämnden uppmanas att ta fram rutiner för att säkerställa uppföljningen av indikatorn *Antal cykelolyckor i staden*.

Indikator	Kf-mål	Utfall T2	Utfall T1	Bedömning/Kommentar
Andel invånare som känner sig trygga i sitt stadsdelsnämndsområde	63%	-	59%	Årsprognos: Uppfylls delvis
Stockholmarnas nöjdhet avseende sanering av klotter/skadegörelse	53%	-	52%	Årsprognos: Uppfylls delvis
Stockholmarnas nöjdhet med rent och städat	53%	-	53%	Årsprognos: Uppfylls helt
Stockholmarnas nöjdhet med skötsel park och grönområden	60%	-	59%	Årsprognos: Uppfylls delvis
Upplevelsen av Stockholm som tillgänglig stad	85%	-	80%	Årsprognos: Uppfylls delvis
Andel barn/unga, 15-17 år som inte begått brott	öka	-		Årsprognos: Uppfylls helt
Andel barn/unga, under 15 år, som inte begått brott	öka	-		Årsprognos: Uppfylls helt
Cykelolyckor i staden	minska	-		Årsprognos: Prognos saknas
Andel invånare som inte känner oro för att utsättas för brott	öka	-		Årsprognos: Uppfylls helt
Antal identifierade sårbarheter som nämnden/bolagsstyrelsen	48 st	-		Årsprognos: Uppfylls helt

avser att arbeta förebyggande med under året				
Antal inträffade incidenter	minska	-		Årsprognos: Uppfylls delvis
Antalet bostadsbränder jämfört med år 2010	-10%	-		Årsprognos: Uppfylls delvis

Kvalitet och valfrihet ska utvecklas och förbättras

Stadsledningskontoret bedömer att inriktningsmålet kommer att uppfyllas. Bedömningen baseras på att tre av fyra underliggande verksamhetsmål uppfylls. Även bolagskoncernen Stockholms Stadshus AB bedömer att inriktningsmålet kommer uppfyllas. Nedan redovisas stadens måluppfyllelse per verksamhetsmål.

Stockholmarna ska erbjudas valfrihet och ökad mångfald

Det är de enskilda medborgarna som är bäst lämpade att bestämma vilka vård- och omsorgsgivare de och deras familjer vill ha, vilken omsorgsform som bäst passar deras barn och vilken skola barnen ska gå i. Det är stadens ansvar att skapa och erbjuda en sådan flexibilitet. Möjligheten finns idag för enskilda medborgare att välja förskola, skola, äldreomsorg, stöd och service till personer med funktionsnedsättning samt delar inom socialpsykiatri. För att underlätta valfriheten finns information och vägledning i olika former exempelvis *Jämför service* på stadens webbsida, *Kontaktcenter* med *Äldre direkt*, e-tjänster och en växande e-förvaltning. Stadsledningskontoret bedömer att verksamhetsmålet uppfylls under 2011.

För samtliga sju indikatorer uppfyller nämndernas aggregerade mål kommunfullmäktiges årsmål. Tre av indikatorerna har redan mätts och uppnått sina årsmål. Det är *Andel brukare som upplever att de har valmöjlighet inom förskola*, *Andel brukare som upplever att de har valmöjlighet inom skola*, som dessutom ökat sedan föregående år, och *Antal kommunala hyresrätter i ytterstaden som friköpts och ombildats till bostadsrätter*. Resultaten från brukarundersökningarna redovisas på stockholm.se i sin helhet och ett urval frågor från grundskola och gymnasieskola på *Jämför service*.

Nämnderna försätter att kontinuerligt arbeta med främst två aktiviteter för att uppnå ökad valfrihet. Aktiviteterna är information till medborgarna samt följa de planer för upphandlingen och konkurrens som nämnderna antagit.

Informationen på Stockholms stads webbplats är anpassad för flera olika funktionsnedsättningar och kan också översättas till olika språk. Nämnderna arbetar för att medborgarna ska få information utifrån sina olika förutsättningar och behov om gällande valmöjligheter för förskola, skola, äldreomsorg, stöd och service till personer med funktionsnedsättning samt delar av socialpsykiatri. På *Jämför service* kan kommunalt driven verksamhet jämföras annan kommunalt driven verksamhet och med enskilt driven verksamhet.

Staden producerar flera övergripande trycksaker på andra språk än svenska. Kungsholmens stadsdelsnämnd är ett bra exempel på hur nämnderna arbetar för att erbjuda valfrihet och ökad mångfald. Stadsdelsnämnden träffar regelbundet alla intresserade privata förskoleanordnare för att gå igenom framtida behov och möjligheter för privata anordnare att delta i utbyggnadsarbetet.

Indikator	Kf-mål	Utfall T2	Utfall T1	Bedömning/Kommentar
Andel brukare som upplever att de har valmöjlighet inom förskola	74%	74%		
Andel brukare som upplever att de har valmöjlighet inom omsorg om personer med funktionsnedsättning	66%			
Andel brukare som upplever att de har valmöjlighet inom skola	84%	84%		
Andel omsorgstagare som upplever att de har valmöjlighet inom äldreomsorg, hemtjänst	66%			
Andel omsorgstagare som upplever att de har valmöjlighet inom äldreomsorg, vård och omsorgsboende	53%			
Andel medborgare som vet var information finns för att kunna göra sina val	49%			
Antal kommunala hyresrätter i ytterstaden som friköpts och ombildats till bostadsrätter	öka	1 500	713	

Förskolor och skolor i Stockholm ska ge barn vad de behöver för att lära och utvecklas

Stockholms barn och ungdomar ska erbjudas Sveriges bästa förskola och skola. Det ska finnas ett brett urval av verksamheter, inriktningar och fristående alternativ, där kunskap, lärande och omsorg står i fokus. Stadsledningskontoret bedömer att verksamhetsmålet kommer att uppfyllas delvis under 2011.

Skola

Utbildningsnämnden bedömer att angivna mål kommer att uppnås delvis. Nämnden lyfter i tertialrapport 2 fram att preliminära resultat visar på förbättringar inom en rad områden men att det fortfarande finns många indikatorer vars årsmål inte uppnås. Precis som i tidigare års tertialrapporter är det inte slutgiltiga resultat på

fullmäktiges indikatorer som redovisas då resultaten inte är helt fastlagda och officiellt publicerade.

De preliminära resultaten visar överlag på förbättringar från föregående år. Utbildningsnämnden understryker att ökningen av resultat är mest signifikant på skolor i socioekonomiskt utsatta områden, skolor som i hög utsträckning varit föremål för riktade insatser. Ett område särskilt värt att lyfta fram är att andelen elever i årskurs 9 som uppnått målen i alla ämnen ser ut att bli högre än någonsin tidigare. Även de nationella proven för årskurs 3 uppvisar mycket positiva resultat med tydliga förbättringar sedan föregående år i både svenska och matematik. För gymnasieskolan har resultatet förbättrats för de flesta indikatorerna, variationen mellan skolorna är dock mycket stor.

I utbildningsnämndens tertialrapport 2 redovisas en analys av resultatet av de senaste årens satsningar och hur dessa har bidragit till förbättrade kunskapsresultat inom berörda ämnen. Nämnden konstaterar att utvecklingsarbete är en långsiktig process men att en samlad bedömning är att den positiva utvecklingen av elevresultaten, framför allt i årskurs 3 och 9 är en konsekvens av det målmedvetna och strukturerade utvecklingsarbete som bedrivits enligt utvecklingsplanen för 2008-2010. Stadsledningskontoret är positivt till de förbättrade resultaten. Såväl omfattande satsningar på undervisning för de lägre åldrarna som riktade insatser för skolor i socioekonomiskt utsatta områden har i år uppvisat goda resultat. Under det pågående omfattande reformarbetet och implementeringen av Skola 2011 och Gy 2011 är det viktigt att nämnden inte tappar fokus från det strategiska utvecklingsarbetet som bedrivits de senaste åren. Stadsledningskontoret anser att det är viktigt att dokumentera vad som givit resultat i utvecklingsarbetet för att sprida fungerande arbetsmetoder till fler skolor.

Förbättringarna till trots är det en majoritet av årsmålen som inte ser ut att nås. Nämnden konstaterar att årsmålen är satta utifrån höga ambitioner och att verksamheten inte har nått ända fram. Stadsledningskontoret håller med om att ambitionsnivån är hög och understryker att den så också bör vara fortsättningsvis. Att endast två av tre gymnasieelever har minst godkänt i alla kurser i slutbetyget är exempelvis inte tillfredsställande. Vidare är det viktigt att nämnden analyserar och tar fram lämpliga åtgärder för att höja resultaten i matematik för de högre åldrarna.

Förskola

Samtliga stadsdelsnämnder utom Enskede-Årsta-Vantör, där sextio barn inte fick plats i tid i januari, har klarat barnomsorgsgarantin hittills i år. Stadsledningskontoret ser allvarligt på det inträffade och stadsdelsnämnden uppmanas att vidta åtgärder.

gärder för att förbättra planeringen och säkerställa att situationen inte uppstår igen. Samtliga stadsdelsnämnder bedömer att de klarar barnomsorgsgarantin resten av året.

Målet om att minska andelen barngrupper med fler än 14 respektive 18 barn bedöms ej uppfyllas och andelen beräknas öka jämfört med 2010. Detta på grund av en fortsatt ökning av antalet barn och att målet om att klara barnomsorgsgarantin är prioriterat. Sedan 2005 har antalet barn ökat med mellan 5-6 procent årligen, vilket motsvarar drygt 2 000 barn per år. De stadsdelsnämnder som inte minskat andelen barngrupper över målet om 14 respektive 18 barn uppmanas vidta aktiviteter för att minska barngrupperna och samtidigt upprätthålla garantin. I sammanhanget kan det konstateras att staden har en hög personaltäthet i förhållande till genomsnittet i landet.

Stadsledningskontoret föreslår att stimulansbidrag för motsvarande 68 nya avdelningar varav 21 i kommunal och 47 i enskilt driven regi beviljas. Under 2011 har det hittills beviljats stimulansbidrag för 47 avdelningar fler än under motsvarande period 2010.

Brukarundersökningar

Under våren 2011 har brukarundersökningar genomförts inom många av de pedagogiska verksamheterna. Resultaten från undersökningarna är klara och indikatorer med koppling till någon av brukarundersökningarna kan därför redovisas i sin helhet i föreliggande tertiärrapport. Resultatet av årets brukarundersökningar visar att en majoritet av elever och föräldrar, mellan cirka 60 och 85 procent, är ganska eller mycket nöjda med de flesta områdena.

I undersökningen riktad till förskolan anger åtta av tio föräldrar att de är nöjda avseende såväl trygg och säker miljö som utveckling och lärande sammantaget för hela staden. Detta är samma nivå som föregående år och resultat når inte riktigt fram till årsmålet.

Resultaten från årets brukarundersökning i grundskolan visar en fortsatt försiktigt positiv trend gällande elevers upplevelse av en lugn och trygg skolmiljö. Årsmålet att minst 83 procent av eleverna i årskurs 8 ska känna sig trygga i skolan uppnås. Utbildningsnämnden understryker att genomförda och pågående satsningar för att skapa en trygg skola, exempelvis genom gemensamma riktlinjer, inspirations- och stödmaterial samt kompetensutveckling av personal har givit resultat. Trivsel och trygghet i skolan behöver dock inte vara liktydigt med en god lärandesituation. Totalt 42 procent av eleverna i skolundersökningen i årskurs 8 anser att de kan

arbeta utan att bli störda. Utbildningsnämnden konstaterar att siffrorna gällande hur eleverna uppfattar möjligheten att arbeta utan att bli störd är alldeles för låga. Stadsledningskontoret delar nämndens uppfattning att en viktig utmaning framöver är att ta reda på vad som behöver göras för att elever ska uppleva undervisningssituationen mer positiv så att en god lärandemiljö upprättas.

Brukarundersökningen visar också att användandet av datorer i skolan för årskurs 8 ligger kvar på låg nivå. Totalt 32 procent av eleverna uppger att de ofta använder datorer i skolarbetet. För att skolan ska kunna utvecklas i takt med samhället och kunna stimulera dagens elever att behålla lusten att lära genom hela skolgången, krävs att den nya tekniken förs in i klassrummen. Spridningen i resultat mellan skolor är mycket stor på undersökningens fråga om användandet av datorer i skolarbetet. Spridningen kan vara ett tecken på hur beroende utvecklingen är av enskilda medarbetares kompetens och vilja att utveckla nya arbetsmetoder. Stadsledningskontoret vill understryka vikten av att alla elever får möjlighet att ta del av utvecklingen på detta område.

Gällande brukarundersökningen riktad till gymnasieskolans elever konstaterar utbildningsnämnden att det är svårt att tolka resultaten med anledning av att både frågeformuleringar och svarsskalor har ändrats under de tre senaste åren. Precis som för grundskolan visar resultaten om arbetsro på lektionerna dåliga resultat och indikatorns årsmål uppnås ej. Hälften av alla skolor i undersökningen ligger på ett resultat under eller strax över 50 procent nöjda elever med avseende på arbetsro. Oavsett förändringar i frågeformulering och svarsskalor anser stadsledningskontoret att det är illavarslande att hälften av eleverna inte känner sig nöjda med arbetsron på lektionerna.

Vuxenutbildning och SFI

Arbetsmarknadsnämnden gör bedömningen att målet delvis uppnås. Inom SFI har de studerandes kursresultat förbättrats jämfört med föregående år och årsmålet nås. Den grundläggande vuxenutbildningen når dock inte upp till nämndens årsmål. Nämnden redovisar i sin tertiärrapport att endast två av tre elever fått godkänt på kurserna och det är fortfarande för många som under läsåret inte fullföljer kurserna. Arbetsmarknadsnämnden har gjort en kartläggning av avbrott från vuxenutbildningen som visar på att andelen är störst i åldersgruppen 20-24 år. Inom vissa kurser, exempelvis Matematik B, är det en fjärdedel av de studerande som påbörjat en utbildning utan att avsluta kursen. Stadsledningskontoret anser att det behövs en fortsatt analys av den höga andelen kursavbrott med förslag på åtgärder för att kunna uppnå målet kommande år.

Indikator	Kf-mål	Utfall T2	Utfall T1	Bedömning/Kommentar
Andel barngrupper (1-3 år) med fler än 14 barn	minska	21,3%	43,2%	Bromma, Farsta, Hässelby-Vällingby och Älvsjö bedömer att de inte uppfyller sina årsmål
Andel barngrupper (4-5 år) med fler än 18 barn	minska	26,6%	39,3%	Bromma, Farsta och Hässelby-Vällingby bedömer att de inte uppfyller sina årsmål
Andel nöjda föräldrar i förskoleundersökningen avseende trygg och säker miljö	83 %	80 %		
Andel nöjda föräldrar i förskoleundersökningen avseende utveckling och lärande	82 %	80 %		
Antal barn som inte barnomsorgsgarantin uppfyllts för under året	0 st	60	60	Enskede-Årsta-Vantör klarade inte garantin för 60 barn i januari.
NöjdFöräldraIndex	74	72		
Andel elever i skolundersökningen i årskurs 8 som är nöjda med Jag känner mig trygg i skolan	83 %	85 %		
Andel elever i skolundersökningen i årskurs 8 som är nöjda med Jag kan arbeta utan att bli störd	46 %	42 %		
Andel nöjda elever i gymnasieundersökningen avseende lugn och arbetsro	68 %	50 %		
Andel nöjda elever i gymnasieundersökningen avseende möjligheten att känna sig trygg i skolan	97 %	90 %		

Stockholmarna ska uppleva att de får god service och omsorg

Äldreomsorg

Stadsledningskontoret bedömer att målet för verksamhetsområdet äldreomsorg uppfylls under 2011.

Av äldreomsorgens nio indikatorer baserar sig åtta på de kommunövergripande brukarundersökningar som genomförs under hösten 2011. Detta innebär att det inte finns några resultat i denna rapport för äldreomsorgen. För fem av de nio indikatorerna prognostiserar samtliga nämnder att målet kommer att uppnås. För

övriga indikatorer varierar prognoserna mellan 11-14 nämnder som bedömer att målet kommer att uppnås.

Stadsledningskontorets bedömning om måluppfyllelse grundar sig på att nämndernas egna mål för indikatorerna, med några undantag är lika med eller högre än kommunfullmäktiges mål. Nämnderna prognostiserar även en mycket hög måluppfyllelse av sina egna mål. Om den höga måluppfyllelse som nämnderna redovisar ska uppnås krävs en kraftig förbättring av kvaliteten i jämförelse med 2010. Kommunfullmäktiges mål för 2011 innebar en mindre ambitionshöjning i jämförelse med 2010. Resultatet i 2010 års brukarundersökning innebar dock en försämring för samtliga indikatorer i jämförelse med 2009. Som exempel kan nämnas att endast två nämnder nådde kommunfullmäktiges mål i brukarundersökningen 2010 om nöjda brukare i särskilt boende. Gällande nöjda brukare i ordinärt boende var det tre nämnder som 2010 nådde kommunfullmäktiges mål. Det finns dock goda exempel på nämnder med en nöjdhetsgrad 2010 som klart överstiger kommunfullmäktiges mål 2011 vilket kan innebära att 2011 års mål ändå nås.

Matupplevelsen och tryggheten är två områden som stadens mål fokuserar på inom äldreomsorgen. Arbete med att förbättra maten och upplevelsen kring måltiden har pågått i flertalet stadsdelsnämnder. Inom flera stadsdelsnämnder har vård- och omsorgsboenden erbjudit frukostbuffé och flera rätter att välja mellan till lunch och middag. I Bromma stadsdelsnämnd utvärderas matsedlarnas innehåll i bland annat matråd och språkrörsmöten. Inom flertalet stadsdelsnämnder finns dietister på äldreboendena som genomför handledning och utbildning av personalen. Det pågår även ett antal projekt inom stadsdelsnämnderna för att förbättra nöjdheten med maten och upplevelsen kring måltiden.

Inom flertalet vård- och omsorgsboenden har de boende fått en egen kontaktman, och i vissa fall även en omvårdnadsansvarig sjuksköterska, för att öka tryggheten för de boende. Utbildning i nationella riktlinjer och krav på att alla anställda bär synliga namnbrickor är andra insatser som görs för att öka tryggheten för de äldre.

I prognosarbetet ingår varje år en översyn av olika antaganden vad gäller befolkningsstrukturen i stadsdelsnämnden. Vid en analys bedömde Sweco Eurofutures AB, före detta USK, att avvikelserna för Bromma stadsdelsnämnd avvek från stadens genomsnitt vad gäller genomsnittslivslängd i stadsdelsnämnden. När förändringar i befolkningsutvecklingen konstateras, förändras också prognoserna som ligger till grund för tilldelning för kommande budgetår. Retroaktiva ändringar i resursfördelningssystemet görs inte.

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Stadsledningskontoret bedömer att målet för verksamhetsområdet stöd och service till personer med funktionsnedsättning uppfylls under 2011.

Mätningen av samtliga indikatorer, förutom *Antal nytilkomna omsorgslägenheter för vuxna inom staden*, mäts i brukarundersökningen som genomförs under hösten. Stadsledningskontorets bedömning om att målet uppnås helt grundar sig på att nämndernas arbete fortlöper enligt plan. För två av de fyra indikatorer där resultatet hämtas från årets brukarundersökningar bedömer samtliga nämnder att målet kommer att uppnås. För de andra två indikatorer bedömer 12 respektive 13 nämnder att målet kommer att uppnås. Flertalet nämnder hade i brukarundersökningarna för 2010 högre nöjdhetsgrad än målen för 2011. Det finns, i motsats till äldreomsorgen, inget som talar för att målen inte skulle uppnås.

Bedömningen om att antal nytilkomna omsorgslägenheter inte kommer att uppnås baseras på samtliga nämnders, förutom Kungsholmens stadsdelsnämnd, låga ambition. De sammanlagda årsmålen uppgår till 35 nya lägenheter. Av stadens 14 nämnder har åtta angivit ett nollvärde som målsättning. För att stärka den centrala samordningen har ansvaret för stadens genomförandegrupp, för utbyggnad av bostäder för personer med funktionsnedsättning, överförts till kommunstyrelsen.

Brukarens delaktighet har på flera stadsdelsnämnder varit i fokus. Detta har bland annat skett i form av brukarråd och husmöten. En starkare uppföljning av genomförandeplaner och de mål och delmål som dessa innehåller har genomförts. Arbetet med att införa DUR, dokumentation-utvärdering- resultat, har fortsatt under året så att utredningar och beslut ska bli mer likställda över staden. Flera stadsdelsnämnder har arbetat med frågor kring värdighet och respekt vilket har skett i samråd med brukare och anhöriga.

Individ- och familjeomsorg

Stadsledningskontoret bedömer att målet för verksamhetsområdet individ- och familjeomsorg uppfylls under 2011.

Fyra av årets indikatorer är nya för i år och kommunfullmäktiges mål har satts till det genomsnittliga utfallet i staden vilket medför att ett antal nämnder kommer att ha svårt att nå målet även om staden som helhet når målet. De nya indikatorerna medverkar till att sätta fokus på vikten av att mäta och ta fram statistik inom individ- och familjeomsorgen. Stadsledningskontoret vill uppmuntra till ett resonemang kring resultaten/utfallen eftersom det är första gången som de tas fram och målvärdet inte är självklart. Exempelvis för indikatorn *Andel barn och ungdomar i*

förhållande till alla barn och ungdomar i stadsdelsområdet som har haft insatser inom IoF är stadsledningskontorets avsikt att målet på lång sikt ska minska. Utfallen måste dock sättas i sitt sammanhang och jämföras med övriga staden eftersom avsikten inte är att nämnderna ska sluta ge insatser för att på så sätt nå målet.

Inom socialpsykiatri har fokus under året riktats på att utbilda och förankra det nya kvalitetssystemet som ska göra det möjligt att följa upp resultatet av de insatser som görs på ett enklare sätt. Genom utredningsmetodikens DUR kan utredarna i större omfattning säkra den enskildes behov av rätt insats samt enklare utvärdera insatsen. Utfallen för de indikatorer som utgår ifrån kvalitetssystemet redovisas i verksamhetsberättelsen.

Stadsledningskontoret ser positivt på att många nämnder arbetar aktivt med att utveckla samarbetet över nämndgränserna. Exempelvis utför enheten för personligt stöd i Farsta även insatser för brukare inom Skarpnäcks stadsdelsnämndsområde. Det gäller avlösning, ledsagning och personlig assistans. Farsta stadsdelsnämnd har också tillsammans med stadsdelsnämnderna Enskede-Årsta-Vantör, Skarpnäck och Hägersten-Liljeholmen beviljats medel för att starta en mansmottagning för att nå de våldsutövande männen och motivera dessa till stöd och behandling. Kvinnofrid/våld i nära relationer är ett område som nämnderna prioriterar.

Under våren 2011 har socialstyrelsen gjort en kartläggning över antalet hemlösa som kan vara ett komplement till de mätningar som staden gör vartannat år. Nämnderna arbetar förebyggande och stora insatser görs för att förhindra vräkningar. Nämnderna har tät dialog med flera olika huvudmän exempelvis beroendevården, hyresvärdar och psykiatri för att säkerställa ett fungerande boende. Taköverhuvudet-garantin bedöms kunna uppnås under året.

Indikator	Kf-mål	Utfall T2	Utfall T1	Bedömning/Kommentar
Andel anhöriga som är nöjda med hur anhörigstödet fungerar	73%			13 av 14 SDN prognostiserar att målet uppfylls.
Andelen nöjda omsorgstagare – Hemtjänst	83%			Samtliga SDN prognostiserar att målet uppfylls.
Andelen nöjda omsorgstagare – Boende	83 %			13 av 14 SDN prognostiserar att målet uppfylls.

Andelen nöjda omsorgstagare - biståndsbedömd dagverksamhet	83%			Samtliga SDN prognostiserar att målet uppfylls.
Omsorgstagarnas upplevelse av trygghet - Hemtjänst	82%			13 av 14 SDN prognostiserar att målet uppfylls.
Omsorgstagarnas upplevelse av trygghet – Boende	89%			12 av 14 SDN prognostiserar att målet uppfylls.
Upplevelsen av maten och måltidssituationen – Hemtjänst	75%			13 av 14 SDN prognostiserar att målet uppfylls.
Upplevelsen av maten och måltidssituationen – Boende	75%			Samtliga SDN prognostiserar att målet uppfylls.
Andel omsorgspersonal med grundutbildning	89%			11 av 14 SDN prognostiserar att målet uppfylls.
Andel nöjda brukare- Boende	87%			13 av 14 SDN prognostiserar att målet uppfylls.
Andel nöjda brukare- Korttidshem	91%			Samtliga SDN prognostiserar att målet uppfylls.
Andel nöjda brukare- Daglig verksamhet	90%			Samtliga SDN prognostiserar att målet uppfylls.
Brukarens upplevelse av trygghet - LSS-boende, vuxna och barn	86%			12 av 14 SDN prognostiserar att målet uppfylls.
Nyttillkomna omsorgslägenheter	100 nya lägenheter	35 lägenheter		13 av 14 SDN prognostiserar att målet uppfylls.
Andel barn och ungdomar i förhållande till alla barn och ungdomar i stadsdelsområdet som har haft insatser inom IoF	1,66%	1,57%	1,66%	8 sdn uppfyller målet, 6 ligger över stadens genomsnitt. I tertialrapport 2 har andel barn med insatser sjunkit jämfört med tertialrapport 1
Andel barn och ungdomar som varit aktuella för insatser inom individ- och familjeomsorgen och som inte är aktuella 12 månader efter avslutad insats (IoF)	72,1%	78,9%	72,1%	Bedöms uppfyllas helt. 13 sdn uppfyller målet. I Skärholmen återkommer inte 69,75% vilket är över målet. Andelen som inte kommit tillbaka är högre i tertialrapport 2
Andel personer i förhållande till totala befolkningen som varit aktuella för insatser inom individ och familjeomsorgen under året (IoF)	0,65%	0,65%	0,65%	Bedöms uppfyllas helt, 7 sdn uppfyller målet. Utfallet är samma som i tertialrapport 1.
Andel personer med insatser inom socialpsykiatri som	tas fram			Kan ej bedömas. Nämnderna använder det nya kvalitetssy-

upplever att de fått en förbättrad livssituation enligt DUR uppföljning (dokumentation, utvärdering och resultat) (IoF)	2011			stemet i sin uppföljning och kommer att rapportera i verksamhetsberättelsen.
Andel vuxna som varit aktuella för insatser inom individ och familjeomsorgen och som inte är aktuella 12 månader efter avslutad insats (IoF)	63,3%	68,1%	63,3%	Bedöms uppfyllas helt, 10 sdn uppfyller målet. Hässelby Vällingby rapporterar 87,2 %. Inrapportering i paraplyet behöver jämföras. Utfallet i tertialrapport 2 är bättre än i tertialrapport 1 och bedöms vara mer korrekt efter att uttaget justerats.
Antal förmedlade försöks- och träningslägenheter via Bostad Stockholm	300	191	91	Bedöms uppfyllas helt
Berusningsdrickandet bland unga enligt Stockholmsenkäten (IoF)	minska			Kan ej bedömas, mäts nästa gång 2012
Index över andel barn och ungdomar som i Stockholmsenkäten uppger att de inte använder alkohol, tobak eller narkotika	öka			Kan ej bedömas, mäts nästa gång 2012
Nöjda brukare - personer med insatser inom socialpsykiatri som i brukarundersökning angett att de är nöjda med sina insatser/ biståndsbedömare och med handläggningen av deras ärende (IoF)	tas fram 2011			Kan ej bedömas. Resultat ifrån brukarundersökning presenteras i verksamhetsberättelsen.
Tak-över-huvudet-garantin (IoF)	100%	100%	100%	Bedöms uppfyllas helt

Stockholms stad som arbetsgivare ska erbjuda spännande och utmanande arbeten

Hur väl staden lyckas uppfylla verksamhetens mål och ge stockholmarna en god service är i hög grad beroende av engagemang och kompetens hos medarbetare och chefer. Det är därför av största vikt att staden är, och fortsätter att vara, en attraktiv arbetsgivare som erbjuder spännande och utmanande arbeten. Stadsledningskontoret bedömer att verksamhetsmålet uppfylls under 2011.

Bedömningen av verksamhetsmålet grundar sig på att 25 nämnder bedömer att målet uppnås helt och att ingen nämnd bedömer att målet inte kommer att uppfyllas. Stadsledningskontoret bedömer att nämnderna arbetar medvetet och aktivt för att främja en god arbetsmiljö, utveckla ledarskapet och motverka ohälsa.

En majoritet av nämnderna beskriver ett mycket aktivt och strukturerat arbete för att stärka och utveckla organisationens chefer. Goda exempel är bland annat kulturnämnden som med medel från ESF-rådet genomför ett tvåårigt utvecklingsprojekt med fokus på ledarskap, rekrytering och mångfald och stadsdelsnämnderna Skärholmen, Spånga-Tensta och Hässelby-Vällingby som med stöd av egna nämndmål och indikatorer genomför ett brett spektrum av aktiviteter för att stärka såväl ledarskap som medarbetarskap samt Östermalms stadsdelsnämnd som har ett traineeprogram.

Projektet Verksamhet och hälsa involverar stadsdelsnämnderna Farsta, Hässelby-Vällingby, Rinkeby-Kista, Skarpnäck och Spånga-Tensta och har som mål att skapa effektiva, hälsosamma och attraktiva arbetsplatser som syftar till både bättre verksamhet för stadens brukare och friskare medarbetare.

Staden har ett fortsatt fokus på chefs- och ledarutveckling. Under våren 2011 deltog mer än 800 chefer vid fyra seminarietillfällen om det kommunikativa ledarskapet med temat Att leda i förändring. Under hösten 2011 genomförs tre seminarietillfällen för cirka 650 chefer på temat Visionen i mitt ledarskap. Utvecklingsprogram för chefer i äldreomsorgen har genomförts och en ny programomgång med 24 deltagare har startat. Utvecklingsprogram för chefer med potential för större uppdrag pågår med 12 deltagare.

Några nämnder lyfter fram utbildning i kompetensbaserad rekrytering som en metod att kvalitetssäkra rekryteringsprocessen och motverka diskriminering. Flertalet nämnder vidtar inga särskilda åtgärder för att öka andelen chefer med utländsk bakgrund utan hänvisar till att rekrytering sker utifrån kompetens. Skärholmens stadsdelsnämnd arbetar för att öka mångfalden bland medarbetare och chefer genom att se mångfald som en tillgång och inkludera mångfald som ett moment i rekryteringsprocessen.

Sjukfrånvaro

Stadsledningskontoret bedömer att stadens årsmål med en sjukfrånvaro på 4,8 procent uppnås delvis. Utvecklingen visar att sjukfrånvaron nu minskar långsammare. En anledning är att antalet långa sjukfall minskat med 60 procent på två år och att det tar längre tid innan de insatser som görs för att minska den långa sjukfrånvaron ytterligare ger resultat. En annan orsak är att det finns indikationer på att den upprepade korttidsfrånvaron ökar. Stadsledningskontorets bedömning är att nämnderna är uppmärksamma på utvecklingen och bedriver ett aktivt arbete för att fortsätta sänka sjukfrånvaron. Flertalet nämnder arbetar med att sänka den långvariga sjukfrånvaron samtidigt som nämnderna sätter in åtgärder för att hantera den upprepa-

de korta sjukfrånvaron. Goda exempel är Skärholmens stadsdelsnämnd som följer upp sjukfrånvaron med egna indikatorer genom att sätta mål för lång- respektive korttidssjukfrånvaro. Andra goda exempel är stadsdelsnämnderna Farsta, Norrmalm och Skarpnäck som har den lägsta sjukfrånvaron av stadsdelsnämnderna. De stadsdelsnämnder som sänkt sin sjukfrånvaro relativt sett mest sedan årsskiftet är Hässelby-Vällingby, Rinkeby-Kista samt Skärholmen som alla sänkt sjukfrånvaron med mer än 10 procent. De facknämnder som sänkt sjukfrånvaron med mer än 10 procent är fastighetsnämnden, kulturförvaltningen, kyrkogårdsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, stadsarkivet och överförmyndarnämnden.

Nöjd medarbetarindex

Nöjd medarbetarindex mäts i årets medarbetarenkät. Stadsledningskontoret bedömer att stadens årsmål 63 uppnås helt.

Indikator	Kf-mål	Utfall T2	Utfall T1	Bedömning/Kommentar
Sjukfrånvaro	4,8%	5,3%	5,5%	Prognos helår 4,8% - 5,2%
Nöjd Medarbetarindex	63			Mäts i Medarbetarenkäten som genomförs sept-okt 2011.
Stadens arbetsgivarvarumärke	1			Utfall redovisas i verksamhetsberättelsen.

Stadens verksamheter ska vara kostnadseffektiva

Stadsledningskontoret bedömer att inriktningsmålet kommer att uppfyllas. Bedömningen baseras på att båda verksamhetsmålen prognostiseras att uppnås. Bedömningen förstärks ytterligare av att även koncernen Stockholms Stadshus AB bedömer att inriktningsmålet uppfylls under året. Stadens budget ska vara i balans och budgethållning hos nämnderna är en förutsättning för att de medel som kommunfullmäktige har anslagit används för avsett ändamål. Vidare ska resurser frigöras för kärnverksamheten i stadens verksamheter genom ökad produktivitet/effektivitet, bland annat genom bättre styrning och förtydligade former för uppföljning och jämförelser. Koncernen Stockholms Stadshus AB omfattas ej av balanskravet men som helhet prognostiserar koncernen Stockholms Stadshus AB ett positivt resultat. Nedan redovisas stadens målfyllelse per verksamhetsmål.

Budgeten ska vara i balans

Stadens ekonomi vilar på en mycket stabil och trygg grund. Stadens styrsystem underlättar budgethållning och det ska vara självklart att givna budgetramar hålls. Budgethållning är en förutsättning för att de medel som kommunfullmäktige har anslagit ska räcka till. Stadsledningskontoret bedömer att verksamhetsmålet uppfylls under 2011.

Bedömningen grundar sig främst på att delårsbokslutet visar ett positivt resultat enligt balanskravet om 2 163,8 mnkr och att en majoritet av stadens finansiella mål för god ekonomisk hushållning uppfylls. Bedömningen förstärks ytterligare av att även för helåret prognostiseras resultatet enligt balanskravet visa ett överskott och en majoritet av de finansiella målen bedöms komma att uppfyllas.

Helårsprognosen för 2011 års resultat jämfört med budget visar efter tillstyrkta budgetjusteringar och övriga korrigeringar ett överskott på 1 424,3 mnkr. I prognosen för 2011 beräknas stadens sammanlagda finansiering ge ett överskott motsvarande 1 365,5 mnkr jämfört med budget.

Stadens nämnder redovisar en positiv budgetavvikelse om 274,3 mnkr efter tillstyrkta budgetjusteringar och resultatdispositioner. Under avsnittet "Nämnder med budgetavvikelser – driftbudget" kommenteras nämndernas avvikelser. Större prognosavvikelser av vikt att kommentera är exploateringsnämndens överskott om 161,6 mnkr och Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnds prognostiserade underskott om 36,6 mnkr efter resultatdispositioner. Exploateringsnämndens överskott beror främst på ökade intäkter till följd av domar i avgäldsmål samt nyupplåtelser och regleringar av tomträttsavgälder. Orsaken till Hässelby-Vällingby stadsdels-

nämnds underskott är underskott inom ekonomiskt bistånd, äldreomsorg och stöd och service till personer med funktionsnedsättning. Nämnden har bifogat ett åtgärdsprogram i tertialrapport 2. Stadsledningskontoret uppmanar Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd att skyndsamt vidta föreslagna åtgärder för att uppnå en ekonomi i balans under året. Stadsledningskontoret kommer även fortsatt under året att noggrant följa utvecklingen i Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd.

Prognosen för verksamhetsområdet äldreomsorg visar ett underskott på 9,2 mnkr efter resultatdispositioner. Störst underskott prognostiserar Farsta stadsdelsnämnd med 13,0 mnkr samt Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd med 11,3 mnkr. Underskotten finns i de flesta fall på beställarsidan och beror på ett ökat antal inflyttade personer med stora vårdbehov, ökningar i fördelningen av ersättningsnivåer samt ett generellt högre vårdbehov som inte budgeterats. Stadsledningskontoret uppmanar de nämnder som visar ett underskott för nämnden som helhet att vidta åtgärder för att uppnå en ekonomi i balans inom verksamhetsområde äldreomsorg.

Prognosen för verksamhetsområdet individ- och familjeomsorg visar ett underskott på 25,2 mnkr efter resultatdispositioner. Underskottet hänförs till stor del till ökade kostnader för insatser för barn och unga. Det är också köpta platser för vuxna med komplex problematik som tar stora resurser i anspråk. Stadsledningskontoret uppmanar de nämnder som visar ett underskott för nämnden som helhet att vidta åtgärder för att uppnå en ekonomi i balans inom verksamhetsområde individ- och familjeomsorg.

Nämndernas prognoser för utbetalat ekonomiskt bistånd under året har ökat väsentligt mellan tertialrapport 1 och tertialrapport 2. Stadsledningskontoret ifrågasätter om denna ökning är rimlig då de inte överensstämmer med Sweco Eurofutures AB:s prognos. Stadsledningskontoret uppmanar därför nämnderna att se över sina prognoser för utbetalat ekonomiskt bistånd.

En analys av stadens finansiella indikatorer i tertialrapport 2 visar att staden har en god ekonomisk hushållning. Fem av sju finansiella mål uppfylls. De två målen avseende stadens soliditet är delvis uppfyllda då värdena har sjunkit något jämfört med bokslut 2010. Den minskade soliditeten är en följd av en ökning av stadens balansomslutning med 4,9 mdkr under året.

Indikator	Kf-mål	Utfall T2	Utfall T1	Bedömning/Kommentar
Nämndens budgetföljsamhet efter resultatöverföringar (alla nämnder)	100 %	99,2%	-	Målet är uppfyllt
Nämndens budgetföljsamhet före resultatöverföringar (alla nämnder)	100 %	99,7%	-	Målet är uppfyllt
Stadens ekonomiska resultat (mnkr)	0,1 mnkr	2 163,8 mnkr	-	Målet är uppfyllt
Stadens kapitalkostnader per nettodriftskostnader	7,0 %	6,7 %	-	Målet är uppfyllt
Stadens nettodriftskostnader per skatteintäkter och finansiellt resultat och utdelning	100 %	91,1% (94,7 % exkl fin res)	-	Målet är uppfyllt på kort och lång sikt
Stadens soliditet exkl. pensionsåtaganden	Oförändrat 56,1 %	55,5%	-	Målet är delvis uppfyllt
Stadens soliditet inkl. pensionsåtaganden	Oförändrat 38,9 %	38,7 %	-	Målet är delvis uppfyllt

Alla verksamheter staden finansierar ska vara effektiva

Under 2011 fortsätter arbetet med att frigöra resurser för kärnverksamheten i stadens verksamheter. Stadens verksamheter ska vara kostnadseffektiva och präglas av en sund ekonomi för såväl dagens skattebetalare som för kommande generationer. Stadsledningskontoret bedömer att verksamhetsmålet uppfylls under 2011.

En majoritet av stadens nämnder gör bedömningen att administrationens andel av de totala kostnaderna kommer att minska under året. Socialnämnden, stadsbyggnadsnämnden, utbildningsnämnden och Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd bedömer att indikatorn administrationens andel av de totala kostnaderna kommer att uppfyllas delvis. Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd bedömer att indikatorn inte kommer att uppfyllas under året. Stadsdelningskontoret anser att det finns en risk för att administrationens andel av de totala kostnaderna totalt för staden inte kommer att minska under året och uppmanar därför de nämnder som bedömer att indikatorn endast kommer att vara delvis eller inte uppfylld, att arbeta för att säkerställa måloppfyllelse.

Arbetet med att införa en stadsövergripande gemensam it-service, GS-IT, för stadens nämnder och bolag fortsätter. GS-IT har införts i alla stadens nämnder och en

majoritet av stadens bolag, endast tre bolag återstår. Införandet påbörjades hösten 2009 och projektet ska avslutas till den 31 december 2011. Den nya organisationen ska bidra till kostnadseffektivitet i stadens verksamheter samt att nämnder och bolag ska kunna fokusera mer på sina kärnuppgifter. Ett viktigt steg i detta arbete är etableringen av en beställarorganisation inom servicenämnden för koncernens it-service.

Satsningen på framtagande av nya e-tjänster förenklar medborgarnas vardag. Bland annat arbetar servicenämnden med att etablera en e-tjänst via stockholm.se som ska göra att det blir enklare för medborgarna att lämna synpunkter och klagomål på stadens service. E-tjänsterna *Mina fakturor* och *betalning on-line* planeras kunna erbjudas kommuninvånarna under november. Den fortsatta utvecklingen av Kontaktcenter Stockholm och införandet av en koncerngemensam växel är ytterligare viktiga åtgärder för att förenkla medborgarnas vardag. Hittills i år har sju nya e-tjänster etablerats. Totalt sedan 2008, när beslut om e-tjänsteplattformen togs, har 47 e-tjänster etablerats.

I budget 2011 uppmanades stadsdelsnämnderna att hitta samarbetsformer där de kan samverka eller bilda kompetenscentra för att minska kostnaderna och effektivisera stadens verksamheter. Ett förslag har presenterats från den arbetsgrupp som leddes av stadsdelsdirektören i Skärholmens stadsdelsnämnd. Arbetet med att fortsätta finna samarbetsformer fortsätter under ledning av stadsdelsdirektören i Norrmalm stadsdelsnämnd.

Stimulans för Stockholm

Flera av koncernens bolag genomför ett omfattande åtgärdsprogram inom ramen för Stimulans för Stockholm. Bolagen har tidigare lagt upprustningen av miljöprogramsområden, skolor och äldreboenden samt bidragit till ytterligare nyproduktion av bostäder. Det är AB Svenska Bostäder, AB Familjebostäder, AB Stockholmshem, Micasa Fastigheter i Stockholm AB, Skolfastigheter i Stockholm AB, SISAB, och Stockholms Stads Parkerings AB som sedan 2009 svarar för stimulansprogrammet i bolagskoncernen.

Stimulans för Stockholm följer i huvudsak budgeterad nivå och kommer att uppgå till närmare 3,2 mdkr för 2011. AB Svenska Bostäders satsningar ibland annat Järvaområdet genomförs nu i en större omfattning än tidigare år efter genomförda boendedialoger. AB Familjebostäder uppnår inte sitt mål på grund av brist på projekt inom nyproduktion. Även underhållsåtgärderna inom ramen för stimulansprogrammet är lägre än budget för att möta de ökade snöröjningskostnaderna, som uppkommit tidigare under året. AB Svenska Bostäder och AB Stockholmshem

räknar med att i stort sett genomföra de nyproduktionsprojekt, som ingår i Stimulans för Stockholm.

För bolagen innebär stimulanspaketet att nyproduktion och ombyggnad kan genomföras med mycket tydlig miljöprofil. Några av de områdena som omfattas har pekats ut som miljöprofilområden. Under året har bostadsbolagen tillsammans med koncernledningen utarbetat en kommunikationsstrategi och gemensamt material för detta.

För Micasa Fastigheter i Stockholm AB innebär det utökade budgetutrymmet, att arbetet med att åtgärda det eftersatta underhållet kan fortsätta i större skala. Bolaget räknar med att energisparprojektet genomförs tidigare än planerat och kan slutföras under 2011. Energisparåtgärderna har en direkt påverkan på driftkostnaderna, men även underhållsåtgärderna förväntas leda till minskade reparationskostnader. Ombyggnad och upprustning av tidigare servicehus till trygghetsboende fortsätter under året.

SISAB har under året fått en utökad ram om 60 mnkr för sina åtgärder och genomför därmed renovering och upprustning av toaletter och utökade energieffektiviseringsåtgärder. SISAB genomför nu stimulansåtgärder om sammanlagt 140 mnkr, beroende på tidigareläggningar av vissa insatser. För Stockholms Stads Parkering AB beräknas insatserna inom Stimulans för Stockholm uppgå till totalt 20 mnkr. Av dessa fördelar sig på 5 mnkr vardera för trygghets- respektive energieffektiviseringsåtgärder samt 10 mnkr för upprustning av befintliga garageanläggningar.

Delårsbokslut och helårsprognos

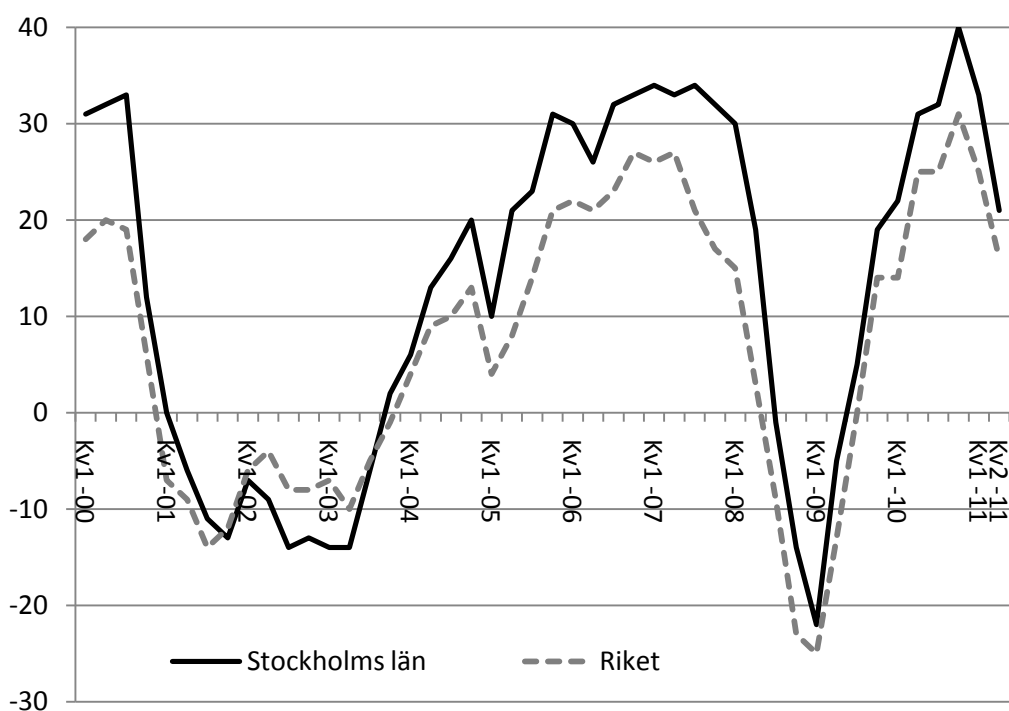
Omvärlden

Konjunkturutvecklingen har dämpats under året

Den svåra statsfinansiella situationen i USA och flera euroländer samt den senaste tidens turbulens på de finansiella marknaderna leder till en svagare global ekonomisk utveckling framöver. Kraften och varaktigheten på avmattningen är mycket osäker. Den svagare internationella utvecklingen kan komma att påverka även Sverige negativt. Tillväxten i Sverige kan dämpas kraftigt och osäkerheten kring utvecklingen framöver, inte minst vad avser euroområdet, är stor och riskerna för en svagare utveckling dominerar. Konjunkturindikatorn, som tidigt i en konjunkturcykel fångar upp förändringar, har under inledningen av året börjat vika neråt både för riket och för länet.

Konjunkturindikator

Säsongrensade konfidenser för riket och Stockholms län tom kv 2 2011

Källa: Handelskammaren

Den negativa trenden i konjunkturen har förstärkts kraftigt under de senaste månaderna, vilket bland annat framgår av regeringens prognoser av BNP-utvecklingen och arbetsmarknaden som reviderats ner under året.

Regeringens prognos för 2011, procentuell förändring

	april 2011	september 2011
BNP	4,6	4,2
Sysselsatta, 15-74 år	2,5	2,2
Arbetslöshet, andel av arbetskraften 15-74 år	7,3	7,5

Källa: Regeringen, budgetpropositionen

Regeringen gör i budgetpropositionen bedömningen att tillväxten blir lägre och utvecklingen på arbetsmarknaden blir svagare än vad som bedömdes i vårpropositionen i april. Prognoserna för 2012 och 2013 revideras ner här också.

Arbetsmarknaden i Stockholm

I Stockholm syns ännu endast svaga tecken på att konjunkturedgången har slagit igenom på arbetsmarknaden. I Stockholms stad ökade under andra kvartalet andelen sysselsatta med 2,8 procent jämfört med motsvarande kvartal år 2010². Det är en ökning med cirka 13 000 personer. Antalet arbetslösa i Stockholms stad i augusti månad³ var 20 425 personer vilket är något lägre än motsvarande månad de två senaste åren men betydligt fler arbetslösa än före krisen 2008 (motsvarande månad). Stockholms arbetsmarknad är således fortsatt stark, men tillväxttakten dämpas tydligt.

Framtiden

Den starka befolkningstillväxten i Stockholms stad förväntas fortsätta. I arbetet med Vision Stockholm 2030 gjordes en prognos där det bedömdes att befolkningen i Stockholms stad skulle uppgå till cirka 950 000 invånare år 2030. Denna utveckling kommer dock att överträffas. Stockholms befolkning växer kraftigt. Av den senaste prognosen framgår att befolkningen i Stockholms stad kommer att överstiga 950 000 invånare redan före år 2020 och att miljongränsen kommer att nås kring år 2024. Framför allt kommer andelen skolbarn och yngre pensionärer att öka. Andelen av befolkningen i arbetsför ålder förväntas minska något liksom ungdomar i gymnasieåldern. Skillnaderna mellan olika stadsdelar kan dock variera

² AKU

³ Källa: Arbetsförmedlingen

kraftigt. Stadsdelsnämnder med mycket nybyggnation såsom Hägersten-Liljeholmen, Bromma och Östermalm är de som i antalet personer ökar mest.

Samtidigt påverkar den ständigt intensifierade globaliseringen staden starkt. En starkare internationell konkurrens innebär att kraven på kunskaper och kompetens hela tiden ökar. Stadens skolor måste hålla en hög nivå och ge alla barn och ungdomar bästa förutsättningar för framtidens arbetsmarknad. En viktig konkurrensfaktor för staden är att erbjuda medborgarna en väl fungerande välfärd.

Ekonomisk och finansiell analys

Om kommunkoncernen

Redovisningen omfattar kommunkoncernen Stockholms stad. I kommunkoncernen ingår staden och de kommunala bolagen. Med de kommunala bolagen menas i huvudsak stadens majoritetsägda bolag som finns samlade i koncernen Stockholms Stadshus AB. Stockholms Stadshus AB ägs av Stockholms stad och fungerar som en sammanhållande funktion för huvuddelen av stadens aktiebolag.

I stadens bokslut ingår samtliga nämnder, det vill säga den i huvudsak skattefinansierade verksamheten, samt bokslutet för finansförvaltningen vilket bland annat omfattar stadens centrala finansiering. Den sammanställda redovisningen, som är den kommunala motsvarigheten till koncernredovisning, för kommunkoncernen Stockholms stad omfattar förutom stadens verksamhet även den verksamhet som bedrivs i aktiebolagsform. Syftet med den sammanställda redovisningen är att ge en helhetsbild av hela kommunkoncernens ekonomi och åtaganden.

Resultatet jämförs med motsvarande period föregående år, medan balansposterna jämför med utfall per 31 december 2010.

Periodens resultat

I kommunkoncernens resultat ingår resultatet för staden, resultatet för koncernen Stockholms Stadshus AB samt resultatet för stadens övriga bolag som inte ingår i koncernen Stockholms Stadshus AB. Efter att koncerninterna mellanhavanden, inklusive utdelning, har eliminerats uppkommer ett resultat efter skatter och finansnetto för kommunkoncernen på 2 375,5 mnkr (6 158,0). Det lägre periodresultatet jämfört med föregående år beror i huvudsak på lägre försäljningstakt av fastigheter.

Resultat för kommunkoncernen, mnkr - per 31 augusti

2011	2010	2009	2008	2007
2 375,5	6 158,0	4 842,8	6 977,9	6 462,4

Koncernen Stockholms Stadshus AB:s samlade resultat efter finansnetto uppgår till 1 011,7 mnkr (5 620,6). Periodens resultat för koncernen Stockholms Stadshus AB består, liksom resultaten för de senaste åren, till största delen av realisationsvinster som genererats av bostadsbolagen vid försäljningar av fastigheter till bostadsrättsföreningar. Nivån på dessa försäljningar var dock betydligt lägre än de senaste åren. Koncernen Stockholms Stadshus AB:s dispositioner och skatt uppgår till 270,8 mnkr (1 483,0) och periodens resultat uppgår till 740,9 mnkr (4 137,6). Det minskade resultatet beror som tidigare nämnts i huvudsak på lägre försäljningstakt av fastigheter.

Avskrivningar

Avskrivningarna på anläggningstillgångar ökade under perioden med 161,2 mnkr och uppgår till 1 985,8 mnkr (1 824,6). Ökningen av avskrivningarna beror på att investeringsvolymerna i framförallt bostäder har legat på en hög nivå under de senaste åren.

Finansiella intäkter och kostnader

Det finansiella resultatet för kommunkoncernen är negativt och uppgår till -167,5 mnkr (-177,9).

Kassaflödesanalys

I stort sett har hela kommunkoncernen gemensam hantering av finansiella flöden som administreras av staden. De kommunägda bolagen har antingen en fordran på eller en skuld till staden. Enligt finanspolicyn för kommunkoncernen Stockholms stad ska kommunkoncernens kassaflöden kvittas mot varandra.

Balansräkning

Soliditet

Soliditeten visar det egna kapitalet i förhållande till balansomslutningen. Det egna kapitalet för kommunkoncernen har ökat med 2 373,9 mnkr och uppgår till 90 783,2 mnkr (88 409,3). Förändringen av det egna kapitalet är hänförlig till årsresultatet på 2 375,5 mnkr, minskat med extern lämnad utdelning på 1,6 mnkr. Balansomslutningen uppgår till 128 721,6 mnkr (123 719,1). Detta medför en ökning av balansomslutningen på 5 002,5 mnkr.

Kommunkoncernens soliditet uppgår till 70,5 procent exklusive pensionsåtaganden (71,5). Motsvarande soliditetsmått för kommunkoncernen inklusive pensionsåtaganden är 58,4 procent (59,2). En långsiktigt stabil soliditet är viktig för kommunkoncernen för att ge en god betalningsförmåga på lång sikt och därmed en

stark finansiell handlingsberedskap för framtiden. Nedanstående tabell visar att soliditeten har minskat något under perioden, men att den fortfarande ligger på en stabil nivå.

Soliditet för kommunkoncernen (exklusive pensionsåtaganden), procent

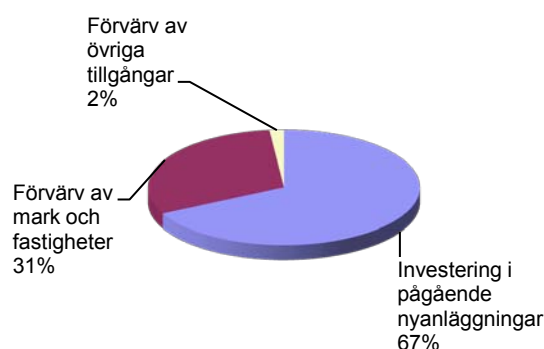
2011-08-31	2010	2009	2008	2007
70,5	71,5	69,6	68,5	64,3

Investeringsvolym

Kommunkoncernens bruttoinvesteringar uppgår under perioden till 6 500,6 mnkr, motsvarande period 2010 uppgick bruttoinvesteringarna till 6 286,9 mnkr, bruttoinvesteringarna för helår 2010 uppgick till 11 766,6 mnkr. Bruttoinvesteringarna för koncernen Stockholms Stadshus AB uppgick under perioden till 4 586,7 mnkr och motsvarande period 2010 till 4 564,6 mnkr, vilket även kan jämföras med helår 2010 då koncernen Stockholms Stadshus AB:s bruttoinvesteringar uppgick till 8 022,5 mnkr.

Diagrammet nedan ger en översikt över hur bruttoinvesteringarna för kommunkoncernen har fördelats per 31 augusti 2011. Investeringarna består främst av nyproduktion av bostäder samt förvärv av mark och fastigheter. Med pågående nyanläggningar menas investeringar i anläggningstillgångar av väsentligt värde som är under uppförande, men ännu inte färdigställda.

Bruttoinvesteringar per 31 augusti 2011

Finansiell verksamhet

Kommunkoncernens lånebehov tillgodoses genom en central upplåning. Därigenom minimeras räntekostnaderna för skulden.

Kommunkoncernen Stockholms stad hade per 31 augusti 2011 en nettoskuldportfölj på 9 151,0 mnkr (2 948,5). Den externa nettoskulden har under året ökat med 6 202,5 mnkr och förklaras av att bolagens och nämndernas investeringsbehov inte finansieras av reavinster i samma utsträckning som tidigare. En förklaring till de ökade investeringarna är bland annat nyproduktion av olika bostadsprojekt och byggnationen av Stockholmsarenan.

Kommunkoncernens upplåning

Kommunkoncernen har en mycket hög kreditvärdighet, så kallad rating. Ratingen ska återspegla kommunkoncernens förmåga att infria sina betalningsåtaganden och finansiella skyldigheter på kort respektive lång sikt. Kreditvärdighetsbedömningen utförs av ratinginstitutet Standard & Poor's som ger kommunkoncernen Stockholms stad högsta möjliga betyg för både den korta och långa upplåningen, A-1+ respektive AAA. Ratingen bekräftades den 20 december 2010. För investeringarna innebär denna rating att det är förknippat med mycket låg risk att låna ut pengar till kommunkoncernen. Detta möjliggör att kommunkoncernen erhåller optimala lånevillkor.

Genom att låna på ett strukturerat och konsekvent sätt minimeras kostnaderna. I detta ligger även att välja en strategi för hur stor del av lånen som ska bindas och hur mycket som ska ligga med rörlig ränta. Kommunkoncernen har starka finanser och räntekostnaderna är en förhållandevis liten del av de totala kostnaderna, bland annat därför har staden valt en relativt kort genomsnittlig räntebindningstid. Målet har varit att låta den externa nettoskuldportföljen ha en genomsnittlig räntebindningstid på 1,5 år. Per 31 augusti 2011 var durationen 1,10 år (1,02).

Bra prognoser är grunden för god låneplanering

Grunden för en god låneplanering är bra prognoser över koncernens kassaflöden. Bolagen och de stora förvaltningarna i kommunkoncernen upprättar både kortsiktiga och mer långsiktiga prognoser över sina kassaflöden. Dessa prognoser är en förutsättning för att kunna se till att upplåning och placering sker på lämpligaste räntenivåer och löptider.

Kommunkoncernen lånar i huvudsak genom olika marknadsprogram direkt på den finansiella marknaden. Det sker genom att ge ut certifikat (korta lån) och obliga-

tioner (långa lån). Löptiderna på de olika lånen varierar normalt mellan en månad och fyra år.

Marknadsprogram och utnyttjad andel per 31 augusti 2011

	Rambelopp, valuta	Utnyttjat, valuta	Utnyttjat, SEK
Kommuncertifikat, KC, miljoner SEK	12 000	1499	1499
Euro commercial paper, ECP, miljoner USD	700	560	3555
Medium term note, MTN, miljoner SEK	10 000	2 500	2 500
Euro medium term note, EMTN, miljoner EUR	2 000	217	1991

Betalningsberedskap som extra säkerhet

Kommunkoncernen har en stark finansiell ställning. Risken är mycket liten för att kommunkoncernen inte ska kunna leva upp till sina åtaganden och inte betala i tid. Som en extra säkerhet har kommunkoncernen ett kreditlöfte utställt av en grupp banker som garanterar tillgång till 2 500 mnkr. Utöver detta har kommunkoncernen en checkräkningskredit på 3 000 mnkr.

Finanspolicyn sätter ramarna

All finansiell verksamhet är förknippad med risker. Kommunkoncernens finanspolicy anger mål och riktlinjer för finansverksamheten inom kommunkoncernen. Finanspolicyn identifierar även de finansiella risker kommunkoncernen är utsatt för och hur de ska hanteras. Riskerna följs upp löpande av en riskcontroller och rapporteras till kommunstyrelsen.

Om staden

Periodens resultat

Resultatet för perioden, efter skatteintäkter och finansiellt resultat, uppgår till 1 884,0 mnkr (2 588,3). Den tidigare gynnsamma sysselsättningsutvecklingen beroende på en starkare konjunktur har medfört en positiv slutskatteavräkning för 2010 och 2011 på årsbasis beräknad till 703,6 mnkr. Utfallet 2011 av det tvååriga löneavtalet medförde en snittlöneökning 2011 på 1,9 procent. Verksamheterna visar god budgethållning och lämnar ett positivt resultat för perioden. Reavinstererna uppgår till 211,9 mnkr. En ej budgeterad aktieutdelning från AB Fortum Värme Holding samt överskott inom nämndernas verksamhet bidrar också till resultatet.

Efter ianspråktagande av tidigare års avsättningar och periodens avsättningar uppgår periodens resultat (förändring av eget kapital) till 2 179,2 mnkr (2 705,3). Resultatet justerat enligt kommunallagens krav på en ekonomi i balans, visar att sta-

den uppfyller kravet då resultatet är positivt, och uppgår till 2 163,8 mnkr (2 471,6).

Resultat per den 31 augusti, mnkr

	2011	2010	2009	2008	2007
Resultat efter skatteintäkter och finansiellt resultat	1 884,0	2 588,3	875,7	1 655,8	682,5
Resultat förändring eget kapital	2 179,2	2 705,3	1 214,3	2 068,0	858,7
Resultat enligt balanskravet	2 163,8	2 471,6	1 098,1	1 453,6	375,6

Verksamhetens intäkter

Verksamhetens intäkter uppgår till 6 347,4 mnkr (6 192,7), vilket är en ökning med 154,7 mnkr eller 2,5 procent jämfört med föregående år. En ny taxa för stadsbyggnadsnämndens verksamhet gäller från maj månad, vilket har påverkat utfallet positivt. I övrigt har inga större taxe- eller avgiftsförändringar genomförts under året. Intäkterna från tomträttsavgälder har ökat. Statsbidragen har minskat främst beroende på överföringen genom upphandling av verksamhet. Ersättning för personlig assistent betalas ut till entreprenören i stället för till staden. Motsvarande kostnad belastar ej heller staden.

Verksamhetens kostnader

Verksamhetens kostnader, exklusive avskrivningar, uppgår till 27 603,3 mnkr (26 504,1), vilket är en ökning med 1 099,2 mnkr eller 4,1 procent jämfört med samma period föregående år. Inflationen var i augusti 3,4 procent jämfört med augusti 2010. Det tvååriga löneavtalets konstruktion har medfört att det första året var det år då 2,2 procent utbetalades i ökning. För 2011 fanns det således ett utrymme om 1,9 procent. Verksamhetens kostnader påverkas av stadens kraftiga befolkningstillväxt på över 2 procent. Ökade kostnader till följd av en förändrad kalkylränta vid beräkning av pensionsskulden är inte beaktade i tertialrapport 2 men kommer att belasta resultatet vid bokslutstillfället.

Överföring genom upphandling av verksamhet från egen regi till entreprenadverksamhet har fortsatt under perioden. Personalkostnaderna är den största enskilda utgiftsposten men kostnaderna för inköpt verksamhet är i nivå med dessa.

Bidrag och transfereringar

Kostnaden för bidrag och transfereringar uppgår till 1 413,9 mnkr (1 485,8), vilket är en minskning med 4,8 procent jämfört med föregående år. Minskningen är hänförlig till stadens bidrag till infrastrukturella satsningar. Kostnaderna för kommunalt vårdnadsbidrag uppgår till 16,7 mnkr. Under året har hittills 1 344 personer fått ersättning via vårdnadsbidrag. Under 2010 fick 1 511 personer ersättning via

vårdnadsbidrag. Kostnaden för ekonomiskt bistånd har ökat med 1,2 procent jämfört med motsvarande period föregående år och uppgår till 651,2 mnkr (643,7). I ett tolv månaders perspektiv var antalet biståndshushåll 0,7 procent lägre. Av de vuxna biståndstagarna var 46 procent arbetslösa i juli.

Entreprenader och köp av verksamhet

Kostnaderna för entreprenader uppgår till 9,4 mdkr (8,7) en ökning med 8,0 procent. Ökningstakten genom upphandling i konkurrens eller utförande av verksamhet i annan än kommunal regi har avtagit. Flyttningen av stadens it-verksamhet till entreprenören Volvo Information Technology AB (Volvo IT) kommer att få full effekt 2011.

Personalkostnader

Personalkostnaderna fortsätter att minska. Minskningen uppgår till 1,4 procent jämfört med samma period föregående år och är främst beroende på personalövergångar i samband med upphandling i konkurrens eller utförande av verksamhet i annan än kommunal regi. En minskad sjukfrånvaro är även en bidragande orsak. Löneökningar på grund av avtalsrörelsen uppgår för 2011 till 1,9 procent.

I augusti uppgick antal helårsarbetare i staden (exklusive bolagen) till 39 780, vilket är en minskning med 1 875 från motsvarande period föregående år. Minskningen har främst skett inom äldreomsorg och stöd och service till personer med funktionsnedsättning.

Pensionskostnader

Pensionsutbetalningarna till ålderspensionärer för staden ökar på grund av stora pensionsavgångar. För perioden uppgår pensionsutbetalningarna till 637,5 mnkr inklusive löneskatt (584,0) en ökning med 9,2 procent. Ökningen förväntas fortsätta kommande år. Även kostnaden för pensionsskulden har ökat.

Jämförelsestörande poster

För perioden uppgår jämförelsestörande intäkter till 211,9 mnkr (707,2) och jämförelsestörande kostnader till 94,4 mnkr (116,7). Intäkterna avser realisationsvinster vid försäljning av anläggningstillgångar. I jämförelsestörande kostnader ingår realisationsförluster vid försäljning av fastigheter och mark på 4,5 mnkr. Härtill kommer kostnader som finansieras från tidigare års överskott enligt fullmäktigebeslut 2002, 2006 och 2011. Dessa medel har använts till Järvalyftet och Söderortsvisionen, 21,3 mnkr, e-tjänstprogrammet, 64,5 mnkr och kompetensfonden, 4,0 mnkr.

Avskrivningar

Periodens avskrivningar av anläggningstillgångar uppgår till 474,6 mnkr (409,4), en ökning på 15,9 procent. Avskrivningar enligt plan uppgår till 473,9 mnkr och nedskrivningar av värdet på anläggningstillgångar uppgår till 0,7 mnkr. Den stora ökningen är hänförlig till en ökad investeringsvolym de senaste åren.

Skatter, statsbidrag och utjämning

Periodens skatteintäkter har ökat med 4,1 procent till 21 687,6 mnkr (20 830,6). Ökningen beror främst på att slutavräkningen för 2010 och 2011 beräknas ge ett tillskott på årsbasis på 703,6 mnkr. Den stora inflyttningen till staden och en stark konjunktur påverkar skatteutvecklingen positivt. Generella statsbidrag och utjämning uppgår till 915,5 mnkr (914,9). Kompensationen för befolkningsförändringar har blivit större än beräknat.

Finansiella intäkter och kostnader

Det finansiella resultatet inkluderar räntenettot för staden samt övriga finansiella intäkter och kostnader. Stadens finansiella resultat uppgår till 893,8 mnkr (973,2), varav aktieutdelning från stadens bolag för perioden uppgår till 634,8 mnkr. Häri ingår en ej budgeterad utdelning från AB Fortum Värme Holding på 200,0 mnkr på årsbasis.

Staden ombesörjer upplåningen för hela kommunkoncernen och ersätts från koncernen Stockholms Stadshus AB för deras del av räntekostnaden inklusive en omkostnadsersättning. Stadens räntenetto exklusive ersättningen från koncernen Stockholms Stadshus AB och värdesäkring av pensionsskulden uppgår till -148,5 mnkr (-160,1). Detta innebär att lånekostnaderna har gått ned beroende på det låga ränteläget och en effektiv lånehantering trots att upplåningen ökat under året. Stadens räntenetto inklusive ersättning från koncernen Stockholms Stadshus AB uppgår till 286,2 mnkr. Under posten finansiella intäkter och kostnader redovisar staden kostnaden för värdesäkring av pensionsskulden, denna uppgår för perioden till -35,9 mnkr.

Övriga avsättningar

Periodens avsättningar uppgår till 24,4 mnkr. Resultatet för renhållningsnämnden, 16,4 mnkr och kyrkogårdsnämnden, 8,0 mnkr har avsatts.

Ianspråktagande av övriga avsättningar har gjorts främst för infrastrukturella bidrag med 208,5 mnkr bland annat enligt genomförandeavtalet. I övrigt har ianspråktagits för projekt inom miljömiljarden 46,9 mnkr, för stimulansbidrag till utökning av förskoleverksamhet 38,4 mnkr och för evidensbaserade projekt inom

hemlöshet samt boenden för äldre, stöd och service till personer med funktionsnedsättning och stöd och service till personer med psykisk funktionsnedsättning 25,9 mnkr.

Kassaflödesanalys

Kassaflödet från verksamheten består av periodens resultat och återläggning av ej likvidpåverkande poster i form av avskrivningar och avsättningar. Från den löpande verksamheten uppgår kassaflödet till 2 503,4 mnkr.

Kassaflödet från förändringen av kortfristiga fordringar/skulder samt lager är helt avhängigt av förändringar i fordringar – skulder gentemot stadens bolag. Förändringen är negativ för perioden beroende på en ökad nettofordran på bolagen på 5 087,8 mnkr. Bolagen har genomfört stora investeringar samtidigt som antalet försäljningar minskat under året, vilket ökat lånebehovet. Kassaflödet från investeringsverksamheten är negativt, -1 625,8 mnkr.

Staden har ökat sina långfristiga skulder för att möta bolagens lånebehov. Utbetalning av bidrag till statlig infrastruktur har under året endast marginellt påverkat stadens kassaflöden. De räntebärande nettotillgångarna/skulderna är positiva 11 535,7 mnkr. De har minskat med drygt en halv mdkr under perioden.

Balansräkning⁴

Stadens balansomslutning har ökat med 4 902,0 mnkr till 92 691,6 mnkr (87 789,6). Staden administrerar upplåning och placering för stadens bolag. Stadens nettofordran på bolagen har ökat med 5 087,8 mnkr varav 3 929,9 mnkr påverkar balansomslutningen. Den långfristiga upplåningen har ökat med 1 959,1 mnkr. Det är främst stora investeringar på bolagssidan som ökat lånebehovet.

Tillgångar

Anläggningstillgångarna har ökat med 1 280,9 mnkr och uppgår till 55 366,5 mnkr (54 085,6). Så gott som hela ökningen är hänförlig till materiella anläggningstillgångarna. Aktiverade anläggningar uppgår till 2 555,2 mnkr, av- och nedskrivningar till 474,6 mnkr och det bokförda värdet vid försäljningar till 38,7 mnkr. Investeringsvolymen är hittills i år något större, brutto 1 940,5 mnkr, än under samma period föregående år. Årsutfallet förväntas bli lägre än planerat bland annat beroende på förseningar inom exploateringsverksamheten och senarelagda markförvärv.

⁴ Jämförelser avseende balansräkningen per 2011-08-31 görs mot bokslut per 2010-12-31.

En omklassificering av exploateringsfastigheter från anläggningstillgångar till omsättningstillgångar har gjorts under perioden på 100,0 mnkr beroende på planerade försäljningar. Från och med 2010 bruttoredovisas investeringsinkomster i form av avgifter och bidrag vid aktiveringen, så att inkomsterna skuldförs och intäktsredovisas i takt med en anläggnings förbrukning. Inga nya investeringsinkomster har aktiverats under perioden.

Omsättningstillgångar

Omsättningstillgångarna har ökat med 3 621,2 mnkr och uppgick till 37 325,2 mnkr (33 704,0). Den största förändringen är bolagens ökade upplåningsbehov. Stadens fordran på bolagen har under året ökat med 3 929,9 mnkr. Exploateringsfastigheter har på grund av framtida försäljningar ökat med 100,0 mnkr. Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter har minskat med 200,5 mnkr. Fordran på staten beroende på slutavräkning för skatteintäkter 2010 och 2011 har ökat med en halv mdkr medan övriga fordringar minskat.

Eget kapital och skulder

Det egna kapitalet har ökat med 2 179,2 till 51 449,1 mnkr (49 269,9) till följd av periodens resultat. I enlighet med beslut i kommunfullmäktige 2002, 2006 och 2010 om disposition av eget kapital har sammanlagt under året disponerats 89,9 mnkr. Dessa redovisas under jämförelsestörande kostnader.

Långfristiga skulder har under perioden ökat med 1 959,1 mnkr till 4 386,2 mnkr (2 427,1). Upplåning via obligationsmarknaden har ökat med 2 959,1 mnkr. Den övriga långfristiga upplåningen har minskat med 1 000,0 mnkr beroende på omklassificering till kortfristiga skulder.

Kortfristiga skulder har ökat med 915,2 mnkr till 24 906,1 mnkr (23 990,9). Stadens skuld till bolagen har minskat med 1 157,9 mnkr. Certifikatlånen har ökat med 4 536,4 mnkr beroende på bolagens ökade lånebehov. Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter minskar med 902,7 mnkr beroende på att den 2010 skuldförda slutavräkningen för skatt 2009 nu är erlagd. Även leverantörsskulder har minskat.

Soliditet

Soliditeten visar det egna kapitalet i förhållande till balansomslutningen. Måttet redovisas inklusive och exklusive stadens ansvarsförbindelse avseende pensionsåtaganden.

Stadens soliditet uppgår till 55,5 procent exklusive pensionsåtaganden och 38,7 procent inklusive pensionsåtaganden om hänsyn tas till förändringen av balansomslutningen. Eget kapital uppgår till 51 449,1 mnkr, vilket motsvarar cirka 60 149 kr per invånare (inklusive ansvarsförbindelse 41 896 kronor). Detta innebär att staden har en stark soliditet. Tillgångssidan har ökat med 4 902,0 mnkr vilket medfört den lägre soliditeten.

Pensioner

Pensionsskulden för perioden redovisas i balansräkningen med totalt 3 428,8 mnkr, inklusive särskild löneskatt. Pensionsavsättningarna har under perioden ökat med 143,7 mnkr. Ökningen av pensionsskulden har varit måttlig bland annat beroende på ett minskat antal personer som fått särskild avtalspension. Beräkningen av pensionsskulden är gjord enligt Riktlinjer för beräkning av pensionsskuld (RIPS07). Grunden för beräkningar är pensionsavtalet KAP-KL. Kalkylräntan i RIPS07 sänks med 0,75 procentenheter 2012. Staden har för avsikt att ta den kostnadsökning, som detta innebär, i bokslut 2011, vilket betyder att årsutfallet av skuldförändringen kommer att öka betydligt.

Pensionsskulden intjänad till och med 1997 utgör en ansvarsförbindelse i stadens bokslut och uppgår till 15 612,8 mnkr inklusive särskild löneskatt. Redovisningen, av denna del av pensionsskulden som ansvarsförbindelse, sker enligt den så kallade blandmodellen. Blandmodellen innebär att denna skuld ej redovisas i balansräkningen, som därmed visar en mer positiv bild av den ekonomiska ställningen. Pensionsskulden intjänad till och med 1997 har ökat med 469,5 mnkr. Ökningen beror på att inkomstindex har justerats upp till 1,9 procent. Därmed blir värdesäkring för intjänad pensionsrätt högre. Även ansvarsförbindelsen kommer att öka betydligt i bokslut 2011 beroende på den förändrade kalkylräntan i beräkningsmodellen. Den upplupna pensionsavgiften och upplupen löneskatt redovisas som en kortfristig skuld och uppgår sammanlagt till 495,3 mnkr.

Försäljningar

Stadens försäljningsinkomster uppgår under perioden till 246,1 mnkr vilket medfört en realisationsvinst för staden om 207,3 mnkr. Omfattningen av försäljningar har hittills i år varit mindre än motsvarande period föregående år. Försäljningsbetinget för exploateringsnämnden uppgår till 1 000 mnkr, vilket nämnden bedömer som möjligt att nå utifrån prognoser inom investeringsverksamheten med förväntade försäljningar samt övriga försäljningar av tomträttsmark och mark utanför kommungränsen. Fastighetsförsäljningar inom exploateringsverksamheten utgör cirka 60 procent av prognosen. Resterande del av prognosen utgörs till 32 procent

av fastighetsförsäljningar av mark utanför kommungränsen och till 8 procent av friköp av tomträttsmark.

Till och med den sista augusti 2011 har exploateringsnämnden bokfört fastighetsförsäljningar motsvarande 223,6 mnkr. Under perioden har exploateringsnämnden beslutat om ett friköp av tomträtten Kontorsskylten 2 med flera till AB Svenska Bostäder till ett belopp om 284,0 mnkr samt försäljning av jord- och skogsegen-
domen Snäckstavik i Botkyrka kommun till skogsbolaget Snäckstavik AB till en köpeskilling om 250,0 mnkr. Försäljningarna är villkorade av kommunfullmäktiges godkännande senast den 31 december 2011.

Fastighetsnämnden bedömer att försäljningar om 50 till 75 mnkr kommer att slutföras under året. Realisationsvinsten beräknas till mellan 25 och 50 mnkr.

Investeringar

Stadens bruttoinvesteringar under perioden uppgår till 1 940,5 mnkr, vilket är något högre än samma period föregående år. Stadens inkomster i samband med investeringar uppgår till 68,3 mnkr. Motsvarande siffra för 2010 var 45,5 mnkr.

Bland stora projekt med inriktningsbeslut och genomförandebeslut fattade av kommunfullmäktige ingår bland annat nedanstående i helårsprognosen 2011, mnkr.

Projektnamn	Avser	Nämndens budget 2011	Prognos 2011	Avvikelse
E-18, överdäckning av lokalgata i Tensta	Infrastruktur	-8,4	-18,4	-10,0
Farsta sim- och idrottshall	Idrottshall	-94,0	-77,0	17,0
Hagastaden	Bostäder	-585,0	-557,3	27,7
Hammarby Sjöstad	Bostäder	-216,4	-201,5	14,9
Kista företagsområde	Infrastruktur	-86,7	-66,8	19,9
Kraftledningstunnel Årsta	Kraftledning	-134,4	-78,0	56,4
Mariehäll	Bostäder	-76,9	-61,3	-15,6
Nord/Sydaxeln	Infrastruktur	-480,0	-382,5	97,5
Nordvästra Kungsholmen	Bostäder	-108,0	-88,1	19,9
Norra Djurgårdsstaden	Bostäder	-300,2	-185,2	115,0
Norra Länken: trafikplats Hjorthagen	Infrastruktur	-160,0	-209,2	-49,2
Sabbatsberg	Bostäder	-62,2	-41,4	20,8
Slussen	Infrastruktur	-231,0	-196,0	35,0
Älvsjö Centrum	Bostäder, infrastruktur	-67,3	-59,8	7,5

Investeringsutgifter netto per den 31 augusti 2011 uppgår till 1 872,2 mnkr, vilket är 128,5 mnkr högre jämfört med samma tidpunkt föregående år (1 743,7). Helårsprognosen för 2011 uppgår till 4 110,6 mnkr, inklusive Central medelsreserv 4, vilket är 600,0 mnkr mindre jämfört med budget (4 710,6). Att prognosen för 2011 understiger justerad budget förklaras främst av förskjutningar inom projekt Haga-staden, Norra Djurgårdsstaden och Årsta kraftledningstunnel samt på att planerat förvärv av fastigheter inom fastighetsnämnden förskjutits framåt i tiden.

I helårsprognosen ingår inte delar av Norra Djurgårdsstaden, Samverksanscentralen samt tidigareläggning av upprustning och modernisering av simhallar, exklusive Farsta simhall. För dessa projekt planerar kommunfullmäktige att besluta om finansiering i samband med genomförandebeslut för respektive projekt.

Staden är medfinansierare i ett antal stora statliga infrastrukturprojekt för att angelägena satsningar ska kunna genomföras på väg- och spårtrafiken i Stockholm. Under 2011 har staden hittills gjort utbetalningar för projekt Citybanan med 86,8 mnkr, prognos för helår uppgår till 126,0 mnkr för året, överdäckning av E18 med 114,0 mnkr, prognos för helår uppgår till 114,0 mnkr, Tvärbana Norr med 1,2 mnkr, prognos för helår uppgår till 17 mnkr, samt Lindhagens trafikplats med 6,5 mnkr där prognosen för helåret uppgår till 8,0 mnkr.

Ansvars- och borgensförbindelser

Stadens åtagande avseende ansvars- och borgensförbindelser uppgår till 1 134,0 mnkr, en minskning med 43,8 mnkr. Borgensåtagandet avser dels ideella föreningar dels stiftelser eller bolag. Staden har även gått i borgen för pensionsutfästelser för stadens majoritetsägda bolag samt till vissa stiftelser. Större delen av dessa pensionsutfästelser har bortförsäkrats till S:t Erik Livförsäkring AB. En mindre del, 74,5 mnkr, ingår inte i S:t Erik Livförsäkring AB:s uppdrag varför staden fortfarande borgar för dessa. Den samlade risken för stadens borgensåtagande bedöms som låg.

Transparensdirektivet

Lagen om insyn i vissa finansiella förbindelser med mera trädde i kraft den 1 augusti 2005 och gäller från och med räkenskapsåret 2006. Lagen ställer vissa krav på redovisning i offentliga företag, genom krav på öppen och separat redovisning. Syftet med lagen är att implementera EU-kommissionens direktiv 08/723/EEG i svensk lag, transparensdirektivet, för att motverka otillbörlig konkurrens.

Lagen omfattar offentliga företag där staten, kommuner eller landsting har ett direkt eller indirekt dominerande inflytande genom ägande, finansiell medverkan eller genom de regler som gäller för företaget. Även ekonomisk eller kommersiell verksamhet som drivs i förvaltningsform kan omfattas av begreppet.

Enligt lagen ska offentliga företag som har en årlig nettoomsättning överstigande 40 miljoner euro under vart och ett av de två senaste räkenskapsåren tillämpa bestämmelserna om öppen redovisning.

De bolag som omfattas av direktivet och uppgiftsskyldigheten är Stockholms Hamn AB, AB Stokab och Stockholms Stads Parkerings AB. Inom staden bedrivs ekonomisk verksamhet av enheten för redovisning och finansstrategi, stadsledningskontorets finansavdelning. All upp- och utlåning till stadens bolag sker genom denna enhet. Samtliga bolag erbjuder upplåning och placering med villkor motsvarande kommunkoncernens externa finansieringskostnad med utrymme för eventuell omkostnadsersättning. Inga kapitaltillskott, amorteringsfria lån eller förlustbidrag lämnas.

Uppföljning av resultatbudget och resultatprognos

I budget 2011 har förutsatts att inga nämnder under året begär tilläggsanslag för den löpande verksamheten.

Helårsprognosen för 2011 års resultat jämfört med budget visar efter tillstyrkta budgetjusteringar och övriga korrigeringar ett överskott på 1 424,3 mnkr. I den senaste prognosen för 2011 beräknas stadens sammanlagda finansiering ge ett överskott motsvarande 1 365,5 mnkr jämfört med budget.

Beslut om sänkt utdelning från Stockholms Stadshus AB

I samband med kommunfullmäktiges beslut om budget för 2011 fastställdes en utdelning från koncernen Stockholms Stadshus AB om 750 mnkr. Utdelningen kan justeras genom beslut senast i tertialrapport 2. Med anledning av innevarande resultatprognos för 2011 föreslår stadsledningskontoret att kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att ingen utdelning lämnas för 2011. Kommunfullmäktige bör uppmana Stockholms Stadshus AB att sammankalla extra bolagsstämma och ändra utdelning till 0 kr avseende 2011.

Resultatprognos

Avvikelser Budget - prognos helårsutfall mnkr	T2 2011		
	Budget efter SLK's justeringar	Prognos	Avvikelse
Verksamhetens intäkter	11 455,2	11 625,7	170,5
Verksamhetens kostnader (-)	-43 605,3	-43 689,4	-84,1
Avskrivningar (-)	-682,3	-698,8	-16,5
Central medelsreserv (-)			
Oförutsedda behov	-309,9	-133,0	176,9
Prestationsreserv	-246,5	-246,5	0,0
Anslag pensioner/arbetsgivaravgifter (-)	-582,2	-625,4	-43,2
Disposition av eget kapital	0,0	-145,0	-145,0
Verksamhetens nettokostnader	-33 971,1	-33 912,4	58,7
Skatter	31 618,4	32 347,1	728,7
Begravningsavgift	126,6	126,7	0,1
Inkomstutjämning	-1 509,7	-1 392,1	117,6
Kostnadsutjämning	1 280,0	1 349,0	69,0
Regleringspost	852,6	865,7	13,1
Fastighetsavgift	1 099,5	1 099,5	0,0
LSS-utjämning	-535,4	-548,7	-13,3
Finansiellt resultat exklusive utdelning	281,0	339,5	58,5
Utdelning	750,0	950,0	200,0
Realisationsvinster	0,0	211,9	211,9
Realisationsförluster	0,0	-4,5	-4,5
Disposition begravnings- och renh.fond	8,2	-7,4	-15,6
Summa finansiering nettokostnader	33 971,2	35 336,7	1 365,5
Avvikelse året	0,1	1 424,3	1 424,2

Uppföljning av nämndernas budget och prognos

Mnkr	KS Budget efter SLK:s justeringar	Prognos på årsutfall efter SLK:s korrigering	Awikelse före resultat- dispositioner	Awikelse efter resultat- dispositioner	Prognos awikelse Investeringsplan
Kommunfullmäktige m.m.					
1. KF/KS och SLK	-1 437,0	-1 433,0	4,0	4,0	0,0
2. KF/KS kansli	-14,3	-14,3	0,0	0,0	0,0
Revisorskollegiet	-27,7	-27,3	0,4	0,4	0,0
Servicenämnden	0,0	-2,0	-2,0	0,0	0,5
Valnämnden	-4,1	-3,1	1,0	1,0	0,0
Stadsdelsnämnderna	-16 832,3	-16 878,5	-46,2	1,8	39,0
Arbetsmarknadsnämnden	-722,7	-722,7	0,0	0,0	0,0
Exploateringsnämnden	802,4	964,0	161,6	161,6	237,5
Fastighetsnämnden	101,5	122,0	20,5	20,5	235,7
Idrottsnämnden	-529,8	-532,6	-2,8	-2,8	-20,8
Kulturnämnden: kulturförvaltningen	-813,2	-813,2	0,0	0,0	4,3
Kulturnämnden: stadsarkivet	-55,0	-51,0	4,0	4,0	0,7
Kyrkogårdsnämnden	-124,8	-124,8	0,0	0,0	32,0
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	-72,8	-72,8	0,0	0,0	0,0
Socialnämnden	-651,2	-644,5	6,7	6,6	1,7
Stadsbyggnadsnämnden	-166,2	-166,2	0,0	0,0	0,0
TRN: trafik- och gatuverksamheten	-838,7	-826,7	12,0	12,0	31,6
TRN: renhållningsverksamheten	-10,0	5,6	15,6	15,6	27,7
Utbildningsnämnden	-12 772,8	-12 849,8	-77,0	50,1	10,5
Äldrenämnden	-138,9	-138,9	0,0	0,0	-0,4
Överförmyndarnämnden	-28,4	-28,8	-0,4	-0,4	0,0
Summa nämnder	-34 336,0	-34 238,6	97,4	274,3	600,0

Nämnderna prognostiserar efter tillstyrkta budgetjusteringar och övriga korrigeringar ett överskott jämfört med budget 97,4 mnkr. Efter överföring av resultatenheternas resultat prognostiseras ett överskott på 274,3 mnkr.

Beräknad överföring av resultatenheternas resultat till 2012

Nämndernas överförda överskott från 2010 till 2011 uppgick till 471,7 mnkr. I tertialrapport 2 har nämnderna beräknat överföra ett nettoöverskott på 294,8 mnkr till 2012, varav stadsdelsnämnderna 158,0 mnkr.

Tidaholmsplans hemtjänstenhet, inom Skarpnäck stadsdelsnämnd, avvecklas i samband med tertialrapport 2. Stadsledningskontoret tillstyrker avvecklingen som resultatenhet med anledning att enhetens underskott hänförs till ett vikande kundunderlag. Enheten finns på Hammarbyhöjdens trygghetsboende där det är intagningsstopp till följd av att Micasa Fastigheter i Stockholm AB ska renovera hissar och lägenheter.

Mnkr	KS budget efter SLK's justeringar	Prognos på årsutfall efter SLK:s korrigerings	Avvikelse före resultat- dispositioner	Avvikelse efter resultat- dispositioner	Prognos avvikelse Investeringsplan
Stadsdelsnämnd Rinkeby-Kista	-1 253,0	-1 245,5	7,5	10,0	1,7
Stadsdelsnämnd Spånga-Tensta	-963,6	-961,9	1,7	3,6	0,0
Stadsdelsnämnd Hässelby-Vällingby	-1 458,3	-1 499,8	-41,5	-36,6	2,9
Stadsdelsnämnd Bromma	-1 193,2	-1 217,2	-24,0	0,6	6,4
Stadsdelsnämnd Kungsholmen	-976,2	-975,9	0,3	0,4	0,0
Stadsdelsnämnd Normalm	-909,6	-907,6	2,0	2,8	6,7
Stadsdelsnämnd Östermalm	-1 143,2	-1 140,5	2,7	4,9	3,7
Stadsdelsnämnd Södermalm	-1 954,3	-1 953,0	1,3	5,3	6,1
Stadsdelsnämnd Enskede-Årsta-Vantör	-1 990,6	-1 988,7	1,9	2,3	5,3
Stadsdelsnämnd Skarpnäck	-954,8	-959,2	-4,4	1,1	2,0
Stadsdelsnämnd Farsta	-1 262,0	-1 258,7	3,3	2,9	0,0
Stadsdelsnämnd Älvsjö	-503,3	-497,8	5,5	4,4	2,0
Stadsdelsnämnd Hägersten-Liljeholmen	-1 502,2	-1 504,6	-2,4	-1,4	-0,5
Stadsdelsnämnd Skärholmen	-768,0	-768,1	-0,1	1,5	1,2
Summa stadsdelsnämnder	-16 832,3	-16 878,5	-46,2	1,8	37,5

Stadsdelsnämndernas verksamheter

Mnkr	KS budget efter SLK's justeringar	Prognos på årsutfall efter SLK:s korrigerings	Avvikelse före resultat- dispositioner	Avvikelse efter resultat- dispositioner
Nämnd- och förvaltningsadministration	-573,8	-530,0	43,8	43,8
Individ- och familjeomsorg	-1 657,4	-1 682,5	-25,1	-25,2
Varav socialpsykiatri	-464,0	-463,8	0,2	1,4
Flyktingmottagande	123,1	124,1	1,0	1,0
Stadsmiljöverksamhet	-163,6	-162,8	0,8	0,8
avskrivningar	-28,4	-28,2	0,2	0,2
internräntor	-17,9	-17,4	0,5	0,5
Förskoleverksamhet	-3 902,3	-3 849,2	53,1	79,3
Äldreomsorg	-6 295,6	-6 322,3	-26,7	-9,2
Stöd och service till personer med funktionsnedsättning	-2 802,4	-2 873,0	-70,6	-66,6
Kultur- och föreningsverksamhet	-273,0	-262,8	10,2	10,5
Arbetsmarknadsåtgärder	-69,5	-64,0	5,4	5,4
Ekonomiskt bistånd	-1 143,6	-1 203,5	-59,9	-59,9
Varav handläggning	-249,4	-218,6	30,8	30,8
Övrig verksamhet	-28,0	-6,9	21,1	21,1
Summa verksamheter	-16 832,3	-16 878,5	-46,2	1,8

Nedan kommenteras ekonomiska prognoser per verksamhetsområde. Vidare kommenteras de nämnder som prognostiserar större avvikelser än +/- 1 procent mot nämndens budget eller där det finns andra skäl för kommentarer. Nämnder som prognostiserar underskott uppmanas att vidta åtgärder för en ekonomi i balans inför bokslut 2011.

Förskoleverksamhet

Prognosen visar ett överskott på 79,3 mnkr efter resultatdispositioner. Alla stadsdelsnämnder prognostiserar överskott. Störst överskott prognostiserar Enskede-

Årsta-Vantör stadsdelsnämnd med 15,9 mnkr, Farsta stadsdelsnämnd med 15,2 mnkr samt Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd med 10,9 mnkr. Överskotten beror främst på ett fortsatt ökat barnantal.

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Prognosen visar ett underskott på 66,6 mnkr efter resultatdispositioner. Fyra stadsdelsnämnder prognostiserar överskott och tio stadsdelsnämnder prognostiserar underskott. Största underskott prognostiserar Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd med 14,0 mnkr samt Skarpnåcks stadsdelsnämnd med 13,4 mnkr. Underskotten finns i första hand på beställarsidan och beror främst på högre kostnader än schablonen inom daglig verksamhet och bostad service enligt LSS. Det finns även nämnder som har underskott för kostnader för personlig assistans och insatser enligt socialtjänstlagen.

Fyra stadsdelsnämnder visar ett överskott varav Spånga-Tensta stadsdelsnämnd visar ett betydande överskott på 8,0 mnkr. Överskottet beror främst på att ett antal ärenden inom personlig assistans och ledsagning har avslutats. Överskott inom övriga tre stadsdelsnämnder beror på lägre kostnader på beställarsidan än vad som budgeterats.

Stadsledningskontoret uppmanar de nämnder som visar ett underskott för nämnden som helhet att vidta aktiviteter för att uppnå en ekonomi i balans inom verksamhetsområdet.

Kultur och föreningsverksamhet

Prognosen visar ett överskott på 10,5 mnkr efter resultatdispositioner. Fem stadsdelsnämnder prognostiserar överskott och två stadsdelsnämnder prognostiserar underskott, resterande sju stadsdelsnämnder prognostiserar ingen avvikelse mot budget. Största överskott prognostiserar Norrmalm stadsdelsnämnd med 5,6 mnkr och Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsnämnd med 3,1 mnkr.

Individ- och familjeomsorg inklusive socialpsykiatri

Prognosen visar ett underskott på 25,2 mnkr efter resultatdispositioner. Sex stadsdelsnämnder prognostiserar överskott eller har ingen avvikelse mot budget och åtta stadsdelsnämnder prognostiserar underskott. Enskede-Årsta-Vantör, Hässelby-Vällingby, Farsta och Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnder prognostiserar underskott på mellan 5,9 och 8,0 mnkr. Underskottet hänförs till stor del av ökade kostnader för insatser för barn och unga. Det är också köpta platser för vuxna med komplex problematik som tar stora resurser i anspråk.

Äldreomsorg

Prognosen visar ett underskott på 9,2 mnkr efter resultatdispositioner. Åtta stadsdelsnämnder prognostiserar överskott och sex stadsdelsnämnder prognostiserar underskott. Största underskott prognostiserar Farsta stadsdelsnämnd med 13,0 mnkr samt Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd med 11,3 mnkr. Underskotten finns i de flesta fall på beställarsidan och beror på ett ökat antal inflyttade personer med stora vårdbehov, öknings i fördelningen av ersättningsnivåer samt ett generellt högre vårdbehov som inte budgeterats.

Totalt åtta stadsdelar visar överskott inom äldreomsorgen. Betydande överskott finns bland annat inom Östermalm, Södermalm och Älvsjö stadsdelsnämnder. Södermalm stadsdelsnämnds överskott beror främst på ett minskat behov av hemtjänst. I Östermalm och Älvsjö stadsdelsnämnder har antalet personer på vård- och omsorgsboende minskat i jämförelse med budget.

Flyktningmottagande

Prognosen för flyktningmottagning visar ett överskott på 1,0 mnkr efter resultatdispositioner. En stadsdelsnämnd prognostiserar underskott och det är Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd med ett underskott om 1,1 mnkr. Fem stadsdelsnämnder prognostiserar överskott. Stadsdelsnämnder med större prognostiserade överskott är Rinkeby-Kista med 1,2 mnkr och Enskede-Årsta-Vantör 0,5 mnkr. Justering av budget utifrån prestationsförändringar sker i samband med tertiärrapport 2. Stadsdelsnämnderna har tagit hänsyn till prestationsförändringar i sina prognoser.

Stadsmiljöverksamhet

Prognosen visar ett överskott på 0,8 mnkr efter resultatdispositioner. Tre stadsdelsnämnder prognostiserar överskott och en stadsdelsnämnd prognostiserar underskott, resterande tio stadsdelsnämnder prognostiserar ingen avvikelse mot budget. Det största överskottet prognostiseras av Norrmalm stadsdelsnämnd med 1,0 mnkr. Östermalms stadsdelsnämnd prognostiserar ett underskott om 1,1 mnkr. Orsakerna till underskottet är främst ökade kostnader för snöröjning och förstärkta underhållsåtgärder i parkerna.

Ekonomiskt bistånd

Beslutad budget 2011 uppgår till 1 101,3 mnkr varav 910,3 mnkr avser bistånd. I april återkom USK med en ny prognos för ekonomiskt bistånd som översteg tidigare prognos med 38,7 mnkr. Prognosen justerades i augusti upp av Sweco Eurofutures AB, före detta USK, med ytterligare 17,0 mnkr till 966,0 mnkr för utbetalat ekonomiskt bistånd. I samband med tertiärrapport 1 justerades nämndernas budget med 38,7 mnkr i enlighet med aprilprognosen. Totalt har kommunfullmäktige förde-

lat ut en nettobudget för ekonomiskt bistånd inklusive handläggning på 1 140,0 mnkr. I samband med tertialrapport 2 föreslås att ytterligare en budgetjustering om 17,0 mnkr fördelas ut till nämnderna utifrån Sweco Eurofutures AB:s nya prognos.

Stadens nämnder prognostiserar dock ett mycket högre underskott jämfört med Sweco Eurofutures AB:s, prognos. Totalt för ekonomiskt bistånd prognostiserar nämnderna ett underskott mot kommunfullmäktiges budget efter tertialrapport 1 om 67,9 mnkr. Nämnderna har rätt att fördela om medel mellan verksamhetsområdena. Detta innebär att nämnderna inte alltid fördelar ut lika mycket som kommunfullmäktige budgeterat för verksamheten. Nämnderna prognostiserade i tertialrapport 1 att kostnaden för utbetalat ekonomiskt bistånd skulle bli 87,4 mnkr högre än budget år 2011. Prognosen i tertialrapport 2 uppgår till 59,9 mnkr vilket är en minskning jämfört med tertialrapport 1, men en försämring med tanke på budgetjusteringen om 38,7 mnkr i samband med tertialrapport 1. Nämnderna har dock omfördelat 13,4 mnkr till andra verksamhetsområden och 34,4 mnkr har omfördelats från utbetalning av bistånd till handläggning av ekonomiskt bistånd. Att nämnderna gjort så beror på att mycket talar för att en omfördelning till handläggning även sänker biståndskostnader.

Nämnderna prognostiserade i tertialrapport 1 att utbetalat ekonomiskt bistånd under året blir totalt 923,7 mnkr. I tertialrapport 2 prognostiseras utbetalat ekonomiskt bistånd till 997,4 mnkr, en ökning på totalt 73,7 mnkr jämfört med tidigare prognos. Stadsledningskontoret ifrågasätter om denna ökning av prognosen är rimlig. För att konkretisera detta ifrågasättande så ställs prognosen för tertialrapport 2 på 997,4 mnkr mot utfall 2010 för ekonomiskt bistånd på 940,0 mnkr. Det är 57,6 mnkr i ökning, vilket i procent motsvarar 6,1 procent. Enligt Sweco Eurofuture AB:s, prognos så ökar kostnaderna jämfört med 2010 endast med 2,8 procent vilket gör att stadsledningskontoret bedömer en ökning med 6,1 procent vara orimlig. Vidare redovisar Sweco Eurofutures AB i sin prognos i augusti att kostnaderna endast blir 966,0 vilket kan jämföras med nämndernas prognostiserade utfall på 997,4 mnkr, en skillnad på 31,4 mnkr. Även detta anser stadsledningskontoret vara orimligt varvid nämnderna uppmanas att se över sina prognoser för utbetalat ekonomiskt bistånd.

Samtliga stadsdelsnämnder förutom Södermalm och Farsta prognostiserar underskott inom ekonomiskt bistånd. De stadsdelsnämnder som prognostiserar störst underskott är Spånga-Tensta (-11,3), Hässelby-Vällingby (-22,8) och Enskede-Årsta-Vantör (-10,2). Den sammanfattande analysen är att stadsdelsnämnderna Bromma och Norrmalm omfördelar över fem procent till andra verksamhetsområden. Stadsdelsnämnderna Hässelby-Vällingby och Hägersten-Liljeholmen omför-

delar tre procent till andra verksamhetsområden. Stadsledningskontoret konstaterar att nämnderna har rätt att omfördela medel från ekonomiskt bistånd till andra verksamhetsområden. Nämnderna måste dock i sin analys av resultatprognosen för verksamhetsområdet redovisa det tydligt. Stadsdelsnämnderna Enskede-Årsta-Vantör och Spånga-Tensta fördelar inte extra medel till handläggning, vilket kan påverka deras nivå på ekonomiskt bistånd negativt.

Arbetsmarknadsåtgärder

Prognosen för arbetsmarknadsåtgärder visar ett överskott om 5,4 mnkr efter resultatdispositioner. Fem stadsdelsnämnder prognostiserar överskott och en stadsdelsnämnd prognostiserar mindre underskott. Störst överskott redovisar stadsdelsnämnderna Rinkeby-Kista och Skärholmen om 3,1 mnkr samt 1,8 mnkr. Norrmalms stadsdelsnämnd redovisar ett mindre underskott om 0,6 mnkr.

Nämnder med avvikelser – driftbudget

Exploateringsnämnden

Exploateringsnämnden prognostiserar ett överskott om 161,6 mnkr. Avvikelsen motsvarar 20,1 procent av nämndens driftbudget. Överskottet beror på ökade intäkter om 160,1 mnkr, främst till följd av ej budgeterade engångsbelopp, effekter av domar i avgäldsmål samt nyupplåtelser och regleringar av tomträttsavgälder. På kostnadssidan prognostiseras ett överskott om 1,5 mnkr, dels beroende på högre kostnader för driftverksamheten om 23,5 mnkr och dels på grund av lägre kapitalkostnader om 25,0 mnkr beroende av förskjutningar inom investeringsverksamheten. De ökade kostnaderna inom driftverksamheten motsvaras till övervägande del av ökade intäkter inom samma verksamhet.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd prognostiserar ett underskott om 36,6 mnkr efter resultatdispositioner. Avvikelsen motsvarar 2,5 procent av nämndens driftbudget. Underskottet finns främst inom ekonomiskt bistånd 22,8 mnkr, men även inom äldreomsorgen med 11,3 mnkr och stöd och service till personer med funktionsnedsättning med 14,0 mnkr.

Fastighetsnämnden

Fastighetsnämnden prognostiserar ett överskott om 20,5 mnkr. Avvikelsen motsvarar 1,7 procent av nämndens budgeterade intäkter. Överskottet beror främst på ett lägre planerat underhåll än budget. Nämnden beräknas således inte fullt ut kunnat utnyttja det högre budgetutrymmet för planerat underhåll som möjliggjordes genom den utökade budgeten för 2011.

Kulturnämnden, stadsarkivet

Stadsarkivet prognostiserar ett överskott om 4,0 mnkr. Avvikelsen motsvarar 7,3 procent av nämndens driftbudget. Överskottet beror främst på att projektet publicering av nämndhandlingar via e-arkivet senarelagts.

Trafik- och renhållningsnämnden: trafik- och gatuverksamhet

Trafik- och renhållningsnämnden prognostiserar ett överskott om 12,0 mnkr för trafik- och gatuverksamheten. Avvikelsen motsvarar 1,4 procent av nämndens driftbudget. Överskottet beror främst på ökade intäkter från parkering, upplåtelse och TA-plansavgifter.

Trafik- och renhållningsnämnden: renhållningsverksamhet

Trafik- och renhållningsnämnden prognostiserar ett överskott om 15,6 mnkr för renhållningsverksamheten. Överskottet beror främst på ökade taxeintäkter till följd av att övergången till andra behållartyper tar längre tid än beräknat samt på ökade intäkter till följd av ersättning för kommunens insamling av elavfall på återvinningscentralerna. Överskottet beror också på minskade kostnader till följd av förskjuten driftstart för Sättra återvinningscentral.

Överförmyndarnämnden

Överförmyndarnämnden prognostiserar ett underskott om 0,4 mnkr. Avvikelsen motsvarar 1,4 procent av nämndens driftbudget. Underskottet beror främst på ökade it- och arvodeskostnader. Stadsledningskontoret uppmanar nämnden att vidta åtgärder för att uppnå en budget i balans. Det är angeläget att nämnden ser över sina processer i syfte att effektivisera verksamheten.

Nämnder med avvikelser – investeringsbudget**Exploateringsnämnden**

Exploateringsnämnden prognostiserar ett överskott om 237,5 mnkr inom investeringsverksamheten. Avvikelsen beror på förskjutningar inom investeringsverksamheten för bland annat projekten Hagstaden, Norra Djurgårdsstaden, Årsta kraftledningstunnel och kvarteret Persikan på Södermalm. Nämndens investeringsbudget har under året utökats till följd av kommunfullmäktiges beslut om förvärv av fastigheten Stockholm Induktorn 33 i Ulvsunda industriområde med 104,0 mnkr. Exploateringsnämnden uppmanas åter att se över rutinerna för investeringsplaneringen med särskilt fokus på ökad prognossäkerhet. Stadsledningskontoret understryker vikten av att nämnden inför genomförandebeslut, där kommunfullmäktige ska fatta beslut om finansiering, gör en analys av tilldelad investeringsbudget och i första hand prövar och redovisar huruvida nya projekt kan rymmas inom befintlig investeringsram.

Idrottsnämnden

Idrottsnämnden prognostiserar ett underskott om 20,8 mnkr inom investeringsverksamheten. Avvikelse är hänförligt till att nämnden har lånat ut 21 mnkr till privat fastighetsägare för Liljeholmshallarna.

Fastighetsnämnden

Fastighetsnämnden prognostiserar ett överskott om 235,7 mnkr inom investeringsverksamheten. Avvikelsen beror främst på att planerat förvärv av fastigheter och att pågående och planerade investeringsprojekt förskjutits framåt i tiden.

Kyrkogårdsnämnden

Kyrkogårdsnämnden prognostiserar ett överskott om 32,0 mnkr inom investeringsverksamheten. Avvikelsen beror främst på att byggandet av ett nytt krematorium vid Skogskyrkogården försenats ytterligare genom att upphandlingen överklagats. Utvidgningen av Bromma kyrkogård har försenats på grund av omprojektering och ny upphandling.

Kulturnämnden

Kulturnämnden prognostiserar ett överskott om 4,3 mnkr inom investeringsverksamheten. Avvikelsen beror främst på att planeringsprocessen för biblioteket i Hässelby Gård dragit ut på tiden.

Trafik- och renhållningsnämnden

Trafik- och renhållningsnämnden prognostiserar ett överskott på 31,6 mnkr för investeringsverksamheten inom trafik- och gatuverksamheten. Avvikelsen motsvarar 2,9 procent av nämndens investeringsbudget. Överskottet beror främst på avvikelser för renovering av Söderledningstunneln inom projektet Nordsydaxeln vilket i huvudsak beror på lägre anbud än förväntat.

Trafik- och renhållningsnämnden: renhållningsverksamhet

Trafik- och renhållningsnämnden prognostiserar ett överskott på 27,7 mnkr för investeringsverksamheten inom renhållningsverksamheten. Avvikelsen motsvarar 70,7 procent av nämndens investeringsbudget. Överskottet beror främst på förskjutning av projektet Sättra återvinningscentral.

Budgetjusteringar med mera

I budget 2011 fördelas nämndernas budgetramar. Det innebär att det vidare under 2011 inte finns några extra resurser avsatta för nämndernas löpande verksamhet utöver prestationsförändringar och omstruktureringar. Stadsledningskontoret tillstyrker 847,2 mnkr för ökade nettokostnader för driftverksamheten. Medlen finansieras enligt följande:

Budgetjusteringar	(Mnkr)
Central medelsreserv: 2. Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda behov	201,0
Central medelsreserv: 3. Till kommunstyrelsens förfogande för prestationsförändringar	664,7
Totalt	865,7

Därutöver har omfördelning av centralt budgeterade medel under kommunfullmäktige m.m skett med 21,3 mnkr. Specifikation av tillstyrkta budgetjusteringar framgår av bilaga 1.

Ur *central medelsreserv: 4. Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda investeringsutgifter* i 2011 års budget har medgetts budgetjustering för ökade utgifter inom investeringsbudgeten med 1,0 mnkr.

Fördelning av centralt budgeterade medel under Kommunfullmäktige m.m.

Avveckling och omstrukturering av lokaler

Nämnderna har begärt budgetjusteringar med 1,4 mnkr för ökade kostnader för avveckling och omstrukturering av lokaler. Stadsledningskontoret tillstyrker budgetjustering med 0,3 mnkr. Ansökningar om 1,1 mnkr avstyrks.

Förskolor med hög hyra

Medel har reserverats för bidrag till nämnder med hög förskolehyra.

Utbildningsnämnden har begärt budgetjustering med 3,6 mnkr för utbetalning till enskilt drivna förskolor. Stadsledningskontoret tillstyrker budgetjustering med 3,4 mnkr. Ansökning om 0,2 mnkr avstyrks.

Avläsningar har gjorts i LOIS i för kommunalt drivna förskolor som är berättigade till bidrag för hög hyra. Stadsledningskontoret föreslår budgetjusteringar med 16,7 mnkr.

Tillfälligt bidrag för tomgångshyror i samband med omvandling av servicehus till trygghetsboende

Nämnderna har begärt bidrag för tomgångshyror i samband med omstrukturering av servicehus till trygghetsboende med 1,2 mnkr. Stadsledningskontoret tillstyrker budgetjusteringar med 0,9 mnkr. Ansökningar om 0,3 mnkr avstyrks.

Central medelsreserv**Hemlösa**

I Central medelsreserv 2: Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda behov har 10,0 mnkr reserverats för utveckling av boendeanternativ och dagverksamheter för hemlösa. Stadsdelsnämnderna kan söka medel för start av nya verksamheter. I samband med tertialrapport 2 inkom ansökningar om totalt 3,0 mnkr vilka stadsledningskontoret beviljar, fördelning av medel framgår av bilaga 1. De verksamheter som inkommit med ansökningar har haft samma verksamhet under flera år. Stadsledningskontoret vill betona att nämnderna därför måste utvärdera om verksamheten bör ingå i den ordinarie verksamheten som ska prioriteras inom nämndernas ram när verksamhetsplan upprättas.

Stadsdelsnämnderna Enskede-Årsta-Vantör och Östermalm beviljas 0,4 mnkr vardera för verksamheten Bryggan. Stadsledningskontoret uppmanar dessa stadsdelsnämnder att även själva finansiera dessa verksamheter med motsvarande belopp.

Luftmätningssystem

För drift av regionalt system för övervakning av luftmiljö på uppdrag av Luftvårdsförbundet i Stockholms och Uppsala län, beviljar stadsledningskontoret en budgetjustering med 1,5 mnkr till miljö- och hälsoskyddsnämnden.

Disposition av i tidigare bokslut avsatta medel**Stimulansbidrag för ny- och ombyggnad av särskilda boenden för äldre och för personer med psykisk och fysisk funktionsnedsättning inklusive hemlösa**

Under 2011 har kommunstyrelsens ekonomiutskott hittills i särskilda ärenden beviljat nämnderna stimulansbidrag om 10,0 mnkr för utbyggnad av särskilda boenden. Beviljade medel utbetalas mot begäran, faktura. Medlen syftar bland annat till att sänka framtida hyreskostnader genom att exempelvis betala särproduktionskostnader i samband med byggprojekt.

Socialnämnden avser att under 2011 fakturera kommunstyrelsens finansförvaltning tidigare beviljade stimulansbidrag om 19,1 mnkr för ombyggnad av Bandhags hemmet. Av kommunfullmäktiges beslut, Revidering av ramavtal – Micasa, Utl. 2010:134, framgår att en förutsättning för hyressättningen av projektet är att

socialnämnden fullföljer planerad direktfinansiering av särproduktionskostnader genom att utnyttja beviljade stimulansbidrag. Nämnden avvaktar slutavräkning från Micasa.

Stimulansbidrag för utbyggnad av förskolelokaler

Nämnderna har begärt bidrag om 51,6 mnkr. Under förutsättning att utbyggnaden innebär ett faktiskt tillskott av varaktiga platser och i övrigt uppfyller kraven för bidrag, tillstyrker stadsledningskontoret bidrag om 51,2 mnkr. Ansökning om 0,4 mnkr avstyrks. Utbetalning sker mot begäran, faktura, från nämnderna och efter kontroll i samband med att verksamheterna öppnar. Beslut om beviljade medel gäller tidsbegränsat längst till och med 2012.

Projektmedel – förebyggande insatser för hemlösa med psykisk funktionsnedsättning

Kommunfullmäktige beslutade den 30 mars 2009, § 25, om Stimulans för Stockholm och nämndernas verksamhetsplan med budget för 2009, utl 2009:36. I ärendet beslutades att avsättningen för om- och tillbyggnad av särskilda boenden ska beviljas för insatser och åtgärder som utvecklar det förebyggande arbetet såväl kvantitativt som kvalitativt. Avsättningen ska även disponeras till bland annat utveckling av evidensbaserade modeller för övergången från institution till eget boende samt utveckla stadens boendestöd och modeller för en effektivt budget- och skuldrådgivning till målgruppen.

Stadsledningskontoret tillstyrker ansökningar om totalt 2,3 mnkr, ingen budgetjustering sker, medlen utbetalas mot faktura. Finansiering sker genom att ta i anspråk i tidigare bokslut avsatta medel, enligt bilaga 1. Nämnderna ska i verksamhetsberättelser redogöra för hur medlen har använts. I samband med årsredovisning 2011 kommer uppföljning av projekten att genomföras utifrån hur projektplanen efterlevs, vilka insatser som genomförts, vilken effekt dessa insatser givit samt om projektet är av sådan karaktär att det bör ingå i ordinarie verksamhet. Medel beviljas utifrån respektive projektplans angivna period.

Omfördelning mellan nämnder

Övergången från servicehus till trygghetsboende innebär vissa förändringar i resursfördelningssystemet. Idag finns det ett köp- och säljsystem mellan stadsdelsnämnder för personer boende på servicehus. Vid en övergång från servicehus till trygghetsboende skriver sig den boende på trygghetsboendet och kostnadsansvaret hamnar på den nämnd där trygghetsboendet är beläget. Stadsdelsnämnder med många trygghetsboenden får då fler personer med ett större behov av insatser än

snittet i staden. Till följd av detta har omfördelning av budget mellan stadsdelsnämnderna gjorts. Omfördelning per stadsdelsnämnd framgår av bilaga 1.

Övriga ärenden

Effektivt inköp

I enlighet med uppdrag i Kommunfullmäktiges budget 2011 har projektet Effektivt Inköp - processdesign genomförts och redovisas i slutrapport Effektivt inköp – Processdesign, dnr 129-387/2011. Studien har omfattat nulägesanalys, börlägesdesign samt rekommendation till genomförande. Drygt 100 deltagare från stadens förvaltningar har varit delaktiga i framtagandet av nuläge och börläge. Kommunfullmäktige föreslås besluta att påbörja införandet av effektivare inköpsprocesser i stadens nämnder samt implementera it-stöd i staden i enlighet med projektets resultat.

Projektet planeras pågå under perioden 2011 – 2016, varav under 2011 förbereds projektet. Med anledning av kommande ekonomisystemsupphandling utförs projektet i två steg.

I steg ett under åren 2012 – 2014 genomförs utarbetande och dokumentation av hela inköpsmodellen med utformning av samtliga processer, uppsättning av inköpsmodulen i ekonomisystemet för berörda nämnder, anpassningar, anslutning av leverantörer, införande av prislistor med mera samt utbildningsinsatser.

Steg ett inkluderar också ett pilotinförande med minst fyra nämnder samt ett antal skolor inom utbildningsnämnden. Steg ett blir också en del av kommande ekonomisystemsupphandling. De krav och lärdomar som erhålls av implementeringen av den befintliga inköpsmodulen i Agresso kommer att utgöra en del av förfrågningsunderlaget.

I steg två, efter att ekonomisystemsupphandlingen genomförts, införs inköpsmodulen för stadens resterande nämnder. Kostnaderna inkluderar uppsättning av inköpsmodulen hos resterande förvaltningar, utbildningsinsatser, ytterligare anslutningar av leverantörer, utarbetande av statistik och uppföljningsrapporter i system LIS samt så kallad fakturaportal för mindre leverantörer.

Den totala externa kostnaden för införande av inköpsprojektet beräknas uppgå till 37 mnkr för åren 2012 – 2016, varav steg ett gör 17 mnkr och steg två 20 mnkr.

Utöver kostnader för införandet beräknas drift- och förvaltningskostnaderna till ca 8 mnkr 2013 – 2014. Dessa initiala driftkostnader föreslås anslagsfinansieras cent-

ralt, då det inte är rimligt att endast de nämnder som är med i pilotskedet ska ta hela kostnaden.

Kostnaderna för införande av effektiva inköpsprocesser ska ställas mot de fördelar/vinster som erhålls till följd av förbättrad styrning, uppföljning och kontroll av stadens inköp som bland annat resulterar i ökad avtalstrohet, statistik för bättre upphandlingar, säkrare och effektivare processer för inköp, möjlighet till snabbare uppföljning genom beställningsbokföring m.m. Den upprättade nyttokalkylen visar på ett positivt nuvärde om 65 mnkr för perioden 2011 – 2020. Återbetalningstiden är skattad till 2018.

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta att införa effektiva inköpsprocesser samt implementera it-stöd i staden i enlighet med projektet Effektivt inköp. Finansiering, motsvarande 37 mnkr, sker genom disposition av eget kapital för detta ändamål.

Liljeholmshallen

Idrottsnämnden hyr lokaler för Liljeholmshallen. Efter beslut 2010-06-08 i idrottsnämnden har hyresvärden under 2011 fått utbetalat full ersättning för verksamhetsanpassning av lokalerna. Parternas intention har varit att därefter reglera kostnaderna och, till vad stadsledningskontoret uppfattar som ogynnsamma villkor för staden, hyresföra dessa. Stadsledningskontoret anser att ersättningen är att betraktas som en utlåning i form av en förutbetalad hyra till fastighetsägaren. Detta förutsätter kommunfullmäktiges beslut. För att i nuvarande situation minimera de negativa effekterna för staden väljer stadsledningskontoret att föreslå att kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att i efterhand godkänna detta. Nämndens hantering av frågan är inte tillfredsställande och nämnden uppmanas att se över sina rutiner.

Renovering och ombyggnad av bankettkök samt Stadshuskällarens och Ekens kök i fastigheten Eldkvarnen 1. Genomförandebeslut

Fastighetsnämnden beslutade den 27 september 2011 om att ge fastighetskontoret i uppdrag att projektera och genomföra ombyggnation av bankettkök Gyllene Salens kök samt Stadshuskällarens och Ekens kök till en total utgift om 98,0 mnkr. Av tjänsteutlåtandet framgår att i de 98,0 mnkr ska även inrymmas installation av sprinklers på vind ovanför Blå hallen och Gyllene Salen samt ny fjärrkylanläggning för kök och kontorsrum. Fastighetsnämnden beslutade vidare att uppdraga åt fastighetsdirektören att genomföra nödvändiga upphandlingar och teckna avtal för projektets genomförande.

Stadsledningskontoret konstaterar att eftersom beslutet om investering överstiger 50,0 mnkr är det kommunfullmäktige och inte fastighetsnämnden som enligt stadens regler för investeringar har att fatta ett sådant genomförandebeslutet. Då byggstart planeras till i november 2011 för att projektet ska hinna vara avslutat den 1 september 2012 föreslår stadsledningskontoret att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige fattar ett sådant beslut å nämndens vägnar.

Fastighetsnämndens hantering i frågan är inte tillfredsställande och nämnden uppmanas att se över sina rutiner.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige beslutar att fastighetsnämnden medges genomföra ombyggnation av bankettkök Gyllene Salens kök samt Stadshuskällarens och Ekens kök till en total utgift om 98,0 mnkr. Utgifterna för åren 2011 och 2012 får inrymmas i fastighetsnämndens investeringsbudgetar för respektive år.

Förslag till ändring av allmänna lokala ordningsföreskrifter för Stockholms kommun gällande Hägerstensbadet, dnr 667-2631/2008

Idrottsnämnden konstaterar i sitt beslut av den 21 oktober 2008 att ett förbud mot alkoholförtäring vid Hägerstensbadet sannolikt inte skulle efterlevas av alla och därför inte i sig är tillräckligt för att komma till rätta med nedskräpning och skadegörelse med mera. Nämnden anser dock att ett alkoholförtäringförbud skulle skicka rätt signaler avseende stadens syn på olämpligheten i alkoholförtäring i samband med bad.

Stadsledningskontoret delar inte denna bedömning. Om ordningsföreskrifterna ska åtnjuta legitimitet krävs det att bestämmelserna däri överensstämmer med den allmänna uppfattningen i de frågor föreskrifterna berör. Eftersom Hägerstensbadet enligt tidigare beslut av kommunfullmäktige har jämställts med offentlig plats anser stadsledningskontoret att bestämmelserna för alkoholförtäring på badet även fortsättningsvis bör följa de bestämmelser som generellt gäller för offentlig plats. Stadsledningskontoret föreslår därför att kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att avslå idrottsnämndens förslag.

Hjilstahallen, begäran om investeringsanslag för byggnation av ny idrottshall i anslutning till Hjultaskolan, dnr 328-977/2007

Idrottsnämnden fattade 2005-12-06 inriktningsbeslut om projektering av en fullstor idrottshall i anslutning till Hjultaskolan. Ärendet överlämnades senare till kommunfullmäktige för beslut om genomförande samt begäran om tillägg för fördyring på 11 mnkr i budget 2007.

Stadsledningskontoret konstaterar att kommunfullmäktige har beslutat att avslå idrottsnämndens hemställan om att uppföra Hjulstahallen, dnr 328-3940/2007, utl 2008:104. Stadsledningskontoret föreslår därför att idrottsnämndens hemställan om investeringsmedel för uppförande av Hjulstahallens avslås, i enlighet med tidigare beslut i kommunfullmäktige om att idrottshallen ej ska byggas.

Utökning av lån för tillbyggnad på Enskede Rackethall Sockenvägen i Årsta, dnr 328-1062/2008

Enskede Rackethall AB har begärt utökning av lån med kommunal borgen för en tillbyggnad. I begäran anges att projektets budget är 8 mnkr och att det finns utrymme för att ta cirka 1 mnkr av investeringen med eget kapital för att minska lånebehovet. Det skulle innebära ett lånebehov om 7,0 mnkr. Idrottsnämnden har i sitt yttrande till kommunstyrelsen beslutat att avstyrka ansökan från Enskede Rackethall AB om utökning av lån, med kommunal borgen.

Stadsledningskontoret delar idrottsnämndens uppfattning att staden inte bör utöka borgensåtagandet. Det framgår tydligt i gällande finanspolicy att staden ska vara mycket restriktiv med att bevilja borgen. Endast i undantagsfall har staden gjort avsteg från denna policy och då har kommunfullmäktige angett särskilda skäl för sitt beslut. Stadsledningskontoret föreslår därför att kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att avslå framställningen från Enskede Rackethall AB om utökning av lån med kommunal borgen.

Uppföljning av stadsdelsnämndernas handlingsplaner och säkerhetsföreskrifter för hur anställda ska agera när äldre utsätts för övergrepp, dnr 327-1128/2007

Kommunstyrelsen beslöt den 21 september 2005 att ge stadsledningskontoret i uppdrag att genomföra en uppföljning av vilka stadsdelsnämnder som har lokala handlingsplaner och säkerhetsföreskrifter för hur anställda ska handla när äldre utsätts för övergrepp. Uppföljningen skulle även innefatta en översyn av hur befintliga handlingsplaner fungerar i praktiken. Samtliga stadsdelsnämnder har skriftliga instruktioner för hur anmälan enligt Lex Sara ska gå till. Instruktionerna är upprättade enligt gällande lagstiftning och enligt Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd.

Äldrenämnden redovisar att samtliga stadsdelsnämnder har skriftliga instruktioner för hur anmälan enligt SoL 14 kap. 2 §, Lex Sara, ska gå till. Instruktionerna är upprättade enligt gällande lagstiftning och Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd. Äldrenämnden anser att en instruktion om anmälan av missförhållanden i omsorgen om äldre bör vara enhetlig i Stockholms stad och föreslår att äld-

renämnden får i uppdrag att utarbeta stadsövergripande anvisningar för anmälan av missförhållanden.

Då samtliga stadsdelsnämnder har skriftliga instruktioner för anmälan vilka även är upprättade enligt gällande lagstiftning, föreskrifter och allmänna råd anser inte stadsledningskontoret att äldrenämnden ska ges i uppdrag att utarbeta stadsövergripande anvisningar. Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen godkänner äldrenämndens uppföljning av handlingsplaner och säkerhetsföreskrifter för hur anställda ska agera när äldre utsätts för övergrepp.

Upphandling av nytt företagshälsovårdsavtal

Vid årsskiftet 2012/2013 löper stadens centrala avtal om företagshälsovård ut. Nuvarande avtal omfattar: partner för företagshälsovård, fördjupad arbetsförmågebedömning, sjuk- och friskanmälan samt vaccinationer. Arbetsgivaren ska enligt lag svara för att den företagshälsovård som arbetsförhållanden kräver finns att tillgå. Med företagshälsovård avses en oberoende expertresurs inom områdena arbetsmiljö och arbetslivsinriktad rehabilitering.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att ge kommunstyrelsen i uppdrag att genomföra central upphandling av företagshälsovård. Avtalet ska omfatta samtliga nämnder i staden. Även stadens bolag och stiftelser inbjuds att delta i upphandlingen och ansluta sig till avtalet. Stadens bolag anmodas, genom Stockholms Stadshus AB, att delta i central upphandling av företagshälsovård. Under förutsättning att kommunfullmäktige fattar beslut om genomföra central upphandling av företagshälsovård delegeras beslut om val av leverantörer samt tecknandet av avtal, för perioden 2012-01-01 – 2015-12-31 möjlighet till förlängning till och med 31 december 2016, till stadsdirektören.

Redovisning av remissbehandling av utredningen "miljöbedömning av snöhantering i Stockholm" samt beslut om fortsatt inriktning, dnr 314-88/2008

Uppföljning och redovisning av vinterväghållningsinsatserna vintern 2010-2011, dnr 303-1462/2011

Trafik- och renhållningsnämnden har lämnat ovanstående redovisningar till kommunfullmäktige. I ärendet Redovisning av remissbehandling av utredningen "miljöbedömning av snöhantering i Stockholm" samt beslut om fortsatt inriktning, anges i huvudsak följande. Remissinstanserna anser att det inte finns något alternativ till nuvarande sjöttippning för att klara framkomlighet, tillgänglighet och en rimlig ekonomi. Även från miljösynpunkt anser fler remissinstanser att det inte är förenligt med stadens miljömål att transportera mull från innerstaden till ytterstaden på grund av ökade utsläpp av luftföroreningar och ökat buller. Stockholm Vat-

ten AB konstaterar även att tippningen inte förväntas ge några mätbara förhöjningar av halterna vare sig i vattnet eller i sedimenten. I utredningsarbetet har det för trafik- och renhållningsnämnden inte varit möjligt att peka ut lämpliga och invändningsfria områden där lagring av snö på land kan ske. Detta innebär att det för närvarande inte finns något alternativ till dagens sjötippning för att klara innerstadens behov. För redovisningen i sin helhet se bilaga 4.

I ärendet Uppföljning och redovisning av vinterväghållningsinsatserna vintern 2010-2011, anges i huvudsak följande. För andra året i rad har Stockholm fått uppleva en rejäl vinter med perioder av mycket stark kyla och nederbörd i form av snö. Den samlade mängden avfall (snö) till sjötippor uppgick till 720 000 m³. I ytterstaden lades 650 00 m³ snö på de olika landområden som inventerats och föreslagits fungera som snöupplag. Genom den beredskap som funnits denna vinter har standarden på framkomlighet och säkerhet förbättrats i bostads- och centrumområden i ytterstaden jämfört med förhållandena föregående vinter. Den 10 februari drog ett kraftigt lågtryck in över Stockholm med nederbörd på 25-35 cm snö under 24 timmar. Stora problem uppstod och all busstrafik i länet ställdes in. Trafik- och renhållningsnämnden prioriterade bussgator och huvudleder för plogning och halkbekämpning med påföljd att bostadsgator kunde plogas först efter 24 timmar. Detta medförde stora problem med hårt packad snö i dessa områden. Bättre rutiner för vilka prioriteringar och insatser för framkomlighet som trafikhuvudmannen och staden bör göra i motsvarande situation har nu etablerats.

En omfattande miljökontroll har skett även denna vinter som omfattar snö- ytvatten- och sedimentprovtagning för att kartlägga påverkan från snötippning både i sjö och på land från miljösynpunkt. Mätningarna visar i likhet med föregående år, att numera finns ingen negativ påverkan när det gäller förorenade ämnen, men upplåtelseplasterna på land upplevs och utgör ett förfulande inslag i stadsmiljön. För redovisningen i sin helhet se bilaga 5.

Stadsledningskontoret anser att en god framkomlighet, tillgänglighet och trafiksäkerhet i staden förutsätter en god vinterväghållning. För att säkra detta anser kontoret att det är nödvändigt med en långsiktig strategi för snöhanteringen i staden. Av en sådan strategi bör framgå metoder och inriktning för stadens snöhantering, inkluderat snöröjning och deponi av snö. Kontoret anser i likhet med trafik- och renhållningsnämnden att det bör tas fram årliga handlingsplaner för snöupplagen. Det är också angeläget att det vid planering av nya områden beaktas hur vinterväghållning och snöbortforsling ska hanteras.

Stadsledningskontoret anser att det långsiktigt är problematiskt att staden är beroende av sjötippning och anser det angeläget att staden arbetar aktivt för att hitta alternativ till sjötippningen. Stadsledningskontoret inser dock att staden även i framtiden kommer att vara beroende av sjötippning då det framförallt i innerstaden inte finns något acceptabelt alternativ. Därför måste staden arbeta för att Sverige ska undanta snö från avfallsbegreppet, vilket skulle innebära att kravet att söka dispens för denna verksamhet försvinner.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att godkänna redovisningarna.

Alkoholförbud i Sankt Göransparken, Kungsholmens stadsdelsnämnd, dnr 667-1781/2011

Kungsholmens stadsdelsnämnd har inkommit med fråga om rättelse av kommunfullmäktiges beslut den 9 juni 2008, § 17, Utl: 2008:87, angående ändring av allmänna lokala ordningsföreskrifter för Stockholms stad avseende alkoholförtäring. Genom beslutet ändrades föreskrifterna för Sankt Göransparken från att tidigare ha varit totalt alkoholförbud till att gälla tidsbegränsat mellan 00.00 och 07.00.

Kungsholmens stadsdelsnämnd anser att det finns ordningsproblem i och kring Sankt Göransparken och polisen kan i begränsad omfattning ingripa mot dessa, eftersom det formellt inte är förbjudet att förtära alkohol i parken på dagtid. Stadsdelsnämnden föreslår därför att kommunfullmäktige ändrar beslutet fattat den 9 juni 2008, § 17, så att Sankt Göransparken åter kommer att omfattas av ett totalförbud mot alkoholförtäring.

Stadsledningskontoret konstaterar att av underlag och sammanhang måste förstås att kommunfullmäktiges beslut den 9 juni 2008, § 17 är fel när det gäller tidsomfattningen av alkoholförbudet i Sankt Göransparken. Fullmäktiges beslut har fått till följd att alkoholförbudet förändrats på ett sätt som inte varit avsikten. Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta om ändring av tidigare fattat beslut den 9 juni 2008, § 17 (Utl 2008:87) angående ändring av allmänna lokala ordningsföreskrifter för Stockholms stad att Sankt Göransparken ska omfattas av totalförbud mot alkoholförtäring.

Justering av avgifter för tillstånd och tillsyn enligt alkohollagen, dnr 329-1492/2011
Socialnämnden föreslår i ärende till kommunfullmäktige att avgifterna för tillståndsgivning och tillsyn enligt alkohollagen höjs. Socialnämnden bedömer att de ökade resurserna bedöms vara tillräckliga för att anställa de handläggare som krävs för att klara åtagandena och säkerställa en god arbetsmiljö och service. För-

utom att fler handläggare förkortar handläggningstiden bedöms också kvalitetsförbättringar kunna genomföras i form av att de sökande erbjuds rådgivning i början av ansökningsprocessen och informationen till sökande och tillståndshavare utökas och förbättras. De nya avgifterna föreslås börja gälla från år 2012.

Stadsledningskontoret anser att det är angeläget att stadens företagare möts av hög service och kvalitet i kontakterna med stadens verksamheter. Förändringarna i alkohollagen innebär att fler tillstånd söks. För att de sökande och tillståndshavarna ska kunna ges ökad service, bland annat i form av kortare handläggningstider anser stadsledningskontoret att socialnämndens förslag på höjda avgifter för tillstånd och tillsyn är motiverat och därmed ska godkännas.

Stiftelsen Electrum

Staden har för avsikt att ianspråkta medel från i tidigare bokslut avsatta medel för stadens åtagande och samarbete med universitet och högskolor för medfinansiering av stiftelsen Electrum inklusive Kista Science City.

Återställande av underskott i Storstockholms brandförsvär

När Storstockholms brandförsvär, SSBF, bildades den 1 januari 2009 beslutades att verksamheten skulle genomföra en effektivisering på 8 procent under den kommande femårsperioden. För 2010 redovisade SSBF dock ett underskott enligt balanskravet om 14,7 mnkr. Enligt balanskravet ska underskott täckas inom tre år. För 2011 prognostiserar SSBF:s tertialrapport 2 ett underskott enligt balanskravet om 18,5 mnkr. För att komma i balans 2012 har SSBF vidtagit effektiviseringsåtgärder. Brandfullmäktige har beslutat om en höjning av medlemsintäkterna för att på sikt erhålla en ekonomi i balans. Som ett led i detta ska medlemskommunerna hjälpa SSBF att återställa balanskravet redan i samband med bokslut 2011. Totalt beräknas 33,2 mnkr för att återställa balanskravet. Beloppet fördelas mellan kommunerna enligt den fördelning som gällde när underskottet uppstod. För stadens del beräknas återställandet innebära en kostnad om 21,0 mnkr. Eventuell korrigering av beloppet kan senare komma med anledning av SSBF:s bokslut för 2011. Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att i bokslut för 2011 ska stadens andel av Storstockholms brandförsvärs återställande av balanskrav för 2010 och 2011 regleras. Finansiering sker via kommunfullmäktige m.m.

Finanspolicy

All finansiell verksamhet är förknippad med risker. Kommunkoncernens finanspolicy anger mål och riktlinjer för finansverksamheten inom kommunkoncernen. Finanspolicyen identifierar även de finansiella risker kommunkoncernen är utsatt för och hur de

ska hanteras. Riskerna följs upp löpande av en riskcontroller och rapporteras till kommunstyrelsen.

Finanspolicy för kommunkoncernen Stockholms stad ska årligen uppdateras och fastställas. Uppdateringen innebär följande;

- tillägg avseende hur hantering av kassaflöden inom kommunkoncernen ska ske, finanspolicy punkt 1.3.2
- tillägg avseende riktlinjer beträffande policys för bolagen, finanspolicy punkt 1.4
- förtydliganden avseende etiska regler, finanspolicy 1.6.2
- förändring avseende generella principer för borgensteckning, finanspolicy 1.8.
- tillägg avseende ansvarsfördelning i bolagen, finanspolicy 2.
- förtydliganden och tillägg avseende kommunstyrelsens ansvar, finanspolicy 2.2.
- förändring avseende finansieringsrisk, finanspolicy 3.2.
- tillägg avseende riktlinjer för hantering av operativa risker, finanspolicy 3.7.2

Utöver detta har ändringar gjorts mer av redaktionell karaktär. Finanspolicy för kommunkoncernen Stockholms stad redovisas i bilaga 6.

Ny idrottshall vid Stora Mossen

Idrottsnämnden genomför i samarbetet med stadsledningskontoret en funktionsupphandling av en ny idrottshall vid Stora Mossen. Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att inledande projektkostnader, upp till 1,0 mnkr, får finansieras inom kommunfullmäktige m.m.

Ombyggnad av trafikplats Lindhagensgatan

Kommunfullmäktige beslutade den 13 juni 2011 att godkänna genomförandeavtal mellan Stockholms stad och Trafikverket avseende ombyggnad av trafikplats Lindhagensgatan med mera, dnr 314-2822/2010. Exploateringsnämnden hade även i samband med detta, den 9 december 2010, hemställt att kommunfullmäktige beslutar ge exploateringsnämnden i uppdrag att teckna erforderliga avtal för att genomföra ombyggnad av trafikplats Lindhagensgatan. Stadsledningskontoret föreslår att komplettering av beslutsatsen görs i samband med tertialrapport 2. Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att exploateringsnämnden ges i uppdrag att teckna erforderliga avtal för att genomföra ombyggnaden av trafikplats Lindhagensgatan.

Rensa bland skyltarna. Svar på uppdrag från kommunfullmäktige samt svar på uppdrag från trafik- och renhållningsnämnden den 18 december 2007, dnr 314-2551/2008

Kommunfullmäktige gav i budget 2007 trafik- och renhållningsnämnden i uppdrag att utföra en granskning av vägmärken i ett begränsat geografiskt område våren 2008. Granskningen skulle genomföras för att utforska hur många vägmärken inom området som var möjliga att ta bort utan att bryta mot utmärkningsskyldigheten samt utan att trafiksäkerhet och framkomlighet påverkades.

Trafik- och renhållningsnämnden genomförde under april 2008 en inventering av samtliga vägmärken i 22 kvarter på Kungsholmen. Totalt noterades 518 vägmärken/vägmärkeskombinationer inom området, varav fem vägmärken kunde tas bort utan att bryta mot utmärkningsskyldigheten. Granskningen av inventeringen visar att möjligheten att rensa bland vägmärken är begränsad. Inventeringen av samtliga vägmärken i de 22 kvarteren på Kungsholmen resulterade i en möjlig minskning av antalet vägmärken med 0,5 procent.

Stadsledningskontoret konstaterar att trafik- och renhållningsnämnden ständigt arbetar med förändring av gatan bland annat genom att upphäva befintliga lokala trafikföreskrifter samt fatta beslut om nya lokala trafikföreskrifter, vilket påverkar antalet vägmärken i gatubilden. Arbetet med att reducera antalet vägmärken ingår även i uppdraget för Securitas Sverige AB och Svensk Bevakningstjänst AB, vilka utför parkeringsövervakning på uppdrag av staden. Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att godkänna trafik- och renhållningsnämndens svar på uppdraget.

Begäran om förlängt borgensåtagande för Grimsta Ishallsallians, dnr 328-1287/2009

Grimsta Ishallsallians har inkommit med begäran om att staden förlänger sitt borgensåtagande med fem år till brukarperiodens slut samt att de kommande tre åren blir amorteringsfria. Stadsledningskontoret konstaterar att kommunfullmäktige den 11 december 2007 beslutade godkänna förlängning av stadens borgensåtagande för lån till Grimsta Ishallsallians med fem år, till den 30 september 2014. I beslutet anfördes dock att ytterligare förlänga stadens borgensåtagande inte ligger i stadens intresse. Framöver kommer staden vara mycket restriktiv med att bevilja kommunal borgen för liknande lösningar. Med stöd i tidigare fattat beslut föreslår stadsledningskontoret att kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige avslå Grimsta Ishallsallians begäran.

Stockholm science city Foundation/Vetenskapsstaden, SSCi

Stockholm Science City Foundation/Vetenskapsstaden (SSCi) har som uppdrag att attrahera företag och akademi till Stockholm Life Solna-Stockholm. SSCi arbetar på uppdrag av de tre ledande universiteten i SSCi arbetar på uppdrag av de tre ledande universiteten Karolinska Institutet, Kungliga Tekniska högskolan (KTH) och Stockholms universitet samt Stockholms Stad, Solna Stad och Stockholms Läns Landsting och näringslivet.

I kommunfullmäktiges budget för 2010 beslutades att staden skulle bidra med 2,55 mnkr till SSCi:s verksamhet. Under 2011 har denna nivå justerats något och staden ska bidra med 2,6 mnkr, det vill säga en ökning med 50 tkr. Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att öka bidraget till SSCi med 50 tkr och att finansieringen ska rymmas i budget 2011 för kommunfullmäktige m.m.

Avveckling av den kommunövergripande dagverksamheten Utgångspunkten, dnr 326-1248/2011

Utgångspunkten är en öppen dagverksamhet som riktar sig till vuxna personer med fysiska funktionsnedsättningar som inte har rätt till daglig verksamhet enligt LSS. Verksamheten är kommunövergripande och drivs av Södermalms stadsdelsnämnd på uppdrag av kommunfullmäktige. Anslaget från kommunfullmäktige till stadsdelsnämnden är 1,4 mnkr per år. Södermalm stadsdelsnämnd har i mars 2011 fattat beslut om nedläggning av dagverksamheten Utgångspunkten då antalet deltagare sjunkit successivt de senaste åren. Stadsledningskontoret delar Södermalm stadsdelsnämnds uppfattning att behovet av dagverksamheten Utgångspunkten i dagsläget är så litet att det inte motiverar en fortsatt drift av verksamheten. Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta att avveckla dagverksamheten Utgångspunkten från och med den 1 oktober 2011.

Centralupphandlingar inom områdena drift och förvaltning av centrala och gemensamma verksamhetssystem med mera

Staden har två stora ramavtal inom it-området som löper ut under 2014. Det ena är stadens avtal rörande systemförvaltning och telefoni, tecknad med Tieto Corporation och det andra är stadens avtal med St Erik Kommunikation AB (och underleverantören Cygate AB). Sammantaget omsätter dessa båda avtal i dagsläget ca 500 mnkr per år.

Stadsledningskontoret föreslår kommunfullmäktige ge kommunstyrelsen i uppdrag att genomföra upphandlingar inom följande områden.

1. Systemdrift och förvaltning av stadens centrala och gemensamma verksamhetssystem
2. Telefoni och extern datakommunikation
3. Intern datakommunikation
4. Support
5. Terminaler (telefoner, läs- och surfplattor eller liknande hårdvara)

Det är angeläget att även stadens bolag deltar i dessa upphandlingar för att koncerngemensamma synergier och lösningar ska kunna realiseras.

Skrivelse av Stefan Nilsson (MP) om att Stockholms stad ska finansiera Bryggan Östermalm och Bryggan Vantör, dnr 325-1663/2011

Stefan Nilsson (MP) skriver att det är oroväckande att staden i tertialrapport 1 "flaggar" för att erforderliga medel för Bryggan Östermalm och Bryggan Vantör inte längre kommer att utbetalas från kommunstyrelsen. Därför föreslår motionären att kommunstyrelsen beslutar att staden ska finansiera verksamheten även år 2012.

I tertialrapport 1 ansökte stadsdelsnämnderna Östermalm om totalt 2,7 mnkr och Enskede-Årsta-Vantör om medel på totalt 2,0 mnkr för verksamheten Bryggan ur Central medelsreserv. Totalt har 10 mnkr reserverats för utveckling av boendeanternativ och dagverksamheter för hemlösa. Stadsdelsnämnderna kan söka medel för start av nya verksamheter. Kommunstyrelsen beviljade för Östermalm stadsdelsnämnds del 1,4 mnkr och för Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsnämnd 1,0 mnkr i samband med tertialrapport 1. Vidare framhölls följande "De verksamheter som inkommit med ansökningar har haft samma verksamhet under flera år". Stadsledningskontoret anser att nämnderna därför måste utvärdera om verksamheten bör ingå i den ordinarie verksamheten som ska prioriteras inom nämndernas ram när verksamhetsplan upprättas, eftersom det inte handlar om en utveckling av nya verksamheter, utan en stadigvarande verksamhet. Kommunstyrelsen beslutade därför att de nämnder som äskat medel får en mindre tilldelning för att successivt inrymma verksamheten i ordinarie budget inför 2012. De avsatta medlen är avsedda för att nämnderna ska kunna starta upp och pröva nya verksamheter. När dessa verksamheter har etablerats ska de, i de fall nämnden beslutar om fortsättning, inordnas i ordinarie verksamhet och därmed finansieras inom nämndens budget.

Stockholms stad som förvaltningsområde för finska språket.

Stockholms stad är sedan 1 januari 2010 förvaltningsområde för finska språket. Detta innebär bland annat att vårdnadshavare som så önskar ska erbjudas plats i

förskoleverksamhet där hela eller delar av verksamheten bedrivs på finska. Information ska finnas tillgänglig på finska om rätt till plats i förskoleverksamhet. Stadsdelsnämnderna ska inventera vilket behov av finskspråkig verksamhet som finns inom stadsdelsnämndsområdet för att på bästa sätt kunna erbjuda de som så önskar sådan.

Stiftelsen Hotellhem, framställer till socialnämnden och kommunstyrelsen om anslag för avveckling och investeringskostnader gällande genomgångsbostäder för familjer i Blackeberg och Svanholmen dnr 023-1261/2011

Stiftelsen Hotellhem har hemställt om anslag för avveckling och investeringskostnader gällande genomgångsbostäder för familjer i Blackeberg och Svanholmen. Stadsledningskontoret föreslår att bevilja socialnämnden en budgetjustering på 2,3 mnkr avseende detta ändamål för Stiftelsen Hotellhem. Avsikten är att personer med relativt få problem ska ha en hyreskostnad som motsvarar den ordinarie hyran och inte drabbas av särskilda pålägg för de grannar som har större problem och kräver särskilda insatser.

Avrapportering av ytterstadsarbetet mandatperioden 2007-2010, Vision Järva 2030 och Vision Söderort 2030, dnr 310-1706/2011

Vision Stockholm 2030 har höga ambitioner för staden som helhet. Idag avviker den sociala och ekonomiska situationen i delar av Järva och delar av Söderort, märkbart från staden i övrigt. För att stödja utvecklingen i dessa områden inleddes under föregående mandatperiod två ytterstadssatsningar, vars mål formulerats i de av kommunfullmäktige godkända Vision Järva 2030 och Vision Söderort 2030.

Till skillnad från de tidigare satsningar som gjorts i ytterstaden utmärks de genom sin bredd och långsiktighet. Stadens hela organisation, och ett stort antal externa aktörer, ska samla sina insatser mot gemensamma mål i nära dialog med medborgarna. Projekten leds av en politisk styrgrupp och två operativa styrgrupper och för samordning med mera finns en projektledning vid stadsledningskontoret. I linje med strävan att undvika kortsiktiga projekt ligger huvudansvaret på ordinarie linjeorganisation och huvuddelen av finansieringen sker inom ordinarie budgetar. Därtill avsatte kommunfullmäktige som projektmedel 200 mnkr under perioden, genom en reservation av eget kapital, som använts till ett 30-tal satsningar med tydligt fokus på barn och unga.

Våren 2010 gjordes en extern genomlysning av Järvalyftet som visade på att satsningen fått stort genomslag och fallit väl ut. Inför framtiden föreslogs fördjupat fokus på styrning och kommunikation. I budget 2011 slås fast att ytterstadssatsningarna ska fortsätta under innevarande mandatperiod med tydligare fokus på

uppföljning och utvärdering. Nu föreslås en årlig ytterstadsrapportering, som utgår från ordinarie redovisning med befintliga nyckeltal etc, kompletterade på vissa punkter.

Det är i sammanhanget viktigt att betona satsningarnas långsiktighet och att utvecklingen påverkas av många faktorer bortom stadens påverkan. Samtidigt kan inte nog betonas att mycket ligger i stadens händer. Desto viktigare att i det fortsatta arbetet med uppföljning och utvärdering finna mått och metoder som gör det möjligt att mer specifikt avläsa effekterna av själva ytterstadsarbetet. Allt i syfte att bädla för en fortsatt positiv utveckling av ytterstaden i linje med stadens visioner. Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen godkänner avrapporteringen. För avrapporteringen i sin helhet se bilaga 7.

Staden via stadsledningskontoret uppvaktar Post- och telestyrelsen med krav på att Stockholms och Sveriges kulturhistoriskt värdefulla byggnader undantas från kravet på att införa fastighetsboxar i entréerna, dnr 313-2005/2008

Kommunstyrelsen behandlade den 11 juni 2008 en skrivelse från Mikael Söderlund (M), dnr 313-1083/2006, i vilken han föreslog att staden ska uppvakta Post- och telestyrelsen med krav på att Stockholms och Sveriges kulturhistoriskt värdefulla byggnader undantas från kravet på att införa fastighetsboxar i entréerna. Kommunstyrelsen beslöt att staden via stadsledningskontoret uppvaktar Post- och telestyrelsen med krav på att Stockholms och Sveriges kulturhistoriskt värdefulla byggnader undantas från kravet på att införa fastighetsboxar i entréerna.

Stadsledningskontoret anser att uppdraget kan avslutas med följande motivering. Regeringen beslutade under hösten 2008 att ge Post- och telestyrelsen i uppdrag att upphäva viss del av myndighetens allmänna råd om utdelning av post. Upphävandet gällde de allmänna råd som avsåg att postoperatören bör förmå fastighetsägare att installera fastighetsboxar till 2011, och om så inte sker ha rätt att hänvisa postmottagare att hämta sin post på ett utlämningsställe. I och med regeringens beslut om upphävande av del av de allmänna råden är installation av fastighetsboxar att anse som frivillig.

Ansökan från Stockholms Nämndemannaförening om bidrag för information och utbildning av nämndemän, dnr 019-1837/2010

Nämndemannaföreningen vid Stockholms tingsrätt har i en skrivelse den 25 augusti 2011 anhållit om bidrag om 1 000 kr per nämndeman (som utses av Stockholms stad) och mandatperiod, vilket innebär 315 000 kr för stadens del. Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen beviljar nämndemannaföreningen bi-

draget och att finansiering sker ur Central medelsreserv: 2. *Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda behov.*

Drift- och underhållsschablon SISAB

Nuvarande ramavtal med SISAB innehåller en särskild drift- och underhållsschablon. I budget 2011 fastställde kommunfullmäktige schablonen till 448 kr/m². För 2012 ska schablonen justeras 75 procent mot förändringen av konsumentprisindex för oktober 2011 med oktober 2010 som basmånad.

Delårsbokslut

Resultaträkning

mnkr	Not	Staden		Kommunkoncernen	
		2011-08-31	2010-08-31	2011-08-31	2010-08-31
Verksamhetens intäkter	1	6 347,4	6 192,7	12	12 608,3
Jämförelsestörande intäkter	2	211,9	707,2	971,7	6 007,1
Verksamhetens kostnader	3	-27 603,3	504,1	819,9	-30 848,3
Jämförelsestörande kostnader	4	-94,4	-116,7	0,0	0,0
Avskrivningar	5	-474,6	-409,4	43 -1 985,8	-1 824,6
			-20	-20	
Verksamhetens nettokostnader		-21 613,0	130,5	208,6	-14 057,5
Skatteintäkter	6	21 687,6	20 830,6	21 687,6	20 830,6
Generella statsbidrag och utjämning	7	915,5	914,9	915,5	914,9
Resultat från andelar i intresseföretag		-	-	115,3	33,0
Finansiella intäkter	8	1 385,2	1 500,2	44 85,1	87,8
Finansiella kostnader	9	-491,4	-527,0	45 -252,6	-265,7
Resultat efter skatteintäkter och finansiellt resultat		1 884,0	2 588,3	2 342,3	7 543,1
lanspråktaga avsättningar från föregående år	10	319,7	146,2	319,7	146,2
Avsättningar	10	-24,4	-29,3	-24,4	-29,3
Skatt		-	-	46 -276,6	-1 474,3
Minoritesandel i periodens resultat		-	-	14,6	-27,8
Periodens resultat		2 179,2	2 705,3	2 375,5	6 158,0
Avgår: Jämförelsestörande intäkter		-211,9	-707,2	-	-
Tillägg: Försäljningsintäkter enligt undantagsmöjlighet		106,6	374,1	-	-
Periodens resultat enligt balanskravet innan synnerliga skäl		2 074,0	2 372,2	-	-
Avgår kostnader enligt synnerliga skäl 8 kap 5b§ KL	11	89,9	99,3	-	-
Periodens resultat enligt balanskravet		2 163,8	2 471,6	-	-

Kassaflödesanalys

				Kommunkon- cer- nen	
		Staden			
	Not	2011-08-31	2010-12-31	Not	2011-08-31 2010-12-31
DEN LÖPANDE VERKSAMHETEN					
Periodens resultat		2 179,2	947,7		2 375,5 5 118,9
Återläggning reavinster/reaoförluster	12	-207,3	-1 181,2		- -
Justering för ej likviditetspåverkande poster	13	642,8	2 028,6	47	663,7 474,1
Minskning av avsättningar pga utbetalningar		-111,2	-61,8		- -
Medel från verksamheten före förändring av rörelsekapital		2 503,4	1 733,3		3 039,3 -1 355,2
Ökning/minskning kortfristiga fordringar		-3 521,8	3 484,1		-890,0 3 106,2
Ökning/minskning förråd och varulager		0,8	0,9		0,2 15,1
Ökning/minskning kortfristiga skulder	15,1	726,7	-1 877,3		876,3 059,9
Kassaflöde från den löpande verksamheten	6	-290,8	3 340,9		3 025,7 706,2
UTBETALNING AV BIDRAG TILL STAT-LIG INFRASTRUKTUR					
Utbetalning av bidrag till statlig infrastruktur		-208,5	-104,0		-208,5 -104,0
INVESTERINGSVERKSAMHETEN					
Investering i immateriella anläggningstillgångar		-	-		-0,3 -11,3
Försäljning av immateriella anläggningstillgångar		-	-		0,0 0,0
Investering i materiella anläggningstillgångar	17	-1 850,2	-3 264,5		-6 -11
Försäljning av materiella anläggningstillgångar		246,1	1 670,7		478,7 670,1
Investering i finansiella anläggningstillgångar		-21,6	-34,0		-21,6 -85,2
Försäljning av finansiella anläggningstillgångar		0,0	3,4		48,4 173,4
Övrig förändring anläggningstillgångar		-	-		- -
Kassaflöde från investeringsverksamheten		-1 625,8	-1 624,4		-4 869,1 1 286,6
FINANSIERINGSVERKSAMHETEN					
Nyupptagna lån	15	3 109,1	0,0		- -
Amortering av långfristiga skulder	16	-1 523,8	-3 421,1		- -
Ökning/minskning av långfristiga skulder	14	373,9	1 802,5		1 950,4 859,0
Ökning/minskning av långfristiga fordringar		-22,3	-8,2		82,9 -12,4
Kassaflöde från finansieringsverksamheten		1 936,8	-1 626,8		2 033,3 -1 871,4
Periodens kassaflöde		-188,2	-14,2		-18,5 17,4
Likvida medel vid årets början		-92,5	-78,3		155,8 138,4
Likvida medel vid periodens slut	18	-280,7	-92,5		137,3 155,8

Uppföljning av budget 2011 - Tertialrapport 2 med delårsbokslut per den 31 augusti 2011

Räntebärande nettotillgång/skuld	11 866,4	12 535,7	-	-
Räntebärande nettotillgång/skuld vid årets början	12 535,7	12 278,4	-	-
Räntebärande nettotillgång/skuld vid periodens slut	11 866,4	12 535,7	-	-

Balansräkning

mnkr	No t	Staden		Not	Kommunkoncernen	
		2011-08-31	2010-12-31		2011-08-31	2010-12-31
TILLGÅNGAR						
Immateriella anläggningstillgångar						
Immateriella anläggningstillgångar		-	-	48	72,1	74,5
Summa immateriella anläggningstillgångar		-	-		72,1	74,5
Materiella anläggningstillgångar						
Mark, byggnader och tekniska anläggningar	19	46 202,7	44 257,5	49	98 476,2	95 601,2
Maskiner och inventarier	20	398,7	401,9	50	6 130,5	6 244,7
Pågående ny-, till- och ombyggnader	21	3 207,6	3 912,5	51	12 220,2	11 217,1
Summa materiella anläggningstillgångar		49 808,9	48 572,0		116 826,9	113 063,1
Finansiella anläggningstillgångar						
Aktier och andelar	22	3 853,7	3 832,1		2 081,2	2 083,4
Kapitalandel intresseföretag		-	-		756,0	652,6
Långfristiga fordringar	23	1 703,8	1 681,5		2 102,2	2 085,1
Summa finansiella anläggningstillgångar		5 557,6	5 513,6		4 939,4	4 821,1
Summa anläggningstillgångar		55 366,5	54 085,6		121 838,4	117 958,8
Omsättningstillgångar						
Exploateringsfastigheter	24	1 310,0	1 210,0		1 310,0	1 210,0
Varulager och pågående arbete	25	7,6	8,4		43,6	43,7
Kortfristiga fordringar	26	35 949,9	32 399,3		5 335,8	4 270,5
Kortfristig utlåning	27	0,8	23,7		5,9	23,9
Kortfristiga placeringar	28	50,7	56,5		50,7	56,5
Kassa och bank	29	6,3	6,0		137,3	155,8
Summa omsättningstillgångar		37 325,2	33 704,0		6 883,2	5 760,3
SUMMA TILLGÅNGAR		92 691,6	87 789,6		128 721,6	123 719,1

		Staden			Kommunkoncernen	
	No t	2011-08-31	2010-12-31	N ot	2011-08-31	2010-12-31
EGET KAPITAL OCH SKULDER						
Eget kapital		49 269,9	48 322,2		88 409,3	83 292,0
Förändring av eget kapital enligt resul- taträkningen		2 179,2	947,7		2 375,5	5 118,9
Utdelning		-	-		-1,6	-1,6
Summa eget kapital	30	51 449,1	49 269,9		90 783,2	88 409,3
Avsättningar						
Pensioner och liknande förpliktelser	31	3 428,8	3 285,1		5 141,3	4 798,5
Uppskjuten skatteskuld					2 400,8	2 132,4
Övriga avsättningar	32	8 521,4	8 816,6		8 542,1	8 844,2
Summa avsättningar		11 950,2	12 101,6		16 084,3	15 775,1
Minoritetsintresse i eget kapital					161,2	177,5
Långfristiga skulder						
Obligationslån	33	3 459,9	498,1		3 459,9	498,1
Reverslån	34	9,7	1 009,7		9,7	1 009,7
Statliga lån		-	-		-	-
Övriga långfristiga skulder	35	916,7	919,2	5 2	1 419,7	1 430,1
Summa långfristiga skulder		4 386,2	2 427,1		4 889,3	2 938,0
Kortfristiga skulder						
Kortfristiga skulder	36	16 759,3	20 120,9	5 3	16 121,6	13 147,9
Kortfristiga lån	37	7 482,1	3 130,9		17,4	2 532,3
Stadens semesterlöneskuld m m	38	664,7	739,1		664,7	739,1
Summa kortfristiga skulder		24 906,1	23 990,9		16 803,7	16 419,3
SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER		92 691,6	87 789,5		128 721,6	123 719,1
Ställda panter						
Ansvars- och borgensförbindelser	39	1 134,0	1 177,8		-	1 264,3
Ansvarsförbindelse*	40	15 612,8	15 143,3		-	15 154,8
Derivatinstrument	41	6,2	1,9		6,2	1,9
Leasing avtal operationell leasing	42	420,1	523,6		420,1	523,6
*Ansvarsförbindelsen är angiven inklu- sive löneskatt						

Redovisningsprinciper

Kommunal redovisningslag

Bokslutet har upprättats i enlighet med den kommunala redovisningslagen (SFS 1997:614) och Rådet för kommunal redovisnings rekommendationer med de undantag som redovisas under rubriken "Avvikande redovisningsprinciper".

Avskrivningar

Staden använder som huvudregel linjär avskrivning – ett lika stort belopp skrivs av varje månad under nyttjandeperioden. Vid tilläggsinvesteringar används saldojusterad avskrivning – tilläggsinvesteringen slutavskrivs vid samma tillfälle, som den ursprungliga investeringen. Komponentavskrivning kan enligt stadens regelverk användas. Omkostnadsförd anläggning - ingen avskrivning görs - används till exempel för konstobjekt. Som utgångspunkt för bedömning av nyttjandetider har staden hämtat vägledning från Rådet för kommunal redovisnings (RKR) idéskrift Avskrivningar. 2009 användes Sveriges Kommuner och Landstings förslag på maximitider som vägledning.

I enlighet med Rådet för kommunal redovisnings rekommendation 18 skuldförs investeringsinkomster från och med 2010 i form av bidrag och avgifter och intäktsförs i samma takt som investeringen förbrukas.

Värderingsprinciper

Anläggningstillgångar har redovisats till anskaffningsvärdet. Som anläggningstillgång räknas tillgångar som har en livslängd på minst 3 år och uppgår till minst ett basbelopp. *Omsättningstillgångar* har redovisats till det lägsta av anskaffningsvärdet och verkligt värde på balansdagen.

Immateriella tillgångar

Stockholms stad redovisar i dag inga immateriella tillgångar. Enligt stadens redovisningsregler för investeringar ska restriktivitet iakttas när en tillgång klassificeras som immateriell för att undvika en övervärdering av tillgångssidan. Till och med 2011-08-31 bedöms inga tillgångar uppfylla kraven på en immateriell tillgång.

Lånekostnader

Lånekostnaderna belastar den period de hänför sig till och inräknas inte i tillgångars anskaffningsvärden.

Klassificering

Kortfristiga fordringar och skulder förfaller till betalning inom tolv månader från balansdagen. *Långfristiga fordringar och skulder* förfaller till betalning efter mer än tolv månader efter balansdagen. Undantag är investeringsinkomster som i sin helhet redovisas som långfristiga skulder då dessa ej är likvidpåverkande.

Exploateringsfastigheter, som avses att avyttras redovisas som omsättningstillgångar.

Semesterlöneskuld och okompenserad övertid är skuldfört enligt ställning den 31 augusti 2011.

Finansverksamhet

Finansverksamheten inom kommunkoncernen grundar sig på stadens finanspolicy, som antages årligen av kommunfullmäktige. Utländska lån värderas enligt kurs på balansdagen. Staden utnyttjar ränte- och valuta-swappar i syfte att säkra positioner avseende kurs- och ränteförändringar. För staden finns framtaget finansiella redovisningsprinciper. Dessa tillämpas vid redovisning av finansiella instrument.

Jämförelsestörande poster

Som jämförelsestörande poster redovisas realisationsvinster- och förluster samt poster av engångskaraktär som inte tillhör den normala verksamheten. Enligt beslut i kommunfullmäktige används ett positivt resultat från försäljningar 2002 till kompetenshöjande åtgärder inom ramen för kompetensfonden samt ett positivt resultat från försäljningar 2006 och 2010 till ett e-tjänstprogram, Järvalyftet och från och med 2008 även Söderortsvisionen.

Åtgärder enligt dessa beslut redovisas som jämförelsestörande med motiveringen att åtgärderna är ett sätt att återföra värdet till stadens tillgångar. Syftet med kommunfullmäktigebesluten är att åtgärder inom ramen för dessa inte ska påverka periodens resultat enligt balanskravet, det vill säga kommunfullmäktigebesluten innefattar att synnerliga skäl föreligger vid framräknandet av balanskravet.

Staden har valt att redovisa ovanstående poster som jämförelsestörande om de uppgår till minst 0,1 mnkr. Den låga gränsen har satts med tanke på att dessa poster aldrig tillhör den ordinarie verksamheten och därmed försvårar jämförelse mellan åren om de inte särredovisas.

Avsättningar

Staden gör, utöver avsättning för pensionsskulden, avsättningar för åtaganden enligt nu gällande rekommendation 10.1 från Rådet för kommunal redovisning.

Pensionsåtaganden

Stadens pensionsskuld redovisas dels som en avsättning i balansräkningen, dels som en ansvarsförbindelse. Pensioner intjänade till och med 1997 redovisas som en ansvarsförbindelse. Den individuella intjänade pensionskostnaden under året redovisas i balansräkningen som en upplupen kostnad. Pensionsskulden är korrigerad med bortförsäkrade åtaganden. Chefspensioner efter 2001 redovisas enbart i balansräkningen. Pensioner enligt lokala pensionsbestämmelser utöver det kommunala pensionsavtalet, KAP-KL, ingår i pensionsskulden från och med 2010.

I förändringen av pensionsskulden ingår en del för värdesäkring av pensionsskulden. När förändringen av pensionsskulden kostnadsförs bokförs värdesäkringen och därtill hörande löneskatt, som en finansiell kostnad. Beräkningen av pensionsskulden är gjord enligt Riktlinjer för beräkning av pensionsskuld (RIPS 07). Grunden för beräkningarna är pensionsavtalet KAP-KL. Den aviserade sänkningen av kalkylräntan, som används vid deflatering av pensionsskulden, är inte beaktad men beräknas beaktas vid årsbokslutet.

Leasing

I enlighet med Rådet för kommunal redovisnings rekommendation nr 13.1 2006 "Redovisning av hyres-/leasingavtal" redovisar staden kommande kostnader för leasingavtal. Finansiell leasing redovisas i balansräkningen. En väsentlighetsbedömning har gjorts och avtal har endast tagits med där den totala utgiften överstiger 0,5 mnkr eller den årliga kostnaden överstiger 0,2 mnkr.

Försäljning och inköp av anläggningstillgångar

Vid försäljning och köp av anläggningstillgångar gäller, som huvudregel, att transaktionen bokförs vid dagen för tillträde. Principen är ändrad 2010. Till och med 2009 gällde att försäljningstransaktioner hänfördes till det räkenskapsår när avtalet tecknades, förutsatt att giltigt politiskt beslut fattades samma räkenskapsår.

Fordringar/skulder mot koncernbolagen

Staden handhar upplåning åt de kommunala bolagen. Så gott som samtliga bolag har konto i stadens koncernstruktur. Beroende på saldo redovisas fordran eller skuld gentemot respektive bolag.

Fordran/skuld trygghetsfond

En premiebetalning motsvarande 0,19 procent av lönesumman har överförs från AFA Försäkring till Omställningsfonden, en trygghetsfond. I tertialbokslutet är den innehållna premien fordringsförd. Motsvarande summa är skuldförd till trygghetsfonden.

Sammanställd redovisning

Enligt den kommunala redovisningslagen ska årsredovisningen även omfatta sådan verksamhet som bedrivs av andra juridiska personer. Syftet med den sammanställda redovisningen är att ge en samlad bild av nämnderna och bolagens verksamheter och ekonomiska ställning. De koncerninterna transaktionerna, det vill säga interna fordringar, skulder, köp och försäljningar samt utdelning har eliminerats för att ge en för koncernen rättvisande bild.

I den sammanställda redovisningen har stadens nämnder konsoliderats med stadens hel- och majoritetsägda aktiebolag och indirekt ägda intressebolag. Dessutom ingår de direktägda intressebolag, i vilka staden har en röstandel om minst 20 procent. En sammanställd redovisning görs i samband med tertialrapport 2 och årsredovisning.

Metod för sammanställd redovisning

Kommunkoncernens sammanställda redovisning har upprättats enligt förvärvsmetoden. Det innebär att stadens anskaffningskostnader för aktier i dotterbolag har eliminerats mot dotterbolagens eget kapital. Över- eller undervärden som uppstått vid förvärvet har fördelats på byggnader, mark, goodwill samt koncernreserv. Vid konsolidering av hel- och majoritetsägda aktiebolag har konventionell metod använts. Den proportionella konsolideringsmetoden har använts avseende de av staden direktägda intressebolagen samt Storstockholms Brandförsvar (SSBF). För intressebolag som är indirekt ägda genom stadens bolag har kapitalandelsmetoden använts. Även för AB Fortum värme Holding samägt med Stockholms stad har kapitalandelsmetoden använts.

Avvikande redovisningsprinciper

Investeringar

I stort sett samtliga nämnders investeringar överstigande ett basbelopp redovisas över balansräkningen. Undantagna är några små nämnder som till exempel överförmyndarnämnden och äldre- och äldreomsorgsnämnden, vars verksamhet är av en sådan karaktär att dessa inte har några investeringar.

Investeringar i annans fastighet

Enligt beslut i kommunfullmäktige den 3 november 2008 ska mindre projekt/bygg-åtgärder understigande en utgift om 0,5 mnkr avseende Skolfastigheter i Stockholm AB:s och Micasa Fastigheter i Stockholm AB:s fastigheter direktfinansieras av staden. Det gäller oavsett om åtgärden är att betrakta som investering eller underhåll.

Exploateringsfastigheter

Exploateringsfastigheter redovisas som omsättningstillgångar vid samtliga bokslutstillfällen. Under löpande räkenskapsår redovisas exploateringsfastigheter i anläggningsregistret som anläggningstillgång.

Investeringsinkomster

Rådet för kommunal redovisnings rekommendation 18, Intäkter från avgifter, bidrag och försäljningar tillämpas. Investeringsinkomster i form av bidrag och avgifter redovisas som en skuld i det externa bokslutet i enlighet med rekommendationen. På nämndsnivå aktiveras inkomsterna på tillgångssidan, det vill säga nettoredo visas. Inkomsterna återläggs och redovisas på skuldsidan i de centrala räkenskaperna.

Definitioner till årsbokslut

Anläggningstillgångar är tillgångar som är avsedda för stadigvarande bruk i verksamheten. Dessa kan vara immateriella (till exempel goodwill), materiella (till exempel byggnader och inventarier) eller finansiella (till exempel aktier).

Avskrivning enligt plan är den fördelade totalutgiften för en anläggningstillgång. Kostnaden fördelas över de antal år som tillgången används i verksamheten. För tilläggsinvesteringar används en saldojusterad avskrivning. Anläggningar utan ändlig nyttjandeperiod skrivs inte av.

Avsättningar är förpliktelser som är hänförliga till räkenskapsåret eller tidigare räkenskapsår och som på balansdagen är säkra eller sannolika till sin förekomst men ovissa till belopp eller till den tidpunkt då de ska infrias. (Definition enligt RKR 10.1)

Balanskravet är kopplat till resultaträkningen. Enligt kommunallagen ska budgeten upprättas så att intäkterna överstiger kostnaderna (KL 8 kap. 4 §). Om det redovisade resultatet blir negativt, det vill säga om kostnaderna för ett visst räkenskapsår överstiger intäkterna, ska det negativa resultatet regleras senast under det tredje året efter det att det negativa resultatet uppkom. Huvudprincipen är att realisationsvinster inte ska inräknas i intäkterna då avstämning med balanskravet görs. Undantag kan dock göras om det står i överenskommelse med god ekonomisk hushållning, till exempel om försäljningen är ett led i en omstrukturering.

Realisationsvinster för exploateringsfastigheter redovisade som omsättningstillgångar undantas.

Balansräkningen (BR) är en sammanställning av tillgångar, eget kapital, avsättningar och skulder på balansdagen, det vill säga redovisningsperiodens sista dag.

Certifikat kan emitteras av till exempel kommuner eller företag. Lån kan upptas genom utgivande, emission, av löpande skuldebrev med löptider upp till ett år.

Eget kapital utgör skillnaden mellan tillgångar och skulder. Visar hur stor del av tillgångarna som inte finansierats med skulder.

Eliminering innebär att interna poster tas bort, så att uppgifter om intäkter, kostnader, fordringar och skulder inte anger "uppblåsta" värden.

Euro Commercial Paper (ECP) är certifikat som emitterats på euromarknaden.

Euro Medium Term Note (EMTN) är skuldebrev i form av obligationer, med löptid över ett år. Euro Medium Term Notes emitteras på euromarknaden.

Kassaflödesanalysen visar kassaflöde från olika delar av verksamheten t ex från investeringsverksamhet. Summan av kassaflöden utgör periodens totala kassaflöde.

Finansnetto är skillnaden mellan posterna finansiella intäkter och finansiella kostnader i resultaträkningen.

Medium Term Note (MTN) är lån som upptas genom utgivande, emission, av löpande skuldebrev i form av obligationer med löptider om lägst ett år.

Omsättningstillgångar är tillgångar som inte innehas för stadigvarande bruk, utan förbrukas i samband med framställning av produkter eller tjänster eller på annat sätt används i rörelsen.

Resultaträkningen (RR) är en sammanställning av intäkter och kostnader som visar resultatet för en viss period.

Soliditeten är ett mått på betalningsförmågan på lång sikt och kan sägas visa den finansiella styrkan. Anger hur stor andel av tillgångarna som är finansierade med eget kapital.

Periodens resultat visar förändringen av det egna kapitalet.

Noter till resultaträkningen

Not 1 Verksamhetens intäkter

I verksamhetens intäkter har interna poster mellan förvaltningarna eliminerats.

mnkr	2011-08-31	2010-08-31
Taxor, avgifter m m	2 976,1	2 872,3
Hyror, tomträttsavgälder	2 483,7	2 399,6
Statsbidrag	856,2	898,7
EU-bidrag	31,5	22,0
Summa verksamhetens intäkter	6 347,4	6 192,7

Not 2 Jämförelsestörande intäkter

mnkr	2011-08-31	2010-08-31
Realisationsvinster vid försäljningar	211,9	707,2
<i>varav försäljning exploateringsfastigheter</i>	<i>106,6</i>	<i>374,1</i>
Summa jämförelsestörande intäkter	211,9	707,2

Not 3 Verksamhetens kostnader

I verksamhetens kostnader har interna poster mellan förvaltningarna eliminerats.

mnkr	2011-08-31	2010-08-31
Material och köpta tjänster m m	-5 166,2	-4 640,0
Bostadstillägg, sociala bidrag och andra understöd	-1 413,9	-1 485,8
<i>varav försörjningsstöd/socialbidrag</i>	<i>-651,2</i>	<i>-643,7</i>
Entreprenader och köp av verksamhet	-9 382,2	-8 587,7
<i>-varav husbyggnadsentreprenader</i>	<i>-71,2</i>	<i>-61,8</i>
<i>-varav anläggnings- och reparationsentreprenader</i>	<i>-525,7</i>	<i>-465,4</i>
Löner*	-7 877,6	-7 990,1
Arbetsgivaravgifter och avtalsförsäkringar	-2 427,4	-2 474,2
Pensionsutbetalningar**	-1 258,0	-1 221,8
<i>varav utbetalning av pensioner</i>	<i>-513,0</i>	<i>-470,0</i>
<i>varav pensionsavgifter</i>	<i>-366,3</i>	<i>-344,2</i>
<i>varav tjänstepensionsförsäkring</i>	<i>-7,7</i>	<i>-8,3</i>
<i>varav särskild löneskatt</i>	<i>-243,7</i>	<i>-311,7</i>
<i>varav förändring av pensionsskuld inkl. löneskatt</i>	<i>-127,2</i>	<i>-87,6</i>
Övriga personalkostnader	-78,0	-104,6
Summa verksamhetens kostnader	-27 603,3	-26 504,1

*Timlöner, ersättat obekvämt arbetstid, övertid inklusive arbetsgivaravgift är periodiserade.

**Ränte- och basbeloppsuppräknings av pensionsskulden inklusive löneskatt redovisas under finansiella kostnader.

Not 4 Jämförelsestörande kostnader

mnkr	2011-08-31	2010-08-31
Realisationsförluster vid försäljningar	-4,5	-17,4
Kompetensfonden	-4,0	-10,0
Ytterstadssatsning Järvalyftet och Söderortsvisionen	-21,3	-30,3
E-tjänstprogrammet	-64,5	-59,0
Stockholms ström avtal affärsverket svenska kraftnät	0,0	0,0
Summa jämförelsestörande kostnader	-94,4	-116,7

Not 5 Avskrivningar

mnkr	2011-08-31	2010-08-31
Planenliga avskrivningar	-473,9	-408,8
Nedskrivningar	-0,7	-0,6
Summa avskrivningar	-474,6	-409,4

Not 6 Skatteintäkter

mnkr	2011-08-31	2010-08-31
Periodens preliminära skatteintäkter	21 096,5	20 341,9
Korrigerad slutavräkning slutavräkning 2008	0,0	2,1
Korrigerad prognostiserad slutavräkning 2009	-1,2	86,6
Korrigerad slutavräkning 2010	119,2	317,2
Prognostiserad slutavräkning 2011	389,6	0,0
Begravningsavgifter	83,7	82,8
Summa skatteintäkter	21 687,6	20 830,6

Not 7 Generella statsbidrag och utjämning

mnkr	2011-08-31	2010-08-31
Generella statsbidrag och utjämning		
Strukturbidrag	0,0	0,0
Regleringsbidrag	577,1	141,5
Kostnadsutjämningsbidrag	899,3	853,4
Kommunal fastighetsavgift 2010/2009	733,0	703,8
Generella bidrag från staten*	0,0	537,9
Summa generella statsbidrag och utjämning	2 209,4	2 236,6

*Tillfälligt konjunkturstöd 2010

Avgifter i utjämningsystemet

Inkomstutjämningsavgift	-928,1	-956,0
Avgift till LSS-utjämning	-365,8	-365,7
Summa avgifter i utjämningsystem	-1 293,9	-1 321,7

Summa generella statsbidrag och utjämning	915,5	914,9
--	--------------	--------------

Not 8 Finansiella intäkter

Under posten övriga finansiella intäkter redovisas bland annat borgensintäkter från de kommunala bostadsbolagen.

mnkr	2011-08-31	2010-08-31
Långfristiga räntor	57,7	49,8
Kortfristiga räntor	675,1	686,3
Övriga finansiella intäkter	17,6	12,7
Aktieutdelning	634,8	751,4
Summa finansiella intäkter	1 385,2	1 500,2

Not 9 Finansiella kostnader

mnkr	2011-08-31	2010-08-31
Långfristiga räntor	-388,4	-209,4
Kortfristiga räntor	-58,2	-274,1
Övriga finansiella kostnader*	-44,7	-43,5
Summa finansiella kostnader	-491,4	-527,0

*Ränte- och basbeloppsuppräknig av pensionsskulden inklusive löneskatt redovisas under övriga finansiella kostnader.

Not 10 Avsättningar och ianspråktagande

mnkr	2011-08-31	2010-08-31
Periodens avsättningar		
Renhållningsverksamheten	-16,4	-23,8
Begravningsavgifter	-8,0	-5,5
Summa avsättningar	-24,4	-29,3

Inspråktaga avsättningar från föregående år

Boende äldre, funktionshindrade och psykiskt funktionshindrade	25,9	10,0
Infrastrukturella kostnader	208,5	87,2
Förskoleutbyggnad	38,4	28,0
Miljömiljarden	46,9	21,0
Summa ianspråktaga avsättningar från föregående år	319,7	146,2

Netto avsättningar/ianspråktaga avsättningar	295,3	117,0
---	--------------	--------------

Not 11 Kostnader enligt synnerliga skäl 8 kap 5b§ KL

mnkr

Kompetensfonden*	4,0	10,0
Ytterstadssatsning Järvalyftet och Söderortsvisionen*	21,3	30,3
E-tjänstprogrammet*	64,5	59,0
Summa kostnader enligt synnerliga skäl 8 kap 5b§ KL	89,9	99,3

*Se not 4

Noter till kassaflödesanalys

mnkr	2011-08-31	2010-12-31
Not 12 Återläggning reavinster/reaofrluster		
From 2010 görs en återläggning av reavinster/reaofrluster, så att faktiskt försäljningsvärde tas upp under investerings-verksamhet.	-207,3	-118,2
Not 13 Specifikation av ej likviditetspåverkande poster	642,8	2 028,6
Justering för av- och nedskrivningar	474,6	667,0
varav 14,2 mnkr 2010 avser långfristiga fordringar		
Justering för gjorda avsättningar	168,2	1 361,6
Not 14 Ökning långfristiga skulder		
Ökning av långfristiga skulder, 373,9 mnkr 2011-08-31, korrigeras med ej likvidpåverkande förändring	0,0	-0,4
Not 15 Här ingår återläggning av omklassificering av långfristig upplåning till kortfristig	2 532,6	3 445,0
Not 16 Här ingår omklassificering av långfristig upplåning till kortfristig	-2 158,9	-2 532,6
Not 17 Investering i materiella anläggningstillgångar	-1 850,2	-3 264,5
Varav byggnader och tekniska anläggningar	-2 490,7	-3 525,1
Varav maskiner och inventarier	-64,5	-159,1
Varav leasingavtal	0,0	0,0
Varav pågående ny-, till- och ombyggnader	705,0	419,7

Not 18	Likvida medel vid periodens slut	-280,7	-92,5
	Kassa och bank	6,3	6,0
	Utnyttjad checkräkningskredit*	-287,0	-98,5

*Stockholms stad hanterar central upplåning och placering för kommunkoncernen. Upplåningen regleras i förhållande till influtna medel så att likvida medel minimeras.

Noter till balansräkningen

I stadens balansräkning bruttoredovisas fordringar och skulder gentemot stadens egna bolag.

Not 19 Mark byggnader och tekniska anläggningar

mnkr	2011-08-31	2010-12-31
Ingående mark, byggnader och tekniska anläggningar 1/1	49 107,3	45 064,5
Ingående avskrivningar 1/1	-4 849,8	-4 325,6
Periodens avskrivningar	-406,1	-524,3
Periodens nedskrivningar	-0,7	-31,0
Periodens nyinvesteringar	2 490,7	3 525,1
Periodens investeringsbidrag	0,0	0,0
Försäljningar	-38,7	-471,2
Omklassificering exploateringsfastigheter	-100,0	1 020,0
Summa mark, byggnader och tekniska anlägg.	46 202,7	44 257,5
Avskrivningstider	10-50 år	10-50 år
Investering; Ett prisbasbelopp, nyttjandeperiod 3 år eller mer.		

Not 20 Maskiner och inventarier

mnkr	2011-08-31	2010-12-31
Ingående maskiner och inventarier 1/1	1 295,5	1 157,0
Ingående avskrivningar	-893,6	-798,4
Periodens avskrivningar	-67,8	-95,8
Periodens nedskrivningar	0,0	-1,7
Periodens nyinvesteringar*	64,5	159,1
Försäljningar	0,0	-18,3
Summa maskiner och inventarier*	398,7	401,9
Avskrivningstider (linjär avskrivning)	5-20 år	5-20 år

Investering; Ett prisbasbelopp, nyttjandeperiod 3 år eller mer.

Finansiella leasingavtal ingår i summan för maskiner och inventarier. Se not 42 för specifikation.

Not 21 Pågående ny-, till- och ombyggnader

mnkr	2011-08-31	2010-12-31
Ingående pågående ny-, till- och ombyggnader 1/1	3 912,5	4 332,2
Omklassificering till mark- byggnader och tekniska anläggningar	-705,0	-419,7
Summa pågående ny-, till- och ombyggnader	3 207,6	3 912,5
Investering; Ett prisbasbelopp, nyttjandeperiod 3 år eller mer.		

Not 22 Aktier och andelar

mnkr	2011-08-31	2010-12-31
Ingående aktier och andelar 1/1	3 832,1	3 801,5
Köp av bostadsrätter	21,6140000	31,9
Köp av aktier och andelar*	0,0	2,1
Försäljning av bostadsrätter	0,0	-3,4
Summa aktier och andelar	3 853,7	3 832,1

*2010 Utökning aktiekap Stockholm Terminal AB

Aktier i kommunala bolag m m per 2010-12-31

Bolag	Aktiekapital (tkr)	Ägarandel (%)	Bokfört värde 11-08-31 (tkr)
Stockholms stadhus AB	2 850 000	100,0	3 483 582,0
Mässhastigheter i Stockholm AB	20 000,00	50,4	10 880,0
Stockholm år 2004 AB	500,00	100,0	514,0
Svenska Teknologföreningen Fastighets AB	562,00	100,0	562,0
Stockholm Terminal AB*	1 000,00	50,0	2 300,0
AB Fortum Värme Holding	1 000,00	49,9	800,0
Summa aktier i dotterbolag/koncernföretag			3 498 638,0

*Stockholms stad ökade sin ägarandel från 20% till 50% under året.

Aktier i övriga företag

SÖRAB	8 000,00	5,0	400,0
AB ServiData (depositionsbevis)			0,1
Övriga andelar			0,0
Summa aktier i övriga företag			400,1

Andelar kommunalförbund Storstockholms brandförsvar*

Summa andelar kommunalförbund	27 831,4
--------------------------------------	-----------------

Andelar bostadsrätter	326 862,6
Summa andelar bostadsrätter	326 862,6

Totalt summa aktier och andelar **3 853 732,1**

Not 23 Långfristiga fordringar

mnkr	2011-08-31	2010-12-31
Ingående långfristiga fordringar 1/1	1 681,5	1 687,5
Nyutlåning	0,0	0,0
Återläggning av föregående års omklassificering	23,7	33,0
Amorteringar	-0,6	-1,1
Upp-/Nedskrivningar*	0,0	-14,2
Kortfristig del av långfristiga fordringar**	-0,8	-23,7
Summa långfristiga fordringar	1 703,8	1 681,5

*2010 11,5 mnkr nedskrivning av ränte- o amorteringsfria lån avseende skolor. Nedskrivningen endast bokföringsmässig. 2,7 mnkr avser ränte- och amorteringsfritt lån Kommunförbundet Stockholms län uppkommet vid övertagande av huvudmannaskap från landstinget för vård- och naturgymnasier.

**Fordringar som på balansdagen har en förfallodag som inträffar inom ett år. Dessa fordringar har omförts till kortfristig utlåning.

Låntagare

mnkr	2011-08-31	2010-12-31
Fortum Oyj	1 667,0	1 667,0
Övriga	36,8	14,5
Summa långfristiga fordringar	1 703,8	1 681,5

Not 24 Exploateringsfastigheter*

mnkr	2011-08-31	40 543,0
Exploateringsfastigheter	1 310,0	1 210,0
Summa tomträttsmark	1 310,0	1 210,0

*Samtliga exploateringsfastigheter, som avses att avyttras redovisas som omsättningstillgångar.

Not 25 Varulager och pågående arbete

mnkr	2011-08-31	2010-12-31
Varulager	6,0	8,2

Pågående arbeten	1,6	0,2
Summa varulager och pågående arbeten	7,6	8,4

Förrådet värderas till det lägsta värdet av anskaffningspris och verkligt värde.

Not 26 Kortfristiga fordringar

mnkr	2011-08-31	2010-12-31
Skatte-/momsfordringar	301,2	644,1
Statsbidragsfordringar	235,1	192,7
Kortfristiga fordringar stadens koncernföretag*	32 256,0	28 326,1
Övriga kortfristiga fordringar**	32,7	43,0
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	2 261,3	2 461,8
Kundfordringar	863,5	731,6
Summa kortfristiga fordringar	35 949,9	32 399,3

*Staden administrerar upplåning för stadens bolag. Bolagen lånar efter behov av staden.

**Här ingår fordran angående premie trygghetsfond kommunalanställda

Not 27 Kortfristig utlåning

mnkr	2011-08-31	2010-12-31
Kortfristig utlåning	0,0	0
Kortfristig del av långfristiga fordringar*	0,8	23,7
Summa kortfristig utlåning	0,8	23,7

*Långfristiga fordringar som på balansdagen har en förfallodag som inträffar inom ett år. Dessa fordringar har omförts till kortfristig utlåning.

Not 28 Kortfristiga placeringar

mnkr	2011-08-31	2010-12-31
Kompetenskonto	50,7	56,5
Summa kortfristiga placeringar	50,7	56,5

Not 29 Kassa och bank

mnkr	2011-08-31	2010-12-31
Förskottskassor mm	6,3	6,0
Kassa, bank- och postgiro*	0,0	0,0
Summa kassa och bank	6,3	6,0

* 2011-12-31 och 2010-12-31 hade staden totalt en utnyttjad checkräkningskredit, som redovisas under not Kortfristiga lån.

Not 30 Eget kapital

mnkr	2011-08-31	2010-12-31
Ingående eget kapital 1/1	49 269,9	48 322,2
varav disposition av 2002, 2006 o 2010 års förändring*	-89,9	-163,3
Förändring av eget kapital enligt resultaträkningen	2 179,2	947,7
Summa eget kapital	51 449,1	49 269,9

*	IB 2007	Avgått hittills	Avgår 2011 T2	UB 2011 T2
Kompetensfonden	121,1	-50,9	-4,0	66,2
Varav KF mm	1,3	-0,9	0,0	0,4
Varav socialnämnden	11,5	-9,5	0,0	1,9
Varav äldreomsorgen	28,1	-28,1	0,0	0,0
Varav utbildningsnämnden	80,2	-12,3	-4,0	63,9
E-tjänstprogrammet	650,0	-366,7	-64,5	218,8
	IB 2007/2011	Avgått hittills	Avgår 2011 T2	UB 2011 T2
Järvalyftet och Söderortsvisionen*	400,0	-151,6	-21,3	227,1
Total disposition 2002, 2006 o 2010 års förändring			-89,9	

*2010 beslöt KF om disposition på 200 mnkr av 2010 års resultat till satsningar inom Söderortsvisionen och Järvalyftet

Not 31 Pensioner och liknande förpliktelser

mnkr	2011-08-31	2010-12-31
Ingående avsatta pensioner 1/1	3 285,1	2 903,5
Nyintjänande o skuldförändr arbetstagare	84,8	58,5
Avgiftsbestämd chefs pension	4,0	8,0
Pensionärer skuldförändring*	20,9	81,9
Förtroendevalda visstids- och ålderspensioner, avgångsersättn**	5,8	148,2
Skuld avseende Skafab 2010/Överfört SSBF 2009	0,3	10,4
Avsatt till löneskatt	28,1	74,5
Varav ränte- och basbeloppsuppräknings	35,9	54,2
Summa avsatt till pensioner	3 428,8	3 285,1
därav avgiftsbestämd chefs pension	83,4	78,4
därav garantipensioner inkl löneskatt	6,3	8,9
därav särskild avtalspension enl överenskommelse inkl löneskatt	263,8	282,6
därav pensionsersättningar förtroendevalda inkl löneskatt	189,1	184,1

*varav 2010 Pensioner avseende chefer med anställning förvaltningar o bolag är inlagt och delvis lyft från ansvarsförbindelsen 30,3 mnkr

**Förtroendevalda ingår från och med 2010 i balansräkningen.

Aktualiseringsgrad i procent	78,4	77,8
------------------------------	------	------

Aktualiseringsgrad anställning Stockholms stad i procent	99,0	99,0
Antal visstidsförordnade tjänstemän	38,0	38,0
Skulden har minskats med bortförsäkrat via tjänstepensions-försäkring omfattande förvaltningschefer m fl med särskilda avtal	0,5	1,3

Not 32 Övriga avsättningar

mnkr	2011-08-31	2010-12-31
Omstruktureringskostnader*		
Ingående balans 1/1	329,1	329,1
Anspråktaget	0,0	0,0
Utgående balans	329,1	329,1

**Boende äldre, stöd och service till personer med funktionsnedsättning
och stöd och service till personer med psykisk funktionsnedsättning ****

Ingående balans 1/1	303,1	315,0
Anspråktaget	-25,9	-11,8
Periodens avsättning	0,0	0,0
Utgående balans	277,2	303,1

Renhållningsverksamheten

Ingående balans 1/1	60,3	39,4
Periodens avsättning	16,4	21,0
Utgående balans	76,7	60,3

Begravningsavgifter

Ingående balans 1/1	16,1	13,5
Periodens avsättning	8,0	2,6
Utgående balans	24,1	16,1

Infrastrukturella avgifter***

Ingående balans 1/1	7 521,8	6 969,3
Anspråktaget	-208,5	-104,0
Periodens avsättning	0,0	656,4
Utgående balans	7 313,3	7 521,8

Förskoleutbyggnad**

Ingående balans 1/1	199,2	199,2
Anspråktaget	-38,4	0,0
Utgående balans	160,8	199,2

Miljömiljarden**

Ingående balans 1/1	86,7	136,7
Ianspråktaget	-46,9	-50,0
Utgående balans	39,7	86,7

Miljömiljarden underhållsåtgärder**

Ingående balans 1/1	0,2	0,2
Utgående balans	0,2	0,2

Science for Life Laboratory****

Ingående balans 1/1	300,0	0,0
Periodens avsättning	0,0	300,0
Utgående balans	300,0	0,0

Summa ingående balans	8 816,6	8 002,4
Summa ianspråktaget	-319,7	-165,8
Summa periodens avsättningar	24,4	980,0
Summa utgående balans	8 521,4	8 816,6

*Avser kostnader vid omstrukturering av fastighetsinnehav; idrottsanläggningar till fastighetsnämnden, mark för avyttring till exploateringsnämnden. Ny nämnd bildas, arbetsmarknadsnämnden, omläggning IT-verksamhet.

**Dessa avsättningar har inte nuvärdesberäknats, då de är av karaktären stimulansmedel för att snabbast möjligt genomföra utfästelser gentemot kommuninvånarna. När medlen är förbrukade, vidtages åtgärder efter övriga tillgängliga resurser. För samtliga övriga avsättningar gäller att en stor del beräknas förbrukas under perioden 2011-2013'. För infrastrukturella åtgärder inträffar merparten efter 2013.

***Avsättning till E18, Norra länken, Citybanan, Tvärbanor och Nationalstadsparken. Osäkerhet om belopp föreligger, då en stor del av investeringarna genomförs efter 2013. Staden tillämpar direkt resultatförföring av beslut om bidrag till statlig infrastruktur. Beloppen är nuvärdesberäknade.

****Avsättning Science for Life Laboratory; Stockholms stads åtagande avseende resurscentrum forskning molekylär biovetenskap och medicin. Betalas ut 2015 och framåt.

Not 33 Obligationslån

mnkr	2011-08-31	2010-12-31
Ingående obligationslåneskuld	498,1	2 995,2
Nyupplåning	2 959,1	0,0
Periodisering över- och underkurser	2,6	2,9
Återläggning av föregående års omklassificering	2 500,0	2 912,8

Amorteringar	-1 500,0	-2 912,8
Kortfristig del av långfristiga lån*	-1 000,0	-2 500,0
Summa obligationslån	3 459,9	498,1

*Skulder som på balansdagen har en förfallodag som inträffar inom ett år. Dessa skulder har omförts till kortfristiga lån.

mnkr	2011-08-31	2010-12-31
Utländska obligationslån	1 459,9	0,0
Svenska obligationslån	2 000,0	498,1
Summa obligationslån	3 459,9	498,1

Not 34 Reverslån

mnkr	2011-08-31	2010-12-31
Ingående reverslåneskuld	1 009,7	1 018,4
Nyupplåning	150,0	0,0
Återläggning av föregående års omklassificering	32,4	532,1
Amorteringar	-23,7	-508,4
Kortfristig del av långfristiga lån*	-1 158,7	-32,4
Summa reverslån	9,7	1 009,7

*Skulder som på balansdagen har en förfallodag som inträffar inom ett år. Dessa skulder har omförts till kortfristiga lån.

mnkr	2011-08-31	2010-12-31
Utländska reverslån	0,0	1 000,0
Svenska reverslån	9,7	9,7
Upplåning från majoritetsägda bolag	0,0	0,0
Summa reverslån	9,7	1 009,7

Not 35 Övriga långfristiga skulder

mnkr	2011-08-31	2010-12-31
<i>Ingående låneskuld leasing</i>	<i>0,3</i>	<i>0,3</i>
<i>Återläggning av föregående års omklassificering</i>	<i>0,2</i>	<i>0,2</i>
<i>Amorteringar</i>	<i>-0,1</i>	<i>0,0</i>
<i>Omklassificering</i>	<i>-0,2</i>	<i>-0,2</i>
Summa långfristig skuld leasing	0,2	0,3
Förmedlade medel	0,6	0,6
Skuldfonder	23,5	25,9
Periodiserade investeringsinkomster**	0,4	0,4
<i>(Varav investeringsbidrag)</i>	<i>0,4</i>	<i>0,4</i>
<i>(Återstående antal år vägt snitt)</i>	<i>24,3</i>	<i>25,0</i>

Övriga långfristiga skulder*	892,0	892,0
Utnyttjad checkräkningskredit	0,0	0,0
Summa övriga långfristiga skulder	916,7	919,2

*Avtal med affärsverket svenska kraftnät angående Stockholms ström

**Investeringsbidragen periodiseras som motsvarande tillgång.

Not 36 Kortfristiga skulder	2011-08-31	2010-12-31
mnkr		
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	3 232,7	2 637,8
Skatteskulder/moms	123,0	1 025,7
Leverantörsskulder	1 181,5	3 093,0
Förmedlade medel	3,4	2,9
Deponerade medel	2,7	2,6
Skuldfonder	0,0	0,0
Personalskatter	240,1	250,6
Kortfristiga skulder till koncernföretag*	11 347,9	12 505,8
Övrigt**	628,0	602,6
Summa kortfristiga skulder	16 759,3	20 120,9

*Staden administrerar upplåning för stadens bolag. Bolagen lånar efter behov av staden.

**Här ingår skuld premie trygghetsfond kommunalanställda.

Not 37 Kortfristiga lån	2011-08-31	2010-12-31
mnkr		
Certifikatslån	5 036,4	500,0
Utnyttjad kredit i koncernkontot*	287,0	98,6
Kortfristig del av långfristiga lån**	2 158,7	2 532,4
Summa kortfristiga lån	7 482,1	3 130,9

*2011-08-31 och 2010-12-31 hade staden sammanlagt en utnyttjad checkräkningskredit, som redovisas här.

**Långfristiga lån som på balansdagen har en förfallodag som inträffar inom ett år. Dessa skulder har omförd till kortfristiga lån.

Not 38 Stadens skuld för semesterlöner och okompenserad övertid		
mnkr	2011-08-31	2010-12-31
Ingående skuld	739,1	701,7
Varav semesterlöner	684,8	658,7
Varav okompenserad övertid	54,2	43,0
Förändring semesterlöneskuld	-68,6	26,1
Förändring okompenserad övertid	-5,8	11,2
Summa skuld för semesterlöner o okomp övertid	664,7	739,1
Varav semesterlöner	616,2	684,8

Varav okompenserad övertid	48,5	54,2
----------------------------	------	------

Not 39 Ansvars- och borgensförbindelser	2011-08-31	2010-12-31
--	-------------------	-------------------

mnkr

Stadens majoritetsägda bolag

Borgen för lån	0,0	0,0
----------------	-----	-----

Pensionsutfästelser	74,5	74,5
---------------------	------	------

Summa ansvars- och borgensförbindelser för majoritetsägda bolag	74,5	74,5
--	-------------	-------------

Övriga juridiska-/privatpersoner

Borgen för lån	984,2	1 027,9
----------------	-------	---------

varav

<i>Stiftelsen Stockholms Studentbostäder</i>	<i>66,9</i>	<i>66,9</i>
--	-------------	-------------

<i>Stockholms Kooperativa Bostadsförening</i>	<i>443,0</i>	<i>443,0</i>
---	--------------	--------------

<i>Fortum</i>	<i>226,6</i>	<i>271,0</i>
---------------	--------------	--------------

<i>Stockholms Stadsmission</i>	<i>86,6</i>	<i>86,6</i>
--------------------------------	-------------	-------------

<i>SYVAB</i>	<i>131,6</i>	<i>130,8</i>
--------------	--------------	--------------

<i>övriga juridiska personer</i>	<i>29,5</i>	<i>29,6</i>
----------------------------------	-------------	-------------

Pensionsutfästelser	72,3	72,3
---------------------	------	------

Kommunalt förlustansvar för småhus	2,9	2,9
------------------------------------	-----	-----

Summa	1 059,5	1 103,2
--------------	----------------	----------------

Totalt ansvars- och borgensförbindelser	1 134,0	1 177,8
--	----------------	----------------

Not 40 Stadens pensionsskuld	2011-08-31	2010-12-31
-------------------------------------	-------------------	-------------------

mnkr

Ingående pensionsskuld 1/1	12 186,8	12 649,7
----------------------------	----------	----------

Korrigerig IB	0,0	12,8
---------------	-----	------

Nyintjänade och skuldförändring arbetstagare*	5,3	-474,8
---	-----	--------

Skuldförändring pensionärer	372,6	-0,9
-----------------------------	-------	------

Summa pensionsskuld	12 564,6	12 186,8
----------------------------	-----------------	-----------------

Tillkommer löneskatt	3 048,2	2 956,5
----------------------	---------	---------

Summa pensionsskuld inklusive löneskatt	15 612,8	15 143,3
--	-----------------	-----------------

*Pensioner för chefer, som sorterar under nytt chefsavtal, är lyft till balansräkningen 32,2 mnkr 2009 och 1,8 mnkr 2010.

Aktualiseringsgrad (%)	75,2	75,2
------------------------	------	------

Aktualiseringsgrad anställning Stockholms stad (%)	99,0	99,0
--	------	------

Not 41 Derivatinstrument

mnkr

	Nominellt värde, tillgångar	Nominellt värde, skul- der	Netto	Marknadsvärde netto
Valuta-swappar	4 440,5	-4 434,3	6,2	-8,0
Ränte-swappar	1 300,0	-1 300,0	0,0	-17,8
Summa	5 740,5	-5 734,3	6,2	-25,8

Staden utnyttjar ränte- och valutaswappar i syfte att säkra positioner avseende kurs- och ränteförändringar. Staden marknadsvärderade fordran på swapmotparterna understeg på balansdagen motsvarande skuld med 7,6 mnkr.

Not 42 Leasingavtal

mnkr

	Redovisat värde 10- 12-31	Nuvärdesberäknade minimileaseavgifter			Summa minimi- leaseavgift
		Förfallodag < = 1 år	Förfallodag 2-5 år	Förfallodag < 5 år	
Finansiell leasing	0,3	0,2	0,2	0,0	0,3

	Redovisat värde 11-08-31	Minimileaseavgifter		
		Förfallodag < = 1 år	Förfallodag 2-5 år	Förfallodag < 5 år
Operationell leasing	420,1	54,6	236,5	129,1

Leasingavtal med ett sammanlagt värde understigande 500 000 kronor eller en årlig kostnad motsvarande max 150 000 kronor är ej medtagna. Leasingavtal avseende operationell leasing redovisas endast om avtalets längd överstiger 3 år och om avtalet inte är uppsägningsbart. Hyresavtal, som uppfyller dessa villkor ingår. Finansiell leasing ingår i balansräkningen från 2008 på tillgångssidan under "maskiner och inventarier" samt under lång- och kortfristiga skulder. Inga avtal om finansiell leasing omfattar variabla avgifter

Noter till resultaträkningen kommunkoncernen

Not 43 Avskrivningar

mnkr

	Procent	2011-08-31	2010-08-31
Immateriella anläggningstillgångar			
Hyresrätter och immateriella tillgångar	20-33	-14,1	-9,2
Goodwill	20	-1,1	-1,4
Materiella anläggningstillgångar			
Byggnader och tekniska anläggningar	2-33	-1 669,4	-1 545,3
Maskiner och inventarier	2-33	-301,3	-268,7
Summa avskrivningar		-1 985,8	-1 824,6

Not 44 Finansiella intäkter	2011-08-31	2010-08-31
mnkr		
Ränteintäkter	63,2	55,5
Övriga finansiella intäkter	21,9	32,3
Summa finansiella intäkter	85,1	87,8

Not 45 Finansiella kostnader	2011-08-31	2010-08-31
mnkr		
Räntekostnader	-207,2	-222,2
Övriga finansiella kostnader	-45,4	-43,5
Summa finansiella kostnader	-252,6	-265,7

Not 46 Skatt	2011-08-31	2010-08-31
mnkr		
Aktuell skatt	-265,9	-1 474,6
Uppskjuten skatt	-10,7	0,3
Summa skatt	-276,6	-1 474,3

Noter till balansräkningen kommunkoncernen

Not 48 Immateriella anläggningstillgångar

mnkr		
	2011-08-31	2010-12-31
Immateriella anläggningstillgångar 1/1	74,5	41,2
Investeringar	0,3	11,3
Omklassificering	12,3	38,3
Försäljningar/utrangeringar	0,0	0,0
Avskrivningar	-15,1	-16,3
Summa immateriella anläggningstillgångar 31/12	72,1	74,5

Not 49 Mark, byggnader och tekniska anläggningar

mnkr		
	2011-08-31	2010-12-31
Mark, byggnader och tekniska anläggningar 1/1	95 601,2	91 352,8
Investeringar	1 995,1	4 730,2
Omklassificering	3 262,5	4 836,2

Försäljningar/utrangeringar	-714,2	-2 933,6
Avskrivningar	-1 669,4	-2 350,8
Nedskrivningar	-0,7	-47,4
Ändring i koncernsammansättning	1,8	13,8
Summa mark, byggnader och tekniska anläggningar 31/12	98 476,2	95 601,2

Not 50 Maskiner och inventarier

mnkr

	2011-08-31	2010-12-31
Maskiner och inventarier 1/1	6 244,7	5 564,5
Investeringar	90,0	357,2
Omklassificering	115,0	875,4
Försäljningar/utrangeringar	-18,0	-65,3
Avskrivningar	-301,3	-434,5
Nedskrivningar	0,0	-1,7
Ändring i koncernsammansättning	-0,1	-50,7
Summa maskiner och inventarier 31/12	6 130,5	6 244,7

Not 51 Pågående ny-, till- och ombyggnader

mnkr

	2011-08-31	2010-12-31
Pågående ny-, till- och ombyggnader 1/1	11 217,1	11 020,0
Investeringar	4 386,8	6 582,7
Omklassificering	-3 389,8	-5 749,9
Försäljningar/utrangeringar	-1,4	-236,6
Nedskrivningar	0,0	-20,0
Ändring i koncernsammansättning	7,5	-379,0
Summa pågående ny-, till- och ombyggnader 31/12	12 220,2	11 217,1

Not 52 Övriga långfristiga skulder

mnkr

	2011-08-31	2010-12-31
Lån från kreditinstitut	485,0	485,0
Övrigt	934,7	945,1
Summa övriga långfristiga skulder	1 419,7	1 430,1

Not 53 Kortfristiga skulder

mnkr

	2011-08-31	2010-12-31
Förskott från kund	0,8	0,6
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	5 042,2	4 602,5
Skatteskulder	40,5	371,2
Leverantörsskulder	2 311,9	5 253,9
Övriga kortfristiga skulder	8 726,3	2 919,8
Summa kortfristiga skulder	16 121,6	13 147,9

Av nämnderna begärda och av stadsledningskontoret avstyrkta/tillstyrkta budgetjusteringar samt av nämnderna redovisade omslutningsförändringar

Budgetjusteringar som finansieras ur Central medelsreserv 2. <i>Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda behov</i>	3
Budgetjusteringar som finansieras ur Central medelsreserv 3. <i>Till kommunstyrelsens förfogande för prestationsförändringar</i>	4
Budgetjusteringar som finansieras ur Central medelsreserv 4. <i>Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda investeringsutgifter</i>	6
Medel budgeterade under Kommunfullmäktige m.m.	7
Stimulansbidrag för utbyggnad av förskolelokaler	8
Disposition av i tidigare bokslut avsatta medel	9
Omfördelning mellan nämnder	10
Budgetjustering internränta	10
1. Kommunfullmäktige, kommunstyrelsen, stadsledningskontoret samt ersättningar till utomstående organisationer och föreningar	11
Stadsdelsnämnd Rinkeby-Kista	12
Stadsdelsnämnd Spånga-Tensta	13
Stadsdelsnämnd Hässelby-Vällingby	14
Stadsdelsnämnd Bromma	14
Stadsdelsnämnd Kungsholmen	15
Stadsdelsnämnd Norrmalm	16
Stadsdelsnämnd Östermalm	16
Stadsdelsnämnd Södermalm	17
Stadsdelsnämnd Enskede-Årsta-Vantör	18
Stadsdelsnämnd Skarpnäck	19
Stadsdelsnämnd Farsta	20
Stadsdelsnämnd Älvsjö	21
Stadsdelsnämnd Hägersten-Liljeholmen	22
Stadsdelsnämnd Skärholmen	23
Arbetsmarknadsnämnden	23
Fastighetsnämnden	23
Idrottsnämnden	24
Kulturnämnden: kulturförvaltningen	24
Kulturnämnden: stadsarkivet	24
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	25
Socialnämnden	25

Bilaga 1:2

Trafik- och renhållningsnämnden - trafik- och gatuverksamhet	25
Utbildningsnämnden	26
Äldrenämnden	27

Budgetjusteringar som finansieras ur Central medelsreserv 2.*Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda behov***LSS-koloniverksamhet**

Mnkr	CM 2
Socialnämnden	-3,0
Summa	-3,0

Hemlösa

Mnkr	CM 2
Stadsdelsnämnd Hässelby-Vällingby	-0,5
Stadsdelsnämnd Östermalm	-0,4
Stadsdelsnämnd Enskede-Årsta-Vantör	-0,4
Stadsdelsnämnd Farsta	-1,7
Summa	-3,0

Ekonomiskt bistånd

Mnkr	CM 2
Stadsdelsnämnd Rinkeby-Kista	-2,9
Stadsdelsnämnd Spånga-Tensta	-1,7
Stadsdelsnämnd Hässelby-Vällingby	-1,8
Stadsdelsnämnd Bromma	-0,6
Stadsdelsnämnd Kungsholmen	-0,3
Stadsdelsnämnd Norrmalm	-0,3
Stadsdelsnämnd Östermalm	-0,3
Stadsdelsnämnd Södermalm	-1,3
Stadsdelsnämnd Enskede-Årsta-Vantör	-2,3
Stadsdelsnämnd Skarpnäck	-1,1
Stadsdelsnämnd Farsta	-1,6
Stadsdelsnämnd Älvsjö	-0,3
Stadsdelsnämnd Hägersten-Liljeholmen	-1,0
Stadsdelsnämnd Skärholmen	-1,5
Summa	-17,0

Övrigt

Mnkr	CM 2
<i>Ökade kostnader för:</i>	
Bidrag till Stockholms nämndemannaförening (Kommunfullmäktige m.m.)	-0,3
Avskrivningar (Spånga-Tensta sdn)	-0,3
100-års jubileum stadion (Idrottsnämnden)	-2,0
Justering till följd av överföring av idrottsanläggningar till FN (Idrottsnämnden)	-7,7
Frivilliglösning (Kommunfullmäktige m.m.)	-160,0
Ny privat gruppbostad (Hägersten-Liljeholmen sdn)	-0,6
Stiftelsen Hotellhem (Socialnämnden)	-2,3
Utveckling av paraplysystemet (Äldrenämnden)	-2,1
Trygghetsboendetilldelning (Hässelby-Vällingby sdn)	-1,0
Ökat sjukvårdsansvar för korttidsverksamheter Hornskroken (Södermalm sdn)	-0,2
Luftmätninginstrument (Miljö- och hälsoskyddsnämnden)	-1,5
Summa	-178,0

Totalt Central medelsreserv 2	-201,0
--------------------------------------	---------------

Budgetjusteringar som finansieras ur Central medelsreserv 3.

Till kommunstyrelsens förfogande för prestationsförändringar

Flyktingmottagning

Mnkr	CM 3
Kostnader	
Stadsdelsnämnd Rinkeby-Kista	6,2
Stadsdelsnämnd Spånga-Tensta	5,4
Stadsdelsnämnd Hässelby-Vällingby	4,9
Stadsdelsnämnd Bromma	0,1
Stadsdelsnämnd Kungsholmen	0,2
Stadsdelsnämnd Södermalm	0,2
Stadsdelsnämnd Enskede-Årsta-Vantör	1,4
Stadsdelsnämnd Skarpnäck	-0,4
Stadsdelsnämnd Farsta	1,1
Stadsdelsnämnd Älvsjö	0,1
Stadsdelsnämnd Hägersten-Liljeholmen	1,0
Stadsdelsnämnd Skärholmen	1,8
Intäkter	
Stadsdelsnämnd Skärholmen (stadsbidragsgruppen)	-26,8
Summa	-4,8

Förskola

Mnkr	CM 3
Stadsdelsnämnd Rinkeby-Kista	-2,2
Stadsdelsnämnd Spånga-Tensta	6,2
Stadsdelsnämnd Hässelby-Vällingby	1,1
Stadsdelsnämnd Bromma	0,9
Stadsdelsnämnd Kungsholmen	-29,6
Stadsdelsnämnd Norrmalm	-14,6
Stadsdelsnämnd Östermalm	-3,1
Stadsdelsnämnd Södermalm	-14,7
Stadsdelsnämnd Enskede-Årsta-Vantör	-28,2
Stadsdelsnämnd Skarpnäck	-8,7
Stadsdelsnämnd Farsta	-20,1
Stadsdelsnämnd Älvsjö	-4,9
Stadsdelsnämnd Hägersten-Liljeholmen	-40,4
Stadsdelsnämnd Skärholmen	-0,9
Summa	-159,2

Utbildningsnämnden

Mnkr	CM 3
Förskola	-99,7
Skolbarnsomsorg	-79,2
Grundskola	-121,1
Särskola	19,0
Gymnasieskola inkl. gymnasiesärskola	-67,5
Summa	-348,5

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Mnkr	CM 3
Stadsdelsnämnd Rinkeby-Kista	-4,8
Stadsdelsnämnd Spånga-Tensta	-0,8
Stadsdelsnämnd Hässelby-Vällingby	-8,1
Stadsdelsnämnd Bromma	-1,4
Stadsdelsnämnd Kungsholmen	-8,4
Stadsdelsnämnd Norrmalm	-5,8
Stadsdelsnämnd Östermalm	-1,6
Stadsdelsnämnd Södermalm	-3,9
Stadsdelsnämnd Enskede-Årsta-Vantör	-9,2
Stadsdelsnämnd Skarpnäck	-10,8
Stadsdelsnämnd Farsta	-15,6
Stadsdelsnämnd Älvsjö	-5,9
Stadsdelsnämnd Hägersten-Liljeholmen	-11,2
Stadsdelsnämnd Skärholmen	-2,3
Summa	-89,8

Svenskundervisning för invandrare (sfi)

Arbetsmarknadsnämnden	-62,4
Summa	-62,4

Totalt Central medelsreserv 3	-664,7
--------------------------------------	---------------

Budgetjusteringar som finansieras ur Central medelsreserv 4.

Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda investeringsutgifter

Mnkr	CM 4
Stadsdelsnämnd Spånga-Tensta	-1,0
Totalt Central medelsreserv 4	-1,0

Medel budgeterade under Kommunfullmäktige m.m.**Avveckling/omstrukturering av lokaler**

	mnkr
Stadsdelsnämnd Östermalm	-0,3
Summa	-0,3

Förskolor med hög hyra

	mnkr
Stadsdelsnämnd Spånga-Tensta	-0,5
Stadsdelsnämnd Hässelby-Vällingby	-1,7
Stadsdelsnämnd Bromma	-2,2
Stadsdelsnämnd Kungsholmen	-1,3
Stadsdelsnämnd Norrmalm	-2,0
Stadsdelsnämnd Östermalm	-1,2
Stadsdelsnämnd Södermalm	-1,5
Stadsdelsnämnd Enskede-Årsta-Vantör	-1,8
Stadsdelsnämnd Skarpnäck	-0,3
Stadsdelsnämnd Farsta	-0,2
Stadsdelsnämnd Älvsjö	-0,8
Stadsdelsnämnd Hägersten-Liljeholmen	-2,8
Stadsdelsnämnd Skärholmen	-0,4
Utbildningsnämnden	-3,4
Summa	-20,1

Tillfälligt bidrag för tomgångshyror i samband med avveckling och vissa omstruktureringar av särskilda boenden för äldre

	mnkr
Stadsdelsnämnd Rinkeby-Kista	-0,6
Stadsdelsnämnd Södermalm	-0,3
Totalt tillfälligt bidrag för tomgångshyror m.m.	-0,9

Totalt medel budgeterade under KF m.m.	-21,3
---	--------------

Stimulansbidrag för utbyggnad av förskolelokaler

Medlen tillförs finansförvaltning och rekvireras av nedanstående nämnder mot faktura

	mnkr
Stadsdelsnämnd Kungsholmen - Welanders väg 3	-1,6
Stadsdelsnämnd Norrmalm - Tre Liljor 7	-0,8
Stadsdelsnämnd Södermalm - Textilgatan 42	-4,8
Stadsdelsnämnd Enskede-Årsta-Vantör - Dalen 10	-0,8
Stadsdelsnämnd Enskede-Årsta-Vantör- Sturebyskolan paviljong	-2,4
Stadsdelsnämnd Farsta - Gubbängsvägen 63-69	-0,8
Stadsdelsnämnd Skärholmen - Torpgläntan 8	-1,6
Stadsdelsnämnd Skärholmen - Sättragårdshemmet 8	-4,0
Utbildningsnämnden	-34,4
Totalt stimulansbidrag för utbyggnad av förskolelokaler	-51,2

Disposition av i tidigare bokslut avsatta medel

Utbetalning sker mot begäran/faktura från nämnden. Nämnden beviljas ingen budgetjustering

Projektmedel för att motverka hemlöshet

	mnkr
Stadsdelsnämnd Rinkeby-Kista	-0,6
Stadsdelsnämnd Spånga-Tensta	-0,7
Stadsdelsnämnd Hässelby-Vällingby	-1,0
Totalt disposition av i tidigare bokslut avsatta medel	-2,3

Omfördelning mellan nämnder

Omvandling från servicehus till trygghetsboende

Mnkr	
Stadsdelsnämnd Rinkeby-Kista	0,5
Stadsdelsnämnd Spånga-Tensta	2,1
Stadsdelsnämnd Hässelby-Vällingby	6,7
Stadsdelsnämnd Bromma	-9,0
Stadsdelsnämnd Kungsholmen	0,7
Stadsdelsnämnd Norrmalm	1,2
Stadsdelsnämnd Östermalm	-2,3
Stadsdelsnämnd Södermalm	-0,6
Stadsdelsnämnd Enskede-Årsta-Vantör	0,9
Stadsdelsnämnd Skarpnäck	-1,8
Stadsdelsnämnd Farsta	0,4
Stadsdelsnämnd Älvsjö	-0,1
Stadsdelsnämnd Hägersten-Liljeholmen	1,6
Stadsdelsnämnd Skärholmen	-0,3
Summa	0,0

Omfördelning mellan fastighetsnämnden och idrottsnämnden

Mnkr	
Ökade kostnader och intäkter för ridanläggningar (Idrottsnämnden)	-12,1
Ökade intäkter för ridanläggningar (Fastighetsnämnden)	12,1
Summa	0,0

Budgetjustering internränta

Finansieras via finansförvaltningen

	mnkr
<i>Ökade kostnader för:</i>	
Stadsdelsnämnd Spånga-Tensta	-0,1
<i>Minskade kostnader för:</i>	
Kreditivräntan pga tidsförskjutning i investeringsprojekt (Fastighetsnämnden)	1,3
Summa	1,2

1. Kommunfullmäktige, kommunstyrelsen, stadsledningskontoret samt ersättningar till utomstående organisationer och föreningar

Mnkr	Kostnader	Intäkter	Avskrivn	Internränta	Tillstyrks
<i>Av nämnden begärda budgetjusteringar</i>					
Anslag för nämndens verksamhet					
<i>Ökade kostnader för:</i>					
Frivilliglösning	-160,0	0,0	0,0	0,0	-160,0
<i>Stadsledningskontorets budgetjusteringar</i>					
<i>Ökade kostnader för:</i>					
Bidrag till Stockholms nämndemannaförening	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,3
<i>Minskade kostnader för:</i>					
Avveckling/omstrukturering av lokaler	0,0	0,0	0,0	0,0	0,3
Förskolor med hög hyra	0,0	0,0	0,0	0,0	20,1
Bidrag till tomgångshyror	0,0	0,0	0,0	0,0	0,9
Summa	-160,0	0,0	0,0	0,0	-139,0

Stadsdelsnämnd Rinkeby-Kista

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Av nämnden redovisade omslutningsförändringar		
Anslag för nämndens verksamhet		
<i>Ökade kostnader/intäkter för:</i>		
<i>Ekonomiskt bistånd</i>		
Budget och skuld	-3,6	3,6
E-tjänst projekt	-1,5	1,5
Statsbidrag	-0,4	0,4
<i>Äldreomsorg</i>		
Äldreomsorg	-2,4	2,4
Stimulansbidrag	-3,7	3,7
<i>Arbetsmarknad</i>		
Järvalyftet feriearb	-3,7	3,7
<i>Socialomsorg</i>		
Social omsorg statsbidrag (vuxna och missbruk)	-1,0	1,0
<i>Förskola</i>		
Försäljning av verksamhet/platser och arb.markn.åtgärder	-3,8	3,8
<i>Psykiatri</i>		
Försäljning av egen tillverkning och arb.markn.åtgärder	-0,6	0,6
<i>Förebyggande och Fritid</i>		
Andrahandsuthyrning och arb.markn.åtgärder	-0,6	0,6
<i>Minskade kostnader/intäkter för:</i>		
<i>Flykting</i>		
Introduktionsers och administrativ avgift	3,3	-3,3
Summa	-18,0	18,0

Mnkr	Kostnader	Intäkter	Avskrivn	Internränta	Tillstyrks
Anslag för nämndens verksamhet					
Av nämnden begärda budgetjusteringar					
<i>Ökade kostnader för...</i>					
<i>Tillfälligt bidrag för tomgångshyror i samband med omvandling av servicehus till trygghetsboende</i>					
Rinkeby servicehus	-0,6	0,0	0,0	0,0	-0,6
Stadsledningskontorets budgetjusteringar					
Ökade kostnader för ekonomiskt bistånd	-2,9	0,0	0,0	0,0	-2,9
Minskade kostnader för omfördelning trygghetsboende	0,5	0,0	0,0	0,0	0,5
<i>Prestationsförändringar</i>					
Förskola - ökade kostnader/ ökade intäkter	-2,4	0,2	0,0	0,0	-2,2
Flyktingmottagning - minskade kostnader	6,2	0,0	0,0	0,0	6,2
Funktionsnedsättning - ökade kostnader	-4,8	0,0	0,0	0,0	-4,8
Summa stadsledningskontorets budgetjusteringar	-3,4	0,2	0,0	0,0	-3,2
Summa	-4,0	0,2	0,0	0,0	-3,8

Stadsdelsnämnd Spånga-Tensta

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Av nämnden redovisade omslutningsförändringar		
Anslag för nämndens verksamhet		
<i>Ökade kostnader/intäkter för:</i>		
Vårdnadsbidrag, förskola	-0,1	0,1
Intäkter statsbidrag asylsökande barn, förskola	-0,1	0,1
Ökade intäkter förskolor AMS bidrag mm, förskola	-1,0	1,0
Projekt fritidsverksamhet, fritid	-2,2	2,2
Intäkter statsbidrag hemtjänst, äldre	-0,4	0,4
Sålda platser Fristads gruppböende, funktion	-0,2	0,2
Andrahandsuthyrning Fristads gruppböende, funktion	-0,2	0,2
Avgifter ålderdomshem, äldre	-0,1	0,1
Projekt äldre IKB 512, äldre	-2,2	2,2
Sommaraktiviteter Järva inkl BRÅ, nämnd och förv	-1,9	1,9
Khat Projekt, nämnd och förv	-0,3	0,3
Medborgarkontoret extra intäkter från Skatteverket, nämnd och förv	-0,6	0,6
Järva Rent och Snyggt, stadsmiljö	-2,5	2,5
Hemlöshetsprojekt, Ek bistånd	-1,3	1,3
Intäkter återbetalning av försörjningsstöd, ek bistånd	-0,9	0,9
Intäkter försörjningsstöd, Glappet, ek bistånd	-0,7	0,7
Feriearbeten, arbetsmarknad	-4,5	4,5
Bromstengården, loF	-1,5	1,5
Ensamkommande flyktningbarn, loF	-1,0	1,0
Projekt Föräldrakraft, loF	-4,5	4,5
Projekt Barngrupper, loF	-0,4	0,4
Statsbidrag ny vårför soc. Psykiatri, loF	-0,7	0,7
Ökade intäkter för projekt Järvalyftet Nydalsparken, stadsmiljö	-0,5	0,5
Ökade intäkter för projekt Verksamhet och hälsa, Nämnd och förv	-0,3	0,3
<i>Minskade kostnader/intäkter för:</i>		
Minskad ersättning Lass från FK, funktion	0,6	-0,6
Summa	-27,5	27,5

Mnkr	Kostnader	Intäkter	Avskrivn	Internränta	Tillstyrks
Av nämnden begärda budgetjusteringar					
Anslag för nämndens verksamhet					
Ökade kostnader för kapitalkostnader stadsmiljö	0,0	0,0	-0,3	-0,1	-0,4
Minskade kostnader för omfördelning äldrebudget trygghetsbostad	2,0	0,0	0,0	0,0	2,1
Ökade kostnader för hemlöshetsprojekt, se bilaga 02	-1,9	0,0	0,0	0,0	0,0
Ökade kostnader för förskolor med hög hyra	-0,5	0,0	0,0	0,0	-0,5
Stadsledningskontorets budgetjusteringar					
Ökade kostnader för ekonomiskt bistånd	-1,7	0,0	0,0	0,0	-1,7
Prestationsförändringar					
Förskola - minskade kostnader och minskade intäkter	6,6	-0,4	0,0	0,0	6,2
Flyktningmottagning - minskade kostnader	5,4	0,0	0,0	0,0	5,4
Funktionsnedsättning - ökade kostnader	-0,8	0,0	0,0	0,0	-0,8
Summa stadsledningskontorets budgetjusteringar	9,5	-0,4	0,0	0,0	9,1
Summa	9,1	-0,4	-0,3	-0,1	10,3

Mnkr	Utgifter	Inkomster	Tillstyrks
Investeringsplan			
Ökade utgifter för tillgänglighetsinvesteringar stadsmiljö	-1,0	0,0	-1,0
Summa	-1,0	0,0	-1,0

Stadsdelsnämnd Hässelby-Vällingby

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Av nämnden redovisade omslutningsförändringar		
Anslag för nämndens verksamhet		
<i>Ökade kostnader/intäkter för:</i>		
Äldreomsorgen	-9,1	9,1
Socialpsykiatri	-1,9	1,9
Summa	-11,0	11,0

Mnkr	Kostnader	Intäkter	Avskrivn	Internränta	Tillstyrks
Av nämnden begärda budgetjusteringar					
Anslag för nämndens verksamhet					
<i>Ökade kostnader för:</i>					
Projekt Motverka långvarig hemlöshet	-1,6	0,0	0,0	0,0	0,0
Insatser för hemlösa, verksamheten Vistet	-0,5	0,0	0,0	0,0	-0,5
Snabb nätverksaccess inom förskolan	-0,3	0,0	0,0	0,0	0,0
Förskolor med hög hyra	-1,7	0,0	0,0	0,0	-1,7
Stadsledningskontorets budgetjusteringar					
<i>Ökade kostnader för :</i>					
Ekonomiskt bistånd	-1,8	0,0	0,0	0,0	-1,8
Trygghetsboendetilldelning	-1,0	0,0	0,0	0,0	-1,0
Minskade kostnader för omvandling trygghetsboende	6,7	0,0	0,0	0,0	6,7
<i>Prestationsförändringar</i>					
Förskola - minskade kostnader/ökade intäkter	0,5	0,6	0,0	0,0	1,1
Flyktingsmottagning - minskade kostnader	4,9	0,0	0,0	0,0	4,9
Funktionsnedsättning - ökade kostnader	-8,1	0,0	0,0	0,0	-8,1
Summa stadsledningskontorets budgetjusteringar	1,2	0,6	0,0	0,0	1,8
Summa	-2,9	0,6	0,0	0,0	-0,4

Stadsdelsnämnd Bromma

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Av nämnden redovisade omslutningsförändringar		
Anslag för nämndens verksamhet		
<i>Ökade kostnader/intäkter för:</i>		
Individ och familjeomsorg	-2,8	2,8
Fritid och kultur (kollo)	-0,9	0,9
Äldreomsorg	-19,0	19,0
Summa	-22,7	22,7

Mnkr	Kostnader	Intäkter	Avskrivn	Internränta	Tillstyrks
Av nämnden begärda budgetjusteringar					
Anslag för nämndens verksamhet					
<i>Ökade kostnader för:</i>					
Omvandling trygghetsboende	-9,0	0,0	0,0	0,0	-9,0
Förskolor med hög hyra	-2,2	0,0	0,0	0,0	-2,2
Stadsledningskontorets budgetjusteringar					
Ökade kostnader för ekonomiskt bistånd	-0,6	0,0	0,0	0,0	-0,6
<i>Prestationsförändringar</i>					
Förskola - minskade kostnader/ökade intäkter	0,5	0,4	0,0	0,0	0,9
Flyktingsmottagning - minskade kostnader	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1
Funktionsnedsättning - ökade kostnader	-1,4	0,0	0,0	0,0	-1,4
Summa stadsledningskontorets budgetjusteringar	-1,4	0,4	0,0	0,0	-1,0
Summa	-12,6	0,4	0,0	0,0	-12,2

Stadsdelsnämnd Kungsholmen

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Av nämnden redovisade omslutningsförändringar		
Anslag för nämndens verksamhet		
<i>Ökade kostnader/intäkter för:</i>		
Individ-och familjeomsorg	-1,5	1,5
Omsorg om funktionshindrade	-6,1	6,1
Äldreomsorg	-1,3	1,3
Förskoleverksamhet	-0,8	0,8
Fritids- och kulturverksamhet	-0,1	0,1
Arbetsmarknadsåtgärder	-0,1	0,1
<i>Minskade kostnader/intäkter för:</i>		
Politisk verksamhet och administration	0,2	-0,2
Ekonomiskt bistånd	0,3	-0,3
Summa	-9,4	9,4

Mnkr	Kostnader	Intäkter	Avskrivn	Internränta	Tillstyrks
Av nämnden begärda budgetjusteringar					
Anslag för nämndens verksamhet					
Stadsledningskontorets budgetjusteringar					
Minskade kostnader omvandling trygghetsboende	0,7	0,0	0,0	0,0	0,7
Ökade kostnader för förskolor med hög hyra	-1,3	0,0	0,0	0,0	-1,3
Ökade kostnader för ekonomiskt bistånd	-0,3	0,0	0,0	0,0	-0,3
Prestationsförändringar					
Förskola - ökade kostnader/ökade intäkter	-33,2	3,6	0,0	0,0	-29,6
Flyktningmottagning - minskade kostnader	0,2	0,0	0,0	0,0	0,2
Funktionsnedsättning - ökade kostnader	-8,4	0,0	0,0	0,0	-8,4
Summa stadsledningskontorets budgetjusteringar	-42,3	3,6	0,0	0,0	-38,7
Summa	-42,3	3,6	0,0	0,0	-38,7

Stadsdelsnämnd Norrmalm

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Av nämnden redovisade omslutningsförändringar		
Anslag för nämndens verksamhet		
<i>Ökade kostnader/intäkter för:</i>		
Socialpsyk, fsgn andra sdf	-3,0	3,0
Stimulansbidrag förskola	-0,8	0,8
Summa	-3,8	3,8

Mnkr	Kostnader	Intäkter	Avskrivn	Internränta	Tillstyrks
Av nämnden begärda budgetjusteringar					
Anslag för nämndens verksamhet					
Minskade kostnader - utjämning trygghetsboende					
äldreomsorg	1,2	0,0	0,0	0,0	1,2
Ökade kostnader för förskolor med hög hyra	-2,0	0,0	0,0	0,0	-2,0
Stadsledningskontorets budgetjusteringar					
Ökade kostnader för ekonomiskt bistånd	-0,3	0,0	0,0	0,0	-0,3
<i>Prestationsförändringar</i>					
Förskola -ökade kostnader/ökade intäkter	-16,7	2,1	0,0	0,0	-14,6
Funktionsnedsättning - ökade kostnader	-5,8	0,0	0,0	0,0	-5,8
Summa stadsledningskontorets budgetjusteringar	-22,8	2,1	0,0	0,0	-20,7
Summa	-23,6	2,1	0,0	0,0	-21,5

Stadsdelsnämnd Östermalm

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Av nämnden redovisade omslutningsförändringar		
Anslag för nämndens verksamhet		
<i>Ökade kostnader/intäkter för:</i>		
Socialtjänsten, personlig assistens	-8,2	8,2
Summa	-8,2	8,2

Mnkr	Kostnader	Intäkter	Avskrivn	Internränta	Tillstyrks
Av nämnden begärda budgetjusteringar					
Anslag för nämndens verksamhet					
<i>Ökade kostnader för:</i>					
Trygghetsboende AO	-2,3	0,0	0,0	0,0	-2,3
Förskolor med hög hyra	-1,2	0,0	0,0	0,0	-1,2
Stadsledningskontorets budgetjusteringar					
<i>Ökade kostnader för:</i>					
Ekonomiskt bistånd	-0,3	0,0	0,0	0,0	-0,3
Bryggan	-0,4	0,0	0,0	0,0	-0,4
<i>Avveckling/omstrukturering av lokaler</i>					
Storgatan 31	-0,4	0,0	0,0	0,0	-0,3
<i>Prestationsförändringar</i>					
Förskola - ökade kostnader/ökade intäkter	-3,7	0,6	0,0	0,0	-3,1
Funktionsnedsättning - ökade kostnader	-1,6	0,0	0,0	0,0	-1,6
Summa stadsledningskontorets budgetjusteringar	-6,4	0,6	0,0	0,0	-5,7
Summa	-9,9	0,6	0,0	0,0	-9,2

Stadsdelsnämnd Södermalm

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Av nämnden redovisade omslutningsförändringar		
Anslag för nämndens verksamhet		
<i>Ökade kostnader/intäkter för:</i>		
Förskoleverksamheten på grund av försäljning, bidrag, mm	-18,0	18,0
Ensamkommande flyktingbarn	-5,0	5,0
Kolloverksamhet, mm	-2,0	2,0
Stöd och service för personer med funktionsnedsättning på grund av ökad försäljning , bidrag mm	-9,0	9,0
Summa	-34,0	34,0

Mnkr	Kostnader	Intäkter	Avskrivn	Internränta	Tillstyrks
Av nämnden begärda budgetjusteringar					
Anslag för nämndens verksamhet					
<i>Ökade kostnader för:</i>					
<i>Avveckling/omstrukturering av lokaler</i>					
Hornstulls servicehus, korttidsvård	-0,8	0,0	0,0	0,0	0,0
Hornstulls servicehus, Lundens gruppbostad	-0,2	0,0	0,0	0,0	0,0
<i>Tillfälligt bidrag för tomgångshyror i samband med omvandling av servicehus till trygghetsboende</i>					
Ökade kostnader för tomgångshyror, Tanto servicehus	-0,3	0,0	0,0	0,0	-0,3
Förskolor med hög hyra	-1,5	0,0	0,0	0,0	-1,5
Stadsledningskontorets budgetjusteringar					
<i>Ökade kostnader för:</i>					
Ekonomiskt bistånd	-1,3	0,0	0,0	0,0	-1,3
Omvandling trygghetsboende	-0,6	0,0	0,0	0,0	-0,6
Ökat sjukvårdsansvar för korttidsverksamheter Hornskroken	-0,2	0,0	0,0	0,0	-0,2
<i>Prestationsförändringar</i>					
Förskola - ökade kostnader/ökade intäkter	-16,4	1,7	0,0	0,0	-14,7
Flyktingmottagning - minskade kostnader	0,2	0,0	0,0	0,0	0,2
Funktionsnedsättning - ökade kostnader	-3,9	0,0	0,0	0,0	-3,9
Summa stadsledningskontorets budgetjusteringar	-22,2	1,7	0,0	0,0	-20,5
Summa	-25,0	1,7	0,0	0,0	-22,3

Stadsdelsnämnd Enskede-Årsta-Vantör

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Av nämnden redovisade omslutningsförändringar		
Anslag för nämndens verksamhet		
<i>Ökade kostnader/intäkter för:</i>		
Stadsmiljö	-1,3	1,3
Administration	-1,3	1,3
Funktionsnedsättning	-3,0	3,0
Förskolan	-6,2	6,2
Individ och familjeomsorg	-1,7	1,7
Äldreomsorgen	-4,9	4,9
<i>Minskade kostnader/intäkter för:</i>		
Arbetsmarknad	1,0	-1,0
Summa	-17,4	17,4

Mnkr	Kostnader	Intäkter	Avskrivn	Internränta	Tillstyrks
Av nämnden begärda budgetjusteringar					
Anslag för nämndens verksamhet					
<i>Ökade kostnader för:</i>					
Bryggan i Högdalen (IoF)	-0,4	0,0	0,0	0,0	-0,4
Förskolor med hög hyra	-1,8	0,0	0,0	0,0	-1,8
Stadsledningskontorets budgetjusteringar					
Minskade kostnader omvandling Trygghetsboende	0,9	0,0	0,0	0,0	0,9
Ökade kostnader för ekonomiskt bistånd	-2,3	0,0	0,0	0,0	-2,3
<i>Prestationsförändringar</i>					
Förskola - ökade kostnader/ökade intäkter	-30,5	2,3	0,0	0,0	-28,2
Flyktingmottagning - minskade kostnader	1,4	0,0	0,0	0,0	1,4
Funktionsnedsättning - ökade kostnader	-9,2	0,0	0,0	0,0	-9,2
Summa stadsledningskontorets budgetjusteringar	-39,7	2,3	0,0	0,0	-37,4
Summa	-41,9	2,3	0,0	0,0	-39,6

Stadsdelsnämnd Skarpnäck

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Av nämnden redovisade omslutningsförändringar		
Anslag för nämndens verksamhet		
<i>Ökade kostnader/intäkter för:</i>		
Nämnd och förvaltningsadministration	-0,7	0,7
Individ- och familjeomsorg	-1,0	1,0
Socialpsykiatri	-1,0	1,0
Äldreomsorg	-5,8	5,8
Stöd och service till personer med funktionsnedsättning	-0,7	0,7
Ekonomiskt bistånd	-1,3	1,3
Ekonomiskt bistånd, handläggning	-0,1	0,1
<i>Minskade kostnader/intäkter för:</i>		
Kultur- och föreningsverksamhet	0,8	-0,8
Arbetsmarknadsåtgärder	1,0	-1,0
Summa	-8,8	8,8

Mnkr	Kostnader	Intäkter	Avskrivn	Internränta	Tillstyrks
Av nämnden begärda budgetjusteringar					
Anslag för nämndens verksamhet					
Ökade kostnader för förskolor med hög hyra	-0,3	0	0	0	-0,3
Stadsledningskontorets budgetjusteringar					
<i>Ökade kostnader för:</i>					
Omvandling trygghetsboende	-1,8	0,0	0,0	0,0	-1,8
Ekonomiskt bistånd	-1,1	0,0	0,0	0,0	-1,1
<i>Prestationsförändringar</i>					
Förskola - ökade kostnader/ökade intäkter	-9,9	1,2	0,0	0,0	-8,7
Flyktningmottagning - ökade kostnader	-0,4	0,0	0,0	0,0	-0,4
Funktionsnedsättning - ökade kostnader	-10,8	0,0	0,0	0,0	-10,8
Summa stadsledningskontorets budgetjusteringar	-24,0	1,2	0,0	0,0	-22,8
Summa	-24,3	1,2	0,0	0,0	-23,1

Stadsdelsnämnd Farsta

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Av nämnden redovisade omslutningsförändringar		
Anslag för nämndens verksamhet		
<i>Ökade kostnader/intäkter för:</i>		
Ensamkommande flyktingbarn, avgifter lof barn och unga	-10,0	10,0
Socialpsykiatri	-2,0	2,0
Äldromsorg, externa projekt, kompensation Farsta vob	-17,0	17,0
Nystart 11 förskoleavdelningar	-8,8	8,8
Summa	-37,8	37,8

Mnkr	Kostnader	Intäkter	Avskrivn	Internränta	Tillstyrks
Av nämnden begärda budgetjusteringar					
Anslag för nämndens verksamhet					
Ökade kostnader för verksamhet för hemlösa, Porten	-1,2	0,0	0,0	0,0	-1,2
Ökade kostnader för verksamhet för hemlösa, Steget	-0,5	0,0	0,0	0,0	-0,5
Ökade kostnader för förskolor med hög hyra	-0,2	0,0	0,0	0,0	-0,2
Stadsledningskontorets budgetjusteringar					
Minskade kostnader för omvandling Trygghetsboende	0,4	0,0	0,0	0,0	0,4
Ökade kostnader för ekonomiskt bistånd	-1,6	0,0	0,0	0,0	-1,6
Prestationsförändringar					
Förskola - ökade kostnader/ökade intäkter	-21,7	1,6	0,0	0,0	-20,1
Flyktingmottagning - minskade kostnader	1,1	0,0	0,0	0,0	1,1
Funktionsnedsättning - ökade kostnader	-15,6	0,0	0,0	0,0	-15,6
Summa stadsledningskontorets budgetjusteringar	-37,4	1,6	0,0	0,0	-35,8
Summa	-39,3	1,6	0,0	0,0	-37,7

Stadsdelsnämnd Älvsjö

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Av nämnden redovisade omslutningsförändringar		
Anslag för nämndens verksamhet		
<i>Ökade kostnader/intäkter för:</i>		
Nämnd- och förvaltningsadministration	-0,1	0,1
Socialpsykiatri	-0,4	0,4
Förskoleverksamhet	-0,3	0,3
Stöd- och service till personer med funktionsnedsättning	-0,4	0,4
Arbetsmarknadsåtgärder	-0,3	0,3
Ekonomiskt bistånd	-0,1	0,1
Äldreomsorg	-0,9	0,9
Summa	-2,5	2,5

Mnkr	Kostnader	Intäkter	Avskrivn	Internränta	Tillstyrks
Av nämnden begärda budgetjusteringar					
Anslag för nämndens verksamhet					
<i>Ökade kostnader för:</i>					
Övergången från servicehus till trygghetsboende	-0,1	0,0	0,0	0,0	-0,1
Förskolor med hög hyra	-0,8	0,0	0,0	0,0	-0,8
Stadsledningskontorets budgetjusteringar					
Ökade kostnader för ekonomiskt bistånd	-0,3	0,0	0,0	0,0	-0,3
<i>Prestationsförändringar</i>					
Förskola - ökade kostnader/ökade intäkter	-5,5	0,6	0,0	0,0	-4,9
Flyktningmottagning - minskade kostnader	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1
Funktionsnedsättning - ökade kostnader	-5,9	0,0	0,0	0,0	-5,9
Summa stadsledningskontorets budgetjusteringar	-11,6	0,6	0,0	0,0	-11,0
Summa	-12,5	0,6	0,0	0,0	-11,9

Stadsdelsnämnd Hägersten-Liljeholmen

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Av nämnden redovisade omslutningsförändringar		
Anslag för nämndens verksamhet		
<i>Ökade kostnader/intäkter för:</i>		
<i>Förskola</i>		
Förskolelyftet och ungdomsarbete	-1,0	1,0
<i>Kultur- och föreningsverksamhet</i>		
Kollo, föräldraavgifter	-0,2	0,2
<i>Äldreomsorg</i>		
Projekt "Bättre samverkan, bättre liv"	-7,2	7,2
Stimulansmedel anhängigstöd	-1,4	1,4
Stimulansmedel för insatser inom vård och omsorg om de mest sjuka äldre	-2,8	2,8
Försäljning av vårdplatser till andra stadsdelar/kommuner	-3,0	3,0
<i>Social omsorg</i>		
Ökade hyresintäkter och egenavgifter loF vh 13	-0,4	0,4
Försäljning till andra förvaltningar Ek bist vh 18	-1,2	1,2
Försäljning till andra förvaltningar Soc psyk vh 19	-1,0	1,0
Försäljning till andra förvaltningar Funk neds vh 6	-5,0	5,0
Ökade intäkter för LASS vh 6	-4,0	4,0
Ökade intäkter o kostnader för feriearbetare vh 17	-0,5	0,5
<i>Administration</i>		
Försäljning till andra förvaltningar (administration)	-0,2	0,2
Projekt inom E-tjänstprogrammet	-0,2	0,2
<i>Minskade kostnader/intäkter för:</i>		
Arbetsmarknadsåtgärder vh 17	0,6	-0,6
Summa	-27,5	27,5

Mnkr	Kostnader	Intäkter	Avskrivn	Internränta	Tillstyrks
Av nämnden begärda budgetjusteringar					
Anslag för nämndens verksamhet					
<i>Ökade kostnader för:</i>					
Ny privat gruppboende inom stöd och service till personer med funktionsnedsättning	-0,6	0,0	0,0	0,0	-0,6
Förskolor med hög hyra	-2,8	0,0	0,0	0,0	-2,8
Stadsledningskontorets budgetjusteringar					
Minskade kostnader omvandling trygghetsboende	1,6	0,0	0,0	0,0	1,6
Ökade kostnader för ekonomiskt bistånd	-1,0	0,0	0,0	0,0	-1,0
<i>Prestationsförändringar</i>					
Förskola - ökade kostnader/ökade intäkter	-45,1	4,7	0,0	0,0	-40,4
Flyktmottagning - minskade kostnader	1,0	0,0	0,0	0,0	1,0
Funktionsnedsättning - ökade kostnader	-11,2	0,0	0,0	0,0	-11,2
Summa stadsledningskontorets budgetjusteringar	-54,7	4,7	0,0	0,0	-50,0
Summa	-58,1	4,7	0,0	0,0	-53,4

Stadsdelsnämnd Skärholmen

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Av nämnden redovisade omslutningsförändringar		
Anslag för nämndens verksamhet		
<i>Ökade kostnader/intäkter för:</i>		
Utbyggnad av förskolelokaler	-5,6	5,6
Summa	-5,6	5,6

Mnkr	Kostnader	Intäkter	Avskrivn	Internränta	Tillstyrks
Av nämnden begärda budgetjusteringar					
Anslag för nämndens verksamhet					
<i>Ökade kostnader för...</i>					
<i>Tillfälligt bidrag för tomgångshyror i samband med omvandling av servicehus till trygghetsboende</i>					
Vårbergs vård- och omsorgsboende	-0,3	0,0	0,0	0,0	0,0
<i>Ökade kostnader för:</i>					
Omvandling trygghetsboende	-0,3	0,0	0,0	0,0	-0,3
Förskolor med hög hyra	-0,4	0,0	0,0	0,0	-0,4
Stadsledningskontorets budgetjusteringar					
Ökade kostnader för ekonomiskt bistånd	-1,5	0,0	0,0	0,0	-1,5
<i>Prestationsförändringar</i>					
Förskola - ökade kostnader/ökade intäkter	-1,5	0,6	0,0	0,0	-0,9
Flyktmottagning - minskade kostnader/intäkter	1,8	-26,8	0,0	0,0	-25,0
Funktionsnedsättning - ökade kostnader	-2,3	0,0	0,0	0,0	-2,3
Summa stadsledningskontorets budgetjusteringar	-3,5	-26,2	0,0	0,0	-29,7
Summa	-4,5	-26,2	0,0	0,0	-30,4

Arbetsmarknadsnämnden

Mnkr	Kostnader	Intäkter	Avskrivn	Internränta	Tillstyrks
Av nämnden begärda budgetjusteringar					
Driftverksamhet					
Stadsledningskontorets budgetjusteringar					
<i>Prestationsförändringar</i>					
Ökade kostnader för sfi	-62,4	0,0	0,0	0,0	-62,4
Summa	-62,4	0,0	0,0	0,0	-62,4

Fastighetsnämnden

Mnkr	Kostnader	Intäkter	Avskrivn	Internränta	Tillstyrks
Av nämnden begärda budgetjusteringar					
Driftverksamhet					
Ökade intäkter för ridhusen som hyrs ut direkt till ridklubbar	0,0	12,1	0,0	0,0	12,1
Minskade kostnader för kreditivränta pga tidsförskjutning i investerings-projekten	0,0	0,0	0,0	1,3	1,3
Summa	0,0	12,1	0,0	1,3	13,4

Idrottsnämnden

Mnkr	Kostnader	Intäkter	Avskrivn	Internränta
Av nämnden redovisade omslutningsförändringar				
<i>Ökade kostnader/intäkter för:</i>				
E-tjänstprojekt	-1,1	1,1	0,0	0,0
Övernattning i idrottshallar och skolor	-0,3	0,3	0,0	0,0
Praktikanter från jobbtorget	-1,3	1,3	0,0	0,0
Summa	-2,7	2,7	0,0	0,0

Mnkr	Kostnader	Intäkter	Avskrivn	Internränta	Tillstyrks
Av nämnden begärda budgetjusteringar					
Driftverksamhet					
<i>Ökade/minskade kostnader för:</i>					
Ökade kostnader för ridanläggningar, budget återförs från FSN	-12,9	0,8	0,0	0,0	-12,1
Justering till följd av överföring av idrottsanläggningar till fastighetsnämnden	-7,7	0,0	0,0	0,0	-7,7
Ökade kostnader 100 års jubileum Stadion	-2,0	0,0	0,0	0,0	-2,0
Summa	-22,6	0,8	0,0	0,0	-21,8

Kulturnämnden: kulturförvaltningen

Mnkr	Kostnader	Intäkter	Avskrivn	Internränta
Av nämnden redovisade omslutningsförändringar				
<i>Ökade kostnader/intäkter för:</i>				
Stockholms stadsbibliotek avseende statliga projektbidrag	-1,0	1,0	0,0	0,0
Kulturhuset, ökade kostnader och intäkter	-3,1	3,1	0,0	0,0
Kulturstrategiska, ökade kostnader och intäkter	-1,7	1,7	0,0	0,0
Kulturskolan, E-tjänstprojekt	-1,3	1,3	0,0	0,0
Staben, EU projekt	-0,3	0,3	0,0	0,0
Summa	-7,4	7,4	0,0	0,0

Kulturnämnden: stadsarkivet

Mnkr	Kostnader	Intäkter	Avskrivn	Internränta
Av nämnden redovisade omslutningsförändringar				
<i>Ökade kostnader/intäkter för:</i>				
Tillfällig uthyrning av lokal	-0,4	0,4	0,0	0,0
Landsarkivuppdraget	-0,5	0,5	0,0	0,0
<i>Minskade kostnader/intäkter för:</i>				
Kartsök e-arkiv	0,3	-0,3	0,0	0,0
Summa	-0,6	0,6	0,0	0,0

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Mnkr	Kostnader	Intäkter	Avskrivn	Internränta
Av nämnden redovisade omslutningsförändringar				
Ökade kostnader/intäkter för:				
E-tjänstprojektet	-1,5	1,5	0,0	0,0
Minskade kostnader/intäkter för:				
Miljöbilsprojekten	0,7	-0,7	0,0	0,0
KLIMP	0,4	-0,4	0,0	0,0
Övriga externfinansierade projekt	0,1	-0,1	0,0	0,0
Summa	-0,3	0,3	0,0	0,0

Mnkr	Kostnader	Intäkter	Avskrivn	Internränta	Tillstyrks
Driftverksamhet					
Stadsledningskontorets budgetjustering					
Ökade kostnader för luftmätninginstrument	0,0	0,0	0,0	0,0	-1,5
Summa	0,0	0,0	0,0	0,0	-1,5

Socialnämnden

Mnkr	Kostnader	Intäkter	Avskrivn	Internränta	Tillstyrks
Av nämnden redovisade omslutningsförändringar					
Ökade kostnader/intäkter för:					
Stimulansbidrag för ombyggnad av Bandhagshemmet	-19,1	19,1	0,0	0,0	
Minskade kostnader/intäkter för:					
Arbetsmarknadsavdelningen	207,8	-207,8	0,0	0,0	
Varav START	-12,0	12,0	0,0	0,0	
Summa	176,7	-176,7	0,0	0,0	

Av nämnden begärda budgetjusteringar					
Driftverksamhet					
Ökade kostnader avs LSS-kollo	-3,0	0,0	0,0	0,0	-3,0
Stadsledningskontorets budgetjusteringar					
Ökade kostnader för Stiftelsen Hotellhem	-2,3	0,0	0,0	0,0	-2,3
Summa	-5,3	0,0	0,0	0,0	-5,3

Trafik- och renhållningsnämnden - trafik- och gatuverksamhet

Mnkr	Kostnader	Intäkter	Avskrivn	Internränta
Av nämnden redovisade omslutningsförändringar				
Ökade kostnader/intäkter för:				
Skador	-3,0	3,0	0,0	0,0
För Stockholmsvärdarna inom Söderortsvisionen och Järvalyftet	-6,0	6,0	0,0	0,0
Minskade kostnader/intäkter för:				
Upplåtelser	5,0	-5,0	0,0	0,0
För arbeten åt andra	2,3	-2,3	0,0	0,0
Summa	-1,7	1,7	0,0	0,0

Utbildningsnämnden

Mnkr	Kostnader	Intäkter	Avskrivn	Internränta
Av nämnden redovisade omslutningsförändringar				
Förskola				
Föräldraavgifter	-0,5	0,5		
Grundskola och skolbarnsomsorg				
Ökade intäkter försäljning grund (gy)	-1,8	1,8		
Statsbidrag, dans (gy)	-2,2	2,2		
Minskade intäkter asylsökande	3,0	-3,0		
Gymnasieskola				
Ökade statsbidrag, inackorderingshem	-4,7	4,7		
Gymnasiesärskola				
Ökade intäkter IK elever	-2,2	2,2		
Ökade intäkter försäljning gysär	-1,0	1,0		
Utbildning för vuxna				
"Backning" av omsl förändringar i VP 2011 (regleras mot Arbetsmarknadsnämnden via balanskonto)				
Statsbidrag KY	12,6	-12,6		
Statsbidrag yrk vux	20,0	-20,0		
Interkommunal ers vux	9,7	-9,7		
Hyror	1,5	-1,5		
Intäkter från arbetsmarknadsnämnden avseende 1:a halvåret 2011	100,6	-100,6		
Summa	135,0	-135,0	0,0	0,0

Mnkr	Kostnader	Intäkter	Avskrivn	Internränta	Tillstyrks
Av nämnden begärda budgetjusteringar					
Driftverksamhet					
<i>Ökade kostnader för:</i>					
Bidrag till enskilda förskolor med hög hyra	-3,6	0,0	0,0	0,0	-3,4
Stadsledningskontorets budgetjusteringar					
<i>Prestationsförändringar</i>					
<i>Ökade kostnader/intäkter för:</i>					
Förskola	-109,9	10,2	0,0	0,0	-99,7
Skolbarnsomsorg	-95,2	16,0	0,0	0,0	-79,2
Grundskola	-121,1	0,0	0,0	0,0	-121,1
Gymnasieskola, inkl gysär	-67,5	0,0	0,0	0,0	-67,5
<i>Minskade kostnader för:</i>					
Särskola	19,0	0,0	0,0	0,0	19,0
Summa stadsledningskontorets budgetjusteringar	-374,7	26,2	0,0	0,0	-348,5
Summa	-378,3	26,2	0,0	0,0	-351,9

Äldrenämnden

Mnkr	Kostnader	Intäkter	Avskrivn	Internränta
Av nämnden redovisade omslutningsförändringar				
<i>Ökade kostnader/intäkter för:</i>				
Stimulansbidr, paraply mm VU	-1,0	1,0	0,0	0,0
Summa	-1,0	1,0	0,0	0,0

Mnkr	Kostnader	Intäkter	Avskrivn	Internränta	Tillstyrks
Av nämnden begärda budgetjusteringar					
Driftverksamhet					
Ökade kostnader för utveckling av Paraplysystemet	-2,1	0,0	0,0	0,0	-2,1
Summa	-2,1	0,0	0,0	0,0	-2,1

Mnkr	Utgifter	Inkomster	Tillstyrks
Investeringsplan			
Ökade utgifter för lokalupprustning	-0,4	0,0	0,0
Summa	-0,4	0,0	0,0

Resultatprognos - Uppföljning av budget 2011 - Tertialrapport 2 per den 31 augusti

Mnkr	KF Budget 2011	KS Justerad budget	Av nämnden redovisade omslutnings- förändringar	Av SLK tillstyrkta budget- justeringar	Budget efter tertiar- rapport 2	Prognos på årsutfall efter SLK:s korrigering och före resultat dispositioner	Avvikelse budget/prognos efter korrigeringar och tillstyrkta budgetjusteringar	Resultat- enheternas resultat från 2010 Överskott (+) Underskott (-)	Beräknad resultatöver- föring till 2012 Överskott (-) Underskott (+)	Avvikelse efter resultat- dispositioner
Verksamhetens intäkter	6 940,6	11 486,9	-63,8	32,1	11 455,2	11 625,7	170,5			170,5
Verksamhetens kostnader (-)	-38 049,5	-42 771,6	63,8	-897,5	-43 605,3	-43 689,4	-84,1	471,7	-294,8	92,8
Avskrivningar (-)	-675,7	-682,0	0,0	-0,3	-682,3	-698,8	-16,5			-16,5
Central medelsreserv (-)							0,0			
Oförutsedda behov	-682,1	-510,9		201,0	-309,9	-133,0	176,9			0,0
Prestationsreserv	-911,2	-911,2		664,7	-246,5	-246,5	0,0			0,0
Anslag pensioner/arbetsgivaravgifter (-)	-582,2	-582,2		0,0	-582,2	-625,4	-43,2			-43,2
Disposition av eget kapital	0,0	0,0		0,0	0,0	-145,0	-145,0			-145,0
Verksamhetens nettokostnader	-33 960,1	-33 971,1	0,0	0,0	-33 971,1	-33 912,4	58,7	471,7	-294,8	58,7
Skatter	31 618,4	31 618,4		0,0	31 618,4	32 347,1	728,7			728,7
Begravningsavgift	126,6	126,6		0,0	126,6	126,7	0,1			0,1
Inkomstutjämning	-1 509,7	-1 509,7		0,0	-1 509,7	-1 392,1	117,6			117,6
Kostnadsutjämning	1 280,0	1 280,0		0,0	1 280,0	1 349,0	69,0			69,0
Regleringspost	852,6	852,6		0,0	852,6	865,7	13,1			13,1
Fastighetsavgift	1 099,5	1 099,5		0,0	1 099,5	1 099,5	0,0			0,0
LSS-utjämning	-535,4	-535,4		0,0	-535,4	-548,7	-13,3			-13,3
Finansiellt resultat exklusive utdelning	281,0	281,0		0,0	281,0	339,5	58,5			58,5
Utdelning	750,0	750,0		0,0	750,0	950,0	200,0			200,0
Realisationsvinster	0,0	0,0		0,0	0,0	211,9	211,9			211,9
Realisationsförluster	0,0	0,0		0,0	0,0	-4,5	-4,5			-4,5
Disposition begravnings- och renh.fond	-2,8	8,2		0,0	8,2	-7,4	-15,6			-15,6
Summa finansiering nettokostnader	33 960,2	33 971,2	0,0	0,0	33 971,2	35 336,7	1 365,5			1 365,5
Arets resultat	0,1	0,1	0,0	0,0	0,1	1 424,3	1 424,2			1 424,2

Bilaga 2:2

Prognos investeringsplan- Uppföljning av budget 2011 - Tertiärrapport 2 per den 31 augusti

[illegible]

Förändring av kommunfullmäktigs indikatorer, målvärden med mera

Kommunfullmäktiges indikatorer fastställdes i budget för 2011. Stadsledningskontoret föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige att besluta om förändringar av indikatorer, årsmål eller ansvarig nämnd/bolag i enlighet med denna bilaga.

Förslag på förändringar samt årsmål för 2011

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	Årsmål i KF:s budget 2011	Nytt årsmål
1.3 Stockholms livsmiljö ska vara hållbar	Elförbrukning	645 gWh	680 gWh
	Andel elbilar i stadens fordonspark inkl. leasade fordon exkl. utrycknings- och specialfordon	tas fram 2011	2.5 %
1.4 Det ska byggas många bostäder i Stockholm	Antal bostäder i godkända/antagna detaljplaner	tas fram 2011	4 000 st
	Antal påbörjade ägarlägenheter	tas fram 2011	25 st
	Antal studentbostäder	tas fram 2011	250 st
1.7 Stockholmsmarna ska vara trygga och nöjda med städning samt renhållning	Antal identifierade sårbarheter som nämnden/bolagsstyrelsen avser att arbeta förebyggande med under året	tas fram 2011	48 st
	Antal inträffade incidenter	tas fram 2011	minska
2.1 Stockholmsmarna ska erbjudas valfrihet och ökad mångfald.	Andel brukare som upplever att de har valmöjlighet inom förskola	öka	74 %
	Andel brukare som upplever att de har valmöjlighet inom omsorg om personer med funktionsnedsättning	öka	66 %
	Andel brukare som upplever att de har valmöjlighet inom skola	öka	84 %
	Andel brukare som upplever att de har valmöjlighet inom äldreomsorg, hemtjänst	öka	66 %

BILAGA 3:2

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	Årsmål i KF:s budget 2011	Nytt årsmål
	Andel brukare som upplever att de har valmöjlighet inom äldreomsorg, vård- och omsorgsboende	öka	53 %
	Andel medborgare som vet var information finns för att kunna göra sina val	öka	49 %
2.2 Förskolor och skolor i Stockholm ska ge barn vad de behöver för att lära och utvecklas	Andel nöjda föräldrar i förskoleundersökning avseende trygghet och säker miljö	80 %	83 %
	Andel nöjda föräldrar i förskoleundersökning avseende utveckling och lärande	80 %	82 %
	NöjdFöräldraIndex	öka	74
	Resultatet av enheternas självvärdering avseende utveckling och lärande inom förskola	öka	3,5
	Andel elever i skolundersökning i årskurs 8 som är nöjda med Jag känner mig trygg i skolan	öka	83 %
	Andel elever i skolundersökning i årskurs 8 som är nöjda med Jag kan arbeta utan att bli störd	öka	46 %
	Andel elever i årskurs 9 som uppnått målen i alla ämnen	öka	78 %
	Andel elever som nått kravnivån på de nationella proven i årskurs 3	öka	75 %
	Andel elever som uppnått kravnivån på de nationella proven i år 9	öka	90 %
	Andel elever som uppnått LUS-punkt 15 i årskurs 3	öka	77 %
	Andel elever som är behöriga till gymnasiet	öka	90 %
	Nöjd elevindex i årskurs 8	öka	60 %
	Ogiltig frånvaro i grundskolan	minska	3,3 %
	Andel elever som uppnått kravnivån på de nationella proven i gymnasiet	öka	96 %

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	Årsmål i KF:s budget 2011	Nytt årsmål
	Andel gymnasieelever med godkänt i alla kurser i slutbetyget vid vårterminens slut (exkl. IV-programmet)	öka	70 %
	Andel nybörjare i årskurs 1 i oktober år 2007 som fullföljde utbildn inom 4 år (exkl. IV-programmen) Kommunal huvudman	öka	84 %
	Andel nöjda elever i gymnasieundersökn avseende lugn och arbetsro	öka	68 %
	Andel nöjda elever i gymnasieundersökn avseende möjligheten att känna sig trygg i skolan	öka	97 %
	Nöjd elevindex gymnasieskolan	öka	Mäts första gången 2011
	Ogiltig frånvaro i gymnasieskolan	minska	5 %
	Andel godkända sfi elever efter ett år	öka	41 %
2.3 Stockholmarna ska uppleva att de får god service och omsorg	Berusningsdrickandet bland unga enligt Stockholmsenkäten (IoF)	minska	Ingår i stockholmsenkäten. Mäts inte under 2011
	Index över andel barn och ungdomar som i Stockholmsenkäten uppger att de inte använder alkohol, tobak eller narkotika	öka	Ingår i stockholmsenkäten. Mäts inte under 2011
	Andel barn och ungdomar i förhållande till alla barn och ungdomar i stadsdelsområdet som har haft insatser inom IoF	tas fram 2011	1,66 %
	Andel barn och ungdomar som varit aktuella för insatser inom individ- och familjeomsorgen och som inte är aktuella 12 månader efter avslutad insats (IoF)	tas fram 2011	72,1 %
	Andel personer i förhållande till totala befolkningen som varit aktuella för insatser inom individ och familjeomsorgen under året (IoF)	tas fram 2011	0,65 %
	Andel vuxna som varit aktuella för insatser inom individ och familjeomsorgen och som inte är aktuella 12 månader efter avslutad insats (IoF)	tas fram 2011	63,3 %

BILAGA 3:4

Förändring av nämnder och bolag med uppföljningsansvar

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	Nämnd/Bolag	Åtgärd
1.3 Stockholms livsmiljö ska vara hållbar	Andel elbilar i stadens fordonspark inkl. leasade fordon exkl. utrycknings- och specialfordon	Arbetsmarknadsnämnden, Exploateringsnämnden, Stockholm Globe Arena Fastigheter AB, Stockholm Stads Utrednings- och statistikkontor AB	Indikatorn ska inte följas upp av dessa nämnder och bolag
	Andel miljöbilar i stadens fordonspark inkl. leasade fordon exkl. utrycknings- och specialfordon	Arbetsmarknadsnämnden, Exploateringsnämnden, Stockholm Globe Arena Fastigheter AB, Stockholm Stads Utrednings- och statistikkontor AB	Indikatorn ska inte följas upp av dessa nämnder och bolag
	Andel fordon som använder odubbade vinterdäck, exkl. utrycknings- och specialfordon	Arbetsmarknadsnämnden, Exploateringsnämnden, Stockholm Globe Arena Fastigheter AB, Stockholm Stads Utrednings- och statistikkontor AB	Indikatorn ska inte följas upp av dessa nämnder och bolag
	Andel förnyelsebart drivmedel i stadens egna och leasade etanol- och fordonsgasfordon	Arbetsmarknadsnämnden, Exploateringsnämnden, Stockholm Globe Arena Fastigheter AB, Stockholm Stads Utrednings- och statistikkontor AB	Indikatorn ska inte följas upp av dessa nämnder och bolag
	Elförbrukning	Stockholm Globe Arena Fastigheter AB	Indikatorn ska inte följas upp av dessa bolag
	Elförbrukning per kvadratmeter	Stockholm Globe Arena Fastigheter AB	Indikatorn ska inte följas upp av dessa bolag
	Andel av stadens storkök eller storhushåll i stadens verksamheter som sorterar ut matavfall för biologisk behandling	Arbetsmarknadsnämnden	Indikatorn ska inte följas upp av denna nämnd
1.4 Det ska byggas många bostäder i Stockholm	Antal studentbostäder	Micasa Fastigheter AB	Läggs till för bolaget

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	Nämnd/Bolag	Åtgärd
1.7 Stockholmarna ska vara trygga och nöjda med städning samt renhållning	Antal identifierade sårbarheter som nämnden/bolagsstyrelsen avser att arbeta förebyggande med under året	Valnämnden	Indikatorn ska inte följas upp av denna nämnd
	Antal inträffade incidenter	Valnämnden	Indikatorn ska inte följas upp av denna nämnd

Indikator som utgår

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	Nämnd/Bolag	Åtgärd
1.7 Stockholmarna ska vara trygga och nöjda med städning samt renhållning	Andel cykelolyckor i staden per tusental cyklande	Trafik- och renhållningsnämnden	Indikatorn utgår.
2.3 Stockholmarna ska uppleva att de får god service och omsorg	Öppenvård i förhållande till institutionsvård (IoF)	Samtliga stadsdelsnämnder och socialnämnden	Andel öppenvård för barn och vuxna mäts.

Nya indikatorer

KF:s mål för verksamhetsområdet	Indikator	Nämnd/Bolag	Nytt årsmål
1.7 Stockholmarna ska vara trygga och nöjda med städning samt renhållning	Cykelolyckor i staden Nytt nyckeltal tillkommer i syfte att få en relation till mängden cyklande: Variation i cyklandet som mäter ökning/minskning av cyklandet över vissa snitt i staden	Trafik- och renhållningsnämnden	minska
2.4 Stockholms stad som arbetsgivare ska erbjuda spännande och utmanande arbeten	Nöjd medarbetar index (NMI)	Samtliga nämnder och bolag	63
	Stadens arbetsgivarvarumärke	Kf	1

Rolf Gustafsson
Stadsmiljö
08-508 261 95
Rolf.gustafsson@tk.stockholm.se

Till
Trafik- och renhållningsnämnden
2007-11-20

Redovisning av remissbehandling av utredningen ”miljöbedömning av snöhantering i Stockholm” samt beslut om fortsatt inriktning

Förslag till beslut

1. Trafik- och renhållningsnämnden godkänner för sin del denna redovisning
2. Trafik- och renhållningsnämnden överlämnar och åberopar detta utlåtande till kommunfullmäktige för fastställande
3. Trafik- och renhållningsnämnden ger trafikkontoret i uppdrag att arbeta med vinterväghållningen med den inriktning som kontoret föreslår
4. Trafik- och renhållningsnämnden föreslår kommunstyrelsen att verka för en översyn av gällande lagstiftning i enlighet med förslaget i detta utlåtande

Magdalena Bosson
Förvaltningschef

Ted Ell
Avdelningschef

Sammanfattning

Bilaga 1: Remissvar, sammanfattning
Bilaga 2: Remissvar, särskilda frågor
Bilaga 3: Redovisning av lämpliga platser för deponi av snö/ Sbk
Bilaga 4: Framtida snöhantering i Stockholm stad/ Juridisk utredning

Trafikkontoret genomförde under 2006 ett omfattande utredningsarbete som syftade till att belysa tekniska, ekonomiska, juridiska och miljömässiga konsekvenser av olika alternativ och metoder för att uppnå en miljöanpassad vinterväghållning. I utredningen undersöktes möjligheten att ersätta nuvarande sjötippning med olika landtippningsalternativ för att klara borttransport av snö från innerstaden, samt att nyttja snön som en energiresurs för fjärrkyla.

Resultatet av utredningen redovisades vid Trafiknämndens sammanträde 2006-11-14 i tjänsteutlåtandet "Underlag för miljöbedömning mm för snöhantering och snöbortforsling i Stockholm". Kontoret konstaterade att de redovisade alternativen i varierande grad stod i konflikt med olika mål för miljön, ekonomiska mål eller gällande lagstiftning. Nämnden beslutade, på förslag från kontoret, att remittera utredningen till ett antal nämnder och organisationer.

De svar som inkommit redovisar ett brett spektrum av synpunkter. De instanser som har aktivt hantera snöbortforsling, anser att det inte finns något alternativ till nuvarande sjötippning för att klara framkomlighet, tillgänglighet och en rimlig ekonomi. Även från miljösynpunkt anser flera remissinstanser att det inte är förenligt med stadens miljömål att transportera snö från innerstaden till ytterstaden på grund av ökade utsläpp av luftföroreningar och ökat buller samt att Stockholm Vatten konstaterar att tippningen inte förväntas ge några mätbara förhöjningar av halterna vare sig i vattnet eller i sedimenten. Alternativet att transportera snön till deponier belägna i ytterstaden anses dock av vissa instanser vara att föredra, särskilt om det kombineras med utvinning av fjärrkyla. Några stadsdelsnämnder, Exploateringsnämnden och Stadsbyggnadskontoret har redovisat starka invändningar beträffande möjligheten att utnyttja föreslagna platser i ytterstaden till deponier. Man har också avvisat förslaget till snölagring i berggrum i kv. Antwerpen, Värtan, på grund av aktuella planer på bostadsutveckling i området.

Kontoret bedömer att staden måste ha beredskap för att kunna köra bort som mest ca 600 000 m³ snö från innerstaden för att klara en rimlig framkomlighet och säkerhet vid besvärliga snöförhållanden. Snö betraktas som avfall i miljölagstiftningen, vilket innebär att uppläggning av snön kräver tillstånd enligt miljöbalken och dumpning i vatten är förbjudet. Kontoret har haft dispens för sina tippplatser i vatten under senare år.

Det har i utredningsarbetet inte varit möjligt att peka ut lämpliga och invändningsfria områden där lagring av snö på land kan ske. Detta innebär att det för närvarande inte finns något alternativ till dagens sjötippning för att klara innerstadens behov.

Kontoret anser att den från allmän synpunkt bästa metoden att klara bortforslingen av snö i innerstaden, när behovet uppstår, är nuvarande metod med sjötippning. Det finns dock anledning att genomföra ett antal åtgärder som medför miljöförbättringar i flera avseenden samt lägre kostnader, framför allt bör sjötipparna endast användas av stadens entreprenörer i innerstaden.

Kontoret föreslår därför att sjötipparna i innerstaden behålls, men kompletteras med några mindre landtippar för att ersätta nuvarande transporter från ytterstaden till nuvarande tippar i innerstaden. Dessa landtippar skall om möjligt nyttjas för energiutvinning.

Kontoret föreslår vidare att staden bör verka för en översyn av den lagstiftning som i nuläget skapar osäkerhet, motverkar god miljö och medför onödig byråkrati genom att snö betraktas som avfall.

Bakgrund

Vinterväghållningen i Stockholm har varit föremål för många diskussioner och synpunkter under årens lopp. Det är dels en fråga om framkomlighet och säkerhet för gång- cykel och biltrafikanter, kollektivtrafik och varudistribution, dels vad gäller innerstaden hur borttransport och tippning av snön skall ske. I innerstaden saknas tillgång till ytor för att mellanlagra den plogade snön och vid kraftiga snöfall uppstår behov att transportera bort snön för att klara framkomlighet och säkerhet. Snön från innerstaden har sedan flera år tippats vid s.k. sjötippor belägna vid Norr Mälarstrand, Nybroviken, Stadsgården och Värtan. Införandet av Miljöbalken medförde att snö som borttransporteras definierades som avfall. Detta medför att sjötippning av snön betraktas som dumpning av avfall och är förbjudet enligt miljöbalken. Det alternativ som kan ersätta sjötippor, är landtippning, vilket dock kräver tillstånd enligt miljöbalken för att få utföras. Staden har erhållit dispens från Naturvårdsverket för sjötippning under senare år.

Genom bidrag från miljömiljarden har kontoret under 2006 genomfört ett omfattande utredningsarbete som syftade till att belysa tekniska, ekonomiska, juridiska och miljömässiga konsekvenser av de olika alternativ som kan vara aktuella för att uppnå en miljöanpassad vinterväghållning, främst vad gäller hur bortforslingen av snön skall ske. Ett omfattande undersökningsprogram genomfördes för att belysa miljöbelastningen i vattenområden av tippningen samt en särskild utredning för att klarlägga möjligheten att utnyttja snön som en energiresurs för fjärrkyla. Tänkbara lokaliseringar för framtida landdeponier för snö beskrevs.

Två alternativ innebärande landtippning utvärderades ur flera aspekter och jämfördes med nuvarande snöbortforsling d.v.s sjötippning.

Landtippningsalternativen var dels två stora deponier på vardera 300 000 m³ i Stockholms yttre delar ca 15 km från innerstaden, dels 6 stycken landtippar om vardera 100 000 m³ belägna i halvcentrala områden ca 7 km från innerstaden.

Vid Trafiknämndens sammanträde 2006-11-14 redovisades resultatet av utredningsarbetet i tjänsteutlåtandet "Underlag för miljöbedömning mm för snöhantering och snöbortforsling i Stockholm". Utredningen bestod av en syntesrapport, 5 bilagor och underlagsmaterial. Allt material finns tillgängligt på stadens hemsida under adress www.stockholm.se/tk/snöhantering

Av utredningen framgick att de två landtippningsalternativen var avsevärt sämre när det gällde utsläpp av växthusgaser och luftföroreningar som regleras av miljökvalitetsnormer, i jämförelse med nuvarande sjötippning. Även från säkerhets- och tillgänglighetssynpunkt var landtippning sämre liksom från ekonomisk synpunkt. Sjötippningen innebar ett teoretiskt tillskott av ämnen till vattenrecipienten, men någon negativ påverkan på vattenkvaliteten eller sedimenten kunde inte konstateras av undersökningarna. Miljökvalitetsnormen för ytvatten klaras med god marginal, till skillnad från miljökvalitetsnormen för partiklar och kvävedioxid i luft. Utredningen konstaterade att det stora problemet med sjötippning var att snön utgör ett förfulande inslag i känsliga innerstadsmiljöer.

Kontoret konstaterade att det inte finns någon enkel lösning för hur snöbortforslingen skall genomföras i framtiden. De alternativ som studerats står samtliga i varierande grad i konflikt med de olika mål som uppställts för miljön eller ekonomiska mål eller med lagstiftning. Kontoret föreslog att det samlade utredningsmaterialet skulle skickas ut på bred remiss bl.a. till ett stort antal nämnder och organisationer. Kontoret önskade särskilt få synpunkter på följande frågeställningar

1. Fakta i materialet som redovisas
2. Förslag till lokalisering av landdeponier
3. Hur bedöms möjligheten till energiåtervinning.
4. Vilken framtida inriktning bör borttransporten av snö ha.

Trafiknämnden beslutade vid sammanträdet i enlighet med kontorets förslag.

Remissvaren

Orientering

Kontoret har sammanställt remissvaren i sammanfattad form i bilaga 1. Kontoret lämnar kortfattade kommentarer i anslutning till remissvaren. Vissa huvudfrågor

som efterlystes i remissutskicket redovisas i bilaga 2 och även här ger kontoret korta kommentarer.

Efter remisstiden slut och med ledning av remissvaren har några särskilt komplicerade frågeställningar utretts ytterligare. Flertalet remissinstanser ansåg att de i utredningen föreslagna platserna för snödeponier var olämpliga av ett flertal skäl. För att närmare se över och identifiera lämpliga platser för tippning av snö har Stadsbyggnadskontoret, på eget initiativ, utfört en fördjupad utredning angående möjliga lokaliseringar av snötippor på landområden inom staden. Detta utredningsarbete framgår av bilaga 3.

Några remissinstanser bl.a. SLK (Stadsledningskontoret) ansåg att lagstiftningen i detta fall motverkade goda miljölösningar och bör ses över. Advokatfirman Mannheimer och Swartling har på uppdrag från kontoret utfört en analys av det miljörättsliga läget vad gäller deponering och dumpning av snö. Detta arbete framgår av bilaga 4.

Sammanfattning av svaren

Sammanfattningsvis kan sägas att de remissinstanser som arbetar aktivt med snöröjning i innerstaden (stadsdelsnämnder, fastighetsägare och SL) eller har ekonomiskt ansvar för snöröjning, anser att det inte finns något realistiskt alternativ till nuvarande sjötippning för att klara framkomlighet, tillgänglighet och en rimlig ekonomi.

Remissinstanser som inte aktivt hanterar snöbortforsling, anser att snön skall användas som energiresurs för att tillverka fjärrkyla och att detta bör ske vid landbaserade platser i anslutning till energianläggningar. Det framförs från flera instanser att sjötippning inte är en lösning som är långsiktigt hållbar. De föreslagna platserna för snötippning på land bedöms dock av stadsdelsnämnderna som i huvudsak olämpliga, i vart fall de som är belägna inom den egna stadsdelen. Även Exploateringsnämnden liksom stadsbyggnadskontoret anser att föreslagna platser är mer eller mindre olämpliga och inte förenliga med stadens planering. Stadsbyggnadskontorets fördjupade studie av lämpliga platser för deponi av snö visar att det för närvarande inte finns någon plats lämplig för ändamålet, och ytterligare studier bör ske.

Ett flertal av remissinstanserna anser att bergrummet i Värtan bör utredas vidare som snölager och fjärrkyla resurs. Exploateringsnämnden och Östermalm stadsdelsnämnd samt stadsbyggnadskontoret konstaterar dock att en sådan anläggning inte är förenlig med stadens planering av bostäder i området. För att utnyttja snön för fjärrkyla bedöms en anläggning vid Älvsjö vara möjlig att utföra

om staden kan finansiera anläggningen. Fortum anser inte att en sådan anläggning är företagsekonomiskt försvarbar.

Beträffande miljökonsekvenserna av de olika alternativen anser många av remissvaren att det är olämpligt att tippa snön i stadens vattenområden. Den enda remissinstans som belyser effekterna i vattnet är Stockholm Vatten som konstaterar att tippningen inte förväntas ge några mätbara förhöjningar av halterna vare sig i vattnet eller i sedimenten. Flertalet remissinstanser pekar på att de estetiska problemen är tydliga vid sjötippning, men, som skönhetsrådet påpekar, kan även landtippar utgöra ett förfulande inslag.

Vägverket, Trafikkontorets avfallsavdelning, SL samt vissa stadsdelsnämnder i innerstaden menar att det inte är rimligt att acceptera en försämrad standard i fråga om framkomlighet och säkerhet vid de olika alternativen.

Analys

Behöver snön köras i väg ?

En miljöanpassad vinterväghållning måste bygga på en realistisk bedömning av behoven av borttransporter av snö. Av kontorets utredning framgår att snötransporterna varierar kraftigt år från år, men det finns en tendens till mindre snömängder som har bortforslats under senare 10- årsperioden, jämfört med situationen på 1960- och-70-talet. Problemet är att staden måste ha en beredskap för att kunna hantera den svåraste snösituationen som rimligen kan förväntas. Kontorets beredskapsplan bygger på det behov som konstaterades vintern 2005-2006 d.v.s. ett faktiskt inträffat snöbortforslingsbehov. Detta behov av snöbortforsling uppgick till 600 000 m³, och är den mängd som miljökonsekvensbedömningen har utgått från. Det är också uppenbart, vilket framgår av statistiken, att under de flesta vintrar är behovet av borttransport väsentligt mindre eller i vissa fall inte sker över huvud taget.

Den prognostiserade klimatförändringen mot ett varmare klimat kan på lite längre sikt innebära att behovet av snötransporter från innerstaden kan minska ytterligare. Samtidigt säger prognoserna att situationer med extrema väder kommer att öka. Sammantaget bedömer kontoret att det för de närmaste 10 åren inte finns underlag att planera för ett minskat behov av snöbortforsling. Det är snarare så att utnyttjandet av innerstadens allmänna platsmark allmänt sett ökar, vilket medför ökat behov av borttransport av snö. Kontoret bedömer därför att beredskapen för snöbortforsling bör läggas på den nivå som förekommit de senaste 10 åren, även om det de flesta vintrar transporteras väsentligt mindre mängder.

Stadens skyldighet

Av såväl utredningsunderlaget som remissvaren framkommer två frågeställningar där tydligt motstående intressen föreligger. Staden är enligt lag skyldig att säkerställa framkomlighet och trafiksäkerhet med en aktiv vinterväghållning som för innerstadens del innebär att snön kan bortforslas när detta behov uppstår. Som rikets huvudstad har Stockholm också ett särskilt ansvar att tillse att staden fungerar och är attraktiv även vintertid. En aspekt på vinterväghållningen som sällan uppmärksammas är säkerhets och tillgänglighetsfrågan. Kontoret anser att möjligheten att säkerställa dessa funktioner kommer att avsevärt försämrats om snötransporterna skulle ske till tippningsplatser i ytterstaden eller t o m i grannkommuner. Med längre transportsträckor skulle snön bli liggande kvar som hinder längre tid med försämrad säkerhet och tillgänglighet som följd.

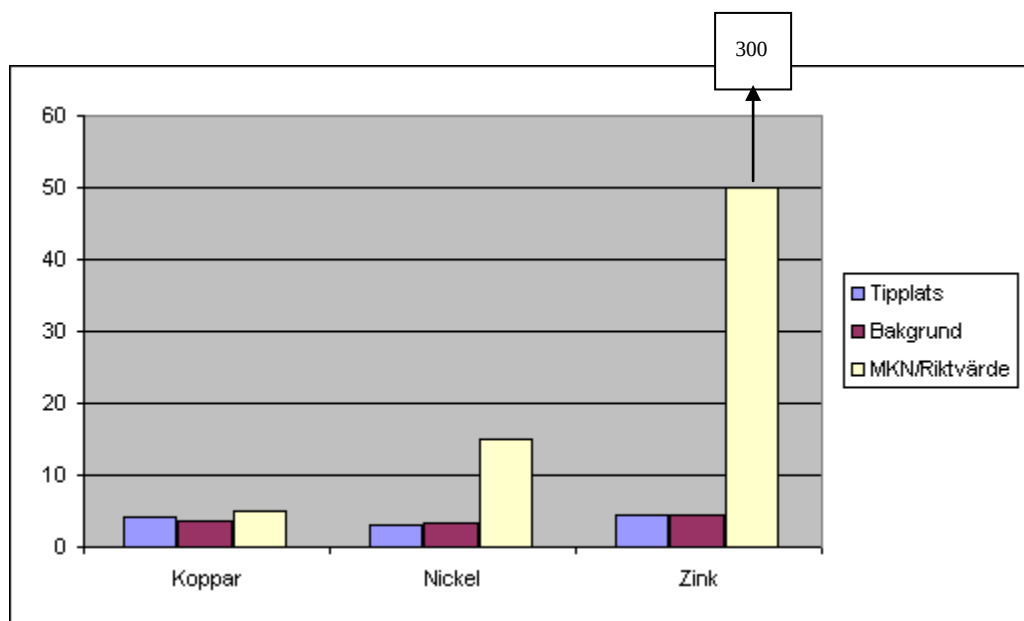
Genom att snö betraktas som avfall krävs tillstånd för att tippa på land och sjötippning är förbjudet. Detta innebär att det i nuläget, om bortforsling av snön måste ske för att klara lagens krav på framkomlighet, måste detta ske genom dispens från dumpningsförbudet eller genom att tillstånd enligt miljöbalken kan erhållas för landdeponering. Ett tillståndsförfarande enligt miljöbalken är en mycket tidskrävande process och förutsätter att ett antal områden i ytterstaden kan lokaliseras som lämpliga, och med tillräcklig kapacitet för att klara behoven i innerstaden. I denna utredning har inte några sådana platser kunnat pekats ut, vilket innebär att någon tillståndsprövning inte har kunnat inledas. Detta innebär i praktiken att i nuläget är den enda möjligheten att klara dagens lagkrav om framkomlighet och säkerhet genom att erhålla dispens från dumpningsförbudet. Detta gäller samtliga aktörer som har behov att kunna köra bort snö från allmän och privat platsmark.

Av den utredning som Mannheimer och Swartling utfört framgår att dumpningsförbudet som införts i svensk miljö rätt är mer långtgående än vad som följer av de internationella konventioner som Sverige är anslutna till och vilka är grunden för införandet i svensk lagstiftning. Samtliga definitioner internationellt förutsätter att dumpningen sker från fartyg eller motsvarande, vilket innebär att utifrån dessa konventioner är stadens snötippning från kaj inte att betrakta som dumpning och därmed inte förbjudet.

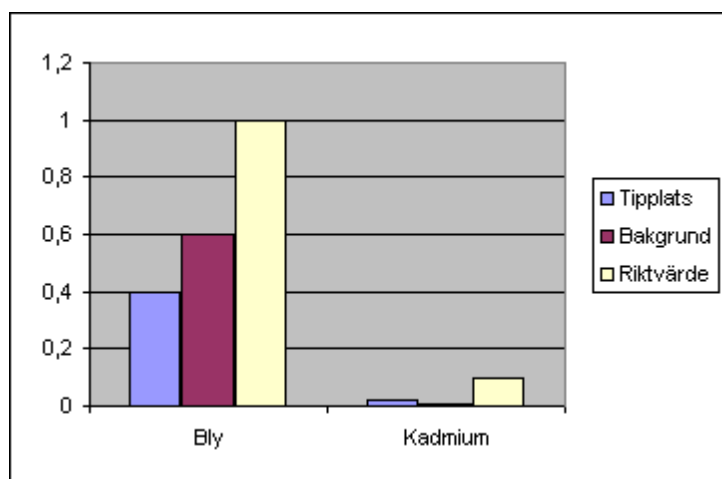
Det kan synas märkligt att snö betraktas som avfall enligt miljöbalken. Detta förhållande inträffar dock i och med att det finns behov av eller inträffar en skyldighet för staden att forsla bort snön vid speciella tillfällen. Såsom avfallslagstiftningen är utformad är det just det faktum att det finns en skyldighet eller ett behov av att göra sig av med en produkt eller material som avgör klassificeringen och inte egenskaperna eller farligheten. Mannheimer och Swartling konstaterar att rättsläget är komplicerat och framtiden är osäker med hänsyn till att en översyn av gränsen mellan anmälningspliktig verksamhet och tillståndspliktig verksamhet sker inom regeringen.

Miljöeffekter

De analyser som utförts i miljöbedömningen pekar entydigt på att den nuvarande hanteringen är den klart mest fördelaktiga från miljö-, effektivitets- och kostnadssynpunkt. Fördelarna jämfört med de andra alternativen är sammanfattningsvis kortare transportsträckor innebärande mindre utsläpp till luft, lägre kostnader, bättre service nivå på halkbekämpningen samt att inga nya anläggningar behöver etableras. Påverkan på vattenkvaliteten i de vattenområden som utnyttjas påverkas obetydligt enligt utförda undersökningar och beräkningar och miljökvalitetsnormer för ytvatten i Riddarfjärden klaras med god marginal, vilket framgår av följande diagram.

Figur 1 Föroreningar i ytvatten i Riddarfjärden (mikrogram/liter)

Figur 2 Föroreningar i ytvatten i Riddarfjärden (mikrogram/liter)

Som framgår av ovanstående figurer ligger de uppmätta föroreningshalterna för tungmetaller i ytvattnet vid tipplatsen i Riddarfjärden i nivå med de långsiktiga bakgrundsmedelvärdena för Riddarfjärden och klart under gällande riktvärden eller miljö kvalitetsnormer. Det kan också vara intressant att påpeka att föroreningshalterna i Riddarfjärden i allmänhet är högre under sommaren än under snötippningssäsongen på vintern. Halterna av polyaromatiska kolväten (PAH) ligger under detektionsgränsen.

Den omfattande miljöprovtagningen av tipsnön visar att det inte finns någon systematisk skillnad mellan gator med olika trafikklass i innerstaden. Vi har därför analyserat de halkbekämpningsmedel som används i vinterväghållningen. Med detta avses salt, stenkross, grus och kalcium-magnesium-acetat (CMA). Det visar sig att de ämnen som uppmäts i snön även ingår i dessa naturliga material.

Det har också framkommit i utredningen att vissa transporter av snö sker från ytterstaden, eller till och med från andra kommuner in till stadens tipplatser. Detta gäller dels SL och SJ för att klara kollektivtrafikens behov, dels köpcentra i förorter där inte uppläggningsytor finns tillgängliga. Detta är en konsekvens av att stadens sjötippar för närvarande är den enda lagliga möjligheten att bli av med snö.

På samma sätt som vi anser det olämpligt att transportera ut snön från innerstaden till ytterstaden är det olämpligt att snö körs från ytterområdena eller till och med från andra kommuner in till stadens tipplatser. Det finns därför anledning att se över och inventera behovet av tipplatser i ytterstaden och vilka huvudmän som bör ansvara för detta. En sådan tipplats kan dimensioneras för betydligt mindre snömängder, motsvarande storleksordningen 50 000 m³ vilket kan förbättra förutsättningarna att finna lämpliga platser. Ansvaret för ett sådant arbete bör läggas på de huvudmän som har behov av att kunna transportera bort snön.

Energiresurs

Möjligheten att utnyttja snön som en energiresurs för fjärrkyla har studerats tämligen ingående, främst möjligheten att utnyttja ett tomt berggrum för olja i kv. Antwerpen, Värtan, för snölager och energiåtervinning för fjärrkyla. Utredningen pekar mot att det är förenat med mycket stora kostnader för att iordningställa berggrummet samt att ett flertal tekniska osäkerheter har identifierats, vilka behöver utredas ytterligare.

Stadsbyggnadskontoret; Exploateringsnämnden och Östermalm stadsdelsnämnd har framhållit att snölagring i bergrummet strider mot pågående planering av bostäder i området.

Kontoret anser mot denna bakgrund att det inte är försvarbart att lägga ner ytterligare utredningsresurser på snölager i bergrummet Värtan. Vi bedömer att det i prövning av detaljplan eller vid en tillståndsprövning enligt MB, inte komma att bli tillåtet att köra in med lastbilar i det blivande bostadsområdet för att tippa snö. Kostnaderna för ett genomförande står heller inte i rimlig proportion till nyttan.

Däremot bör förutsättningarna att lokalisera kommande landbaserade tippplatser för ytterstadens och andra huvudmäns behov av snöbortforsling, i närhet av anläggningar för fjärrkyla undersökas vidare. Kontoret bedömer att det finns ett stort intresse för detta från huvudmannen Fortums sida. Det är en fråga om vem som skall bära det ekonomiskt ansvaret för investeringen, överenskomma om avtal för driften av anläggningen samt ansvara för en ansökan om tillstånd enligt miljöbalken.

Trafikkontorets förslag

Mot bakgrund av ovanstående analys och för en fungerande huvudstad, anser kontoret att den bortforsling av snö som måste utföras i innerstaden, även i fortsättningen bör ske med bästa möjliga framkomlighet och säkerhet, bästa ekonomi och minsta miljöbelastning, vilket innebär ett fortsatt nyttjande av sjötippor. För att detta skall kunna ske på ett bättre sätt i framtiden föreslår kontoret att vinterväghållningen för de närmaste 10 åren bedrivs med följande inriktning.

- 1. Dagens fyra sjötippor som är i drift skall säkerställas till funktion och kapacitet.*

I det fall markanvändningen vid någon av platserna förändras så att tippning försvåras eller omöjliggörs skall ny plats för snötippning anvisas för trafikkontoret i god tid före kommande vinter.

- 2. Nuvarande restriktioner för tipparna vid Norr Mälarstrand och Nybroviken behålls*

Snötippen vid Norr Mälarstrand får endast användas av stadens entreprenörer och i huvudsak inom Kungsholmen och Vasastaden. Snötippen vid Nybroviken får endast användas av stadens entreprenörer och i huvudsak inom Cityområdet.

3. *Tipparna vid Stadsgården och Värtahamnen som i dag är öppna för alla aktörer, skall så snart som möjligt stängas för transporter av snö från ytterstaden och omedelbart stängas för transporter från andra kommuner.*

Denna åtgärd innebär att de tippade mängderna snö kommer att minska i stadens vattenområden och innebära minskade transporter. Åtgärden innebär att grannkommunerna måste lösa sina problem med snöupplag för egen del. När det gäller SL och SJ måste staden medverka till att hitta alternativ till nuvarande ordning, för att säkerställa kollektivtrafiken i Stockholm, innan ett förbud införs. Se vidare p.4 nedan.

4. *Arbetet med att ta fram markområden för landdeponering av snö i stadens ytterområden måste prioriteras, så att samtliga transporter av snö från ytterstaden kan upphöra.*

Kontoret konstaterar att det inte varit möjligt att finna markområden som klarar innerstadens samlade behov som beredskap för snöbortforsling. Vi bedömer att det kan vara enklare att finna mindre områden med kapacitet av ca 50 000 m³ för att klara en beredskap för SL och SJ samt eventuellt centrumanläggningars behov inom staden. Detta arbete bör starta omedelbart och ske i nära samverkan mellan berörda parter. I detta arbete bör även Fortum inbjudas för att ytterligare undersöka förutsättningarna för energiutnyttjande av snön.

5. *Staden bör verka för en översyn av den lagstiftning som i nuläget skapar osäkerhet, motverkar god miljö och medför onödig byråkrati genom att snö betraktas som avfall.*

Sverige bör tillämpa sig till den konvention som reglerar frågan om dumpning och som man anslutit sig till och inte tillämpa en egen reglering. Detta innebär att det årliga dispensförfarandet kan upphöra och medför att onödig byråkrati kan undvikas utan att någon miljöförsämring uppstår. Alternativet kan vara att i nuvarande lagtext specifikt undanta dumpning av snö om det är angeläget att bevara nuvarande lagtext.

Det faktum att snön behandlas som avfall innebär att en omvittnat komplicerad lagstiftning kommer att tillämpas på hanteringen av snön. I samband med den översyn av avfallsförordningen som pågår bör klassificeringen av snö tas under särskilt övervägande, med syfte att hitta förenklingar som minskar det

byråkratiska inslaget. Kontoret anser att kommunstyrelsen bör uppvakta regeringen i denna fråga.

Det finns ett antal alternativ till förändring av regelverket som kan komma i fråga för att åstadkomma en bättre hantering. I bilaga 4 har Mannheimer och Swartling redovisat några förslag som bör utgöra underlag för stadens arbete.

Slut

Alt. 1 Nuvarande fyra sjötippar.

Alt. 2 Sex mindre landdeponier för 100.000 m³ var, varav tre för energiutvinning, ca 7 km från innerstan.

Alt. 3 Två stora landdeponier för 300.000 m³ var, en i norr och en i söder, ca 15 km från innerstan.

Remissvar, sammanfattning

Remissinstans	Förordat alternativ			Sammanfattning av remissvar
	1	2	3	
Stadsledningskontoret	x			Stadsledningskontoret lägger störst fokus på de ekonomiska konsekvenserna. Stadsledningskontoret anser att utredningen visar att fortsatt sjötippling är det bästa av de alternativ som står till förfogande. Det finns skäl att ifrågasätta om snötippning är att betrakta som ”dumpning av avfall” eftersom de skärpta bestämmelserna i miljöbalken i första hand torde ha tillkommit för att stävja utsläpp från fartyg mm. Trafik- och renhållningsnämnden bör verka för att uppmärksamma Naturvårdsverket på en översyn av lagstiftningen som ger utrymme för att lösa problemen med snöbortforsling med så låg miljöbelastning som möjligt till rimliga kostnader.
Kommentar till remissvar				
Kyrkogårdsförvaltningen	-	-	-	Kyrkogårdsförvaltningen känner sig inte berörd i frågan.

Exploateringsnämnden Exploateringskontoret	x		Utredningen visar att bästa alternativet är fortsatt tippning av snö från vinterväghållningen i innerstaden till befintliga sjötippar. Även från säkerhets- och framkomlighetssynpunkt är detta alternativ helt överlägset liksom från ekonomisk synpunkt. De föreslagna platserna för landdeponering av snön är mer eller mindre olämpliga eller är under planering för alternativ användning. Kontoret bedömer att av de föreslagna platserna kommer flertalet inte att klara den tillståndsprövning som måste ske. Bergrummet i Värtan bedöms inte förenligt med stadens planering. Miljölagstiftningen med den utformning som avfallsdefinitionen fått i detta fall motverkar den från miljösynpunkt bästa lösningen för snöbortforslingen. Kontoret förslår att staden genom trafiknämnden på lämpligt sätt hemställer hos regeringen om en ändring av avfallsförordningen så att snö från vinterväghållning undantas från avfallsbegreppet såsom det nu är formulerat. I andra hand bör arbetet med tillståndsprövning enligt miljöbalken inledas för alternativen Skrubba och Älvsjö samt starta arbetet med att identifiera lämpliga platser i norra delen av Stockholm. Eftersom detta tar lång tid bör trafikkontoret i detta alternativ söka dispens från dumpningsförbudet för en längre tid.
Kommentar till remissvar			Trafikkontoret kommer att arbeta vidare med exploateringskontorets huvudsakliga inriktning.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden / Miljö- och hälsoskyddsförvaltningen		x	Nämnden ställer sig bakom miljöförvaltningens yttrande. Miljöförvaltningen anser att den nuvarande hanteringen med sjötippning av snö inte är hållbar från miljösynpunkt mot bakgrund av att det tillför föroreningar till recipienterna samtidigt som snöns potential för fjärrkyla inte utnyttjas. Dessutom gäller enligt "Program för Stockholms vattenarbete 2006-2015" att belastningen av föroreningar till Riddarfjärden ska minska och för Lilla Värtan och Saltsjön ska belastningen inte öka. Minsta negativa miljöpåverkan totalt uppnås genom en kombination av flera mindre landdeponier/snökylalager och viss del sjötippning, alternativ 2. MHN/MHS föreslår - o Att rapporten kompletteras med en utredning av snöhantering enligt punkt ovan gällande alternativ 2. - o Att trafikkontoret och exploateringskontoret i samverkan utreder möjligheten att lokalisera flera mindre landdeponier/snökylalager (ca 10 000 m²). - o att trafikkontoret undersöker vilka som utnyttjar sjötipparna - o att en plan utformas för snöhanteringen inom staden utifrån en zonindelning med direktiv för snöhantering inom respektive zon fokuserat på att minimera föroreningsinnehållet i den snö som sjötippas. Snö från kraftigt trafikbelastade gator styrs huvudsakligen till landdeponi/snökylalager. - o en fortsatt utredning för att närmare fastställa de tillkommande kostnader det innebär att ta berggrummen i kvarteret Antwerpen i drift för snölagring och fjärrkyla.
--	--	---	---

Kommentar till remissvar				Så länge som snö från vinterväghållning definieras som avfall kommer det att vara lika förbjudet att tippa snö oavsett hur ”ren” den är. De snöprovtagningar som genomfördes vintern 2005-2006 visar dessutom att inga märkbara skillnader finns när det gäller föroreningsgraden i snö från olika innerstadsgator. Bergrummet i Värtan är ej tillgängligt och ekonomiskt försvarbart. Miljöförvaltningen har deltagit i utredningsarbetet som bland annat innehöll förslag till nya tipplatser.
Trafikkontoret avfall, miljö och utveckling (Internremiss)	-	-	-	Avdelningen för Avfall vill inte förespråka det ena eller det andra alternativet. Det viktiga är dock att utredningen kompletteras på vissa områden samt att tillgängligheten och trafiksäkerheten får väga högst i beslutsfattandet. Avdelningen prioriterar snabb och säker borttransport av snö. Brist i bortforsling medför stora framkomlighetsproblem för sophämningsfordon. Minskad vägbredd kan innebära att sophämningsfordon utgör hinder i gatan med trafikstockning som följd. Uppställningsplatser för sopbehållare minskar. Enheten ser fördelar med deponier i Bromma och Högdalen då de ligger nära återvinningscentraler från vilka behov av brottransport av snö föreligger. Avdelningen önskar följande kompletteringar av utredningen; - o En bedömning av hur recipienter påverkas av landdeponierna i alternativ 2 och 3. - o En jämförelse av hur stora luftföroreningsutsläpp som orsakas av snöröjningsfordonen.
Kommentar till remissvar				Utsläpp av luftföroreningar från snöröjningsfordon är inte medtaget i utredningen eftersom dessa har bedömts vara lika stora oavsett bortforslingsalternativ. De föreslagna platserna i Bromma och Högdalen förefaller inte vara tillgängliga. Det är även Trafikkontorets uppfattning att framkomlighet och säkerhet måste ges ett avgörande inflytande vid utformning och strategi för snöhantering.

Stadsbyggnadsnämnden / Stadsbyggnadskontoret		x	Stadsbyggnadsnämnden beslutade enligt Stadsbyggnadskontorets förslag. Stadsbyggnadskontoret anser att det är bra att tippningen av snö vid sjötipparna i innerstan upphör eftersom den tillför tungmetaller och andra miljöfarliga ämnen till Stockholms dricks-. Och badvatten vilket strider mot miljöbalken, stadens miljöprogram och vattenprogram. Sjötippningen medför behov av återkommande muddring av bottensediment. Dessutom förfular den smutsiga snön vattenspegeln och stadsmiljön runt omkring. Stadsbyggnadskontoret anser att alt 2 med flera små snödeponier och anläggningar för att utnyttja snön som en resurs för kylproduktion är det alternativ som trafikkontoret bör gå vidare med i kombination med att man utreder möjligheten att smälta åtminstone en del av snön med hjälp av någon form av spillvärme t ex från avloppsvatten eller ventilation från trafiktunnlar eller liknande. Stadsbyggnadskontoret deltar gärna i det fortsatta arbetet med att hitta lämpliga platser.
Kommentar till remissvar			Stadsbyggnadskontoret har inte kommenterat redovisade lokaliseringsförslag för landdeponier och har heller inte föreslagit några nya alternativ. Stadsbyggnadskontorets yttrande beaktar inte ekonomiska konsekvenser eller framkomlighetsproblem. Det är dock positivt att man vill medverka i arbetet att ta fram nya lokaliseringar. Trafikkontoret kommer att kontakta Stadsbyggnadskontoret för vidare samarbete.
Rådet till skydd för Stockholms skönhet	-	-	- Rådet ställer sig inte avvisande till en fortsatt tippning i vattnet dock endast om smältvattnet filtreras och om en bedömning av platsernas lämplighet även görs från stadsbildssynpunkt. Kombinationen av tippning och förvaring av snön på ett sätt som gör att energin går att återvinna är mycket intressant och bör utredas vidare. Rådet ställer sig inte heller avvisande till att platser för landtippning kan vara en lösning om den utreds på ett fullständigt sätt. Platserna måste bedömas estetiskt innan de utses. Rådet anser att snöhanteringen bör vara en fråga för staden att lösa först och främst på politisk nivå.

Kommentar till remissvar				Filtrering av smältvatten är inte realistiskt att genomföra.
Stockholm Parkering	x			Bolaget har vid en total sammanvägning mellan konsekvenserna av de olika alternativen svårt att se några avgörande fördelar som talar för att staden skulle frångå alternativ ett även om vissa rent estetiska vinster skulle uppnås i vattnet vid tippningsplatserna. Trots allt så medför nuvarande förfaringssätt inte att miljö kvalitetsnormen för fisk- och musselvatten riskerar att överskridas.
Kommentar till remissvar				
Stockholms Hamn AB	-	-	-	Hamnen anser det positivt att pröva olika alternativ gällande möjligheten till energiåtervinning. Hamnen anser att man bör gå vidare med projektet bergrum i Lilla Värtan. Muddermassorna genererar ytterligare transporter vilka borde inkluderas i miljöbelastningen.
Kommentar till remissvar				Exploateringsnämndens remissvar visar att bergrummet i Värtan inte är förenlig med den nya planeringsinriktningen för utbyggnaden av bostäder i Värtahamnen.
Familjebostäder	x			Familjebostäder anser det oerhört angeläget att stadens snöröjning säkerställer tillfredsställande framkomlighet och säkerhet mot snöoras och halka. Det alternativ som är bäst från denna synpunkt är en prolongering av nuvarande ordning.
Kommentar till remissvar				
Stockholms hem	-	-	-	Stockholms hem har sedan lång tid tillbaka ej använt sig av snötippning i någon av stadens sjötippor. Avser att fortsätta med snöupplag på egen mark. Inga synpunkter på lokalisering av sjötippor.
Kommentar till remissvar				Flera remissinstanser säger sig ej utnyttja sjötipporna utan har snöupplag på egen mark. Det bör påpekas att även sådana snöupplag bedöms vara anmälnings/tillståndspliktiga.
SISAB	-	-	-	I enlighet med skolramavtalet som reglerar ansvarsfördelningen mellan SISAB och kommunen svarar SISAB för snöröjning. Snö lagras inom förskole- och skolfastigheterna. Vid extremt snörika tillfällen kan bortforsling genom entreprenörsinsats vid enstaka tillfällen bli aktuell. SISAB har inga synpunkter på de i utredningen föreslagna platserna för snödeponi.

Kommentar till remissvar			Flera remissinstanser säger sig ej utnyttja sjötipparna utan har snöupplag på egen mark. Det bör påpekas att även sådana snöupplag bedöms vara anmälnings/tillståndspliktiga.
Länsstyrelsen	nej		Nuvarande hantering är inte acceptabel och dispensförfarandet bör inte förlängas. Länsstyrelsen anser att underlaget bör kompletteras med utgångspunkt från en kombination av alternativ 2 och andra lösningar enligt nedan. - o Konvertering av bergrummen i Värtan bör utredas närmare. En fördjupad ekonomisk analys behöver göras. - o Möjligheten att utnyttja tippad snö som kylaressurs bör utredas närmare. - o Ytterligare mindre tippområden inom staden inventeras - o Möjligheten till samordning med närliggande kommuner för att hitta lämpliga tippområden bör utredas närmare. - o Kompletterande beräkningar av vilka utsläppen blir om/när lastbilarna kan köras på alternativa bränslen bör göras. - o Utredningen bör kompletteras med en zonindelning av stadens gator utifrån snöns föroreningsgrad. - o Möjligheterna att smälta snön med avloppsvatten, sjövattnet eller spillvärme i någon annan form bör utredas närmare
Kommentar till remissvar			De snöprovtagningar som genomfördes vintern 2005-2006 visar att inga märkbara skillnader finns när det gäller föroreningsgraden i snö från olika innerstadsgator, varför en zonindelning av stadens gator inte låter sig göras. Staden ställer redan idag miljökrav på de transporter som genomförs. Att krav skulle ställas på att enbart lastbilar som körs på alternativa bränslen skulle få användas har inte setts som ett realistiskt alternativ. Det kan noteras att länsstyrelsen avstyrker förlängning av dispensen och samtidigt föreslår ytterligare omfattande utredningar. Däremot ges inga förslag till hur snöröjningen skall genomföras för att klara renhållningsansvaret de närmaste åren om inte dispens erhålles.

Fiskeriverket		x	Fiskeriverket ser det som angeläget ur vattenmiljösynpunkt att bra och vettiga alternativ till dumpningarna av snömassorna tas fram. Från recipientsynpunkt är det väsentligt att de mest förorenade snömassorna i första hand tas omhand på land. Alternativ där snön kan användas som resurs för kylproduktion får ses som en fördel. Alternativ 2 med flera små landtippar + flera små snökylalager framstår som det från miljösynpunkt bästa alternativet.
Kommentar till remissvar			Med den definition av snö från vinterväghållning som avfall är det inte möjligt att över huvudtaget tippa snö i sjön, oavsett "renhet".

Vägverket, Reg. Stockholm	-	-	-	Vägverkets grundläggande krav är att framkomligheten, tillgängligheten och säkerheten upprätthålls. Det är därför inte rimligt att alternativen skiljer sig åt i detta avseende. Det är inte rimligt att antalet halk- och trafikolyckor varierar mellan alternativen. För att utredningen skall kunna sägas vara "förutsättningslös" krävs vissa korrigeringar och förtydliganden. En generell nackdel som inte finns redovisad är att alternativ 2 och 3 leder till ett ökat slitage av de vägar som berörs av ett ökat antal tunga tranposter. Man får bilden av att det största problemet med sjötippning är att man i ett senare skede måste muddra. Muddringsbehovet bör inte vara ett större problem än det antal kilo tungmetaller som tillförs vattentäkten Östra Mälaren. Miljöproblematiken är sannolikt den största långsiktiga nackdelen vid sjötippning trots att utredningen visat att den årliga belastningen inte är så stor. Alt 2 och 3 bör ge marginellt ökat buller eftersom de vägar man kommer att köra snön på redan har en generellt hög bullernivå. På de nya tipparna kommer bullret att öka men det bör även nämnas att bullerproblemen vid de nuvarande sjöttipparna skulle försvinna. Det faktum att buller sprider sig bättre över öppna ytor som vatten och bör kommenteras. Begreppet resursanvändning bör utvecklas. Rent vatten är också en resurs. Det bör nämnas att Östra Mälaren är en vattentäkt. De estetiska aspekterna av sjödumpning är bristfälligt beskrivna. Ger exempelvis sjödumpning upphov till att skräp (papper, plastpåsar mm) flyter iland och förfular stadens strandkanter? Det är olyckligt att inte möjliga landdeponier beskrivs utförligare så att de etiska aspekterna mellan alternativen kan jämföras.. Snöns bidrag av krom, koppar och zink utgör mer än hälften av den totala belastningen av dessa ämnen till Riddarfärden jämfört med belastningen från dagvatten. Vägverket anser det vara olyckligt att så ansehliga mängder deponeras i sjöområdena när så stora resurser läggs ned på att rena dagvattnet från de allmänna vägarna.
---------------------------	---	---	---	---

Kommentar till remissvar				Vägverket har missuppfattat delar av utredningen. Man kan knappast säga att några få procent av vissa ämnen är ansevärda mängder. Det är positivt att Vägverket anser att framkomlighet är viktigt.
SL	-	-	-	SL har starka krav på snabb och effektiv snöröjning, då det är särskilt viktigt att kollektivtrafiken fungerar när det snöar. SL:s behov av snötippplatser uppkommer framförallt vid SL:s depåer. Dessa är främst lokaliserade i närförorter eller ytterförorter med tyngdpunkt i de södra och västra delarna. För att minimera utsläppen av föroreningar, klimatpåverkande ämnen samt kostnader och tid förknippade med transporterna är det av största vikt att transportsträckorna minimeras. För SL:s del är det inte en optimal lösning med dagens lokalisering av snötippor enbart i eller nära innerstaden. Om SL kan få tillgång till fria allmänna ytor/parkmark i anslutning till respektive depå i Stockholms ytterområden minskas mängden snö som sjötippas markant liksom transportsträckorna. SL har behov av tillträde till tippplatser under dygnets samtliga timmar. SL:s behov av snötippplatser kommer sannolikt att öka framöver beroende på trängselavgifter, nya bussdepåer och att grannkommuner visat intresse för de markytor som SL nyttjar idag
Kommentar till remissvar				Vi delar SLs uppfattning att SL har stora behov av platser för snölagring i olika delar av staden, inte främst i innerstaden utan även i ytterområden som Högdalen och Vällingby. Frågan är om det är stadens ansvar att tillgodose detta behov?

Lidingö stad, Teknik	-	-	-	Vid stora snömängder behöver snö från Lidingös centrala delar samlas upp transporteras bort och tippas. Problematiken är delvis densamma som beskrivs i rapporten. På Lidingö används tre alternativ för snötippning, två sjötippor och en landtipp. Den uppsamlade snön är förorenad men halterna i snön på Lidingö är lägre än i Stockholm. Snötippning innebär olägenheter såsom buller trafik och en omgivningspåverkan som upplevs som negativ av allmänheten. Lokalisering av nya tippor är därför komplicerat och mycket talar för att man behåller de platser där verksamheten redan är etablerad och relativt accepterad. Möjligheterna att förbättra dessa platser kans studeras samtidigt som man fortsätter arbetet med att minska halten av föroreningar. En anläggning för utvinning av kyla ur snö i Värtan skulle kunna vara intressant för Lidingös del då avståndet dit är relativt kort.
Kommentar till remissvar				
Lidingö stad Miljö- och stadsbyggnadsnämnden / Miljö och Stadsbyggnad		x		Lagstiftningen kring snöbortforsling är mycket dynamisk då temperaturen är den avgörande faktorn för om snö ska klassas som avfall eller avlopp. Då snön smälter övergår avfallet till att bli dagvatten vilket klassas som avlopp enligt miljöbalken och inom detaljplanelagt område krävs rening av detta vatten. MSK anser att fortsatt tippning av snö i vattenområde inte är ett långsiktigt hållbart alternativ. Snön bör i första hand tas omhand på land då det ger ökad möjlighet till uppsamling och kontroll av smältvattnet. Om dispens ska utfärdas i framtiden bör man noggrannare granska vilka som använder sig av sjötipporna. Alt 2 är positivt ur den synvinkeln att transporterna blir kortare och snön kan utnyttjas som en resurs. Däremot är det en kostnadskrävande investering. För att under snöfattiga vintrar förse bergrummet i Värtan med snö bör man samarbeta med grannkommuner för att få tillgång till den snö som lagras där. (exempelvis Lidingö)
Kommentar till remissvar				Smält snö klassas inte som avlopp utan som dagvatten. Krav på rening av dagvatten finns inte.

Stockholm Vatten	(x)		Snötippningen från Norr Mälarstrand medför en avsevärd ökning av mängden föroreningar som kommer ut i Mälaren jämfört med de mängder som leds ut med dagvattnet. Genomströmningen i Riddarfjärden är dock i allmänhet stor och föroreningarna från snötippningen kan inte förväntas ge mätbara förhöjningar av halterna varken i Riddarfjärden eller i utflödet genom Norrström och inte heller i bottenmaterialet vid snötippningsplatsen eftersom större delen av föroreningarna förekommer bundna till mindre och långsamt sedimenterande partiklar som inte ger upphov till en lokal ackumulering av föroreningar utan med vattenrörelserna sprids över en stor yta. Miljökonsekvenserna av tippning i Saltsjön har inte berörts. De tre tipplatserna ligger inom hamnområdet. Den yttre påverkan är betydligt större än på Mälarsidan och förväntningarna på vatten- och sedimentkvalitet är låga. Det är inte sannolikt att tippningen medför någon försämring av betydelse och dessa tipplatser är av det skälet inte kontroversiella. Den visuella effekten av snötippningen är mycket stor. Missfärgade snömassor kan ligga kvar under lång tid i fjärden. För allmänheten kan detta vara svårt att förena med stadens ambitioner att vårda och förbättra förhållanden i våra vattenområden. Stockholm Vatten har inga invändningar mot de redovisade bedömningarna av effekter med avseende på vattenmiljön, men anser att ytterligare ett alternativ borde ha tillförts utredningen – att behålla sjötippning i Stockholms innerstad men endast på Saltjösidan kompletterat med en inventering av andra möjliga sjötippplatser än de tre som nu används. Ett sådant alternativ skulle för delar av staden medföra längre transportsträckor än idag men kortare än i alternativ 2 och betydligt kortare än i alternativ 3.
Kommentar till remissvar			Så länge avfallsbegreppet gäller för snö från vinterväghållning är inte sjötippning tillåtligt över huvudtaget. Det hjälper således inte att hitta nya tipplatser och att fortsätta med snötippning i Saltsjön.

Fortum Anders Hill	-	-	-	I utredningen har man beskrivit att över 90% av fjärrkylan produceras med frikyla och /eller spillkyla. Det är sant beträffande vårt största system, det som kyler city och söder. De mindre systemen däremot har en mycket större andel ren kylmaskinproduktion dvs med mycket större elbehov. Det innebär att den störst miljönyttan fås om snön används i något av dessa system t ex Farsta, Älvsjö eller Skärholmen. Snökyla i citysystemet kan också göra miljönytta även om procentsatsen kylmaskinskyla är liten så är systemet så stort att även en liten procentsiffra innebär många MWh. Minskning av de globala CO2-utsläppen är 19 kg/m³ snö om man kan använda snön för kylproduktion. Utifrån detta kan man beräkna hur långt man kan transportera snön för att få samma CO₂ –utsläpp. Observera energiproduktion kontra elbesparing. 1289 MWh motsvarar en elbesparing på 470 MWh vid en årsmedelköldfaktor på 2,7 MWh.
Kommentar till remissvar				

Fastighetsnämnden / Fastighetskontoret		(2)	Det framgår av utredningen att den större delen av bortforslingen sker på städdagarna/städnätterna. Vid större snöfall är bortforsling en gång i veckan inte tillräckligt. Problem för trafikens framkomlighet till dess bortforsling sker, kan vara stor och att forsla bort väldigt stora mängder snö under en begränsad tid är problematiskt. Om bortforsling av snön från körytor och eventuellt även gångytor även företogs i samband med den ordinarie snöröjningen skulle mängden snö som måste borttransporteras på städdagarna minska väsentligt. Även framkomligheten skulle på detta sätt kunna ökas. Troligen skulle även mängden föroreningar i den snön var betydligt mindre än den snö som borttransporteras en gång i veckan. Förslaget innebär troligen en något större kostnad för bortforsling än med dagens system. Ett alternativ som inte utretts och som kontoret anser bör tas med i bedömningen är borttransport av snö via båt eller pråm. I ett sådant alternativ skulle den idag effektiva hanteringen med bortforsling till innerstadens sjötippor kunna behållas utan att den skulle påverka vattenkvaliteten i någon större utsträckning. När det gäller de tre förslagna alternativen är det svårt att ta ställning till vilket av dessa som bör förespråkas. Ett alternativ med möjlighet att ta tillvara snön som en kylaresurs är lockande att förorda. Med tanke på de negativa konsekvenserna av detta förslag bör det dock utredas vidare.
Kommentar till remissvar			Fastighetskontoret föreslår en ny strategi för snöbortforslingen som innebär bortforsling direkt vid snöfall. Det finns fördelar med detta förslag bland annat bättre framkomlighet och utjämning av transporter. Kostnaden skulle öka. Borttransport med båt eller pråm syftar till sjötippning någon annanstans. Så länge snö från vinterväghållning definieras som avfall kommer det inte vara tillåtligt att sjötippa över huvudtaget.
Södermalms stadsdelsnämnd		x	Nämnden tillstyrker förvaltningens förslag att alternativ 2 skall utredas ytterligare. En utredning bör tillsättas som gör en grundlig analys av föroreningarnas påverkan på den marina miljön och dricksvattnets kvalitet
Kommentar till remissvar			Den vattenprovtagning som gjorts vid tipplatsen i Riddarfjärden visar att miljökvalitetsnormer för fisk- och musselvatten klaras med god marginal. Även gränsvärdet för dricksvatten innehålls förutom på en punkt. Aluminiumhalten är för hög för att klara gränsvärdet för dricksvatten.

Katarina-Sofia-Maria-Gamla stan SDF	x	x		Stadsdelsförvaltningarna betonar vikten av att gator och torg blir väl snöröjda och att framkomligheten inte äventyras. Förvaltningarna är positiva till att utnyttja snön till fjärrkyla under förutsättning att dessa anläggningar är lättillgängligt placerade Inom stadsdelen Södermalm saknas möjligheter att tillfälligt lägga upp mindre lokala landsnötippor. Förvaltningarna anser inte att det är lämpligt att köra ut snön till avlägsna deponier inte heller att man bör transportera in snö till innerstaden från ytterområdena. Det bör utredas om det finns tekniska möjligheter att smälta snö med hjälp av spill- eller returvärme från fjärrvärmnätet. På kort sikt ser förvaltningarna inte några realistiska alternativ till dagens lösning med sjötippor. Det är dock viktigt att muddringsmassor från tippställena omhändertas på ett ansvarsfull sätt.
Kommentar till remissvar				
Norrmalms SDN / SDF	x	x	-	Samtliga alternativ har såväl fördelar som nackdelar och det är svårt att utifrån utredningen avgöra vikten av de olika nackdelarna. Det är exempelvis oklart huruvida de längre transporterna i alternativ 2 och 3 ökar utsläppet av växthusgaser så pass mycket att det är ett större miljöhot än den förorening av vattnet som är konsekvensen av alternativ 1. Förvaltningen har inga förslag till möjliga lokaliseringar av landdeponier i stadsdelen. Det är stor brist på friytor på Norrmalm och förvaltningen bedömer därför att den parkmark som finns i stadsdelen inte kan användas till snöuppläggning i någon större omfattning. Förvaltningen kan inte på kort sikt se ett realistiskt alternativ till dagens snötippning då staden enligt lagen om gaturenhållning ska tillgodose krav på framkomlighet och trafiksäkerhet genom att hålla gatorna fria från snö. Snötippningen skulle emellertid bli mindre skadlig för miljön om utsläppsmängden av avgaser och därmed föroreningen av snön minskade. Staden bör bland annat av den anledningen fortsätta att arbeta för att få mer miljöanpassade transporter. Ett sätt att göra det är att ställa miljökrav på de arbetsmaskiner och fordon staden upphandlar. Förvaltningen anser också att staden bör fortsätta att utreda möjligheten att tillvarata snö som en resurs för kylproduktion och därmed få en bättre resursanvändning.

Kommentar till remissvar			Trafikkontoret avser att inom kort föreslå nya krav på minskade utsläpp från arbetsmaskiner och fordon.
Skarpnäcks SDN / SDF		x	Förvaltningen anser att en samlad långsiktig plan för snöhantering behövs i Stockholm. Självklart måste Stockholms stad ta stor hänsyn till framkomlighet, säkerhet och tillgänglighet för stadens innevånare. Förvaltningen anser att försiktighetsprincipen bör gälla och att Stockholm på sikt endast ska ha landdeponier för snö. Förvaltningen förordar inte det nuvarande systemet med sjötippor. Frågorna bör lösas olika i olika delar av staden. Förslag som bör utredas ytterligare; - o Kan man transportera bort snö med båt/pråm och ändå ha möjlighet att tippa den från kaj? - o Kan man ha kombinerade tippor för snö och rengöring av halkbekämpningssand? - o Kan man öka miljökraven på de bilar som transporterar snö? - o Om Stockholm stad anlägger snödeponier i förorter anser förvaltningen att staden ska ställa krav p SL och andra aktörer att de tippor sin snö där. - o Skarpnäcks SDF måste få direktiv angående den snö som läggs upp på grönytor i ytterstaden. Även landtippning är miljöfarlig verksamhet. Förvaltningen är tveksam till Skrubba som snötipp. Förvaltningen vill förvissa sig om att en eventuell snödeponi anläggs på ett miljöriktigt sätt så att inte området ytterligare belastas. Dessutom förutsätter förvaltningen att det anläggs ett antal snödeponier runt om i staden s att det endast blir en begränsad mängd tunga transporter till Skrubba - området.
Kommentar till remissvar			Transport med båt/pråm innebär sjötippning någon annanstans. Så länge snö från vinterväghållning definieras som avfall kommer det inte att vara tillåtligt med sjötippning över huvudtaget. Det är ett betydande problem att de föreslagna platserna avvisas av den lokala förvaltningen samtidigt som den nuvarande lösningen med snötippning avstyrks.

Spånga Tensta SDN	-	-	-	Inom Spånga - Tensta har snöbortforsling lösts inom stadsdelsområdet med att vid behov på ett par platser deponera snömassor på land. Förvaltningen hade inga principiella synpunkter på de olika alternativen för snöhanteringen som presenteras i utredningen. Inget av förslagen rör stadsdelen direkt utom om det skulle bli aktuellt att en större snödeponi skulle placeras inom stadsdelsområdet. En sådan deponi kräver stor markyta som inte nyttjas för andra verksamheter eller är viktiga ur rekreationssynpunkt. Någon sådan yta bedömer förvaltningen inte finns tillgänglig inom stadsdelsområdet.
Kommentar till remissvar				Kontoret konstaterar att det inte finns några tillgängliga ytor för snöupplag inom stadsdelen.
Älvsjö SDN		x		Förvaltningen förordar utredningens alternativ 2 med landdeponier inom en radie av 7 km till Stockholms centrum och med möjligheter till att använda snö som en resurs för fjärrkylproduktion. De förslag till snödeponi som redovisas intill Fortums kylanläggning i centrala Älvsjö ser förvaltningen som ett bra förslag inte minst från transportsynpunkt. Detta förutsätter dock att ytan under sommar tid kan återställas i gott skick som parkmiljö och för bollspel.
Kommentar till remissvar				Det är sannolikt inte möjligt att återställa ytan till parkmiljö under sommartid. För att få bästa effekt av snön som kylaressurs bör snön ligga kvar så länge som möjligt eftersom kylbehovet är som störst under sommarmånaderna och tidig höst.

Östermalms SDN/SDF	-	-	-	Förvaltningen ser inget av de beskrivna alternativen som en långsiktigt hållbar lösning för snöhanteringen i Stockholm. Två av sjötipparna berör Östermalms vattenområde, varav en, den i Värtan ligger i stadsdelen och inom det område som planäggs för bostäder. Inom stadsdelen finns ingen lämpligt område för snödeponi på land. Den mark som är planlagd är avsedd för stadsutveckling eller är Nationalstadspark. Förvaltningen är tveksam till alternativ 2 där bergrummet i kv Antwerpen föreslås användas som snölager eftersom det kvarteret också är planerat för bebyggelse. Sedan två år pågår försök med miljövänlig halkbekämpning. I samband med stadens ambition att minska luftföroreningar har diskussioner förts om det går att minska användandet av dubbdäck. Med en centralisering av snöröjningen har staden större möjlighet att ställa miljökrav på entreprenören och också få en bättre kontroll. Stadsdelsförvaltningen saknar en diskussion om vad dessa insatser kan ha för miljöpåverkan på snöröjningen. Förvaltningen skulle vara intresserad av en utredning av en vattenbaserad snödeponi med en tät botten som kan slamsugas från sediment med genomsilande vatten som renas och som kan användas för kylproduktion.
Kommentar till remissvar				Avstyrker både nuvarande snöhantering och förslaget till snödeponi vid Antwerpen i Värtan. Trafikkontoret avser att uppdatera miljökrav vid upphandling.

Kungsholmens SDF	x		Förordar dagens hantering av ekonomiska och miljömässiga skäl Inom Kungsholmen tippas snö sedan många år i Riddarfjärden. Verksamheten är störande (buller nattetid) såväl för närboende som för alla som passerar (oestetiskt med smutsig snö). Det är svårt att konstatera att snötippningen bidrar till någon varaktig försämring av vattenkvaliteten i Riddarfjärden. Fjärden har en mycket stor vattengenomströmning motsvarande de stora norrlandsälvarna. Utspädningen är snabb. Vid sidan av de direkta miljö- och ekonomieffekterna kan också ifrågasättas om marknaden kan erbjuda så stora lastbilsflottor som krävs om snön ska köras mycket längre väg.
Kommentar till remissvar			De långa transportsträckorna som alternativ 2 och 3 för med sig innebär en sämre standard för snöröjningen, vilket inte kan accepteras.

Bromma SDN /SDF		x		Nämnden ställer sig bakom förvaltningens förslag. Förvaltningen anser att den bästa metoden att tillvarata Stockholms snö är alt 2. För vissa gator i Bromma finns behov av snöbortforsling vid måttlig mängd nederbörd. För övrigt gatunät läggs den största delen av den plogade snön upp på parkmark, åkermark eller andra tillgängliga ytor. Den i lokaliseringsutredningen angivna platsen för snödeponi med adress Kvarnbacksvägen måste ha förväxlats med en parkgräsyta strax norr om Kvarnbacksvägen. Denna yta är dock inte avsedd för snödeponi i större omfattning och medger inte plats för snö från innerstadens gator.
Kommentar till remissvar				
Enskede-Årsta SDN/SDF	-	-	-	Nämnden ställde sig bakom förvaltningens förslag. Det enda realistiska alternativet till sjötippning är landdeponering och detta kräver tillståndsprövning enligt miljöbalken. Förvaltningen anser att det är svårt att hitta lämpliga platser för snödeponering där acceptans från bl a närboende kan förväntas. Enskede - Årsta har inga ytor för anordnande av landtipp. Inom Enskede - Årsta stadsdel kan exempelvis Årstälänken och Johanneshovsvägen endast användas som tillfälliga lösningar för snödeponering eftersom dessa i framtiden kommer att bebyggas. I utredningen har Högdalstopparna pekats ut som en möjlig plats för snödeponi. Förvaltningen anser att den föreslagna deponiens inverkan på den känsliga miljön kring Magelungen bör utredas. I övrigt har Vantör inga förslag på alternativa ytor för snödeponering.
Kommentar till remissvar				

Hägersten Liljeholmens SDN /SDF		X		Stadsdelsförvaltningen anser att alternativ två med tre mindre landtippar varav en i Högdalen är det alternativet som är att föredra. Om dessutom en del av snön kan användas för att skapa fjärrkyla i Fortums anläggningar till rimlig kostnad talar det också för alternativ två. Inom Liljeholmens stadsdelsområde finns inga platser att lägga en större snömängd på. De smala gatorna i bostadsområdena som också är parkeringsplats för fordon gör att gatorna snabbt blir blockerade av snö. Det enda alternativ är snöbortforsling genom Södermalm till Stadsgårdskajen. I stort sett gäller samma förhållande för Hägerstens stadsdelsområde
Kommentar till remissvar				
Hässelby-Vällingby SDN /SDF		x	x	Förvaltningen anser att fortsatt användning av sjötippar inte är en framkomlig väg eftersom sjötippning strider mot miljöbalken. Sjötippningen bör enligt förvaltningen fortsättningsvis tillämpas endast i yttersta nödfall vid mycket stora snömängder under förutsättning att dispens för detta ges. Inom stadsdelen finns inga möjligheter att avsätta mark för mer omfattande snöupplag utom möjligen inom Lövstatippens område som dock ligger längre ut från innerstaden än de 15 km som utredningen föreslår för de större tipparna enligt alt 3. Förvaltningen föreslår att möjlighet för återvinning av halkbekämpningssand undersöks för de eventuella tippområden för snö som skapas. Förvaltningen har genom fullskaleförsöken som genomförts de senaste åren kommit fram till att en fullt utbyggd sandåtervinning i staden skulle kräva en yta norr om staden och yta söder om staden båda med en storlek om vardera minst 10 000 m².
Kommentar till remissvar				

Farsta SDN 7 Farsta SDF		(x)	Stadsdelsnämnden ställer sig bakom stadsdelsförvaltningens förslag. Stadsdelsförvaltningen anser att den bästa metoden för snöhantering är att använda de insamlade snömassorna för att skapa fjärrkyla. De anser också att denna metod har sina begränsningar vad det gäller att fullt ut ta om hand de olika mängder snö som måste forslas bort varje år. Fjärrkylaalternativet behöver kompletteras med anläggandet av särskilda snötippor. Av de i Farsta föreslagna områdena för snötippor anser förvaltningen att Högdalen och Farsta inte bör anläggas, men att Sköndal kan vara ett alternativ. Dessutom anser man att snötipporna bör fördelas mera rättvist inom staden. <i>Högdalen;</i> SDF anser att det är möjligt att anlägga en snödeponi på den föreslagna platsen men att skyddande och kompenserande åtgärder behövs t ex genom att spara en naturremsa på ca 10 m bredd, som bl a kan bidra till livsmiljön åt de grodor som sommartid tar sig åt snödeponin för födosökande. Minskningen av rekreationsytorna kan kompenseras med förbättrade promenadstigar genom de skogsmiljöer som blir kvar. <i>Farsta;</i> Områdets ekar har höga naturvärden men annars är naturvärdena låga. Området saknar rekreationsvärden. En snödeponi kan anläggas här men innebär ett hot mot Hökarängsbadet. Badet har i dag en skiftande badvattenkvalitet. Detta bör tolkas som att miljösituationen vid badet är ansträngd. <i>Sköndal;</i> Under år med extrema snömängder så har stadsdelsförvaltningen låtit lägga upp snömassor här. Området har mycket låga naturvärden men en del rekreationsvärden för hundägare bollspelande barn och andra. En snödeponi kan anläggas här. Den omedelbara närheten till Gubbängsmotet gör transporter hit enkla. Inga kompensationsåtgärder behövs.
Kommentar till remissvar			

Nordens Viltrehabilitering	-	-	-	Förutom vid de i utredningen nämnda platserna sker snötippning vid Kastellholmsbron. Vi finner snötippningen oroande. De givna förslagen på flera landdeponier och eventuell drift av kylanläggning verkar väldigt bra men kommer att ta tid att förverkliga. Det rör sig om en anseelig mängd sjöfågel som svanar och änder inom stadens vatten. Dessa är vattenlevande individer som har denna miljö som sitt övervintringsområde och är här för sin överlevnad. Fåglarna kan hamna mitt i den tippade issörjan eller indirekt i smältvattnet och kleta ned sig fruktansvärt. Vi skulle gärna se att man såg till om det finns möjlighet att byta de befintliga tippningsställena som finns till andra områden där skadan på viltet och den estetiska bilden kan vara mindre.
Kommentar till remissvar				Så länge snö från vinterväghållning definieras som avfall är det inte möjligt att sjötippa överhuvudtaget utan dispens från Naturvårdsverket. Det är således inte en lösning att börja använda sig av nya tippningsställena.
Stockholms läns landsting Landstingsrådsberedningen Landstingsstyrelsen		X		Frågan om bortforsling av snö från innerstaden berör i allra högsta grad landstingets verksamheter såsom kollektivtrafikens funktion, benbrott och halkolyckor samt dricksvattenkvalitén. Framförallt kan en förorening av Riddarfjärden påverka dricksvattenkvalitén i Stockholm genom att regionens tre största vattenreningsverk har sina intag nära tippningsplatsen på Norr Mälarstrand. Landstingsstyrelsen avstyrker därför bestämt en fortsatt dumpning av snö vid någon av innerstadens sjötippor och föreslår att dumpningen upphör så snart som möjligt.. Landstingsstyrelsen anser att alternativ 2 är det bästa ur hälso- och miljösynpunkt, inte minst då snöns föroreningar kan omhändertas på ett miljömässigt acceptabelt sätt. Landstingsstyrelsen föreslår att snön används till kylproduktion vars framtida intäkter delvis kan uppväga nackdelarna med alternativ 2, exempelvis ökade utsläpp till luft. Om möjligt skall snötransporterna ske fossilfritt.
Kommentar till remissvar				De undersökningar som utförts visar, att snötippningen inte påverkar vattenkvaliteten på ett negativt sätt. Det är inte en korrekt beskrivning att tippplatsen ligger nära intaget för dricksvatten.

SLUT

Remissvar, särskilda frågor

Sammanfattning av remissinstansernas synpunkter

Säkerhet, framkomlighet och tillgänglighet

Flera av remissinstanserna bland andra Vägverket, SL, Trafikkontoret och stadsdelsnämnderna tar upp vikten av säkerhet, framkomlighet och tillgänglighet. De trycker på att de olika alternativen för snöhantering och snöbortforsling inte får skilja sig åt i dessa avseenden.

Kommentar

Kravet på säkerhet, framkomlighet och tillgänglighet är grunden för snöhantering och snöbortforsling i Stockholm. Om inte det kravet fanns skulle snön tillåtas ligga kvar i betydligt större utsträckning än idag. Både alternativ 2 och 3 kommer att innebära längre transportsträckor. Det innebär att om samma servicenivå som idag skall kunna upprätthållas så krävs det betydligt fler transportfordon för snöbortforsling än idag. När det gäller alternativ 3 kan man göra den bedömningen att det skulle vara helt orealistiskt att upprätta hålla samma service som idag vid snörika vintrar, eftersom transportsträckorna är ca 5x längre för alt 3 än alt 1.

Lagstiftning

Flera remissinstanser, Stadsledningskontoret, Exploateringskontoret och Kungsholms stadsdelsnämnd anser att lagstiftningen bör ändras så att snö som forslas bort inte definieras som avfall enligt avfallsförordningen. Hantering och bortforsling av snö kan då ske med minsta möjliga miljöbelastning och till rimlig kostnad.

Kommentar

Ett alternativ är att definitionen för avfall ändras så att bortforslad snö inte inbegrips i definitionen avfall.

Trafikkontoret har uppdragit åt en advokatfirma att undersöka olika möjligheter att ändra lagstiftningen så att den motsvarar EUs-avfallsdirektiv. För närvarande har Sverige en strängare tillämpning än direktivet än övriga EU-länder.

Detta gäller även för miljökvalitetsnormer för NO₂ och PM10.

Zonindelning

Flera remissinstanser bland andra Länsstyrelsen och Miljöförvaltningen förslår att staden bör indelas i zoner där snöns föroreningsgrad avgör hur den ska hanteras. Den mest förorenade snön bör tas omhand på land och den minst förorenade skulle fortfarande kunna sjötippas.

Kommentar

De snöprovtagningar som genomfördes vintern 2005-2006 visar att det inte finns någon stor skillnad mellan olika gator i innerstaden när det gäller föroreningsgrad hos snön. Det är flera parametrar som påverkar föroreningsgraden förutom antalet fordon som belastar vägsträckan, t ex hur lång tid snön ligger kvar innan den tas omhand och vilket/vilka halkbekämpningsmedel som har använts. Det har visat sig att halkbekämpningsmedel innehåller en hel del av de föroreningar som uppmäts. När det gäller eventuell sjötippning

kvarstår dessutom faktum att så länge som bortforslad snö definieras som avfall så är det förbjudet att sjötippa oavsett hur "ren" snön är.

Föreslagna alternativ för snöbortforsling

Majoriteten av remissinstanserna anser att alternativ 2 är att föredra, då man uppfattat det som att det alternativet innebär den minsta miljöbelastningen.

Flera remissinstanser, främst de som har ekonomiskt ansvar, verksamhets- och markyansvar, föreslår dock alternativ 1 vilket innebär fortsatt sjötippning av snön. Skälet är i första hand att endast alternativ 1 kan garantera säkerheten, framkomligheten och tillgängligheten.

Ingen remissinstans har förordat alternativ 3, dvs. två stora landdeponier, en norr och en söder om Stockholm.

Kommentar

När det gäller miljöbelastningen av de olika alternativen framgår det av remissvaren att de flesta anser att förorening av vatten är en större miljöbelastning än förorening av luft. Detta trots att utredningen klart visar att risken för överskridande av miljökvalitetsnormer i Stockholm är betydligt högre när det gäller luft (PM10 och NO₂) än när det gäller vatten (Cu, Zn, pH-värden och suspensionshalt). Stockholm Vatten har i sitt remissvar påpekat att sjötippningen inte kan förväntas ge mätbara förhöjningar av halterna varken i Riddarfjärden eller i utflödet genom Norrström och inte heller i bottenmaterialet vid snötippningsplatsen.

Andra sjötippplatser

Flera remissinstanser har berört lokaliseringen av sjötippplatser. Några anser att man bör undvika sjötippning i Riddarfjärden, Några föreslår nya lokaliseringar av sjötippplatser och någon föreslår bortforsling med pråmar för tippning längre bort från innerstaden.

Kommentar

När det gäller sjötippning kvarstår faktum att så länge som bortforslad snö definieras som avfall så är det förbjudet att sjötippa oavsett var tippplatsen är belägen.

Fortsatt tippning kräver en lagändring eller fortsatt dispens. Att få en "evig" dispens för sjötippning är inte realistiskt. Vid en eventuell lagändring kan det vara aktuellt att söka nya tippningsplatser, i första hand för att undvika förfulningen av Stockholms innerstad.

Landdeponier

De flesta remissinstanser anser att fortsatt sjötippning inte är förenligt med en hållbar utveckling. Alternativet blir då i första hand landdeponier. Ingen remissinstans har föreslagit något nytt område lämpligt att använda för landdeponi. Den förfrågan som gått till Stockholms grannkommuner har heller inte resulterat i något förslag på lämpliga landområden.

Kommentar

Problemet kommer att vara att finna lämpliga markytor för sådana deponier. I utredningen redovisas ett antal platser som föreslagits av stadsdelsförvaltningarna. De remissinstanser som har markägaransvar ser stora svårigheter att hitta mark lämplig för snödeponier. Enligt exploateringskontoret bedöms områdena i Farsta, Sköndal, Värtan och Bromma som olämpliga med hänsyn till bland annat närhet till bostäder och att områdena är mer lämpade för andra angelägna ändamål. Älvsjö och Högdalen ses som möjliga att utredas vidare. Det

enda område som bedöms som möjligt att använda för snödeponi är Skrubba om den planerade användningen av området ändras.

Bergrummet Värtan

Ett flertal av remissinstanserna anser att alternativet med snölagring i bergrummet i Värtan är intressant och bör utredas vidare.

Exploateringsnämnden påpekar dock i sitt remissvar att denna anläggning inte är förenlig med den nya planeringsinriktningen för utbyggnaden av bostäder i Värtahamnen.

Tekniken för en sådan anläggning är heller inte färdigutvecklad och ett bergrum av storleksordningen 90 000 m³ klarar ca 15 % av det totala behovet i Stockholm.

Kommentar

Utnyttjande av bergrum för snölagring kräver ytterligare utredningar, dels att finna andra bergrum som långsiktigt skulle kunna användas i detta syfte, men också fördjupade tekniska och ekonomiska analyser.

SLUT

Trafikkontoret
Att: Rolf Gustafsson

Redovisning av lämpliga platser för deponi av snö

Bakgrund

Trafiknämnden har låtit utreda hur hantering och bortforsling av snö bör ske i Stockholms stad. Idag tippas snö vid fyra sjötippor i innerstaden. I stadens ytterområden läggs plogad snö på parkmark eller på andra tillgängliga ytor. Miljöbalken betraktar snö från vinterväghållning som avfall, vilket innebär att sjötippningen är förbjuden och deponi är tillståndspliktig. Utredningen var ute på remiss und er våren 2007

Stadsbyggnadsnämnden angav i sitt remissvar att kontoret gärna deltar i det fortsatta arbetet med att hitta lämpliga platser för deponi av snö och för anläggningar för kylproduktion.

Trafikkontoret begärde vid ett möte den 8 maj att stadsbyggnadskontoret ska komma med förslag på eventuella lämpliga platser för deponi av snö. En checklista för lokalisering av landdeponier för snö tillhandahölls.

Snödeponierna måste anläggas och placeras så att de inte påverkar grundvattnet negativt. Känsligheten hos underliggande mark, recipienter och grundvatten är av avgörande betydelse. Förorenad mark kan inte användas utan att lakvattnet tas om hand, eftersom det annars finns risk för urlakning av befintliga markföroreningar.

Platsen bör även ligga i nära anslutning till allmänna transportvägar, men utan risk för att snötransporter hindrar annan trafik. Det är en fördel om terrängen är kuperad så att det går lätt att tippa snön från den högst punkten.

Områdesansvariga planhandläggare informerades och uppmanades att undersöka sina ansvarsområden och svara senast den 31 maj.

Resultat

Bromma

I Bromma stadsdelsnämndsområde finns det inga perfekta ställen för snöupplag. Det har föreslagits ett läge vid Lintaverken/Volvo Aero norr om Kvarnbacksvägen, men eftersom vi nu arbetar med ett visionsarbete för att bl.a. utveckla Ulvsundaområdet mot mer högklassiga verksamheter är det inte lämpligt att starta upplag, även om de skulle vara tillfälliga. Det är alltför svårt att sedan få bort dem. Möjligen skulle ytor runt

Bromma flygplats kunna användas, men de är det luftfartsverket som har rådighet över. (Karin Månsson)

Enskede-Årsta

De industriområden och spårområden som eventuellt skulle kunna vara lämpliga är antingen inte tillräckligt stora eller i behov av mer mark för de verksamheter som finns där idag. (Karin Berkefelt)

Farsta

Inom Farsta stadsdelsnämndsområde är de tidigare föreslagna områdena dels utmed Nynäsvägen, dels utmed Örbyleden inte lämpliga. De kan vara aktuella för bebyggelse. Vid Nynäsvägen och Dreviken pågår ett programarbete och i Sköntorp pågår även planer för bebyggelse i grannskapet. Det tredje läget vid korsningen Ågesta Broväg-Magelungsvägen är inte heller lämpligt för snöupplag. I övrigt finns inte heller några lämpliga platser. (Inger Elonsson)

Hässelby-Vällingby

Det finns utrymme i Lövstaområdet, men eftersom marken enligt tidigare markanalyser är förorenad är ju frågan om det är lämpligt med tanke på smältvattnet från snön och därmed lakvattenproblematik. Annars är det svårt att hitta något bra område inom Hässelby-Vällingby. (Maria Pettersson)

Kista

Området som avgränsas av Akallavägen, Finlandsgatan, Hanstavägen och Vandagatan kanske skulle vara möjlig för snömassor. Det som kanske skulle vara av intresse är områdets västra del som idag ligger under kraftledningen. Området har dock dåliga grundförhållanden. Skulle det visa sig att platsen är möjlig för deponier så bör man plantera t ex någon skylande häck. Avståndet till centrum är längre än det nämnda högsta avståndet om 15 km från centrum. I övrigt finns inga lämpliga platser. (Agneta Larsson)

Liljeholmen

Det finns ingen lämplig plats för snöupplag inom Liljeholmens stadsdelsnämndsområde. (Martin Schröder)

Rinkeby

Inom Rinkeby stadsdelsnämndsområde bedöms det inte finnas lämplig mark för deponering av snömassor. (Peter Lundevall)

Skarpnäck

Det kan vara möjligt att utreda vidare för en eventuell snödepå i Skrubba industriområde. Tyresö är dock intresserade av att området utvecklas till bostads och/eller industriområde. (Ewa Whålin)

Skärholmen

Det är inte möjligt att inom Skärholmens stadsdelsnämndsområde kunna få plats för ett snöupplag enligt önskemål. (Inge Almqvist)

Spånga-Tensta

Det finns ingen plats i Spånga-Tensta stadsdelsnämndsområde som uppfyller kriterierna. (Per Wilhelmsson)

Vantör

Föreslagen plats vid Högdalstoppen med infart från industriområdet är inte lämplig, bl.a. eftersom det ligger en fin liten våtmark med ett rikt växt och djurliv i avrinningsområdet. Möjligen kan områdena under kraftledningarna utnyttjas, eftersom de ändå inte kan användas till så mycket annat. I övrigt finns inga lämpliga platser. (Eva Strömbäck)

Älvsjö

Den före detta bollplanen vid Götalandsvägen som i remissen föreslogs för en fjärrkylanläggning kan vara ett lämpligt alternativ. Bollplanen används inte idag. Möjligen kan det bli problem med buller för de boende på Götalandsvägen. Det är också viktigt att framkomligheten på GC-vägen inte försämras. I övrigt finns inga lämpliga platser. (Torbjörn Johansson)

Sammanfattning

Sammanfattningsvis kan sägas att marken är värdefull i Stockholm och att platser för deponi av snö är svåra att hitta eftersom konkurrensen om marken är stor. Kraven på lämpliga deponiplatser gör dessutom att många platser diskvalificeras för att de är för små eller för att de ligger för nära bebyggelse vilket gör att buller från transporter och tippning blir störande.

Ett förslag som är värt att titta närmare på är att använda kraftledningsgatorna som ändå inte kan användas till så mycket annat. Samma resonemang kan gälla för platser intill stora trafikleder och industriområden som redan är bullerstörda och inte har några rekreativsvärden.

Det bästa vore naturligtvis om det går att utveckla någon form av återvinningsanläggning för denna verksamhet. Det verkar omodernt att år 2007 nöja sig med att deponera förorenade massor i förorten.

Torsten Malmberg
Avdelningschef
Strategiska avdelningen

TRAFIKKONTORET

2011-04-26
TJÄNSTEUTLÅTANDE
DNR T2010-440-01486

Hans Söderström
Stadsmiljö
08-508 261 23
hans.soderstrom@stockholm.se

Till
Trafik- och renhållningsnämnden
2011-06-16

Uppföljning och redovisning av vinterväghållningsinsatserna vintern 2010-2011

Förslag till beslut

1. Trafik- och renhållningsnämnden godkänner denna uppföljning av vinterns halkbekämpning och snöbortforsling.
2. Nämnden uppdrar åt kontoret att för kommande vintrar fortsätta arbetet att säkra tiplatser av snö i ytterstaden för att täcka ytterstadens behov av snöupplag.
3. Nämnden besvarar skrivelsen ang. snöröjning i Stockholm från Malte Siegmalm (s) med detta tjänsteutlåtande.
4. Nämnden besvarar skrivelse ang. förödelsen i Mörtviksparken, Vinterviken från Annika Ödebrink (s) med detta tjänsteutlåtande
5. Nämnden överlämnar tjänsteutlåtandet till kommunfullmäktige
6. Nämnden överlämnar tjänsteutlåtandet till miljödepartementet, naturvårdsverket, länsstyrelsen i Stockholms län samt miljöförvaltningen för kännedom.

Bilaga 1: Miljörapport

Bilaga 2: Skrivelse ang. snöröjning Stockholm

Bilaga 3: Skrivelse ang. förödelse i Vinterviken

Magdalena Bosson
Förvaltningschef

Ted Ell
Avdelningschef

Sammanfattning

För andra vintern i rad har Stockholm fått uppleva en rejäl vinter med perioder med mycket stark kyla och nederbörd i form av snö. Anmärkningsvärt var att köldperioden inleddes redan i mitten av november innebärande plogning och halkbekämpning och kontoret tvingades köra bort snö från innerstaden redan i slutet av november. Meteorologiskt får man gå tillbaka till 1980- talet för motsvarande vintrar.

Efter det kraftigt snöfall som inträffade den 10-11 februari bedömde kontoret att det fanns risk för att mängden snö som måste forslas bort kunde komma att överskrida den mängd avfall som naturvårdsverket medgivit dispens, för att lägga i sjötippor i innerstaden. Efter ansökan beviljade naturvårdsverket dispens för ytterligare 200 000 m³. Denna mängd behövde dock inte utnyttjas. Den samlade mängden avfall (snö) till sjötippor blev därför 720 000 m³.

I ytterstaden lades upp 650 000 m³ snö på de olika landområden som inventerats och föreslagits fungera som snöupplag. Platserna hade kommit fram i samverkan mellan exploateringskontoret, miljöförvaltningen, stadsbyggnadskontoret samt stadsdelsförvaltningar under ledning av trafikkontoret och på uppdrag från kommunfullmäktige. Genom den beredskap som funnits denna vinter har standarden på framkomlighet och säkerhet förbättrats i bostads- och centrumområden i ytterstaden jämfört med förhållandena föregående vinter. Kontoret får dock konstatera att många kringboende till snöplatserna anser att andra platser bör utnyttjas än de som finns där man själv bor. Snöupplagen är nödvändiga men ger ett otrivsamt intryck.

Eftermiddagen den 10 februari drog ett kraftigt lågtryck in över Stockholmsområdet vilket föranledde en s.k. klass 2 varning av SMHI. De närmaste 24 timmarna föll mellan 25 och 35 cm snö över staden och stora problem uppstod. På morgonen den 11 februari beslutade SL:s entreprenörer att ställa in all busstrafik i länet. Kontoret prioriterade bussgator och huvudleder för plogning och halkbekämpning med påföljd att bostadsgator kunde plogas först efter 24 timmar. Detta förhållande medförde stora problem med hårt packad snö i dessa områden. Bättre rutiner för vilka prioriteringar och insatser för

framkomlighet som trafikhuvudmannen och staden bör göra i motsvarande situationer har nu etablerats. Plognings- och halkbekämpningsresurser som finns tillgängliga klarar inte och kan inte heller dimensioneras för denna typ av extrema vädersituationer.

Vissa justeringar av parkeringsregler har genomförts. Då hela frågan om parkering i såväl ytterstad som innerstad är komplicerad, vad gäller parkering, framkomlighet samt drift och underhåll, kommer kontoret att återkomma med ett förslag till samlad strategi.

En omfattande miljökontroll har skett även denna vinter som omfattar snö-ytvatten- och sedimentprovtagningar för att kartlägga påverkan från snötippning både i sjön och på land från miljösynpunkt. Mätningarna visar i likhet med föregående år, att numera finns ingen negativ påverkan när det gäller förorenande ämnen, men upplagsplatserna på land upplevs och utgör ett förfulande inslag i stadsmiljön.

I ärendet besvaras också två skrivelser som inlämnats vid trafik- och renhållningsnämndens sammanträden och som berör vinterväghållningen.

Skrivelser

Vid trafik- och renhållningsnämndens sammanträde 2010-04-10 ställde ledamoten Annika Ödebrink (s) ett antal frågor rörande snöupplaget vid Vinterviken som har använts de två senaste vintrarna. Bland frågorna kan nämnas:

- Varför används inte alternativa platser.
- När återställs parkområdet
- Vilka funderingar till lösningar finns till kommande vintrar.

Vid nämndens sammanträde 2011-02-17 ställde ledamoten Malte Siegmalm (s) frågor rörande snöröjningen i Stockholm. Bland annat efterfrågades hur avtalen med snöröjare skrivs, effektivitetsförbättringar samt hur verksamheten kvalitetssäkras.

Bakgrund

Stockholm har drabbats av ovanligt starkt vinterväder de senaste två vintrarna, vilket medfört störningar i vissa samhällsfunktioner och problem för enskilda. Efter föregående vinter utarbetade kontoret på uppdrag av trafik- och renhållningsnämnden en utvärdering av de insatser i form av vinterväghållning som kontoret genomförde, samt utförde en omvärldsanalys. Utvärderingen visade på ett antal faktorer och förhållanden som påtagligt försvårade möjligheterna till

effektiv vinterväghållning. Detta i sin tur resulterar i risk för ökade olycksfall, sämre tillgänglighet och problem för samhällsviktiga funktioner t.ex. kollektivtrafik, räddningstjänst och polisiära insatser.

Utvärderingen redovisades i tjänsteutlåtande som behandlades av trafik- och renhållningsnämnden vid sammanträde 2010-06-14. I utlåtandet föreslogs ett antal åtgärder där staden och nämnden har rådighet över problemen. Kontoret anförde också att den svenska tolkningen av EU:s avfallsdirektiv, som innebär att snö klassas som avfall, medför en betydande byråkrati och medför osäkerhet hur vinterväghållningsinsatser kan utföras både på kort och på lång sikt. Denna fråga är dock resultat av tillämpning av lagstiftning vilket är en angelägenhet för statliga myndigheter och ytterst regeringen att besluta om.

I kommunfullmäktiges budget för 2010 uppdrogs åt exploateringsnämnden och trafik- och renhållningsnämnden att gemensamt och i samverkan med andra berörda (miljöförvaltningen, stadsbyggnadskontoret samt berörda stadsdelsförvaltningar), finna ländepåer inom ramen för en miljövänlig vinterväghållning. Efter en forcerad arbetsinsats hösten 2010 redovisades arbetsgruppens förslag i tjänsteutlåtande december 2010 och januari 2011 till trafik- och renhållningsnämnden respektive exploateringsnämnden. Förslaget innebar inventering och gradering av ett 50- tal platser vilka graderades som A, B samt C platser utifrån platsernas lämplighet och där A platserna bedömdes mest lämpliga. B- platserna var mindre lämpliga men bedömdes kunna användas som reservplatser. C- platserna var inte tillgängliga på grund av närhet till bostäder eller andra skäl.

Nämnderna godkände redovisningen och konstaterade att för innerstadens del finns inget realistiskt och miljömässigt acceptabelt alternativ till tippning i sjötippor. Utredningen visar att för de närmaste åren finns ytor som kan disponeras för snölager i ytterstaden när behov uppstår. På några års sikt kommer stora problem att uppstå, dels genom osäkerheter med dispensförfarandet där nuvarande dispens sträcker sig till 2013, dels stadens utveckling som innebär att dagens områden som kan användas står inför exploatering samtidigt som den ökande förtätningen ökar behovet av bortforsling av snö. Kommunstyrelsen godkände lägesrapporten vid sammanträde den 16 mars 2011.

I beslut av miljö- och hälsoskyddsnämnden 2011-03-10 meddelar nämnden att man betraktar trafik- och renhållningsnämndens beslut december 2010 (enligt ovan) som en anmälan enligt miljöbalken gällande mellanlagring av avfall. Anmälan föranleder miljö- och hälsoskyddsnämnden att lämna råd enligt

miljöbalken 26 kap. § 1. Råden från miljö- och hälsoskyddsnämnden är omfattande och skall besvaras senast de 30 september.

Några grundläggande förutsättningar

Trafikkontoret ansvarar för vinterväghållning (och barmarksrenhållning) på cirka 18,3 km² (18289000 m²) vägytor, gång- och cykelvägar, allmän platsmark i form av torg mm samt några parker i innerstaden. Detta är fördelat på 5,4 milj. m² i innerstaden och 12,9 milj. m² i ytterstaden. Dessa ytor är av sådan karaktär att de måste plogas och halkbekämpas när den samlade snömängden överskrider 3 cm. Detta utgör kontraktsvillkor vid upphandlingen av entreprenader och utgör del av den funktionsbeskrivning som gäller vid upphandlingen och också vid entreprenadens genomförande. Kontraktsvillkoren innebär vidare att insatser i form av plogning och halkbekämpning sker i viss turordning fördelat i angelägenhetsgrad. Bussgator och trafikleder inklusive gång och cykelvägar skall åtgärdas inom 4 timmar samt bostadsgator inom 10 timmar.

När den ackumulerade snömängden uppgår till ca 40 cm i innerstaden och 60 cm i ytterstaden måste vi börja transportera bort snö för att klara trafiksäkerhet och framkomlighet. Erfarenhetsmässigt har plogvallar och tillfälliga snöupplag då blivit så höga att de utgör direkta olycksrisker eller förhindrar framkomlighet för kollektivtrafik mm. Knutpunkter för kollektivtrafik och spåranläggningar kräver dock tidigare snöbortforsling.

Kostnader för entreprenaden regleras med kontorets avtalspart, vilken är den juridiske person som erhållit kontraktet vid upphandlingen. Denne i sin tur avtalar med underentreprenörer om vissa arbetsuppgifter. Även dessa avtal måste följa kontorets olika krav på funktion och åtgärds-kriterier, men även andra krav som ställs i upphandlingen t.ex. miljökrav. Den ekonomiska uppgörelsen mellan kontraktspart och dennes underentreprenör är okänd för kontoret.

Kontorets gatudriftenjörer följer upp kvaliteten på entreprenörernas arbete och har även möjlighet att prioritera åtgärder som bedöms nödvändiga för samhällsfunktionen. Klagomål och synpunkter på entreprenörers arbetsinsatser tas emot av kontorets kontaktcenter och driftcentralen (gemensam med trafikverket) som förmedlar uppgifterna vidare till ansvarig för bedömning och ev. åtgärd.

Mängden ytor som måste bli föremål för vinterväghållningsåtgärder från trafikkontoret ökar år från år till följd av stadens snabba utveckling. År 2006 uppgick ytorna som skall skötas vintertid till 17,94 milj. m² och år 2010 är som

framgår ovan ytan som hanteras 18,3 milj. km² d.v.s. en ökning med 400 000 m² mellan 2006 och 2010.

Orsaken är utbyggnaden av flera stora bostadsområden i halvcentrala lägen samt den förtätning som sker i många ytterområden. Varje exploatering innebär att ytorna som kräver renhållning året runt ökar. Merparten av ytorna är hårdgjorda av sten, betong eller asfalt. En ytterligare konsekvens av stadens utveckling är att möjligheten att ploga bort snön och lägga i vallar på närbelägna lågutnyttjade ytor av impediment karaktär minskar, eftersom dessa ytor uppgraderas till planteringar eller motsvarande känsliga ytor av hög standard vid exploatering.

Två kalla vintrar i rad

Meteorologiskt sett får man gå tillbaks till 1980- talet för att finna så långa sammanhängande perioder med minusgrader som under de senaste två vintrarna. Enligt SMHI mätningar blev nederbörden i form av snö, 102 cm i innerstaden och 120 cm i söderort under november- december. De första tio dagarna i januari föll ytterligare 20 cm snö över staden. Senare delen av januari och fram till 10 februari kan närmast beskrivas som normal vinter i Stockholmsområdet, vilket innebär omväxlande kall och varmperioder. Det samlade snötäcket smälte samman till någon decimeter och naturen skötte snöbortforslingen i form av smältvatten till dagvatten eller infiltration i marken.

Eftermiddagen den 10 februari drog ett kraftigt lågtryck in över Stockholmsområdet vilket föranledde att en klass 2 varning utfärdades. På 24 timmar föll 25-35 cm snö i Stockholmsområdet och stora problem uppstod framförallt i kollektivtrafiken. Den totala snömängden under vintermånaderna blev drygt 2 meter i söderort och innerstaden samt knappa 2 meter i västerort.

Uppföljning av vinterväghållningen denna vinter

Förbättringsåtgärder

Kontoret konstaterar att den planering och förberedelser som gjordes med stöd av föregående års erfarenheter och enligt trafik- och renhållningsnämndens beslut 2010-06-14 har till största delen fungerat väl. Problem som kräver ytterligare arbetsinsatser är de negativa konsekvenserna av fastighetsägares skottning av tak, som hamnar på plogade och halkbekämpade trottoarer, samt felparkerade bilar som försvårar snöröjningen. Den samlade bedömningen är dock att det har skett en förbättring i dessa avseenden.

Kontoret träffade under hösten avtal med fastighetsägarföreningen som reglerade de enskilda fastighetsägarnas åtaganden och vad som skall iakttas vid skottning av

tak. Taksnö skall alltid köras ut på körbana direkt efter skottningen skett och skottning av tak bör ske dagen innan den s.k. städdagen. Polisen utförde i samverkan med räddningstjänsten och trafikkontoret en riktad insats för att säkerställa en från istappar och taksnö olycksfri gångbana.

Vissa justeringar av P-regler har genomförts bl.a. på Norrmalm, vilket har bedömts förbättra möjligheten till vinterväghållning men även förbättrat arbetsmiljön för den enskilde föraren och minskat olyckrisken. Det är dock uppenbart att en samlad översyn av P- problematiken för både innerstaden och ytterstaden behöver göras. Parkeringsfrågan behöver hanteras i ett samlat ärende så att konsekvenser av olika åtgärder blir tydliga. Kontoret återkommer i denna fråga till trafik- och renhållningsnämnden.

Sammanlagt har antalet flyttade fordon, som hindrat snöröjning eller renhållning för bl.a. sandupptagning, perioden november 2010 till 15 maj 2011, uppgått till 1759 stycken. Detta är betydligt fler än föregående vinterhalvår (2009-2010) då 935 fordon flyttades. Året dessförinnan (2008-2009) uppgick den samlade mängden till 1006. Ett normalår väderleksmässigt, finns inte behov att transportera bort fordonen eftersom kontoret inte kör bort snö mer än när det är absolut nödvändigt. Dessa år är det i stället sandupptagningen som genererar behov av bortforslingen.

Antalet klagomål in till kontaktcenter och driftcentralen är genomsnittligt lägre den senaste vintern jämfört med föregående vinter, men snöovädret den 10-11 februari resulterade i mycket stort antal samtal angående halka och dålig framkomlighet. Sammantaget innebar detta att vintern 2010- 2011 resulterade i något fler klagomål rörande halka, plogvallar, moddiga trottoarer eller dålig framkomlighet än föregående vinter. Vintern 2009-2010 mottogs 7764 klagomål och denna vinter 8157. Vintern dessförinnan (2008-2009) uppgick antalet klagomål avseende vinterväghållningen till 1972 stycken. Vintern 2008-2009 kan betraktas som mer normal från vädersynpunkt än de senaste två vintrarna om man jämför med de senaste 20 årens vinterförhållanden.

Kontoret har vidtagit ett flertal åtgärder som syftar till att skapa bättre förhållanden vintertid för människor med någon form av nedsatt rörlighet. Insiktsutbildning har erbjudits förare till plogfordon och traktorer som används vintertid. Syftet är att få ökad förståelse för de problem som kan uppstå för människor med t.ex. nedsatt hörsel eller syn. I de planeringsmöten som sker med de entreprenörer som är verksamma, betonas från kontorets sida att tillgänglighet

är en prioriterad fråga för staden. Dialogen med handikapporganisationerna är ett bra och konkret hjälpmedel för kontoret i det arbetet.

När det uppstår brister av olika slag utnyttjar kontoret stadens sysselsättningsprojekt med stockholmsvårdar. Dessa kan åtgärda hala trappor eller hålla rent runt signalreglerade övergångsställen vilket är återkommande problem.

Vinterväghållningen i innerstaden

Bortforslingen av snö i innerstaden inleddes redan sista dagarna i november vilket är rekordtidigt. Snöbortforslingen i innerstaden skedde därefter i olika omgångar fram till 18 januari då all snö i innerstaden som utgjorde någon form av hinder var bortforslad.

Snöfallet den 10-11 februari innebar att snöbortforslingen i innerstaden måste påbörjas igen efter ett längre uppehåll, eftersom snövallarna innebär begränsad säkerhet och framkomlighet. Snökampanjen pågick hela vecka 7 och innebar att den samlade snömängden till sjötipparna uppgick till ca 720 000 m³ snö fram till 21 februari. Detta innebär att dispensen på 800 000 m³ snart var uppnådd. Ett ytterligare snöfall av större omfattning kunde därför inte hanteras inom ramen för den medgivna dispensen. Kontoret tvingades därför inlämna en ny ansökan till naturvårdsverket om att utöka dispensen med ytterligare 200 000 m³ snö. Den fortsatta väderutvecklingen innebar att ingen mer snöbortforsling behövde utföras och den utökade dispensen behövde inte utnyttjas.

Den stora nederbördsmängden under dygnet 10-11 februari skapade problem genom att tillgängliga plogningsresurser inte är anpassade till så stora snömängder på kort tid. Det tar ca fyra timmar att ploga igenom det prioriterade vägnätet i innerstad och ytterstad bl.a. samtliga bussgator. När plogningen är klar har det fallit ytterligare 5 till 10 cm snö och plogningen måste fortsätta i en ny runda.

Den prioritering som skedde av trafikkontoret innebar att tre genomplogningar av huvudvägnätet och kollektivtrafikgator genomfördes med syfte att klara kollektivtrafikens behov. Detta innebar samtidigt att bostadsgator och lågprioriterade områden inte kunde åtgärdas inom den tid (tio timmar) som normalt skulle ha skett. Följden blev att många bostadsområden blev svårframkomliga för lång tid framåt till följd av ojämnt packade eller isbelagda körbanor och gångbanor. Situationen kunde lösas genom att senare kalla in vägskrapor och speciell isrivnings-utrustning som under flera veckor arbetade intensivt med att åtgärda problemen inom de områden där isvallar uppstått.

På morgonen den 11 februari beslutade SL:s entreprenörer att ställa in delar av kollektivtrafiken bl.a. all busstrafik i länet av säkerhetsskäl, vilket naturligtvis skapade mycket stora problem. Kontorets kraftfulla satsning för att klara framkomligheten på vägnätet fick inte önskad effekt utan skapade andra problem. Det inträffade pekar mot behov av bättre informationsflöde vid svåra vädersituationer, från kollektivtrafikhuvudmannen och dennes entreprenörer, till väghållare med ansvar för vinterväghållningen, så att rätt prioriteringar kan göras.

Detta samordningsarbete har i och med snöfredagen 11 februari skärpts mellan staden, SL och trafikverket.

Snöupplag i ytterstaden

I ytterstaden startade snöbortforslingen i stor skala i mitten av december i omedelbar anslutning till nämndens beslut om att utnyttja snöupplagen. Beslutet innebar att inga transporter har skett från ytterstaden till sjötipparna i innerstaden. Det fortsatta snöandet i december och tidigt i januari medförde att snöbortforslingen fortsatte med olika intensitet ända fram till slutet av februari.

Sammanlagt i ytterstaden har 650 000 m³ snö transporterats till snöupplag fördelat på 300 000 m³ i västerort och 350 000 m³ i söderort. Detta innebär att förutom A- ytor har en stor mängd B- ytor måst användas som snöupplag för att klara en acceptabel standard på vinterväghållningen. Det måste framhållas att de största snömängderna hanteras genom att de flyttas i närområdet genom plogning eller högning till gräsytor eller skogspartier där det finns lämpliga utrymmen. Enbart när det inte finns sådana möjligheter måste snön transporteras i väg till landupplagen.

I första hand väljs någon av de närbelägna platser för snöupplag, men som situationen utvecklade sig denna vinter har flertalet av de mindre platserna blivit snabbt uppfyllda och transporterna har gått till vissa platser som bedömts lämpliga att ta emot mer snö än det som var ursprungliga planen. Exempelvis har Bällstavägen fyllts upp till 170 000 m³ istället för planerat 65 000 m³ och Årstälänken fylldes upp med 80 000 m³ i stället för 45 000 m³. Den ökade mängden har åstadkommit genom främst genom att fylla upp högre än vad som planerades. Nackdelen är då att snön kommer att ligga kvar betydligt längre, vilket är mindre lämpligt. Det har dock inte funnits något alternativ då samtliga upplagsplatser denna vinter varit helt fyllda med snö.

Efterhand som snösmältningen sker framträder sanden från halkbekämpningen tydligt och efterhand ger snöupplagen intryck av att utgöra en grushög. Dessutom

förekommer en hel del skräp i anslutning till högarna, vilket förstärker det otrivsamma synintrycket av snöupplagen. Efterhand som snösmältningen fortskrider sker handplockning av skräp, normalt en gång i veckan.

Kontoret lägger ner stora resurser för återställningen av de områden som har utnyttjats. En förekommande uppfattning är att områdena i vissa fall har fått en bättre markstruktur och ökad kvalitet efter dessa åtgärder. Områdena blir dock tillgängliga för allmänheten senare när de använts som snöupplag. I de fall då nyplantering måste ske kan ytorna vara avlysta fram till hösten.

Vi kan konstatera att snöupplagen också möter kritik och synpunkter från kringboende. Av de 32 platser som kommit till användning har klagomål inkommit på i stort sett samtliga platser samt även på några av de mindre snöupplagen som hanterar lokalt inom områden där den möjligheten finns. Man anser helt enkelt att det borde finnas lämpligare platser än just där man själv bor eller av olika skäl har egna intressen att bevaka.

Ekonomi

Kostnaderna för vinterväghållningen varierar år från år beroende på vilka behov av insatser för att klara framkomlighet och säkerhet som uppstår. Baskostnaden för plogning och halkbekämpning varierar en del år från år, men de stora variationerna orsakas av borttransporten av snö. Förutom den egentliga vinterväghållningen uppstår kostnader för återställning av sjötippor och landupplagen när de utnyttjas. Därtill kommer kostnader för olika miljöundersökningar som krävs av miljömyndigheter.

De senaste årens kostnader fördelat på kalenderår är:

2008---	129.526.169 kr
2009---	145.657.188 kr
2010---	264.681.380 kr
2011-05-19	172.530.565 kr

År 2010 kännetecknades av en kall start på året med mycket snö samt en ovanligt tidig vinter (redan i november), vilket beskrivits i tidigare avsnitt i detta tjänsteutlåtande. Första fem månaderna för 2011 har redan inneburit högre kostnader än vintrarna 2008 och 2009 och fortfarande återstår en del återställningsarbeten. Den totala kostnaden för beror på hur vintermånaderna november- december 2011 väderleksmässigt kommer att utvecklas och vilka behov av borttransport av snö som uppstår.

Något om miljöeffekter av snöhanteringen

Under årens lopp har ett flertal undersökningar utfört inom staden för att belysa miljökonsekvenserna av den tippning av snö i stadens vattenområden som genom åren varit huvudalternativet, samt för att utreda alternativa lösningar. Tippningen av snö i vattenområden har alltid skapat debatt genom det negativa visuella intryck som uppstår, samt oro för negativa effekter på miljö särskilt ytvatten och sediment på de platser där tippning sker.

Den första större undersökningen utfördes redan vintern 1984-1985, vilken var en snörik vinter motsvarande denna vinter. Miljöförvaltningens tekniska avdelning utförde en bred undersökning av föroreningar i snö som tippades i Riddarfjärden, orörd snö från olika platser i staden, samt i Riddarfjärdens vatten i anslutning till tippplatsen. I rapporten konstaterades klart förhöjda halter av främst bly och kolväteföreningar (olja, PAH, m.m.) i anslutning till trafikerade ytor. Det konstaterades att det fanns risk för anrikning av tungmetaller främst bly samt olika kolväten i sedimenten av snötippningen. Miljönämnden ansåg med anledning av rapporten att tippningen på sikt borde upphöra.

Under 1998 utredde konsultföretaget Tyréns AB, på uppdrag av projektgruppen för dagvattenstrategi i Stockholm, miljöbelastningen vid val av olika metoder för snöhantering. Utredningens slutsatser var att det inte fanns något realistiskt alternativ till att använda sjötippor för innerstadens behov. Man konstaterade också att snö var en särskilt förorenad del av dagvatten (fruset) som påverkades både av luftföroreningar i luften vid snöfall samt direkt av kallstartande bilar saltning mm. De allvarligaste föroreningarna ansågs vara olika kolväten bl.a. PAH samt tungmetaller. Utredningen byggde på litteraturstudier.

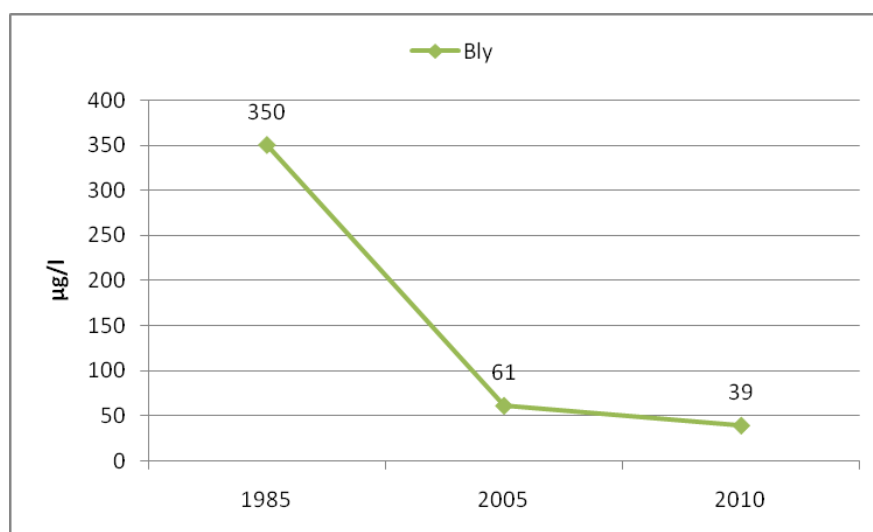
År 2005 utförde trafikkontoret en mycket omfattande fältundersökning av föroreningsinnehållet i den snö som dumpades i sjötipporna samt utredde och beräknade miljökonsekvensen och samhällsekonomiska konsekvenser av olika handlingsalternativ för snöbortforslingen. Utredningen visade att det miljömässigt överlägset bästa alternativet var fortsatt tippning i sjötippor. Det konstaterades också att uppmätta halter i snön var avsevärt lägre än de som uppmättes 20 år tidigare. En annan skillnad jämfört med den tidigare undersökningen var att det inte fanns någon skillnad från föroreningssynpunkt mellan gator med olika trafikintensitet i innerstaden. Riktvärden och miljökvalitetsnormer underskreds med god marginal och snön bedömdes inte utgöra någon negativ påverkan på vatten och sediment.

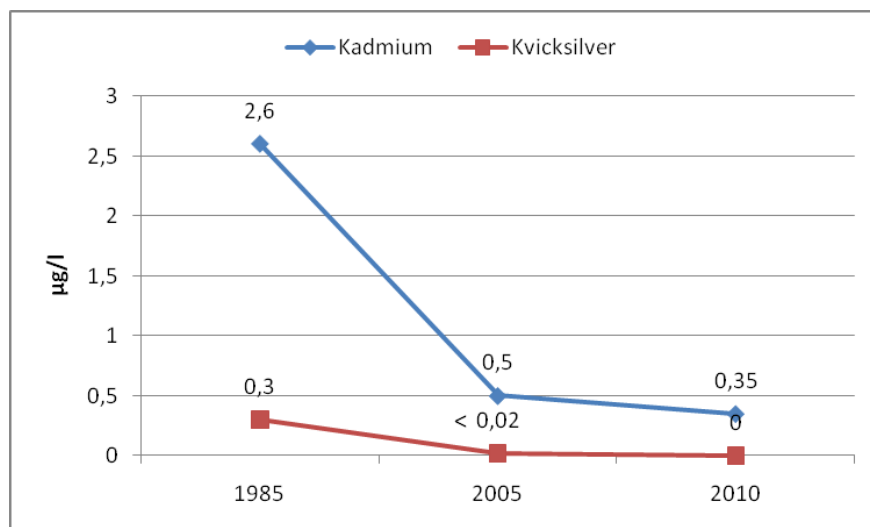
Dispensen från naturvårdsverket som beslutades 2006, innebar att ett omfattande kontrollprogram genomförs innefattande både snöprover, ytvattenprover och sedimentprover. Resultatet från vinterns undersökningar visar, i likhet med de undersökningar som utförts under senare år, mycket låga halter av förorenande ämnen.

Samtliga miljökvalitetsnormer för ytvatten underskrids med stor marginal. Provtagningen av sediment i området visade att påverkan från snötippningen inte kunde konstateras. I jämförelse med en stor undersökning som miljöförvaltningen utförde 1997 av sediment i Stockholm har en avsevärd förbättring skett. För många ämnen en halvering eller mer av halterna som uppmättes i sedimenten.

För att belysa den utveckling som skett redovisas i nedanstående diagram trenden av vissa tungmetaller från de undersökningar av snö som utförts i Stockholm och som beskrivs ovan. Det skall nämnas att vid undersökningen 1985 uppmättes mycket höga halter av olje- och kolväteföreningar i storleksordningen 50-100 mg/l. I de undersökningar som utförts under senare år hittas inte detekterbara halter mer än i fåtalet prov. Detektionsgränsen är i storleksordningen 1-10 µg/l.

Halter i snö

När det gäller bly och kadmium som bedöms utgöra en typiskt trafikrelaterad förorening konstateras att halterna har minskat dramatiskt och nu utgör storleksordningen 10 % av de halter som uppmättes 1985. Det är samma trend som gäller för kolväteföreningar. Den fördjupade analys som utfördes 2010 pekade entydigt mot att halterna av tungmetaller härrörde från stenmaterialens naturliga innehåll av metaller. Alla mineral (stenmaterial) innehåller tungmetaller i varierande mängd eftersom detta är ett fysikaliskt naturligt tillstånd.

Kvicksilver anses vara en i huvudsak långdistanstransporterad förorening, det vill säga härrör från avlägsna källor ofta främmande länder. Även här ses en tydlig minskning av halterna i snön men från en betydligt lägre nivå än de lokalt emitterade föroreningarna bly och kadmium.

Införandet av katalytisk avgasrening på bensinmotorer har minskat kolväteutsläppen inklusive PAH med 90 %, och bly emitteras inte längre från avgaser. Övriga åtgärder för minskade utsläpp som genomförts under senaste 20-årsperioden är miljözon för tunga fordon, PAH- oljefria däck, oljeläckande bilar är utsorterade från marknaden, renare dieselbränslen samt katalysatorrening på dieselmotorer. Under senare år har också betydligt större insatser skett för gatuhållning och städning av allmän platsmark. Detta har uppenbarligen haft mycket positiv effekt på både dagvatten och snö.

Trafikkontorets synpunkter

Erfarenheterna denna vinter visar tydligt att staden måste ha en fungerande beredskap för att hantera snö i ytterstaden på lokala upplagsplatser när behov av bortforsling av snö uppstår. Vi bedömer att till nästa år kommer de flesta av årets platser vara möjliga att använda, men situationen kommer att förändras på grund av planerad exploatering. Det arbete som utfördes av berörda förvaltningar i staden under föregående år, bör därför ges en fast form så att årsvisa planer för snöupplagen utarbetas. Berörda förvaltningar är respektive stadsdelsnämnd, exploateringskontoret, miljöförvaltningen och trafikkontoret. Kommunfullmäktige bör, mot bakgrund av tidigare erfarenheter, ge ovanstående nämnder i uppdrag att i samverkan utarbeta sådan handlingsplan inför varje vinter. Handlingsplanen bör också vara styrande för planeringen av nya områden så att vinterväghållning och snöbortforslingen underlättas när behov uppstår. Stadens planering måste i framtiden ske så att det är möjligt att bedriva en effektiv vinterväghållning.

Taksnö och smältvatten från stuprör är fortfarande ett betydande problem som förorsakar halkolyckor och försämrad tillgänglighet för främst gång- och cykeltrafikanter. Fastighetsägare har skyldighet att skotta tak på grund av istappar eller stora snömängder som kan äventyra takkonstruktionen. Detta innebär regelmässigt flera decimeter snö hamnar på trottoaren och en stor olägenhet uppstår för gående och särskilt med funktionshinder. Kontoret kommer i särskilt ärende att redovisa en åtgärdsplan som syftar till att påtagligt förbättra stadens möjligheter att komma till rätta med problemet. Arbetet med att förbättra tillgängligheten kommer att fortsätta.

Provtagningar och undersökningar som utförts under senare år visar att vare sig tippning av snö i vattenområden eller på landupplag påverkar miljö eller hälsa på ett negativt sätt. De problem som identifieras är transporterna av snö, när detta måste ske, samt den visuella störningen som uppstår både vid sjötippning och vid landupplag.

Ytterstadens snö ligger normalt längre tid före borttransport, vilket innebär att människors ovana att kasta skräp av olika slag blir mer tydligt på landupplagen. Det förefaller som att snövallar inbjuder till att kasta skräp eftersom det döljs i snön. Problemet är av generell natur och måste åtgärdas genom upplysning och information som inspirerar till människors personliga ansvar. Den direkt olagliga tjuvtippningen är inte något problem eftersom det sker undantagsvis. Ett förslag från regeringen som innebär en ny straffbestämmelse för att motverka nedskräpning behandlas av lagrådet. Detta innebär en starkare reglering som syftar till minskad nerskräpning, vilket är positivt.

Kontorets uppfattning är att det är väsentligt fler klagomål på landupplagen än på sjötipparna. Trots detta bör principen för snöbortforslingen vara att i så stor utsträckning som möjligt använda närbelägna snöupplag i ytterstaden samt sjötipparna i innerstaden.

Det skall framhållas att det varit en mycket positiv utveckling av miljöpåverkan som har kunnat konstateras. 1985, då den första snöutredningen genomfördes, var det helt uppenbart att den snö som tippades var allvarligt förorenad och det fanns skäl att tala om den giftiga snön. I dag är situationen helt annorlunda, vilket är synnerligen glädjande och måste beaktas när snöfrågan diskuteras. Ett exempel på en bättre miljöanpassning är att öka återvinningen.

Kontoret kommer att återkomma i särskilt ärende, där resultaten från provtagningar, som fortfarande pågår, kommer att redovisas. Syftet med den rapporten är att bättre belysa och utvärdera de trender som översiktligt redovisas i detta tjänsteutlåtande.

Det är ett problem att snö klassas som avfall när den blir föremål för väghållningsinsatser. Avfallslagstiftningen är en mycket komplicerad del av den svenska miljörätten och ger upphov till stora osäkerheter när den tillämpas på bortforslingen av snö i tätort. Å ena sidan ställer väglagen med tillhörande förordningar samt lag om särskilda bestämmelser om gatuhållning och skyltning, långtgående och tydliga krav på kommunen, i detta fall trafik- och renhållningsnämnden, att säkra framkomlighet och säkerhet bl.a. genom snöröjning.

Miljölagstiftningen å andra sidan grundas på att verksamheter som innebär miljöfarlig verksamhet enligt kap. 9 MB, t.ex. hantering av avfall, skall regleras genom tillståndsprövning, vilket är en detaljerad process där miljöbalkens mål enligt kap.1 samt hänsynsreglerna enligt kap 2 alltid skall iakttas samt ytterligare regler måste följas och som är obligatoriska vid s.k. ansökningsmål. När det gäller nyttjandet av vattenområden inom Stockholm för tippning av snö är detta dessutom uttryckligen förbjudet, genom det sk dumpningsförbudet enligt 15 kap 31 § miljöbalken, vilket är en följd av avfallsbegreppet. Den svenska tolkningen innebär en onödig byråkrati samt osäkerhet om förutsättningarna att kunna bedriva en effektiv och miljövänlig vinterväghållning.

Miljö- och hälsoskyddsnämndens beslut 2011-03-10 att snöupplagen skall betraktas som mellanlagring av avfall samt de råd som lämnas i anslutning till

beslutet, kommer att behandlas av kontoret i särskilt tjänsteutlåtande. Ärendet planeras att redovisas vid trafik- och renhållningsnämndens sammanträde i september 2011.

När det gäller prioriteringarna av väghållningsinsatser vid intensiva snöfall har ett samarbete inletts med kollektivtrafikhuvudmannen och dennes entreprenörer samt trafikverket med syfte att samordna de insatser som är nödvändiga att genomföra för en fungerande kollektivtrafik. Det är inte ekonomiskt försvarbart eller ens tekniskt möjligt att upphandla maskinresurser som klarar extrema vädersituationer t.ex. en klass 2-varning för extrema snömängder. Istället måste en sådan situation klaras genom tidig information om planeringsläget för kollektivtrafiken så att rätt insatser och prioriteringar kan göras. En handlingsplan har utarbetats med berörda parter och det är kontorets bedömning att samverkan kommer att fungera till nästa vinter.

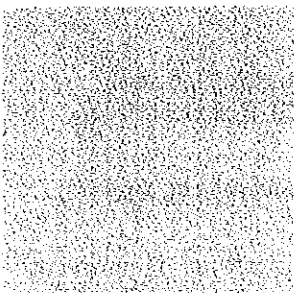
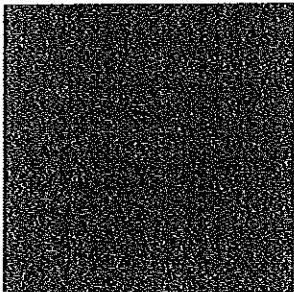
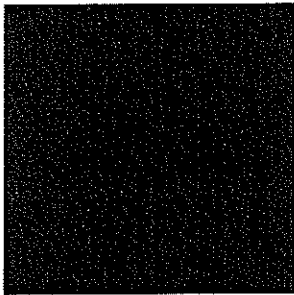
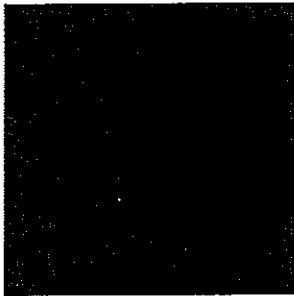
Trafikkontorets förslag

1. Trafik- och renhållningsnämnden godkänner denna uppföljning av vinterns halkbekämpning och snöbortforsling.
2. Nämnden uppdrar åt kontoret att för kommande vintrar fortsätta arbetet att säkra tipplatser av snö i ytterstaden för att täcka ytterstadens behov av snöupplag.
3. Nämnden besvarar skrivelsen ang. snöröjning i Stockholm från Malte Siegmalm (s) med detta tjänsteutlåtande.
4. Nämnden besvarar skrivelse ang. förödelsen i Mörtviksparken, Vinterviken från Annika Ödebrink (s) med detta tjänsteutlåtande
5. Nämnden överlämnar tjänsteutlåtandet till kommunfullmäktige
6. Nämnden överlämnar tjänsteutlåtandet till miljödepartementet, naturvårdsverket, länsstyrelsen i Stockholms län samt miljöförvaltningen för kännedom.

Slut

Arkitekter Ingenjörer

Miljörapport angående snöbortforsling vintern 2010-2011 i Stockholm

Trafikkontoret, Stockholms stad

1 Inledning

Under snörika vintrar måste snö transporteras bort från stadens gator till upplag på land eller till tipplatser i vatten. Snöttipning i Mälaren och Saltsjön är verksamhet som kräver dispens från Naturvårdsverket.

Stockholm stad, genom Trafikkontoret, har under senare år haft dispens från bestämmelsen om förbud mot dumpning av avfall (15 kap 31§ miljöbalken). Dispensen omfattar totalt tippning av 800 000 m³ snö per säsong från vinterväghållning i Mälaren (Riddarfjärden) och Saltsjön (Stadsgården, Blasieholmen och Värtan). Dispensen gäller till och med 2013-05-01. I mars 2011 erhöles även en tilläggsdispens för tippning av 200 000 m³ snö på samma fyra platser fram till och med 2011-05-01.

Under vintern 2010-2011 tippades totalt 710 000 m³ snö från innerstaden vid sjötipparna. Ingen snö från ytterstaden behövde transporteras till sjötipparna denna vinter. Vid de fyra sjötipplatserna tippades följande volymer; Norr Mälarstrand ca 180 000 m³, Värtan ca 240 000 m³, Blasieholmen ca 40 000 m³ och Stadsgården ca 250 000 m³. Snö från ytterstaden lades upp i 33 landupplag i ytterstaden.

I den beviljade dispensen finns villkor som staden ska uppfylla. Inom ramen för sin egenkontroll har staden därför under vintern 2010/2011 åtagit sig att utföra provtagningar av snö, ytvatten och sediment. Bjerking AB har på uppdrag av Trafikkontoret utfört denna egenkontroll. Syftet är att:

- Undersöka innehållet av metaller och organiska ämnen i den snö som hanterats vid vinterväghållning inom staden, dvs den snö som slutligen tippas i recipienten.
- Övervaka vattenkvaliteten i Riddarfjärden före och under tippning av snö vid två platser på Riddarfjärden samt en opåverkad referensplats vid Ängbybadet.
- Undersöka vattenkvaliteten vid de fyra tippplatserna efter avslutad snötippning.
- Undersöka sedimentkvaliteten vid de fyra tippplatserna (Riddarfjärden, Stadsgården, Blasieholmen och Värtan) efter avslutad snötippning. Egenkontrollen av sediment redovisas i en separat handling (Bjerking, 2011).

2 Underlag

Som underlag till egenkontrollen har följande handlingar använts:

- Förslag till försiktighetsmått och kontrollprogram för den snötippling som eventuellt utförs av Trafikkontoret under vintern 2007-2008. Rolf Gustafsson, Trafikkontoret 2008-01-14.
- Provtagningsplan för vattenprover i Riddarfjärden i samband med snötippling. Sweco, 2008-01-16.
- Dispens från bestämmelser om förbud mot dumpning av avfall; här dumpning av avfall från vinterväghållning i Mälaren och Saltsjön. Naturvårdsverket. Dnr 523-5075-08. Beslut 2008-10-27.
- Dispens från det generella förbudet mot dumpning av avfall i vattenområde; här dumpning av avfall (snö) från vinterväghållning i Mälaren och Saltsjön, Stockholms kommun. Dnr 523-3732-10. Beslut 2010-10-20.

3 Genomförande

3.1 Provtagning snö

Provtagningen av snö utfördes vid tippplatser, i upplag och i några fall även i snövallar på gator, se tabell 1. Vid tippplatserna provtogs snön uppe på lastbilsflaken och i samband med detta noterades även varifrån snön kom, se bilaga 1. Vid provtagning i upplag var det i vissa fall möjligt att få information om varifrån snön kom, i andra fall var det inte möjligt.

Vid provtagning av snö på lastbilsflak och i snövallar användes ett 1 m långt cylindriskt plaströr i PEH-plast (Ø 10 cm), vilket med öppningen nedåt pressades ner genom snön. Provtagning vid upplag utfördes huvudsakligen på samma sätt men vid några tillfällen användes även en handdriven isborr (gäller provtagning den 21 december, 11 januari och 26 januari). Vid varje provtagning uttogs snöprov på minst tio ställen till ett samlingsprov som placerades i en plasthink (10-16 liter). För att kunna skatta densiteten på snö och andelen grus i snön utfördes en enkel volymbestämning av snövattnet och vägning av restfasen, se bilaga 1. Detta förfarande innebär en ompackning vilket betyder att bestämningen egentligen bara beskriver densiteten på den snö som finns i provtagningskärl. Därefter förslöts, märktes och placerades snöproverna svalt (ca 15°C) och mörkt för att smälta. Normalt tog det ca 32-48 timmar att smälta snön. När snöproverna smält slammades vatten och sediment upp i hinken. Därefter fick lösningen sedimentera i 30 sekunder innan snövattnet överfördes i flaskor enligt laboratoriets anvisningar. Laboratoriet behövde totalt 2,14 liter snövattnet per prov för analys vilket motsvarade ca mellan en fjärdedel till hälften av den totala volymen av smältvattnet i hinken. Det resterande vattnet dekanterades försiktigt av och kvar i hinken blev en restfas bestående av i huvudsak grus och sand. Restfraktionen torkades i rumstemperatur. Därefter vägdes restfraktionen i varje prov. Slutligen slogs restfraktionen från flera platser samman till samlingsprov, se bilaga 1 och 2.

Snövattnet bedöms innehålla fina partiklar <0,2 mm och restfraktionen grövre partiklar >0,2 mm (Sweco, 2006).

Tabell 1. Provtagningsplatser snöprover.

Tippplats	Upplag	Snövallar
Värtan, 4 prov, 2010-12-09	Vinterviken, 3 prov 2010-12-21	Strandvägen, 3 prov, 2010-12-21
Stadsgården 4 prov, 2010-12-09	Årstälänken, 4 prov, 2011-01-11	
Norr Mälarstr, 4 prov, 2010-12-09	Bällsta, 4 prov, 2011-01-11	
Värtan 2 prov, 2010-12-21	Lövstävägen, 4 prov, 2011-01-26	
Norr Mälarstr, 4 prov, 2010-12-21		
Blasieholmen, 1 prov 2010-12-21		
Stadsgården 3 prov, 2011-01-11		
Norr Mälarstr, 4 prov, 2011-01-11		
Värtan, 4 prov, 2011-01-12		
Värtan, 4 prov, 2011-02-17		
Stadsgården 4 prov, 2011-02-17		
Norr Mälarstr, 4 prov, 2011-02-17		
Blasieholmen, 1 prov 2011-02-17		
Totalt: 43 prov	Totalt: 15 prov	Totalt: 3 prov

3.2 Provtagning ytvatten

Provtagning av ytvatten före och under tippning av snö utfördes på tre platser; i anslutning till tippplatsen vid Norr Mälarstrand, ute på Riddarfjärden mellan tippplatsen och Långholmen och vid en opåverkad referensplats vid Ängbybadet som ligger ca 8 km

uppströms snötippningsområdet. Provtagningen utfördes ungefär var fjortonde dag mellan den 1 december 2010 och den 9 februari 2011. Vid Norr Mälarstrand och i Riddarfjärden utfördes provtagningen från båt och i Ängby från is. Vid provtagning från is användes en handdriven isbör.

Provtagning av ytvatten efter avslutad tippning utfördes vid Ängbybadet samt i anslutning till de fyra tipplatserna Riddarfjärden, Stadsgården, Blasieholmen och Värtan. Provtagningen vid Ängbybadet och Norr Mälarstrand utfördes den 20 april från land. Ytvatten vid Stadsgården och Blasieholmen och Värtan provtogs från båt den 27 april. Vid dessa platser utfördes även fältanalys med det direktvisande instrumentet Troll 9000 Pro XP avseende vattendjup, pH, konduktivitet och syrgashalt.

Provtagning av vatten utfördes med en Ruttnerhämtare helt i plast (typ Norm Tec 2,5 l). Provtagningsdjupet var i samtliga provtagningsstillfällen 1 m. I fält noterades väder och vind, vattentemperatur och eventuell synlig oljehinna på vattnet, se bilaga 2.

Vid samtliga provtagningsstillfällen användes de provkärl som föreskrivits av laboratoriet och proverna transporterades omgående till laboratoriets inlämningsställe.

3.3 Laboratorieanalyser

Laboratorieanalyser utfördes av det ackrediterade laboratoriet Eurofins, se tabell 2.

På ytvatten och på snövattnet utfördes metallanalyser dels på metaller i löst form (jonform) samt som totalhalter. De gränsvärden som finns för metaller avser metaller i löst form (Miljökvalitetsnormer för prioriterade ämnen EU direktiv 2008/105/EG). Detta förfarande möjliggör även en uppskattning av hur stor andel av metallerna som föreligger i löst form i vattnet i förhållande till totalhalten dvs. totalhalten omfattar även metaller som ingår i, eller är bundna till, partiklar. Snövattnet prov för analys med avseende på organiska föreningar filterades inte före analys.

Analys av metaller i restfraktionen utfördes enligt Svensk standard SS028311 som innebär lakning av provet med 7 molar salpetersyra i autoklav. Vid sådan syralakning går löst bundna metaller i lösning medan t ex metaller inne i mineralkorn stannar kvar i partiklarna. Denna metod är branschpraxis (se Naturvårdsverkets rapport 4919).

Tabell 2. Sammanställning av utförda analyser vintern 2010/2011.

Parameter	Antal analyser			Standard
	snövattnet	restfraktion	ytvattnet	
Nitrit	61	-	23	SS-EN 26777
Kväve-total	61	9	23	ISO 11905-1 / SS-EN13342 (rest)
Fosfor-total	61	9	23	ISO 15681-2 / SS028150-2 (rest)
pH	61	-	23	SS 028122
Suspenderade ämnen	61	-	23	SS EN 872
Klorid	36	-	-	SS-EN ISO 10304
Metaller, jonform ¹	61	-	23	SS028150
Metaller, totalhalt ²	61	-	23	SS028150
Metallanalys, fast fas	-	13	-	SS028311
BETX, alifater och aromater	61	13	-	Enligt Naturvårdsverkets metodik
PAH-16	61	13	17	Enligt Naturvårdsverkets metodik

¹ Proverna är filterade genom 0,45 µm filter och konserverade med konc HNO₃ (1 ml syra /100 ml prov).

² Proverna är kokade med konc HNO₃ (20 ml syra /100 ml prov). Ingen filtrering före analys.

4 Resultat

4.1 Snö

Snö från väghållning består av snö med en viss inblandning av sand, grus och partiklar från halkbekämpning och slitage från fordon och vägar. Den metodik som används vid denna undersökning innebär att snö delas upp i två fraktioner; **snövatten**, dvs vatten och i vattnet lösta partiklar mindre än 0,2 mm samt **restfraktion**, dvs partiklar större än 0,2 mm. Samma metodik användes även i vid de tidigare egenkontrollerna under vintrarna 2005/2006 (Sweco, 2006) och 2009/2010 (Björking, 2010). Samtliga analysresultat finns sammanställda i tabellform i bilaga 1 (snövatten) och bilaga 2 (restfraktion). Analysprotokoll från laboratoriet redovisas i bilaga 4 och 5.

4.1.1 Densitet och mängd restfraktion

Både densiteten och mängden restfraktion beror på hur snön kompakteras och avsmälter. Vid avsmältning ökar både densiteten och andelen grus eftersom gruset koncentreras i den kvarvarande snön. De bestämmningar i som utförts i denna undersökning beskriver därför densitet och restfraktion i den snö som provtagits vid provtagningsstillfället.

På samtliga 61 st snöprov utfördes en grov skattning av snöns densitet samt vikten grus och sand i restfraktionen. Mätningarna visade att 1 liter snö motsvarar en medianvolym vatten på 0,50 l och en restfraktion på 8 g. Rimligheten i detta jämfördes i motsvarade egenkontroll 2010 med den mängd sand och grus som tagits omhand vid upplaget i Vinterviken efter snösmältning. Upplaget omfattade totalt 25 000 m³ snö och den omhändertagna mängden sand och grus var 40 ton vilket ger en restfraktion på ca 2 g/liter (Björking 2010). En liter snö bedöms därmed innehålla ca 2-8 g restfraktion. Omräknat till smält snö motsvarar det 4-16 g restfraktion/liter vatten.

4.1.2 Snövattenprov

Den snö som tippas i recipienten kommer att smälta i vattnet. Därför används miljökvalitetsnormer för prioriterade ämnen och andra förorenande ämnen för inlandsytvatten på årsbasis (EU direktiv 2008/105/EG) som jämförelsekriterie vid utvärdering av halter i snövattenfasen, se tabell 3. Det egenkontrollprogram som utformats för ytvatten omfattar även jämförelsekriterier i form av miljökvalitetsnormer för fisk och musselvatten (SFS 2001:554). Även dessa kriterier används, se tabell 3.

I tabell 3 nedan presenteras min, max och medianhalterna på samtliga analyserade prover, d.v.s. den snö som hanterats av staden. I de fall där halterna legat under laboratoriets rapporteringsgräns i några enstaka prov har de inkluderats i medianberäkningarna genom att halten för dessa satts till halva rapporteringsgränsen. När fler än hälften av halterna för en parameter legat under rapporteringsgränsen har inte medianvärdet beräknats.

Generellt visar analysdata att snövatten har ett högt pH-värde (6,4-8,0) samt att det innehåller mycket löst material (ca 0,1%). Av de organiska föreningar som analyserats detekterades PAH, aromater och alifatiska kolväten i några enstaka prover. Med undantag för nitrit och suspenderade material understiger samtliga uppmätta halter aktuella jämförvärden. På snövattenprov analyserades metaller både i jonform och som totalhalter. Detta för att kunna bedöma vilka metaller som förekommer i löst fas respektive vilka metaller som är associerade till partiklar. Resultaten visar att den lösta fasen, dvs den biologiskt tillgängliga fasen, utgör upp till ca 10% av totalhalten för koppar, nickel och zink. För andra metaller utgör den lösta fasen mindre än 5%, se tabell 3.

Tabell 3. Min, max och medianhalter i snövattnenprov i jämförelse med miljö kvalitetsnormer för ytvatten (MKN, 2008/105/EG) och för fisk och musselvatten (MKN, SFS 2001:554). Där ej annat anges är halterna i µg/l.

Snövattnenprov	Rapporteringsgräns ³	Antal > rapp. gr.	Min	Max	Median	MKN 2008/105/EG	MKN 2001:554
Nitrit-nitrogen	2	59 av 61	2,0	520	67		30
Kväve-tot	10	61 av 61	340	9200	2300		
Fosfor-tot	5	61 av 61	40	2400	410		
pH	-	61 av 61	6,4	8,0	-		6,9
Susp.material (mg/l)	-	61 av 61	300	10000	990		25
Klorid (mg/l)	1	36 av 36	15	4400	225		
Bensen	1	0 av 61	<1	-	< rapp		
Etylbensen	1	0 av 61	<1	-	< rapp		
Toluen	1	0 av 61	<1	-	< rapp		
Xylen	1	0 av 61	<1	-	< rapp		
Alifater >C5-C12	30	0 av 61	<30	-	< rapp		
Alifater >C12-C35	50	7 av 61	<50	160	< rapp		
Aromater >C8-C10	100	0 av 61	<100	-	< rapp		
Aromater >C10-C16	100	1 av 61	<100	100	< rapp		
S:a cancerogena PAH	0,2	5 av 61	<0,2	1,3	< rapp		
S:a övriga PAH	0,3	6 av 61	<0,3	1,6	< rapp		
Antracen	0,02	4 av 61	<0,02	0,03	< rapp	0,1	
Fluoranten	0,02	55 av 61	<0,02	0,62	0,03	0,1	
Naftalen	0,02	40 av 61	<0,02	0,56	0,03	2,4	
Benzo(a)pyren	0,02	5 av 61	<0,02	0,15	< rapp	0,05	
Benzo(b,k)fluoranten	0,02	8 av 61	<0,02	0,40	< rapp	0,03	
Benzo(g,h,i)perylene	0,02	3 av 61	<0,02	0,14	< rapp	0,002	
Indeno(1,2,3-cd)pyren	0,02	3 av 61	<0,02	0,14	< rapp		
Metaller (löst)							
Arsenik	0,2 / 0,4 / 1 / 2	21 av 61	<1	0,85	< rapp		
Bly	0,05 / 0,25 / 0,5	7 av 61	<0,25	0,89	< rapp	7,2	
Kadmium	0,04 / 0,02 / 0,1 / 0,2	37 av 61	<0,1	0,19	0,05	0,08	
Kobolt	0,2 / 1	55 av 61	<1	5,6	1,7		
Koppar	2	60 av 61	<2	44	5,5		5
Krom	0,2 / 0,4 / 1 / 2	27 av 61	<1	1,4	< rapp		
Kviksilver	0,05	0 av 61	<0,05	-	< rapp	0,05	
Nickel	0,2 / 1	59 av 61	<1	26	1,4	20	
Vanadin	0,2 / 0,4 / 1 / 2	19 av 61	<1	1,1	< rapp		
Zink	5	59 av 61	<5	150	12		
Metaller (totalhalter)							
Arsenik	0,5	44 av 61	<0,5	55	1,4		
Bly	0,5	61 av 61	3,7	370	21		
Kadmium	0,1 / 0,4	51 av 61	<0,1	2,0	0,21		
Kobolt	1	61 av 61	1,7	110	12		
Koppar	1	61 av 61	15	390	76		
Krom	1	61 av 61	2,4	280	18		
Kviksilver	0,1	0 av 61	<0,1	-	< rapp		
Nickel	1	61 av 61	2,3	190	15		
Vanadin	0,5	61 av 61	2,8	400	22		
Zink	5	61 av 61	34	1200	250		300

³ På grund av interferensproblem orsakade av grumliga prov spädde laboratoriet vissa prov, detta påverkade rapporteringsgränsen.

4.1.3 Restfraktion

Beroende på om snö smälter på land eller i vatten (vid tippning i vatten) återfinns restfraktionen på land eller på botten av recipienten som sediment. Denna egenkontroll fokuserar på tippning av snö i vatten varför uppmätta halter jämförs därför med bedömningsgrunder som finns för sediment i sjöar och vattendrag (Naturvårdsverkets rapport 4913).

I tabell 4 nedan redovisas uppmätta halter av metaller och PAH i jämförelse med bedömningsgrunderna för sediment. I bilaga 2 redovisas samtliga analysdata. I jämförelse med dessa kriterier är uppmätta metallhalter i intervallet mycket låga till måttliga halter. Halten av organiska föreningar är bedöms som låg. I ett prov från Norr Mälarstrand uppmättes något förhöjda halter av PAH, vilket sannolikt beror på att det förekom asfaltrester i provet.

Tabell 4. Min, max och medianhalter i restfraktion i jämförelse med bedömningsgrunder för sediment i sjöar och vattendrag (Naturvårdsverkets rapport 4913). Samtliga halter i mg/kg TS.

Restfraktion	Antal > rapp. gr.	Min	Max	Median	Jämförvärde NV rapport 4913		
					mkt låg	låg	måttlig
Arsenik	2 av 13	1,8	2,0	1,9	≤5	5-10	10-30
Barium	13 av 13	9,7	30	18			
Bly	13 av 13	2,2	7,3	4,9			
Kadmium	0 av 13	<0,20	<0,20	< rapp	≤0,8	0,8-2	2-7
Kobolt	13 av 13	1,7	7,1	3,1			
Koppar	13 av 13	4,3	36	11	≤15	15-25	25-100
Krom	13 av 13	9,1	29	15	≤10	10-20	20-100
Kviksilver	6 av 6	<0,05	<0,05	< rapp	≤0,15	0,15-0,3	0,3-1
Nickel	13 av 13	3,7	15	6,8	≤5	5-15	15-50
Vanadin	13 av 13	8,5	34	16			
Zink	13 av 13	20	82	35	≤150	150-300	300-1500
Summa canc PAH	1 av 13	5,5	5,5	< rapp			
Summa övriga PAH	1 av 13	0,4	4,6	< rapp			

4.2 Ytvatten

Enligt provtagningsplanen ska uppmätta halter jämföras med gräns- och riktvärden för andra fiskevatten i miljö kvalitetsnormer för fisk och musselvatten (SFS 2001:554), se tabell 5. Efter att provtagningsplanen utformades har miljö kvalitetsnormer för ytvatten vunnit laga kraft. I och med detta finns det även miljö kvalitetsnormer för prioriterade ämnen och vissa andra förorenande ämnen (EU-direktiv, 2008/105/EG). Uppmätta halter jämförs därför med Miljö kvalitetsnormer för prioriterade ämnen, se tabell 5.

Utförda laboratorieanalyser visar att uppmätta halter i samtliga analyserade prov (Riddarfjärden, Ängbybadet samt de fyra tipplatserna) understiger aktuella Miljö kvalitetsnormer, se tabell 5 samt bilaga 3. Analysprotokoll från laboratoriet redovisas i bilaga 6. För flertalet analyser är skillnaden mellan löst fas och totalhalt liten, dvs huvuddelen av metallerna i ytvatten förekommer i löst form.

Tabell 5. Uppmätta haltintervall för metaller, näringsämnen och pH i ytvatten i jämförelse med MKN. Där ej annat anges är halterna i µg/l. **Avser metaller i löst fas. ** Avser totalhalt.

Ytvatten	Norr Mälarstrand	Riddar- fjärden	Ångby- badet	Blasie- holmen	Stads- gården	Värtan	MKN 2001:554	MKN 2008/105/ EG
Nitrit	<20	<20	<20	20	20	30	30	
pH	7,7-8,0	7,5-8,0	7,7-8,0	8,0	8,1	8,1	6-9	
Susp (mg/l)	1,1-12	<0,8-2,1	0,9-1,7	4,6	4,4	3,3	25	
Cd*	<0,01	<0,01	<0,01	<0,02	<0,02	<0,02		0,08
Cu*	2,3-3,0	2,4-3,1	3,3-4,6	3,1	2,8	3,4	54	
Hg*	<0,05	<0,05	<0,05	<0,1	<0,1	<0,1		0,05
Ni*	2,0-2,9	2,0-2,7	2,1-2,8	2,2	2,2	2,2		20
Pb*	0,03-0,16	0,04-0,17	0,03-0,20	0,05	0,05	0,06		7,2
Zn**	<5-8,6	<5-6,9	<5-10	5,3	<5	18	300	
Kväve-tot	490-600	490-610	510-610	520	590	610		
Fosfor-tot	6-19	8-31	7-25	90	<5	20		

5 Utvärdering

Snö från vägghållning består av snö med en viss inblandning av sand, grus och partiklar från halkbekämpning samt bidrag i form av slitage från fordon och vägar. Utifrån de analyser som utförts bedöms den totala mängden partiklar i snön utgöras av:

- Suspenderat material, dvs vatten och lösta partiklar mindre än 0,2 mm. Medianmängden i denna fas är ca 1 g/l.
- Restfraktion, dvs partiklar större än 0,2 mm. Mängden bedöms vara 4-16 g/l.
- Det ger en total mängd partiklar i smält snö i intervallet: 5-17 g/l.

Det ger att andelen fraktionen mindre än 0,2 mm utgör ca 5-20% av den totala mängden partiklar. Det stämmer mycket bra överens med den sikturva som togs fram vid motsvarande egenkontroll 2010 på kvarvarande restfraktion vid snöupplaget i Räcksta. I det provet var ca 10 % av materialet mindre än 0,2 mm (Björking, 2010).

5.1 Utvärdering snövattnenfas

I jämförelse med Miljökvalitetsnormerna för prioriterade ämnen (EU direktiv 2008/105/EG) är uppmätta halter låga, se bilaga 1. Det visar att snö som smälter i ett ytvatten klarar dessa normer även utan hänsyn till den utspädning som sker när snön smälter i vatten.

Miljökvalitetsnormerna för fisk och musselvattnen (SFS 2001:554) omfattar en mängd parametrar och i det egenkontrollprogram som staden utformat för ytvattenkontroll i Riddarfjärden används normerna för suspenderat material, nitrit, pH, totalhalt zink och koppar i jonform. I jämförelse mot uppmätta halter i snövattnenfasen är halterna av nitrit, zink, koppar i nivå med normen. Suspenderat material i snövattnenfasen är ca 40 gånger högre än miljökvalitetsnormen för ytvatten. Men på grund av att provberedningen i denna undersökning inte alls speglar det sätt som snö avsmälter naturligt i ytvatten bedöms inte detta jämförvärde vara direkt tillämplig i detta sammanhang.

Snövattnenfasen innehåller partiklar mindre än 0,2 mm och utifrån mängden suspenderat material bedöms partikelmängden vara ca 1 g/l. Partikelinnehållet är en viktig parameter eftersom partiklarna i sig består av metaller eller organiska ämnen samt att metaller kan

⁴ Avser vattenhårdhet 10 mg CaCO₃/l vatten.

binda till partiklarna. Hur olika föreningar binder beror på föreningens kemiska egenskaper, pH, redoxförhållanden mm.

För att kunna bedöma vilka metaller som förekommer i löst fas respektive vilka metaller som är associerade till partiklar analyserades metallhalten på både filtrerade och uppslutna snövattnen, se tabell 3. Metaller i den lösta fasen betraktas som biologiskt tillgängliga. Utifrån utförda analyser utgör andelen metaller i den lösta fasen mindre än 10 % totalhalten. Huvuddelen av metallerna, mer än 90 %, förekommer således i de partiklar som återfinns i snövattnet. Metallkoncentrationerna i dessa partiklar kan uppskattas genom att beräkna kvoten totalhalter för metaller i snövattnet och suspenderat material. De högsta halterna uppmätts för zink ca 250 ppm (dvs mg/kg), koppar ca 75 ppm, krom, bly och nickel ca 15-25 ppm samt kadmium 0,2 ppm. Det tyder på att av den totala mängden suspenderat material i snövattnet på 1 g/l utgör dessa metaller ca 400 ppm, dvs ca 0,04%. Vid snötipning kommer dessa partiklar med tiden att sedimentera. Beräknade halter är dock lägre än de halter som uppmätts i Stockholms ytsediment (Björking, 2011). Det innebär att sedimentation av detta material inte bedöms öka koncentrationerna av dessa metaller i sedimenten. Resterande del av de lösta partiklarna, dvs mer än 99,9%, bedöms i huvudsak vara mineralpartiklar från väghållningssand och slitage från vägar.

Medianhalten klorid i snövattnen är 225 mg/l. Eftersom klorid är den dominerande anjonen i snövattnen kan detta värde användas för att beräkna salthalten, dvs saliniteten⁵. Utifrån data är saliniteten i smält snö ca 0,4 ‰. I Riddarfjärden är saliniteten i ytvatten 0,09 ‰ och i Saltsjön är den högre från ca 0,5 ‰ vid Stadsgården till ca 2 ‰ vid Värtan. Utifrån detta bedöms snösmältvattnen som smälter i Riddarfjärden vara tyngre än omgivande vatten och sjunka i vattenmassan, dvs omblandas innan det rinner ut genom Slussen. I Saltsjön är förhållandena omvända, snösmältvattnet är lättare än omgivande vatten och flyter ytligt, dvs omblandas sakta. Tillskottet av klor från snötippning till Mälaren och Saltsjön bedöms i sig inte påverka vattenkvaliteten i vare sig Mälaren eller Saltsjön.

De halter av näringsämnena kväve och fosfor som uppmättes i snövattnet i fasen bedöms i huvudsak komma via atmosfäriskt nedfall respektive vittring av mineraler i vägbanan. Det finns sannolikt även ett tillskott från jord /organiskt material som i samband med snöröjning följer med snön.

Vid Strandvägen uttogs tre snöprov i snövallen vid den relativt hårt trafikerade vägen, se bilaga 1. Snön hade legat ca en vecka och var tydligt smutsig. I jämförelse med övriga prov uppvisar dessa prov högre totalhalter av metaller än övriga prov. Dock är inte metallhalten i den lösta fasen inte förhöjd, inte heller PAH eller andra organiska ämnen. Orsaken till detta är sannolikt att spårvägen till Djurgården mal ner sanden och att det i samband med detta avges låga halter av metaller från räls och hjul.

5.1.1 Jämförelse med tidigare undersökningar

Under 1980-talet ökade intresset för miljöfrågor och då aktualiserades även frågan om vilka ämnen som finns i Stockholms snö. Med anledning av detta initierade miljö- och hälsoskyddsförvaltningen i Stockholm redan 1985 en undersökning för att undersöka försurande och förorenande ämnen i snön (Stockholms stad, 1985). Två prov togs på den snö som tippades i Mälaren. Därefter har förnyade provtagningar utförts inom ramen för egenkontroll under vintrarna 2005/2006 (Sweco, 2006), och vintern 2009/2010 (Bjerking, 2010). Resultaten från dessa redovisas tillsammans med resultaten från årets undersökning i tabell 6.

Vid undersökningen 1985 uppmättes mycket kraftigt förhöjda halter av bly och organiska ämnen. Sannolikt berodde detta på utsläpp från trafiken eftersom det vid den tiden bara

⁵ Sambandet mellan salinitet (S, ‰) och kloridhalt (Cl, g/l) är $S = 1.806 \text{ Cl}$.

fanns blyad bensin, fordon saknade katalysatorer och avgaskraven var lägre. I jämförelse med de halter som uppmättes under vintern 2011 är halterna avsevärt lägre.

Även i jämförelse med de undersökningar som utfördes 2005/2006 och 2009/2010 är de halter som uppmättes denna vinter låga. En tänkbar förklaring kan vara att årets vinter var kall och mycket snörik med en lång period av minusgrader. Mycket snö föll vid några tillfällen och staden snöröjdes snabbt, inom en vecka, vilket minskar den tid som snön exponeras för halkbekämpningssand och trafik.

Tabell 6. Jämförelse mellan medianhalter från undersökningar vintern 1985, 2005/06, 2009/10 och 2010/2011. Metallhalterna avser totalhalter. Där ej annat anges är halterna i µg/l.

Parameter	Stockholm 1985	SWECO 2005/2006 ⁶	Björking 2009/2010	Björking 2010/2011
Suspenderat mtrl (mg/l)	990 / 1380	2100	880	990
BTEX	Tot extr org: 43000 / 125000	< rapp	< rapp	< rapp
Alifater >C5-C12		< rapp	< rapp	< rapp
Alifater >C12-C35		280	< rapp	< rapp
Aromater >C8-C10		< rapp	< rapp	< rapp
Aromater >C10-C35		< det	< rapp	< rapp
PAH canc		0,5	< rapp	< rapp
PAH övriga		1,3	0,32	< rapp
Kadmium	2,6 / 2,6	0,5	0,35	0,21
Krom	-	24	50	18
Koppar	-	158	100	76
Kviksilver	0,3 / 0,9	< rapp	< rapp	< rapp
Nickel	-	17	30	15
Bly	280 / 530	61	39	21
Zink	-	636	330	250

5.2 Utvärdering restfraktion

I restfraktionen återfinns partiklar större än 0,2 mm. Vid sjötippning kommer det fasta materialet att sedimentera, stora partiklar snabbt och mindre under längre tid. De restfraktionsanalyser som har utförts ger en grov skattning av vilka halter av metaller och PAH som kan förekomma i det material som sedimenterar relativt omgående, dvs. det material som sedimenterar nära tippplatsen.

I jämförelse med Naturvårdsverkets bedömningsgrunder för sediment är halterna i restfraktionen mycket låga till måttliga. Halterna är i samma storleksordning som uppmättes vid förra årets egenkontroll (Björking, 2010).

För att ytterligare belysa detta jämförs halterna även med de halter som anges som bakgrundshalter i sediment i Stockholm⁷, se tabell 7. Halterna i restfraktionen är betydligt lägre än medianhalten i Stockholms sediment. Det visar att tippning av snö inte ökar koncentrationen av dessa ämnen i Stockholms sediment.

Det kan antas att restfraktionen i huvudsak utgörs av halkbekämpningssand. Stockholms stad utförde under 2008 en studie av metallhalter i oanvänd halksand⁸. I jämförelse med dessa halter är uppmätta halter i restfraktionen i samma storleksordning. Det visar att

⁶ Proverna konserverades med syra och filtrerades därefter. Den formen av "uppslutning" är en mildare metod än den som använts vid denna undersökning. Skillnaden i analysresultat är att den mildare uppslutningen kan ge lägre metallhalter, dvs halterna i Sweco:s undersökning kan underskatta halter.

⁷ IVL, 1996. Metaller, PAH, PCB och totalkoliväten i sediment runt Stockholm - flöden och halter.

⁸ Utvärdering av analysresultat för halkbekämpningsmedel, Sweco VIAK uppdrag 1155024000

denna fraktion, partiklar större än 0,2 mm, innehåller ungefär samma halter av metaller som den ursprungliga sandningssanden.

Tabell 7. Sammanställning över beräknade medianhalter i restfraktionen vid egenkontroll vintern 09/10 och 10/11 i jämförelse med medianhalter i Stockholms ytsediment (IVL, 1996) och naturliga halter i sandningssalt⁹. Halterna är i mg/kg TS.

Parameter	Restfraktion 09/10	Restfraktion 10/11	Sediment IVL	Sandningssand med salt
Arsenik	<2,2	<2,0	6,7	
Kadmium	<0,24	<0,20	2,5	
Kobolt	2,3	3,1	15	<0,1 mg/kg
Krom	10	15	70	
Koppar	6,9	11	210	18 mg/kg
Kviksilver	0,07	<0,05	1,7	<1 mg/kg
Nickel	6,0	6,8	40	10 mg/kg
Bly	3,3	4,9	220	8 mg/kg
Zink	30	35	640	40 mg/kg

5.3 Utvärdering ytvatten Mälaren

Det nu utförda kontrollprogrammet inleddes den 1 december, dvs. dagen innan snö började tippas vid Norr Mälärstrand. Därefter utfördes fem stickprovtagningar under vintern och en avslutande provtagning utfördes vid referensplatsen vid Ängbybadet och tiptplatsen vid Norr Mälärstrand vecka 16-17.

Utförda analyser på ytvatten vid Norr Mälärstrand och i Riddarfjärden visar att samtliga uppmätta halter med god marginal understiger Miljö kvalitetsnormerna (MKN), se tabell 8. I tabellen redovisas även data från de kontrollprogram som genomfördes under vintrarna 2006/2007 (Sweco, 2007) och 2007/2008 (Sweco, 2008) samt 2010/2011 (Björking, 2010).

Tabell 8. Uppmätta haltintervall för metaller, näringsämnen och pH vintern 2010/2011 i jämförelse med MKN och mätdata från egenkontrollprogram provtagningspunkt Riddarfjärden vintern 2006/2007, 2007/2008, 2010/2011. Där ej annat anges är halterna i µg/l. * Avser metaller i löst fas. ** Avser totalhalt.

Ämne	Norr Mälärstrand	Riddar- fjärden	Ängby- badet	MKN 2001/554	MKN 2008/105/EG	Sweco 06/07	Sweco 07/08	Björking 09/10
Nitrit	<20	<20	<20	30			<10	<20
pH	7,7-8,0	7,5-8,0	7,7-8,0	6-9			7,5-7,7	7,8-8,2
Susp (mg/l)	1,1-12	<0,8-2,1	0,9-1,7	25				<0,5-3,8
Cd*	<0,01	<0,01	<0,01		0,08			<0,01
Cu*	2,3-3,0	2,4-3,1	3,3-4,6	59			2,5-4,2	2,2-2,9
Hg*	<0,05	<0,05	<0,05		0,05			<0,05
Ni*	2,0-2,9	2,0-2,7	2,1-2,8		20			2,1-2,8
Pb*	0,03-0,16	0,04- 0,17	0,03-0,20		7,2			<0,02-0,22
Zn**	<5-8,6	<5-6,9	<5-10	300		4,9-9,9	<4,0-8,4	<5,0-6,7
Kväve-tot	490-600	490-610	510-610					530-640
Fosfor-tot	6-19	8-31	7-25					24-30

De högsta halterna av koppar, bly och zink uppmättes vid Ängbybadet som ligger ca 8 km uppströms tiptplatsen. Det indikerar att den naturliga variationen av metaller i vatten är stor.

⁹ Avser vattenhårdhet 10 mg CaCO₃/l vatten.

Arkitekter Ingenjörer

Uppdrag nr. 54661
Sida 12 (14)

I samband med intensiv snötippning den 28 december uppmättes en förhöjd mängd suspenderat material i ytvattnet lokalt vid tipplatsen. Eftersom provtagningen utfördes ute i flytande snömassor kan det spegla vilken halt suspenderat material som kan förekomma i direkt anslutning till smältande tippsnö. Inga anmärkningsvärda halter av metaller uppmättes i samma prov, dvs ingen tydlig påverkan kunde noteras. Att ingen påverkan kan påvisas beror på att de förhållandevis låga halter av metaller och organiska föreningar som finns i snö (se tabell 3) spådes ut i recipienten när snön smälter. Vid en tidigare egenkontroll beräknades en teoretisk utspädning på ca 1200 gånger (Sweco, 2006). Det är med andra ord svårt att skilja en påverkan från naturliga variationer i recipienten.

I jämförelse med de egenkontrollprogram som utfördes under vintern 2006/2007 och 2007/2008, då ingen snötippning utfördes, är de maxhalter som uppmättes under de snörika vintrarna 2009/2010 och 2010/2011 lägre. Även det tyder på att snötippning har en ringa inverkan på metallhalter i ytvatten.

Utifrån detta är bedömningen att snötippningen under vintern 2010/2011 inte utgör någon mätbar miljöpåverkan på ytvatten i Riddarfjärden.

5.4 Utvärdering ytvatten Saltsjön

Efter avslutad tippning utfördes provtagning av ytvatten den 27 april vid tipplatserna Stadsgården, Värtan och Blasieholmen. Resultaten redovisas i bilaga 3. Eftersom ingen provtagning utfördes före eller under tippning tolkas resultaten kort. Efter avslutad tippning uppfyller ytvattnet vid samtliga tipplatser aktuella miljö kvalitetsnormer.

5.5 Utvärdering sediment

Efter avslutad tippning utfördes provtagning av sediment i anslutning till de fyra tipplatserna Norr Mälärstrand, Stadsgården, Värtan och Blasieholmen.

Sedimentundersökningen redovisas i sin helhet i en separat rapport (Björking, 2011). En sammanfattning av resultaten redovisas nedan.

Uppmätta halter jämförs med data från den omfattande sedimentundersökning i Stockholm som utfördes i av IVL 1998. Vid samtliga tipplatser uppmättes generellt halter som är lägre än medianhalten i Stockholm, se tabell 9. Vid samtliga tipplatser utfördes muddringsarbeten för att ta bort grus och sand. Muddringsarbetena avslutades före den 1 maj 2011 och provtagning av sediment utfördes efter muddringsarbetena. Det tyder på att snötippning inte har någon bestående påverkan på halterna av metaller och organiska ämnen i tippområdet.

Tabell 9. Uppmätta halter i sediment i anslutning till de fyra tipplatserna i jämförelse med medianhalter i ytsediment i Stockholm (IVL, 1998). Samtliga halter är i mg/kg TS.

Ämne	Norr Mälärstrand	Blasieholmen	Värtan	Stadsgården	Medianhalt IVL 1998
Djup	0-2 cm	0-2 cm	0-2 cm	0-2 cm	0-4 cm
Arsenik	1,7	1,7	2,3	7,3	5,6
Bly	38	65	29	150	220
Kadmium	0,35	0,55	0,4	1,3	2,5
Kobolt	5,8	4,8	4,4	9,0	16
Koppar	42	64	28	160	240
Krom	49	42	47	62	80
Kviksilver	0,15	0,5	0,21	1,3	1,9
Nickel	18	12	11	23	38
Zink	120	120	100	310	640
Sa PAH	1,6	2,3	1,6	7,3	10

Arkitekter Ingenjörer

Uppdrag nr. 54661

Sida 13 (14)

6 Sammanfattande kommentarer

Stockholms stad, genom Trafikkontoret, har under senare år haft dispens från bestämmelsen om förbud mot dumpning av avfall (15 kap 31§ miljöbalken). Under den kalla och snörika vintern 2010/2011 tippades snö i vatten vid fyra platser och inom ramen för sin egenkontroll har staden därför utfört en omfattande provtagning av ytvatten, sediment och snö.

Resultaten kan sammanfattas enligt:

- Snö från vägghållning består av snö med en liten inblandning av sand, grus och partiklar från halkbekämpning och slitage från fordon och vägar. Inblandningen av partiklar bedöms vara i storleksordningen ca 10 g per liter smält snö, dvs 99 vikt% vatten och 1 vikt% stenmaterial.
- Det bedöms att ca 80-95% av partiklarna i snön är större än 0,2 mm, dvs partiklar som vid tippning i vatten kommer att sedimentera relativt omgående. Utförda analyser visar att halterna av metaller och organiskt material är lågt, i nivå med halter i oanvänd sandningssand. Mindre partiklar än 0,2 mm innehåller högre metallhalter men i jämförelse med medianhalter i Stockholms sediment är halterna i samtliga partiklar låga. Det visar att en sedimentation av dessa partiklar inte ökar koncentrationen av dessa ämnen i Stockholms sediment.
- Det vatten som bildas vid snösmältning klarar Miljökvalitetsnormen för prioriterade ämnen (EU direktiv 2008/105/EG).
- De halter som uppmättes i ytvattenrecipienten, Riddarfjärden, före, under och efter snötippning är betydligt lägre än gällande miljökvalitetsnormer.
- De halter som uppmättes i ytvattenrecipienten, vid de fyra tipplatserna efter snötippning är betydligt lägre än gällande miljökvalitetsnormer.
- Det bedöms, utifrån utförda undersökningar, att snötippningen under vintern 2010/2011 inte utgör någon mätbar miljöpåverkan på ytvatten i Riddarfjärden.

Stockholm 2011-05-25

Bjerking AB

Örjan Nilsson

Telefon 08-455 56 39 070-651 13 29

orjan.nilsson@bjerking.se

Anna Ahlgren-Mårtensson

Granskning

Arkitekter Ingenjörer

Uppdrag nr. 54661
Sida 14 (14)

Referenser

Bjerking, 2010. Egenkontroll av snö i samband med snötippning vintern 2009/2010. Bjerking uppdrag 53269, daterad 2010-06-23.

Bjerking, 2011. Jämförande undersökning över tiden av snö och sediment i Stockholms stad. Bjerking uppdrag 54661, daterad 2011-05-25.

IVL, 1998. Metaller, PAH, PCB och totalkolväten i sediment runt Stockholm - flöden och halter. IVL rapport B 1297.

Sweco Viak, 2006. Miljöbelastning av tipsnö i Stockholm. Provtagning och föroreningsanalys av snöprov samt uppskattning av föroreningsbelastning i recipienterna i samband med sjötippning av snö i Stockholms stad vintern 2005/2006. Sweco Viak uppdrag 1154896000, daterad 2006-10-22.

Sweco Viak, 2007. Vattenprovtagning vid snötippningsplats – Riddarfjärden. Sweco Viak, 2007-04-25, rev 2007-11-08.

Sweco Viak, 2008. Vattenprovtagning i Riddarfjärden. Daterad 2008-05-27.

Bilagor

Bilaga 1. Sammanställning laboratorieanalyser snövattenfas

Bilaga 2. Sammanställning laboratorieanalyser restfraktion

Bilaga 3. Sammanställning laboratorieanalyser ytvatten

Bilaga 4. Laboratorieprotokoll snövattenfas

Bilaga 5. Laboratorieprotokoll restfraktion

Bilaga 6. Laboratorieprotokoll ytvatten

BILAGA A 2

Trafik och Renhållningsnämnden
2011-02-17

ANG SNÖRÖJNING I STOCKHOLM

Stockholm ligger i en del av världen som under vintertid får nederbörd i form av snö.

Perioden 2009/2010 kom det över 2 meter snö i Stockholm vilket innebar stora problem för Stockholmarena.

Perioden 2010/2011 har det kommit nästintill lika stora snömängder. Problemet idag i Stockholm är att väderleken förändras under vintertid. Från att vara minusgrader ena dagen till att bli plusgrader dagen efter så smälter snön och det bildas isbeläggningar på bl a trottoarer och vid stoppljus.

Varje år får många Stockholmare uppsöka sjukhus beroende av att det är halt på gångvägar. För samhällets del är det en hög kostnad förknippad med att ta hand om de som ramlat och är i behov av sjukhusvård. För den enskilde blir det stora olägenheter som följd.

Många gånger vet man flera dagar, och ibland veckor innan att det kommer omställning av vintervädringen vilket innebär att det borde finnas möjlighet att vara mer beredd än vad som fallet är idag på aktivitet för att få bort snön.

Frågan som man kan ställa, är om upphandling idag sker med entreprenörer med för stora fordon, dvs att ploga undan snöblask från trottoarer och gångvägar vid tidpunkt för töväder inte fungerar pga av maskinernas storlek.

Det verkar även så att ytterstaden får vänta längre än innerstaden på snöröjning.

Undertecknad önskar en redovisning av

- Hur avtalen skrivs dvs när ska snöröjning sättas in. Talade med en snöröjare som hade uppfattningen att man inte fick ersättning direkt vid snöfall när man började röja utan man skulle vänta några dagar
- Vilka åtgärder till effektivitetsförbättringar beträffande snöröjning har krävts från Trafikkontoret med tanke på vinterperioden 2009/2010
- Idag kvalitetssäkras mycket av stadens verksamheter dels egna och dels upphandlade Vilka indikatorer är vägledande för och hur kvalitetssäkras vi denna verksamhet

Malte Sigemalm (S)

Frågor med anledning av förödelsen i Mörtviksparken, Vinterviken

Mörtviksparken, som utgörs av den östra delen av Vinterviken i Hägersten, är en omtyckt och frekvent använd park av medborgarna i området. Den är nu täckt av sopor och skräp som blivit kvar efter de snömassor som dumpats där. Det är dock inte bara skräp, hela platsen är en leråker med spår efter lastbilarna, ingen gräsmatta alls finns kvar. Ingenting visar på att där en gång fanns en äng. Platsen är parkmark som Hägersten-Liljeholmens stadsdelnämnd ansvarar för. Enligt uppgift har stadsdelsnämnden inte medgivit tippning av snö på hela det förstörda området, utan bara gett tillstånd till tippning av mindre mängder snö på slänter utmed vägar inom stadsdelsnämndens område.

Jag har följande frågor till förvaltningen:

Varför användes inte p-platsen under Essingeleden?

Varför användes inte bollplanen mellan p-platsen och parken? en bollplan har ju ett helt annat och tåligare underlag.

Vilka möjligheter finns i praktiken att kontrollera att entreprenörerna är försiktiga och rätta om stadens mark och anläggningar? Det finns t ex djupa spår efter plogbilar på alltför många gräsmattor i staden.

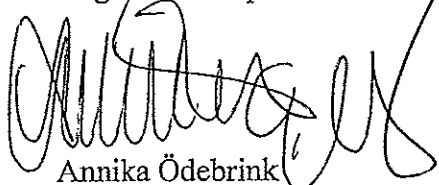
Hur kvalitetssäkras entreprenörernas arbete i avtalen?

När är Mörtviksparken helt återställd?

Vad kommer det att kosta?

Vilka funderingar till lösning finns för kommande vintrar?

Hägersten 19 april 2010

Annika Ödebrink

☐ EK	
T2010 - 440 - 01492:1	
440	
INKOM	10 -04 -19
Avdelning	St
Handläggare	

Avslutat

STADSLEDNINGSKONTORET
FINANSÄVDELNINGEN

BILAGA 6

[Förändringar jämfört med finanspolicyn beslutad 29 november 2010
\(reviderad 2 maj 2011\) är synliga med ändringsmarkeringar](#)

Finanspolicy för kommunkoncernen Stockholms stad

I. Generella principer

Finanspolicy för kommunkoncernen Stockholms stad (finanspolicyn) anger ramar för finansverksamheten i kommunkoncernen, dvs. Stockholms stad (staden), Stockholms Stadshus AB (Stadshus) och dess majoritetsägda bolag (bolagen) samt stadens övriga helägda bolag.

Finanspolicyn anger även ramar för hur stadsledningskontorets redovisning och finansstrategi i Stockholms stad (finansstrategi) ska agera på externa finansiella marknader. I bilaga A till finanspolicyn, som beslutas av kommunstyrelsen, fastställs ramar och limiter.

Denna policy ersätter finanspolicyn för kommunkoncernen Stockholms stad som fastställdes [den 29 november 2010 \(Dnr 113-2157/2010\)](#) och därefter reviderades av kommunfullmäktige [den 2 maj 2011 \(Dnr 123-308/2011\)](#).

Borttaget: den 29 november 2010 (Dnr 113-2157/2010)

I.1 Syfte med finanspolicyn

Syftet med finanspolicyn är att:

- Ge mål och riktlinjer för finansverksamheten inom kommunkoncernen.
- Ange hur ansvaret för finansverksamheten är fördelat.
- Identifiera vilka finansiella risker kommunkoncernen är exponerad för och hur riskerna ska hanteras och följas upp.

I.2 Uppdatering av finanspolicyn

Stadsdirektören i Stockholms stad, eller till av denne delegerad, ansvarar för att finanspolicyn löpande hålls uppdaterad.

Finanspolicyn ska fastställas av kommunfullmäktige årligen och revideras vid större förändringar av kommunkoncernens förutsättningar.

I.3 Generella principer för finansverksamheten

I.3.1 Målet med finansverksamheten

Målet med finansverksamheten inom kommunkoncernen är att:

- Tillgodose kommunkoncernens behov av kapital.
- Optimera kommunkoncernens finansiella resultat inom givna risklimiter genom en effektiv tillgångs- och skuldförvaltning.
- Utnyttja skalfördelar och dra nytta av kommunkoncernens samlade kassaflöden.

1.3.2 Samordning av finansverksamheten inom kommunkoncernen

Finansstrategi är kommunkoncernens gemensamma finansfunktion och arbetar ur ett kommunkoncernperspektiv. All extern lånefinansiering och placering ska göras av finansstrategi i stadens namn. Om verksamhetsspecifika förutsättningar möjliggör alternativa finansieringsformer ska detta godkännas av kommunstyrelsen eller styrelsen för Stockholms Stadshus AB (koncernstyrelsen), i samråd med finansstrategi.

Kommunkoncernens kassaflöden ska samlas i ett koncernkontosystem, [alternativt i undantagsfall i form av skuldebrev](#), så att likvidflöden kan kvittas mot varandra.

Finansstrategi ska erbjuda staden och samtliga bolag upplåning och placering med villkor motsvarande kommunkoncernens externa finansieringskostnad med utrymme för eventuell omkostnadsersättning. En översyn av villkoren ska [ärligen](#) genomföras [eller vid större förändringar därav](#).

Staden och samtliga bolag ska bistå finansstrategi med uppgifter om likviditets-, finansierings- och placeringsbehov.

Borttaget: årlig

1.3.3 Ansvar för risk och resultat

Staden och samtliga bolag har ansvar för sitt finansiella resultat inom följande givna ramar.

- Staden och samtliga bolag ansvarar för sina respektive investeringsbeslut och för optimering av sitt respektive rörelsekapital.
- Finansstrategi ansvarar för att hantera den för kommunkoncernen beslutade avvägningen mellan kostnad och risk.

1.4 Riktlinjer beträffande policy för Stockholms Stadshus AB, S:t Erik Livförsäkring AB och S:t Erik Försäkrings AB

Finanspolicy Stockholms Stadshus AB anger ramarna för Stadshus och bolagen. Finanspolicyn för kommunkoncernen Stockholms stad är överordnad finanspolicyn för Stadshus.

Av bolagen ska endast S:t Erik Livförsäkring AB fastställa en egen finanspolicy, [inklusive placeringsriktlinjer](#). Därutöver ska endast S:t Erik Försäkrings AB fastställa egna placeringsriktlinjer. Finanspolicyn för S:t Erik Livförsäkring AB och placeringsriktlinjerna för S:t Erik Försäkrings AB följer Finansinspektionens föreskrifter. Utöver detta regleras finansverksamheten i S:t Erik Livförsäkring AB och S:t Erik Försäkrings AB av finanspolicyn för Stadshus och finanspolicyn för kommunkoncernen Stockholms stad.

Finanspolicys för Stadshus och S:t Erik Livförsäkring AB samt placeringsriktlinjer för S:t Erik Försäkrings AB ska fastställas årligen och därutöver revideras vid behov.

Borttaget: finans

Borttaget: och

Borttaget: (S:t Erik Liv)

Borttaget: Liv

Borttaget: och anger ramarna för finansverksamheten inom S:t Erik Liv

Borttaget: Liv

Borttaget: respektive

Borttaget: Liv

Bilaga 6

Samråd ska ske med finansstrategi inför revidering och fastställande av finanspolicy för Stadshuset och S:t Erik Livförsäkring AB, samt av placeringsriktlinjer för S:t Erik Försäkrings AB.

Borttaget: respektive

Borttaget: Liv

1.5 Ram för upplåning

Kommunfullmäktige fastställer en ram för kommunkoncernens totala externa upplåning. Ramen ska fastställas med utgångspunkt i beslutade investeringar för staden samt planerade investeringar för bolagen i enlighet med budget. Kommunkoncernens ram för extern upplåning är 30 000 mnkr eller motsvarande i utländsk valuta.

Upplåning får bara genomföras för att täcka finansierings- eller refinansieringsbehov i någon av kommunkoncernens verksamheter. Upplåning inom ramen för löpande likviditetsbehov eller för att upprätthålla betalningsberedskap är undantaget från detta.

1.6 Ram för placering

I det fall kommunkoncernen får ett externt placeringsbehov, ska placeringen i möjligaste mån matcha kommunkoncernens skuldportfölj och framtida prognostiserade likvidflöden. Placering begränsas till den längsta löptiden av den vid varje tillfälle befintliga skulden.

1.6.1 Tillåtna instrument

Placering får ske i räntebärande instrument, i depositkontrakt och på konto i bank.

1.6.2 Etiska regler

Kommunkoncernen strävar efter att vara en ansvarsfull placerare. Placeringarna ska därför i möjligaste mån ske i företag som följer de internationella konventioner som Sverige har undertecknat avseende mänskliga rättigheter, miljö, arbetsrätt och anti-korruption.

Borttaget: Vid placeringar ska det etiska perspektivet beaktas samt hänsyn tas till internationella konventioner avseende mänskliga rättigheter.

1.7 Utlåning till och borgensteckning för bolagen samt utlåning till stadens slutna redovisningsenheter

Borttaget: och

Kommunfullmäktige fastställer en ram för total utlåning till och borgensteckning för bolagen samt utlåning till stadens slutna redovisningsenheter. Ramen uppgår till 60 000 mnkr.

Borttaget: och

Kommunfullmäktige uppdrar åt kommunstyrelsen att besluta om ramar för utlåning till och borgensteckning för varje enskilt bolag och utlåning till varje enskild slutna redovisningsenhet.

Staden tecknar där utöver vid behov borgen för bolagens pensionsutfästelser.

1.8 Generella principer för borgensteckning

Alla borgen och garantier som tecknas av staden ska beslutas av kommunfullmäktige. Restriktivitet ska gälla för tecknande av stadens borgen. Godkännande ska endast ske i undantagsfall och enbart om all annan möjlighet till finansiering har beaktats. All borgensteckning ska vara belopps- och tidsbegränsad.

För att en borgensteckning ska tillstyrkas ska:

- Ändamålet stödja stadens mål för verksamheten i enlighet med inriktning angiven i budget för staden.
- Verksamheten ha en långsiktig plan och inriktning som ger staden och dess medborgare ett tydligt mervärde, på både kort och lång sikt.
- Verksamheten vila på realistiska ekonomiska grunder.

Vid borgen eller garanti ska en årlig marknadsmässig avgift utgå. Avgiften fastställs vid tecknande av borgen eller garanti respektive i samband med beslut om förnyad borgen eller garanti.

Stadens regressrätt ska utnyttjas. Avskrivning av regresser ska övervägas då gäldenär gått i konkurs eller av annan anledning inte anses kunna kompensera staden.

Aktuella borgensåtaganden ska löpande rapporteras till kommunstyrelsen.

Borttaget: För borgen eller garanti utgår en årsavgift om 0,2 %, eller annan avgift beslutad av kommunfullmäktige.¶

2. Ansvarsfördelning

Stadens ansvarsfördelning fastställs i stadens delegationsordning. Stadshus och bolagens ansvarsfördelning fastställs i finanspolicy för Stockholms Stadshus AB.

Ansvarsfördelning i S:t Erik Livförsäkring AB fastställs i finanspolicyn för S:t Erik Livförsäkring AB och ansvarsfördelning i S:t Erik Försäkrings AB fastställs i placeringsriktlinjer för S:t Erik Försäkrings AB. Finanspolicyn är överordnad delegationsordningen, finanspolicys för Stadshus och S:t Erik Livförsäkring AB samt placeringsriktlinjer för S:t Erik Försäkrings AB.

Borttaget: Liv

Borttaget: samt

Borttaget: Liv

2.1 Kommunfullmäktiges ansvar

Kommunfullmäktige ska:

- Årligen fastställa kommunkoncernens finanspolicy.
- Årligen fastställa ram för total upplåning på den externa marknaden.
- Årligen fastställa stadens ram för total utlåning till och borgensåtagande för bolagen samt utlåning till stadens slutna redovisningsenheter.

Borttaget: och

Bilaga 6

2.2 Kommunstyrelsens ansvar

Kommunstyrelsen ska:

- Fastställa limiter för de risker som definieras i finanspolicyn (i bilaga A).
- Fastställa ramar för utlåning till och borgensteckning för varje enskilt bolag samt utlåning till varje enskild slutna redovisningsenhet (i bilaga A), inom ramen för total utlåning till och borgensteckning för bolagen samt utlåning till stadens slutna redovisningsenheter som definieras i finanspolicyn.
- Fastställa procentuell storlek på omkostnadsersättning vid upplåning respektive placering för bolagens räkning.
- Fastställa den i varje enskilt fall procentuella storleken på årlig avgift vid tecknande av borgen eller garanti respektive i samband med beslut om förnyad borgen eller garanti.

Borttaget: och

Borttaget: och

Borttaget: och

3. Risk

3.1 Riskbegränsande instrument

För att hantera risker i den finansiella verksamheten får valuta- och räntederivat användas. Till derivatinstrument räknas swapar, terminer och optioner.

3.2 Finansieringsrisk

Kommunkoncernens externa nettoskuldportfölj, exklusive de av kommunfullmäktige särskilt beslutade placeringar, ska i möjligaste mån utifrån marknadsförutsättningar vara strukturerad på ett sådant sätt att kapitalförfallen sprids över tiden.

Därtill ska maximal löptid för upplåning gälla. Limit för maximal löptid för upplåning samt limit för begränsad andel kapitalförfall inom ett år anges i bilaga A.

Borttaget: L

I det fall den externa nettoskuldportföljen är lägre än 15 miljarder kronor ska riskmandat i form av begränsad andel kapitalförfall inom ett år inte anses begränsande.

Borttaget: I en sådan situation ska maximal löptid för upplåning gälla. Limit för maximal löptid för upplåning anges i bilaga A.

3.3 Likviditetsrisk

3.3.1 Definition av tillgängliga likvida medel

Tillgängliga likvida medel innefattar följande:

- Kassa och bank.
- Noterade finansiella tillgångar som kan omsättas inom 3 dagar.
- Bekräftade ej utnyttjade kreditlöften, i form av syndikerat låneavtal och ej utnyttjad checkräkningskredit.

3.3.2 Principer för hantering av likviditetsrisk

Fluktuationer i det löpande likviditetsbehovet ska hanteras via en checkräkningskredit.

Därutöver ska en betalningsberedskap finnas upprättad för att säkerställa upplåning när annan finansiering ej är möjlig. Denna beredskap ska vara i form av tillgängliga likvida medel. I bilaga A fastställs hur stor kommunkoncernens betalningsberedskap minst måste vara.

3.4 Valutarisk

Kommunkoncernens exponering i valutarisk ska minimeras. I bilaga A fastställs limiter för valutariskexponeringen.

3.5 Ränterisk

Limit för ränterisk för kommunkoncernens externa nettoskuldportfölj uttrycks som en målduration, inklusive ett avvikelseintervall kring måldurationen, och i form av maximal andel ränteförfall inom ett år. Måldurationen ska ses som ett mått på genomsnittlig räntebindningstid och ska tillsammans med maximal andel ränteförfall inom ett år sätta ramarna för kommunkoncernens externa räntefallostruktur. Limit för målduration och maximal andel ränteförfall inom ett år anges i bilaga A.

I det fall den externa nettoskuldportföljen är lägre än 15 miljarder kronor ska riskmandat i form av målduration och begränsad andel ränteförfall inom ett år inte anses begränsande. I en sådan situation ska ränterisken reduceras genom att löptider och risktagande vid placering och upplåning i möjligaste mån anpassas till vilken horisont som gäller i förhållande till framtida likvidflöden (d v s. matchningsprincipen), utifrån i finanspolicyn givna ramar.

Positioner på den externa marknaden, i syfte att förbättra resultatet, är inte tillåtna.

3.6 Kreditrisk

Kreditrisk definieras som summan av exponeringen i placeringar och derivat. Kreditrisken delas upp i två delar, dels per motpart eller instrument vilket anges i kronor, dels totalt för hela portföljen och då anges den totala exponeringen som ett samlat kreditvärde.

I bilaga A anges limiter för kreditexponering per motpart eller instrument. Exponeringen i placeringar definieras som placeringarnas nominella belopp inklusive upplupen ränta. Exponeringen i derivat definieras som derivatkontraktens sammanlagda marknadsvärde per motpart.

Limit för det maximala tillåtna kreditvärdet för kommunkoncernen anges i bilaga A. Hänsyn tas till motpartens eller instrumentets kreditvärdighet och den återstående löptiden på kontraktet eller placeringen. De av kommunfullmäktige särskilt beslutade placeringar ingår inte i beräkningen av kreditvärdet.

Motparten eller instrumentet ska innehålla en kreditbedömning (rating) av Standard & Poor's eller Moody's. Vid de fall motparten eller instrumentet har fler än en rating ska den lägsta ratingen gälla.

Finansiella derivatkontrakt får endast ingås med motpart som har tecknat ett internationellt swapavtal (ISDA) med staden eller där undertecknandet av ett sådant avtal är nära förestående.

3.7 Operativa risker

3.7.1 Syfte

Syftet med hanteringen av operativa risker är att:

- Se till att finansverksamheten bedrivs på ett kontrollerat sätt och att finansstrategi vid varje tidpunkt har korrekt information om positioner och risker så att beslut kan fattas på korrekta grunder.
- Minimera förluster på grund av fel i processer, system eller på grund av bristande kontroll.

3.7.2 Riktlinjer för hantering av operativa risker

Det ska finnas en process för löpande identifiering, värdering och hantering av operativa risker inom finansverksamheten.

[Förluster överstigande 100 000 kronor ska rapporteras till kommunstyrelsen.](#)

3.7.3 Hantering av nya finansiella instrument

Innan nya finansiella instrument får användas ska det säkerställas att de kan hanteras i systemen, både redovisnings- och värderingsmässigt.

4. Riskkontroll

Det ska finnas en funktion för riskkontroll som löpande ska följa upp risk utifrån finanspolicyn. Funktionen rapporterar till stadsdirektören i staden, eller till av denne delegerad.

Överträdelser av ramar, limiter och mandat rapporteras till kommunstyrelsen respektive koncernstyrelsen. Rapporten ska innehålla åtgärd eller förslag på åtgärd.

4.1 Uppföljning och rapportering

Riskkontrollfunktionen ska löpande ta fram veckovisa riskrapporter.

Bilaga 6

Riskkontrollfunktionen ska månadsvis ta fram en finansiell rapport innehållande kommunkoncernens ställning, risker och limiter. Den finansiella månadsrapporten rapporteras månadsvis, med undantag av juni, till kommunstyrelsen.

Handläggare:
Magnus Andersson
Telefon: 08-508 29 312
Jesper Ackinger
Telefon: 08-508 29 611

Till
Kommunstyrelsen

Avrapportering av ytterstadsarbetet mandatperioden 2007-2010 (Vision Järva 2030 och Vision Söderort 2030)

Stadsledningskontorets förslag till beslut

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Godkänna avrapportering av ytterstadsarbetet mandatperioden 2007-2010
(Vision Järva 2030 och Vision Söderort 2030)

Staffan Ingvarsson
Tf stadsdirektör

Sammanfattning

Vision Stockholm 2030 har höga ambitioner för staden som helhet. Idag avviker den sociala och ekonomiska situationen i delar av Järva och delar av Söderort, märkbart från staden i övrigt. För att stödja utvecklingen i dessa områden inleddes under föregående mandatperiod två ytterstadssatsningar, vars mål formulerats i de av kommunfullmäktige godkända Vision Järva 2030 och Vision Söderort 2030.

Till skillnad från de tidigare satsningar som gjorts i ytterstaden utmärks de genom sin bredd och långsiktighet. Stadens hela organisation, och ett stort antal externa

aktörer, ska samla sina insatser mot gemensamma mål i nära dialog med medborgarna. Projekten leds av en politisk styrgrupp och två operativa styrgrupper och för samordning med mera finns en projektledning vid stadsledningskontoret. I linje med strävan att undvika kortsiktiga projekt ligger huvudansvaret på ordinarie linjeorganisation och huvuddelen av finansieringen sker inom ordinarie budgetar. Därtill avsatte kommunfullmäktige som projektmedel 200 mnkr under perioden, genom en reservation av eget kapital, som använts till ett 30-tal satsningar med tydligt fokus på barn och unga.

Våren 2010 gjordes en extern genomlysning av Järvalyftet som visade på att satsningen fått stort genomslag och fallit väl ut. Inför framtiden föreslogs fördjupat fokus på styrning och kommunikation. I budget 2011 slås fast att ytterstadssatsningarna ska fortsätta under innevarande mandatperiod med tydligare fokus på uppföljning och utvärdering. Nu föreslås en årlig ytterstadsrapportering, som utgår från ordinarie redovisning med befintliga nyckeltal etc, kompletterade på vissa punkter.

Det är i sammanhanget viktigt att betona satsningarnas långsiktighet och att utvecklingen påverkas av många faktorer bortom stadens påverkan. Samtidigt kan inte nog betonas att mycket ligger i stadens händer. Desto viktigare att i det fortsatta arbetet med uppföljning och utvärdering finna mått och metoder som gör det möjligt att mer specifikt avläsa effekterna av själva ytterstadsarbetet. Allt i syfte att bädda för en fortsatt positiv utveckling av ytterstaden i linje med stadens visioner.

Bakgrund

Ytterstadsarbetet i Stockholms stad ska ses mot bakgrund av stadens vision, Stockholm 2030 – ett Stockholm i världsklass, där stadens ambition är en jämn tillväxt där utvecklingen i inner- och ytterstad sker parallellt. Ytterstaden har stora kvalitéer som exempelvis goda boendemiljöer, närhet till natur- och friluftsliv och ett antal attraktiva arbetsplatsområden. Men samtidigt finns en rad utmaningar för att nå visionens mål över hela staden.

Staden har under ett stort antal år arbetat med utvecklingen av ytterstaden i olika typer av projekt, såväl genom egna initiativ som i samarbete med staten. Projekten har i många avseenden varit positiva i det lilla formatet, men effekterna på övergripande nivå har dock varit mindre tydliga. Fortfarande visar flera stadsdelar i ytterstaden en social och ekonomisk situation som avviker från staden i stort.

Det handlar om arbetslöshetstal, inkomstfördelning, bidragsberoende, skolresultat, utbildningsnivå, omflyttning och andra faktorer som speglar stadsdelarnas relativa situation och attraktivitet, deras stabilitet och välbefinnande.

Mot denna bakgrund initierades 2007 i bred politisk enighet arbetet med Vision Järva 2030, för att följas av Vision Söderort 2030 år 2009. Visionerna skiljer sig av naturliga skäl åt, men hanterar i huvudsak liknande frågeställningar. Behoven i ytterstaden handlar överlag om bostäder, utbildning, arbetsplatser, infrastruktur, samt trygghet och sociala frågor. Målen och ambitionerna är självklart också till stor del desamma.

Järvalyftet och Vision Järva 2030

Miljonprogramsstadsdelarna kring Järva – Akalla, Hjulsta, Husby, Kista, Rinkeby och Tensta – stod vid inledningen av föregående mandatperiod inför starten på en omfattande renovering. Tanken föddes då att kombinera denna satsning på byggnader och stadsmiljö med en samtidig satsning inom övriga samhällssektorer under det samlade namnet Järvalyftet. Utgångspunkten var att bygga vidare på områdets många starka sidor och åtgärda dess brister, på liknande sätt som i Kistavisionen, godkänd av kommunfullmäktige 2001.

Järvalyftets inriktningsbeslut fattades av kommunfullmäktige i september 2007 (Utl 2007:96 RV Dnr 314-1325/2007) och samma höst lades en politisk målbild fast. Med utgångspunkt från denna togs ett förslag till Vision Järva 2030 fram, som efter dialog och remiss godkändes som övergripande måldokument av kommunfullmäktige i april 2009 (Utl 2009:46 RV Dnr 319-2070/2008, 336-2252/2004). Liksom för Söderortsvisionen utgör stadens vision Stockholm 2030 den givna ramen.

Vision Söderort 2030

Kommunfullmäktige godkände i april 2010 (Utl 2010:40 RV Dnr 302-838/2009) en ny vision för Söderort, Vision Söderort 2030. Arbetet initierades under 2009 i syfte att knyta Söderortsvisionen närmare stadens vision Stockholm 2030. Visionen är en uppdatering av kommunfullmäktiges tidigare beslut om Söderortsvisionen 2002 och 2004, som i sig relaterade till den ovan nämnda Kistavisionen.

Varför program för Söderort?

För att förverkliga stadens vision om en stad i världsklass 2030 måste en positiv utveckling säkras i hela staden. Ytterstaden måste lika självklart som innerstaden vara i världsklass. Såväl möjligheter som utmaningar måste definieras och

tydliggöras för att detta arbete ska bli framgångsrikt. Genom att fokusera på det som är unikt för den södra ytterstaden kan arbetet göras mer kraftfullt.

Ärendet

Ärendet har initierats av stadsledningskontorets förnyelseavdelning.

Stadsledningskontorets redovisning och synpunkter

Järvalyftet och Vision Järva 2030

Järvastadsdelarna Akalla, Hjulsta, Husby, Kista, Rinkeby och Tensta är alla i huvudsak byggda under miljonprogrammet och är idag i stort behov av en omfattande byggnadsteknisk upprustning. Detta inte minst ur energisynpunkt, men även sett till stadsmiljö mm. Då staden genom sina bostadsbolag är områdets dominerande fastighetsägare, och med hänsyn till det kommunala planmonopolet, kommer denna upprustning att vara en central uppgift för staden under det närmaste decenniet.

Att kombinera den omfattande upprustningen av byggnader och stadsmiljö med en lika ambitiös satsning inom övriga samhällssektorer, samt att göra detta i samarbete med andra aktörer i området, och med Järvaborna, blev utgångspunkten för Järvalyftet med det övergripande målet att utveckla Järva – socialt och ekonomiskt. En bärande princip var att engagera den kommunala organisationen i sin helhet och betona linjeorganisationens huvudansvar för genomförandet.

Inriktningsbeslutet fattades av kommunfullmäktige den 13 september 2007, varvid bl a beslutades att projektet skulle ledas av en politisk styrgrupp med representanter från samtliga fullmäktiges partier, under ytterstadsborgarrådets ledning, samt av en operativ styrgrupp, med representanter från såväl interna som externa aktörer, under stadsdirektörens ordförandeskap. För central samordning etc inrättades en mindre projektledning vid stadsledningskontoret.

Den politiska styrgruppen formulerade i oktober 2007 en målbild för Järvalyftet, som kom att ligga till grund för framtagandet av ett förslag till Järvavision våren 2008. Målbilden och visionen utgår från fyra huvudområden: Bra boende och mer varierad stadsmiljö, trygghet i vardagen, stärkt utbildning och bra språkundervisning, samt fler jobb och ökat företagande.

Förslaget till vision togs fram av en kommunal arbetsgrupp under stadsledningskontorets ledning och blev hösten 2008 föremål för en omfattande remiss och

dialog. Efter tillvaratagande av de synpunkter som inkom under denna process godkände kommunfullmäktige den 15 april 2009 Vision Järva 2030 som övergripande måldokument för det fortsatta utvecklingsarbetet i Järva.

Som tydligt framgår av fullmäktigebesluten, målbilden och visionen, är ambitionen med Järvalyftet att ersätta den stundtals kortsiktiga projektkaraktär, som ofta präglat tidigare satsningar, med ett mer långsiktigt arbetssätt där ordinarie organisation och rutiner bildar stommen. Allt för att skapa uthållighet som kan ge varaktiga effekter av det slag som hittills många gånger uteblivit.

Dialog och förankring

Att få ett stort antal aktörer att arbeta mot ett gemensamt mål under lång tid fordrar att detta mål är tydligt beskrivet och väl förankrat. Vision Järva 2030 fyller därför en viktig funktion som gemensamt måldokument. Lika viktig är visionens förankring, både bland berörda aktörer och bland Järvaborna. Efter erfarenheterna från senhösten 2007 genomfördes, som redan nämnts, en omfattande dialog kring visionen. Denna följdes under 2009 och 2010 av stadsdelsvisa dialogveckor kring Järva, där man mer i detalj fokuserade på respektive stadsdel och dess specifika situation. Dessa rönte mycket stort intresse och lockade sammanlagt ca 15 000 av Järvas 60 000 invånare, men var också oerhört resurskrävande. Utmaningen är nu att bibehålla och utveckla det lokala engagemanget i förestående planprocesser och hyresgästsamråd och i många andra sammanhang. Detta kommer att ställa stora krav på såväl staden som övriga aktörer.

Lokala utvecklingsavtal

Tre av de sex Järvastadsdelarna, Husby, Rinkeby och Tensta, omfattas sedan 1999 tillsammans med Rågsved och Skärholmen i Söderort av lokala utvecklingsavtal med staten. Avtalen, förlängda genom kommunstyrelsebeslut 2007, 2009 och 2011, gällande till kommande årsskifte, syftar till att genom fördjupat lokalt samarbete mellan stat och kommun motverka utanförskapet i berörda stadsdelar, sammanlagt 38 st i riket. I avtalen stadgas bl a att lokala utvecklingsplaner ska tas fram för de aktuella stadsdelarna. I Stockholms fall har Järva- och Söderorts-visionerna kommit att fylla denna funktion.

Under mandatperioden 2007-2010 har staden kunnat konstatera att ambitionen att arbeta i avtalens anda varierar starkt mellan olika statliga myndigheter på lokal nivå. Exempelvis har samarbetet mellan polis och stadsdelsförvaltningar kring Järva utvecklats till något av ett föredöme, medan den statliga hanteringen av de

lokala servicekontoren i Tensta och Skärholmen inte stödjer intentionerna i avtalen.

Regeringen gör under 2011 en översyn och utvärdering av avtalen, varför deras framtida innehåll i dagsläget är oklart. Från stadens sida har dock understrukits värdet av ett fördjupat samarbete med staten på lokal nivå, helt i linje med Järvalyftets ambition att samla samtliga berörda aktörer kring ett gemensamt mål.

Finansiering och projektmedel

Vid inriktningsbeslutet för Järvalyftet 2007 beslöt kommunfullmäktige att satsningen i huvudsak skulle finansieras inom berörda aktörers befintliga budgetar. Detta var ett medvetet ställningstagande för att understryka satsningens långsiktiga karaktär i kontrast till tidigare ofta kortsiktiga projekt med osäker framtid efter projektmedlens slut. Den omfattande fastighetsupprustningen finansieras i huvudsak av de kommunala bostadsbolagen och implementeringen av en ny skolstrategi av utbildningsnämnden etc.

Det är dock ett välkänt faktum att nya satsningar ofta har höga initialkostnader, svåra att rymma inom ordinarie budgetar. Det kan handla om utrednings- och utvecklingskostnader och om olika start- och etableringskostnader. Det kan också vara aktuellt att bedriva en verksamhet på försök under ett inledningsskede innan val av definitiv organisation och finansiering etc. Det kan också handla om temporära merkostnader i befintliga verksamheter betingade av nya satsningar.

Mot denna bakgrund beslutade kommunfullmäktige, i samband med Järvalyftets inriktningsbeslut hösten 2007, att i bokslutet för 2006 reservera 200 mnkr av eget kapital som projektmedel i Järva under projektperioden 2007-2010. Sedan beslutet om Söderortsvisionen 2009 har dessa medel även kunnat användas i Söderort. Beslut om medlen fattas i enlighet med gällande delegationsordning.

Generellt för disposition av eget kapital gäller att det som finansieras på detta sätt ska vara begränsat i tid och inte utgöra ordinarie drift. Vidare har utgångspunkten för projektmedlens användning varit kommunfullmäktiges inriktningsbeslut.

Vid beviljandet av projektmedlen har prioriterats stöd till långsiktiga satsningar med förutsättningar att inom rimlig tid få en permanent finansiell och organisatorisk lösning. Vidare har satsningar med flera aktörer, med personell och/eller finansiell egenfinansiering och präglade av kreativitet och spridbarhet lyfts fram. Satsningarna ska självklart ligga i linje med Järvalyftets målbild och

bidra till ett långsiktigt förverkligande av Vision Järva 2030, samt fylla de krav som ställs vid disposition av eget kapital.

Beslut om projektmedel till Järva

Under projektperioden 2007-2010 har sammanlagt 44 beslut om disposition av projektmedel avseende Järvalyftet fattats av stadsdirektören på delegation efter beredning av projektledningen. Besluten har kontinuerligt avrapporteras till de båda styrgrupperna. Utfallet av gjorda satsningar har redovisas av mottagande part inom ramen för ordinarie redovisningsrutiner.

Som framgår av bilagd sammanställning¹ har besluten sammanlagt omfattat 116,6 mnkr. Det innebär att det genomsnittliga beslutet omfattat 2,6 mnkr, medan de enskilda beloppen spänner från 25 tkr till 14,75 mnkr. De totalt 45 besluten avser 28 olika satsningar, då några av dem pågått under längre tid. Flera beslut avser initialt stöd till ny verksamhet, som t ex fritidsverksamheten TCC vid Ross Tensta gymnasium och det nya gymnasieprogrammet Kista Science på Kista gymnasium, medan andra beslut avser tidsmässigt avgränsade satsningar, som t ex sommarjobb och -aktiviteter i Järvastadsdelarna samt programarbete för nya detaljplaner.

De fyra satsningar som beviljats störst belopp under perioden är:

1. Utbildningsnämnden m fl: Projekt Järvalärling	14 750 000
2. Spånga-Tensta SDN m fl: Förnyelse av Nydalsparken	11 000 000
3. Idrottsnämnden: Idrottsaktiviteter kring Järva	8 944 600
4. Tensta konsthall: Verksamhetsstöd	8 800 000

Genom olika beslut har sammantaget 24,1 mnkr satsats på sommarjobb- och aktiviteter kring Järva under projektperioden. Av periodens sammanlagt beviljade 116,6 mnkr avser 87,6 mnkr eller ca 75 % satsningar på barn och unga i olika avseenden.

Genomlysning av Järvalyftet

Som här beskrivits skiljer sig dagens ytterstadssatsningar på flera sätt från sina föregångare. Detta främst vad gäller satsningarnas bredd och långsiktighet, men även vad gäller organisation och arbetssätt etc. För att få en bild av hur arbetet

¹ Se bilagd PM Sammanställning av beviljade projektmedel Vision Järva 2030 under perioden 2007-2010

fungerat och för att identifiera möjliga förbättringar inför framtiden, genomfördes med konsultstöd under våren 2010 en omfattande genomlysning av Järvalyftet.

Bland slutsatserna var att satsningen fått stort genomslag bland berörda aktörer och att idén om Järvalyftet som ett ”paraply” för en bred satsning med ansvaret delegerat långt ut i organisationen var väl förankrad. Dock fanns ett fortsatt behov av att kommunicera Järvalyftets bredd och långsiktighet – internt och externt. Modellen med huvudsaklig finansiering inom befintliga budgetar, men med tillgång till vissa projektmedel bedömdes som väl fungerande. Dock bör projektmedelsfinansierade insatser ges egna mål och mått för uppföljning. Vidare lyftes dialogarbetet fram som framgångsrikt och viktigt att utveckla vidare, gärna med utnyttjande av goda förebilder i olika aktiviteter etc.

Till utvecklingsförslagen hörde ökat fokus på styrning och uppföljning, bl a genom att tydliggöra styrgruppernas roll och genom att utveckla modeller och rutiner för uppföljning och utvärdering såsom övergripande nyckeltal och en årlig samlad och lättillgänglig överblick över genomförda och planerade aktiviteter.²

Uppföljning och utvärdering

Redan i Järvalyftets inriktningsbeslut betonas uppföljning och utvärdering. En av utgångspunkterna är, som nämnts, att prioritera långsiktig permanent verksamhet framför kortsiktiga projekt och att därmed till stor del se ordinarie verksamhet i området, som kärnan i satsningen. Det är därför naturligt att berörda nämnder redovisar sina åtaganden inom Järvalyftet inom ramen för stadens ordinarie system för redovisning och uppföljning.

Samtidigt finns ett behov att mäta de aggregerade långsiktiga förändringarna, dels Järva- och Söderortsarbetets långsiktiga effekter på ytterstadens utveckling, i såväl absoluta som relativa tal. Då båda ytterstadsvisionerna har 20-åriga perspektiv och då planerade satsningar nyligen påbörjats, är det svårt att på kort sikt mäta och analysera förändringar. Det är dock viktigt att tidigt skapa modeller för rutiner för hur detta ska ske framgent.

I stadens budget för 2011 betonas att de båda ytterstadssatsningarna ska drivas vidare med ökat fokus på just uppföljning och utvärdering. Mot denna bakgrund initierade stadsledningskontoret under våren 2011 ett arbete för att ta fram en

² Se bilagd rapport ”Järvalyftet – erfarenheter och utvecklingsmöjligheter”, Governo AB april 2010

modell för uppföljning och utvärdering av ytterstadsarbetet. I det förslag som nu föreligger är att skapa en årlig ytterstadsrapportering, som utgår från stadens ordinarie redovisning och som till stor del bygger på befintliga nyckeltal och indikatorer, kompletterade på vissa punkter. Denna rapport avses föreligga parallellt med stadens bokslut i avsikt att kunna behandlas i samband med behandlingen av detta.

Tanken är att på detta sätt tydliggöra just ytterstadsutvecklingen över tid, både som underlag för effektivare styrning, men också för att möjliggöra tydligare kommunikation internt och externt kring ytterstadsarbetet; vad som gjorts, görs och ska göras – och resultatet av detta.

Vision Söderort 2030

Under föregående mandatperiod, 2007-2010, initierades arbetet med att uppdatera och anpassa Söderortsvisionen till att följa stadens vision Stockholm 2030 – En stad i världsklass, men också för att genomföra mindre, organisatoriska förändringar. 2009 anställdes en projektledare för att arbeta fram en ny vision, samt en biträdande projektledare som har arbetat med både Vision Järva 2030 och Vision Söderort 2030. Stadens berörda förvaltningar och bolag fick i under hösten 2009 möjlighet att skicka in synpunkter på det nya förslaget och samtidigt genomfördes ett omfattande besöksprogram till föreningar och stadsdelsnämnder för att inhämta synpunkter och förslag.

För att hantera projektet omvandlade kommunstyrelsen den politisk styrgrupp, som inledningsvis endast arbetat med Järva, till en gemensam politisk styrgrupp för ytterstadsarbetet och gav samtidigt stadsdirektören i uppdrag att utse en operativ styrgrupp bestående av stadens förvaltningar och bolag. För att koordinera arbetet har berörda förvaltningar och bolag utsett kontaktpersoner som har träffats regelbundet, den s k kontaktgruppen.

Kommunfullmäktige beslutade i april 2010 att godkänna ärendet Vision Söderort 2030 och gav stadsdirektören i uppdrag att upprätta en särskild handlingsplan för det operativa arbetet kring utvecklingen i Söderort.

Beslut om projektmedel till Söderort

Två projekt har beviljats pengar ur den medelsreserv som finns avsatt för ytterstadsarbetet:

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd beviljades 400 000 kronor i april 2010 för att initiera ett lokalt utvecklingsarbete för Rågsved, projekt Rågsved. I projektet ingick nätverksbyggande och att skapa former för ökad delaktighet bland medborgarna.

Stadsdelsnämnderna Enskede-Årsta-Vantör, Skärholmen, Farsta, Skarpnäck och Hägersten-Liljeholmen beviljades tillsammans 6,5 mnkr för att erbjuda ytterligare ungdomar feriearbeten under sommaren 2010.

Ytterstadsarbetet framgent

Sammanfattningsvis kan det konstateras att stadens båda ytterstadssatsningar efter föregående mandatperiod är väl etablerade och till stor del funnit sina former. Den interna förankringen är god och även externt ökar genomslaget, bl a tack vare de många dialogaktiviteterna i Järva och Söderort.

Att avläsa effekterna på ytterstadsutvecklingen efter den relativt korta tid som projekten pågått är svårt. Det kan konstateras att många av de övergripande variabler som låg till grund för besluten om satsningarna, såsom arbetsmarknadsläge mm, är mycket trögrörliga och mycket komplexa, med många förklaringsfaktorer, varav endast en del låter sig påverkas av dylika kommunala satsningar.

Desto viktigare att i det fortsatta arbetet med uppföljning och utvärdering finna mått och metoder som gör det möjligt att mer specifikt avläsa effekterna av själva ytterstadsarbetet. Allt i syfte att bädla för en fortsatt positiv utveckling av ytterstaden – i linje med stadens visioner.

Bilagor

1. Sammanställning av beviljade projektmedel Vision Järva 2030 under perioden 2007-2010
2. Rapport "Järvalyftet – erfarenheter och utvecklingsmöjligheter", Governo AB april 2010

pm

Sammanställning av beviljade projektmedel Vision Järva 2030 under perioden 2007-2010

I samband med kommunfullmäktiges inriktningsbeslut om Järvalyftet 2007-09-13 beslöts att finansiering skulle ske genom av eget kapital särskilt reserverade medel om 200 mnkr. Samtidigt beslöts att ge stadsdirektören delegation att fatta beslut inom ramen för ärendet genom att disponera avsatta medel. Ärenden överstigande 15 mnkr beslutas av kommunstyrelsen.

Vidare lyfts i ärendet fram bostadsbolagens ansvar, samt att möjligheten till finansiering i samarbete med stad och näringsliv. Dock har utgångspunkten hela tiden varit att Järvalyftet till övervägande del finansieras inom ordinarie budget.

Vid sidan av de många aktiviteter som bedrivs inom ramen för ordinarie verksamhet, har ett antal satsningar inom ramen för Järvalyftets målbild, beviljats medel från stadens avsättning för Järvalyftet.

Nedan följer en kortfattad redovisning av dessa. Samtliga beslut om medelstilldelning har fattats av stadsdirektören på delegation – i samråd med ansvarigt borgarråd och/eller Järvalyftets politiska styrgrupp.

Därutöver har Järvalyftsmedel bl a använts för det löpande visions- och kommunikationsarbetet, som t ex arrangerande av workshops, fokusgrupper och andra möten etc, framtagande av underlags- och utställningsmaterial, trycksaker mm, samt för framtagande och drift av hemsida.

Aktiviteter som beviljats medel 2007

Beslut 2007-10-04

Anslag till Tensta Konsthall för 2007 års verksamhet, som en del av Järvalyftet.
Kr 2.200.000

Totalt beviljat 2007 kr 2.200.000

Aktiviteter som beviljats medel 2008

Beslut 2008-02-25

Anslag till Ross Tensta gymnasium för projekt SALUT (Skola Arbetsliv Ledarskap Utveckling Tillit), riktat till elever inom individuella programmet kring Järva och i Vällingby, innefattande bl a ökad eftermiddags- och kvällsverksamhet, coachning etc under 2008-2010.
Kr 4.000.000

Beslut 2008-02-25

Anslag till Rinkeby-Kista SDN för att i samarbete med lokalt näringsliv, Tensta gymnasium m fl starta Järva Karriärcenter i syfte att minska avståndet skola-arbetsliv genom mentorprogram, yrkesmässor, feriearbetsförmedling mm.
Kr 1.200.000

Beslut 2008-02-25

Anslag till idrottsnämnden för att i samarbete med idrottsrörelsens idrottslyft genom Spånga IK genomföra en idrottssatsning kring Järva i syfte att genom aktiviteter i skolorna, dagläger, sommarläger etc öka idrottandet bland framför allt tjejer i området.
Kr 747.000

Beslut 2008-06-25

Anslag till Spånga-Tensta och Rinkeby-Kista SDN för utökade sommaraktiviteter för unga kring Järva, innefattande bl a fler feriearbeten, fler öppna verksamheter i stadsdelarna, ökad vuxennärvaro kvälls- och nattetid mm.
Kr 4.500.000

Beslut 2008-06-25

Anslag till Ross Tensta gymnasium för att starta ett "community center" för att ge gymnasieungdom möjlighet till meningsfull fritid, hjälp med skolarbete mm.

Kr 1.350.000

Beslut 2008-06-25

Anslag till idrottsnämnden för att möjliggöra ett sommarläger på Gotland för invandrartjejer från Järvastadsdelarna ihop med IFK Lidingö Friidrott.

Kr 40.000

Beslut 2008-06-25

Anslag Spånga-Tensta och Rinkeby-Kista SDN för att i samarbete med föreningsliv, fastighetsägare och andra kommunala aktörer starta föreningsstad i stadsdelarna kring Järva.

Kr 2.500.000

Beslut 2008-06-25

Anslag till Färgfabriken för att i samarbete med potentiella intressenter göra en förstudie som underlag för beslut om en eventuell "Stockholmsutställning 2010" kring Järva.

Kr 500.000

Beslut 2008-06-25

Anslag till Kista församling, Husby Islamiska Kulturcentrum, samt Järva Unga Muslimer för ett religionsdialogprojekt under åren 2008-2009.

Kr 305.000

Beslut 2008-08-18

Anslag till Tensta konsthall för 2008 års verksamhet enligt avtal mellan staden och konsthallen undertecknat 2008-08-11.

Kr 2.200.000

Beslut 2008-10-15

Anslag till Spånga-Tensta SDN för att täcka del av upprustningen av Nydalsparken i Tensta i samarbete med trafiknämnden och idrottsnämnden m fl.

Kr 5.000.000 (2008) + kr 6.000.000 (2009)

Beslut 2008-10-17

Anslag till Rewir AB för att under hösten 2008 fördjupa utredningsarbetet för en "Stockholmsutställning 2010-2012" kring Järva.

Kr 6.800.000

Beslut 2008-11-05

Anslag till Kista teater under bildande genom stiftelsen Electrum för inledande stöd till etableringen av verksamheten under 2008-2009.

Kr 927.000

Beslut 2008-11-17

Anslag till Rinkeby-Kista SDN för bekostande av halva förstudien kring etableringen av ett näringslivshus i Husby centrum.

Kr 150.000

Beslut 2008-12-15

Anslag till idrottsnämnden för fortsatt idrottssatsning kring Järva läsåret 2008-2009.

Kr 1.589.400

Beslut 2008-12-17

Anslag till Rinkebyakademien genom Rinkebyskolan för start av verksamheten 2009.

Kr 1.350.000

Totalt beviljat 2008 kr 39.158.400

Aktiviteter som beviljats medel 2009

Beslut 2009-03-31

Anslag till Kunskapsutveckling i Norden ekonomisk förening till medfinansiering av en i övrigt ESF-finansierad förstudie av projektet Järva Växthus.

Kr 125.000 Avslag från ESF juni 2009, förnyad ansökan under hösten 2011.

Beslut 2009-04-29

Anslag till Tensta konsthall för 2009 års verksamhet enligt avtal mellan staden och konsthallen undertecknat 2008-08-11.

Kr 2.200.000

Beslut 2009-04-29

Anslag till idrottsnämnden för utökad idrottssatsning kring Järva läsåret 2008-2009 i form av utökade öppethållande i hallar mm.

Kr 269.200

Beslut 2009-05-11

Anslag till Spånga-Tensta och Rinkeby-Kista SDN för utökade sommaraktiviteter för unga kring Järva, innefattande bl a fler feriearbeten, fler öppna verksamheter i stadsdelarna, ökad vuxennärvaro kvälls- och nattetid mm.

Kr 9.600.000

Beslut 2009-05-11

Anslag till Stiftelsen Läxhjälpen för start av läxhjälp i återstående Järvaskolor.

Kr 500.000

Beslut 2009-06-15

Anslag till Ross Tensta gymnasium för fortsatt verksamhet vid Tensta Community Center under 2009 för att ge gymnasieungdom möjlighet till meningsfull fritid, hjälp med skolarbete etc.

Kr 1.800.000

Beslut 2009-09-30

Anslag till Rinkeby-Kista SDN för att vid och i samarbete med Rinkeby Folkets Hus utveckla ett Rinkeby Community Center, med kvalificerad verksamhet för ungdomar.

Kr 1.600.000

Beslut 2009-09-30

Anslag till stadsbyggnadskontoret för att i samarbete med exploateringskontoret, fastighetskontoret och Micasa Fastigheter genomföra förstudie för den framtida Rinkeby Allé, med särskilt fokus på dess koppling till Rinkeby Centrum och Stora Ursvik.

Kr 125.000

Beslut 2009-10-12

Anslag till idrottsförvaltningen för fortsatt idrottssatsning kring Järva 2009-2010.
Kr 2.302.000

Beslut 2009-11-17

Anslag till Rinkebyakademien genom Rinkebyskolan för fortsatt och utvidgad verksamhet under läsåret 2009-2010.
Kr 2.700.000

Beslut 2009-12-15

Anslag till Spånga-Tensta och Rinkeby-Kista SDN för fortsatt föreningsstad i stadsdelarna kring Järva 2009 i samarbete med föreningsliv fastighetsägare och andra kommunala aktörer.
Kr 2.500.000

Beslut 2009-12-15

Anslag till Hjulstaskolans projekt "Egenmakt" för stärkande av grundskoleelevers studiemotivation och -resultat.
Kr 500.000

Totalt beviljat 2009 kr 24.221.200

Aktiviteter som beviljats medel 2010

Beslut 2010-02-25

Anslag till Interaktiva institutet m fl för förstudie kring ett "Digital Art Center".
Kr 250.000

Beslut 2010-02-25

Anslag till föreningen Husby Marathon för stöd till "Kistaloppet" 2010-09-18.
Kr 100.000

Beslut 2010-04-16

Anslag till utbildningsnämnden för att i samarbete med Hantverksakademin m fl, utveckla projekt "Järvalärling", yrkesutb i nya former för unga vuxna kring Järva.
Kr 14.750.000 kr

Beslut 2010-04-27

Anslag till Spånga-Tensta och Rinkeby-Kista SDN för utökade sommaraktiviteter för unga kring Järva, innefattande bl a fler feriearbeten, fler öppna verksamheter i stadsdelarna, ökad vuxennärvaro kvälls- och nattetid mm.

Kr 10.000.000

Beslut 2010-04-29

Anslag till Tensta konsthall för 2010 års verksamhet enligt avtal mellan staden och konsthallen undertecknat 2008-08-11.

Kr 2.200.000

Beslut 2010-05-10

Anslag till Ross Tensta gymnasium för att i samarbete med Stockholms universitet starta ett nytt digitalt gymnasieprogram, "Digitala rummet II" för unga kring Järva.

Kr 4.018.000

Beslut 2010-05-20

Anslag till socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden till medfinansiering av ungdomsprojektet "merit.nu" i syfte att utveckla ny uppsökande verksamhet för att nå unga kring Järva och motivera dem till studier och/eller arbete.

Kr 2.000.000

Beslut 2010-06-21

Anslag till Rinkebyakademien genom Rinkebyskolan för fortsatt och utvidgad verksamhet under läsåret 2010-2011, samt för framtagande av en långsiktig lösning för verksamheten.

Kr 2.850.000

Beslut 2010-06-21

Anslag till Ross Tensta gymnasium för fortsatt verksamhet vid Tensta Community Center under 2009 för att ge gymnasieungdom möjlighet till meningsfull fritid, hjälp med skolarbete etc, samt till utveckling av projekt SALUT läsåret 2010-2011

Kr 2.674.800

Beslut 2010-06-30

Anslag till Spånga-Tensta och Rinkeby-Kista SDN för fortsatt föreningsstad i stadsdelarna kring Järva 2010 i samarbete med föreningsliv fastighetsägare och andra kommunala aktörer.

Kr 2.500.000

Beslut 2010-06-30

Anslag till idrottsnämnden för fortsatt idrottssatsning kring Järva 2010-2011.
Kr 3.997.000

Beslut 2010-06-30

Anslag till SEUKI – Somaliska Europeiska Ungdom Kultur & Idrott och Akropol
BBK till stöd för arrangerandet av fotbollsturnering respektive basketkollo i
Rinkeby sommaren 2010.
Kr 50.000 respektive kr 25.000

Beslut 2010-10-01

Anslag till miljöförvaltningen för delfinansiering av projektledning av "Hållbara
Järva".
Kr 2.000.000

Beslut 2010-10-01

Anslag till Kista gymnasium för start av gymnasieprogrammet "Kista Science"
Kr 1.850.000

Beslut 2010-10-25

Anslag till Kista teater genom Stockholms universitet för etablering av ett
Centrum för gestaltning i Järva.
Kr 1.660.000

Beslut 2010-12-21

Anslag till Spånga-Tensta stadsdelsförvaltning för trygghetsskapande aktiviteter
under jullovet 2010-2011
Kr 60.000

Totalt beviljat 2010 kr 50.984.800

Totalt beviljat kr 116.564.400 (varav till barn och unga kr 87.627.400 = 75%)

Totalt 45 st beslut, avseende 28 st separata satsningar

Järvalyftet – erfarenheter och utvecklingsmöjligheter

April 2010

Sammanfattning.....	3
1. Inledning	5
1.1. Bakgrund och uppdraget.....	5
1.2. Syfte.....	5
1.3. Tidplan och aktiviteter.....	5
1.4. Metod och utvärderingsmodell.....	6
1.5. Disposition.....	7
2. Järvalyftet – organisation och inriktning	8
2.1. Vad är Järvalyftet och hur har det utvecklats?.....	8
2.2. Organisation och styrning	9
2.3. Finansiering	10
2.4. Samverkan – en central del av Järvalyftet.....	11
3. Bilden av Järvalyftet – måluppfyllelse och gjorda erfarenheter.....	13
3.1. Förväntningar och måluppfyllelse.....	13
3.2. Organisation och styrning	14
3.3. Innehåll och inriktning.....	15
3.4. Resultat och uppföljning	16
3.5. Kommunikation	17
4. Analys – styrkor och utvecklingsområden	18
4.1. Styrkor	18
Järvalyftet har en positiv image	18
Helhetsgreppet är betydelsefullt	18
Samverkan är viktig.....	18
En hög grad av synlighet och förtroende	18
Vikten av fortsatta dialoger	19
Modell som ger möjlighet att testa nya idéer	19
4.2. Utvecklingsområden.....	19
Osäkerhet om Järvalyftets identitet.....	19
Mer fokus på mjuka frågor.....	20
Behov att se över och utveckla styrning	21
Utvecklade former för uppföljning och utvärdering.....	22
Förbättrad kommunikation	23
Fördjupade former för samverkan	23
5. Hur kan Järvalyftet utvecklas – rekommendationer och förslag.....	25
Referenser	28
Bilaga 1 – Intervjupersoner.....	29
Bilaga 2 – Deltagare i workshops.....	31
Bilaga 3 - Intervjuguide.....	32
Bilaga 4 – Medlemmar i Järvalyftets styrgrupper	35

Sammanfattning

Stockholms stad tog 2007 ett nytt grepp för att stimulera och åstadkomma en positiv samhällsutveckling på Järva, man kallade initiativet Järvalyftet. Ambitionen har varit att långsiktigt arbeta tillsammans med andra externa aktörer för att åstadkomma en positiv utveckling. Ett inriktningsbeslut för Järvalyftet fattades av kommunfullmäktige i september 2007 och i oktober samma år formulerades en målbild för Järva av den politiska styrgruppen som inrättats. Fyra huvudområden identifierades som centrala i arbetet:

- Bra boende och mer varierad stadsmiljö
- Trygghet i vardagen
- Stärkt utbildning och bra språkundervisning
- Fler jobb och ökat företagande

Under februari – april 2010 har ett utvärderingsarbete genomförts för att fånga upp gjorda erfarenheter och bedöma måluppfyllelse hittills, samt att identifiera förbättringsmöjligheter. I arbetet genomfördes 24 intervjuer med personer med olika roller i Järvalyftets skilda delar. Vidare hölls två workshops.

Vi har identifierat ett antal styrkor i arbetet med Järvalyftet, såsom att det i dag har en positiv image och ett brett stöd i både verksamheter och bland boende i Järvastadsdelarna. Det långsiktiga och breda greppet om både hårda och mjuka frågor har stor förankring. Dialogerna med olika intressenter uppfattas som värdefulla och givande och den valda modellen har brett stöd.

Det finns också ett antal områden som upplevs som brister och där det finns utvecklingspotential. Detta rör bland annat fokus i arbetet där det finns en önskan om ökat fokus på de mjuka frågorna som sysselsättning och utbildning. Vidare finns svagheter vad gäller styrning och uppföljning av arbetet. Det finns också potential att förbättra kommunikationen med olika målgrupper i och kring Järva.

Baserat på analysen av styrkor och utvecklingsområden lämnas följande rekommendationer och förslag:

- **Upprätthåll den centrala förankringen för Järvalyftet.** Basen i Stadshuset och helhetsgreppet staden har tagit om utvecklingsfrågorna är framgångsfaktorer i det fortsatta arbetet.
- **Överväg insatser för att kommunicera Järvalyftets bredd och långsiktighet.** Det är angeläget att Järvalyftets breda ansats, som inkluderar både hårda och mjuka frågor och det långsiktiga perspektivet, har en bred förankring och att Järvalyftet inte primärt ses som ett arbete kring den fysiska miljön. Det finns däremot **inget behov av att utveckla en egen logotyp** eller skapa en särskild "järva-identitet". Järvalyftet fungerar som ett paraply där olika initiativ och åtgärder kan samlas.

- **Behåll modellen med viss projektfinansiering.** Huvudinriktningen att mer effektivt utnyttja resurser som redan finns "i systemet" är framgångsrik men modellen att samtidigt ha vissa projektmedel för att testa nya idéer bör behållas i det fortsatta arbetet.
- **Fortsätt att utveckla dialogformerna och stärkta relationer.** Fokusera i det fortsatta arbetet på att skapa mer av relationer mellan olika aktörer och medborgare. Identifiera och använd goda förebilder i olika aktiviteter.
- **Tydliggör arbetet med Järvalyftets "mjuka" frågor och driv dessa mer strukturerat och strategiskt.** Utbildning, sysselsättning och företagande är centrala beståndsdelar av Järvalyftet. Samarbete med olika aktörer är betydelsefullt inom detta område.
- **Stärk arbetet med lokal näringslivsutveckling.** Stadens resurser inom Stockholm Business Region är värdefulla. Frågorna kring centrumutveckling är betydelsefulla.
- **Se över Järvalyftets organisation och styrning och tydliggör styrgruppernas mandat, uppgifter och arbetssätt.**
- **Inför former och metoder för styrning och uppföljning.** Utgå från vedertagna verktyg och etablerade styrmekanismer. Etablera övergripande nyckeltal och följ upp årligen. Bryt ner övergripande vision till milstolpar. Styrgrupperna är centrala i uppföljningsarbetet.
- **Överväg en årlig samlad uppföljnings- och verksamhetsplaneringsprocess.** Bygg på det arbete flera fackförvaltningar och stadsledningskontoret gör redan i dag och skapa en samlad och lättillgänglig överblick över genomförda och planerade aktiviteter.
- **Utveckla riktlinjer för genomförande och uppföljning av projekt som finansieras av Järvalyftet.** Alla insatser bör ha mål och mått för att mäta bidrag till övergripande måloppfyllelse.
- **Etablera en referensgrupp där stadsdelsförvaltningarna är sammankallande.** Både deltagare från lokala organisationer och verksamheter samt Järvalyftets projektledning och fackförvaltningar deltar. Bidrar till stärkt samordning mellan lokal och central nivå.
- **Förbättra kommunikationen av handlingsplaner och resultat.**
- **Genomför en årlig Järvadag.**

Vi anser att ovanstående åtgärder bör vidtas för att öka effektiviteten och kvaliteten i Stockholms stads arbete med Järvalyftet. Sammantaget bedömer vi dock att Järvalyftet utgör en bra plattform för att bidra till att åstadkomma ekonomisk och social utveckling i Järvastadsdelarna. Erfarenheter och lärdomar som görs inom arbetet med Järvalyftet bör också utnyttjas i utvecklingsarbetet i andra stadsdelar i Stockholm.

Med detta vill vi tacka Stockholms stad för att vi fått möjlighet att genomföra detta projekt!

Karin Hovlin, Caroline Andersson, Marianne Rilde Björkman
Governo AB

1. Inledning

1.1. Bakgrund och uppdraget

Exploateringen av Järvafältet inleddes 1962 och under åren 1965-1975 genomfördes en stor satsning på bostäder som en del av Miljonprogrammet. Miljonprogrammets bostadsområden har under åren mött många utmaningar och omfattande insatser och initiativ har tagits för att åstadkomma starkare social och ekonomisk utveckling i områdena. Resultaten har dock inte alltid varit de eftersträvade.

Stockholms stad tog 2007 ett nytt grepp för att stimulera och åstadkomma en positiv samhällsutveckling på Järva, man kallade initiativet Järvalyftet. Ambitionen har varit att långsiktigt arbeta tillsammans med andra externa aktörer för att åstadkomma en positiv utveckling. Ett inriktningsbeslut för Järvalyftet fattades av kommunfullmäktige i september 2007 och i oktober samma år formulerades en målbild för Järva av den politiska styrgruppen som inrättats. Fyra huvudområden identifierades som centrala i arbetet:

- Bra boende och mer varierad stadsmiljö
- Trygghet i vardagen
- Stärkt utbildning och bra språkundervisning
- Fler jobb och ökat företagande

I kapitel 2 ges en mer utförlig beskrivning av Järvalyftet och dess organisation.

För att fånga upp gjorda erfarenheter och bedöma måluppfyllelse hittills, samt identifiera förbättringsförslag inför det fortsatta arbetet tog Järvalyftets projektledning i februari 2010 initiativ till en utvärdering av arbetet. Ett behov av externt konsultstöd identifierades och Governo AB fick i uppdrag att genomföra utvärderingen. Föreliggande rapport utgör resultatet av detta uppdrag.

1.2. Syfte

Syftet med utvärderingen är att – baserat på en bild av implementering och måluppfyllelse i Järvalyftet hittills – identifiera förbättringsförslag. Målsättningen är att staden skall ha en god bild av Järvalyftets måluppfyllelse och att utvecklingsmöjligheter skall ha identifierats.

1.3. Tidplan och aktiviteter

Projektet har bedrivits av två konsulter från Governo under perioden februari – april 2010. Arbetet har genomförts i fem faser:

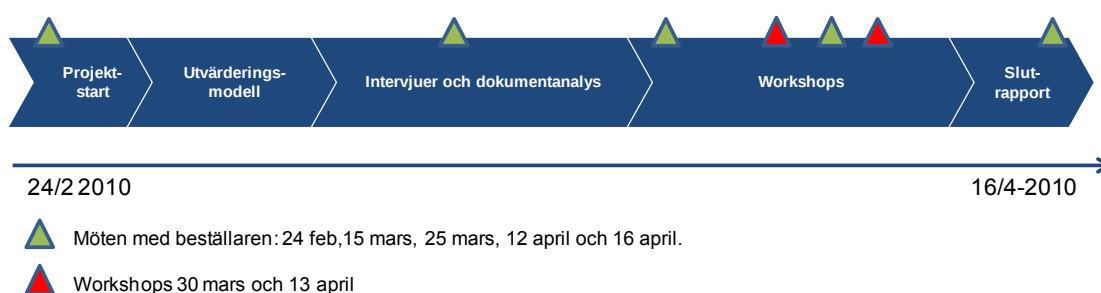
I fas 1, **projektstart**, definierade vi tillsammans med uppdragsgivaren ramarna för uppdraget. Bland annat togs beslut om syfte, övergripande avgränsningar, deltagande personer i intervjuer och workshops samt tidsramarna för projektet inklusive tidpunkter för avstämningsmöten och slutredovisning. I denna fas beslutades också om vilka fyra projekt (ett inom respektive huvudområde) som skulle studeras. Inläsning skedde av relevant dokumentation.

I fas 2, **utvärderingsmodell**, utarbetades ett förslag till modell.

I fas 3, **fallstudier, intervjuer och dokumentanalys**, utarbetades inledningsvis en intervjuguide (se bilaga 3). Fokus låg dels på att mäta måluppfyllelse och fånga andra erfarenheter av arbetet, dels att inhämta förslag till förbättringar inför det fortsatta arbetet. Viktig input i arbetet att utforma intervjuguiden var relevanta styrdokument. Sammanlagt 24 intervjuer genomfördes med utvalda personer med olika roller i, och perspektiv på, Järvalyftet. (Se bilaga 1 för en förteckning över intervjupersoner). Fokus i intervjuerna har varierat något beroende på intervjupersonernas roll och funktion.

Fas 4, **workshops**, innehöll dels en workshop med den operativa styrgruppen, dels en med Järvalyftets projektledning och ansvarig rotel. I den förstnämnda låg fokus dels på att förankra och komplettera den bild av nuläget som intervjuerna gett, dels på att identifiera och formulera förbättringsförslag. Den andra workshopen syftade till att diskutera och förankra de resultat, förslag och rekommendationer som arbetats fram. (Se bilaga 2 för en förteckning över deltagare vid de två tillfällena.)

I fas 5, **slutrapport och slutpresentation**, slutligen, genomfördes en slutlig analys och dokumentation. Ett utkast till rapport presenterades för beställaren för att möjliggöra faktagranskning och eventuell justering och därefter skedde slutlig presentation och överlämning.

1.4. Metod och utvärderingsmodell

Utgångspunkten för utvärderingen är en s.k. kvalificerad uppföljning.¹ I denna typ av utvärdering är det centrala processen som sådan, inte nödvändigtvis de resultat som processen leder till. Vi söker svar på frågan "Vad har hänt?" (inte *varför* det hänt). Följande frågor är t.ex. relevanta: Hur har arbetet organiserats? Vem har varit med? Hur har arbetet fungerat?

En övergripande uppföljningsfråga formulerades:

Hur har Järvalyftet som initiativ till långsiktig investering, med viktiga inslag av medverkan från boende och samverkan med andra parter, för att skapa ekonomisk och social utveckling av Järva fungerat hittills?

¹ Se Vedung (2009)

Denna övergripande uppföljningsfråga har sedan brutits ned i flera frågor:

- Vilken är bilden av dels förväntningar innan arbetet inleddes, dels dagens uppfattning av måluppfyllelse?
- Hur kommer ambitionen ”långsiktig investering” till uttryck?
- Hur fungerar organisation, styrning och uppföljning?
- Central vs lokal samordning och projektledning?
- Vilka modeller för samverkan finns, hur initieras de och hur fungerar de? Vilka deltar? Vilka är drivkrafterna?
- Hur uppfattas den valda finansieringsmodellen?

Utifrån dessa frågor har intervjuguiden utarbetats (se bilaga 3).

För att få bredd och djup i utvärderingen har ett projekt inom vart och ett av Järvalyftets fyra huvudområden studerats särskilt. Tre av dessa projekt har finansierats inom olika aktörers ordinarie verksamhet, ett (Tensta Community Center) har finansierats via Järvalyftets projektmedel. Avsikten har inte varit att utvärdera enskilda projekt utan att belysa samspelet mellan Järvalyftet och enskilda projekt och initiativ.

- Svenska Bostäder (Bra boende och mer varierad stadsmiljö)
- Järva-Andan (Trygghet i vardagen)
- Tensta Community Center (Stärkt utbildning och bra språkundervisning)
- Svenska Bostäders hyresgästers egenförsörjning (Fler jobb och ökat företagande)

Studier av relevant dokumentation samt intervjuer och workshops har varit de huvudsakliga metoderna i projektet.

1.5. Disposition

I kapitel 2 ges en beskrivning av Järvalyftet och dess organisation. I det följande kapitlet redovisar vi de huvudsakliga resultaten från dels de intervjuer vi genomfört inom ramen för uppdraget, dels den workshop med den operativa styrgruppen som hölls 30 mars. Kapitel 4 innehåller en analys där vi identifierat ett antal styrkor men också förbättringsområden. Med utgångspunkt i denna analys lämnar vi i kapitel 5 våra förslag och rekommendationer.

2. Järvalyftet – organisation och inriktning

2.1. Vad är Järvalyftet och hur har det utvecklats?

Järvalyftet är Stockholms stads breda och långsiktiga arbete för att tillsammans med andra aktörer åstadkomma social och ekonomisk utveckling i stadsdelarna kring Järvafältet.

Bebyggelsen på Järva är i stor utsträckning ett resultat av miljonprogrammet 1965-1975. Många miljonprogramområden har kommit att förknippas med både sociala och ekonomiska problem och utmaningar och olika satsningar och initiativ, både statliga och kommunala, har tagits för att åstadkomma en mer positiv utveckling. Bostadsbeståndet är i dag i behov av upprustning rent tekniskt. Stämmor måste bytas, balkonger, fasader och trapphus upprustas och den yttre miljön som t.ex. gårdar och gångstråk förnyas.

I samband med planering för den fysiska upprustningen av Järva togs initiativet från Stockholms stads sida att ta ett helhetsgrepp om områdena där inte bara den fysiska miljön och "hårda" frågor stod i centrum utan också "mjuka" frågor som t.ex. utbildning och trygghet.

Kommunfullmäktige fattade i september 2007 beslut om inriktningen för Järvalyftet.² I inriktningsbeslutet framgår att målsättningen var att Järvalyftet skall "ses som en långsiktig investering för att skapa en bestående positiv social och ekonomisk utveckling."³ Detta som kontrast till tidigare satsningar som föredragande borgarråd menade har präglats av kortsiktighet.

I oktober 2007 utarbetades följande målbild för Järvalyftet i bred politisk enighet:

Järvalyftet är en långsiktig investering för att förbättra levnadsvillkoren i stadsdelarna kring Järvafältet: Akalla, Hjulsta, Husby, Kista, Rinkeby och Tensta. Målsättningen är att genom medverkan från boende och samverkan med andra parter skapa en positiv social och ekonomisk utveckling som gör Järva till ett område dit många vill flytta – och stanna kvar. Järvafältet ska också vara en motor för tillväxt i hela Stockholm. För att nå dit krävs medvetet arbete inom fyra huvudområden:

- Bra boende och mer varierad stadsmiljö
- Trygghet i vardagen
- Stärkt utbildning och bra språkundervisning
- Fler jobb och ökat företagande

Redan innan de politiska besluten i Stadshuset om det breda Järvalyftet, hade dock Svenska Bostäder påbörjat ett arbete med sitt Järvalyft som var resultatet av ett uppdrag från styrelsen att utarbeta en plan för upprustningen av sitt miljonprogramsbestånd.

² Utlåtande 2007:96 RV (Dnr 314-1325/2007) Inriktning för Järvalyftet.

³ Ibid. sid 2

Namnet Järvalyftet finns i dag kvar i båda formerna.

Efter att målbilden formulerats kom dock arbetet hösten 2007 i princip uteslutande att fokuseras på Svenska Bostäders Järvalyft och det breda Järvalyftet kom något i skymundan. Inledningsvis kom perioden att präglas av bristande kommunikation. Det rörde i synnerhet Svenska Bostäders information om strategier och planer för ombyggnad, nybyggnad och renovering. Mycket av den offentliga debatten kom att handla om i synnerhet utvecklingen i Husby där Svenska Bostäder planerade rivningar. Ett resultat var också att socialdemokraterna och vänsterpartiet valde att lämna den politiska styrgruppen (se nedan).

Mot bakgrund av gjorda erfarenheter vidtog under våren 2008 ett bredare arbete för att vidareutveckla och konkretisera målbilden. Ett förslag till "Vision Järva 2030" togs fram inom staden för att fungera som underlag och inspiration till en bred dialog och diskussion.⁴ Under hösten 2008 genomfördes därefter ett stort antal möten, dialoger och diskussioner med boende och verksamma i Järvastadsdelarna. Förslaget skickades också ut på remiss till stadens förvaltningar och bolag och till andra intressenter som t.ex. föreningar och företag.

I april 2009 beslutade därefter kommunfullmäktige att fastställa Vision Järva 2030 med vissa tillägg och idéer som framkommit under dialogen och remissen.⁵ I beslutet identifieras ett antal uppdrag till olika förvaltningar och det framgår att "samtliga berörda nämnder och bolagsstyrelser ska verka för uppfyllandet av Vision Järva 2030 i enlighet med detta utlåtande". Föredragande borgarråd understryker dock att "visionen ska ses som en bruttolista av möjliga förnyelseåtgärder".⁶

2.2. Organisation och styrning

Järvalyftet leds och samordnas från Stadshuset. Projektledaren som har ansvar för den löpande samordningen och som är föredragande i båda styrgrupperna (se nedan) är placerad vid stadsledningskontoret. Dessutom finns en biträdande projektledare som arbetar halva sin tid med Järvalyftet.

I kommunfullmäktiges inriktningsbeslut 2007 framgår att arbetet ska ledas av två styrgrupper: en politisk styrgrupp som leds av ytterstads- och bostadsbolagsborgarrådet Joakim Larsson och en operativ styrgrupp på tjänstemannanivå som leds av stadsdirektören Irene Svenonius. Den politiska styrgruppen är i dag gemensam för ytterstadsutveckling vilket innebär att denna styrgrupp också arbetar med Söderortsvisionen.⁷ Den operativa styrgruppen arbetar dock uteslutande med Järvalyftet. I bilaga 4 finns en förteckning över medlemmarna i de två styrgrupperna.

⁴ Vision Järva 2030 – Remissutgåva augusti 2008

⁵ Utlåtande 2009:46 RV (Dnr 319-2070/2008, 336-2252/2004) Vision Järva 2030

⁶ Ibid. sid 2

⁷ Inledningsvis fanns en politisk styrgrupp enkom för Järvalyftet. Hösten 2008 inleddes dock ett visionsarbete för Stockholms södra ytterstad och därför beslutades att Järvalyftets politiska styrgrupp skulle upplösas och en samlad politisk styrgrupp för ytterstadsutveckling inrättas.

Dessutom finns en lokal politisk referensgrupp i Järvastadsdelarna. Denna referensgrupp har dock inte haft något sammanträde under det senaste året men kommer enligt uppgift att ha möte under april.

De två styrgrupperna har inte några formellt fastställda mandat. I fullmäktigebeslutet 2007 understryks dock betydelsen av samarbete över parti- och blockgränser och att politiker från högsta nivå från samtliga partier ingår i den politiska styrgruppen. Det framgår också att "den politiska styrgruppen har egna befogenheter och kan fatta beslut om delar av Järvalyftets budget".⁸ Vi har uppfattat att den politiska styrgruppen i praktiken primärt fungerar som ett forum för information och förankring av arbetet med Järvalyftet.

När det gäller den operativa styrgruppen lyfter man i fullmäktigebeslutet 2007 fram betydelsen av god samverkan för att åstadkomma resultat. Arbetet med Kistavisionen och den arbetsgrupp man där hade lyfts fram som förebild. Styrkan var här att personer i den exekutiva ledningen i de centrala organisationerna deltog vilket innebar att gruppen kunde fatta beslut direkt. Vi uppfattar att tanken är att den operativa styrgruppen skall ha en mer operativ roll för att verkställa kommunfullmäktiges beslut men kan konstatera att detta inte framgår tydligt av styrdokumentet.

I underlaget inför inrättandet av en gemensam politisk styrgrupp för ytterstadsutveckling framgår att det inledande arbetet i båda styrgrupperna i hög grad kretsat kring framtagandet av förslaget till Vision Järva 2030 och dialog- och remissarbetet kopplat till detta.⁹ Vidare såg man framför sig att styrgruppernas agenda framöver i större utsträckning skulle röra "uppföljning av beslutade åtgärder och deras effekter, ekonomisk avstämning etc."

Också på lägre tjänstemannanivå finns ett omfattande samarbete kring Järvalyftet. På den tekniska sidan finns en grupp som delvis fungerar som en beredningsgrupp för den operativa styrgruppen. Deltagare är representanter från Exploateringskontoret, Miljöförvaltningen, Trafikkontoret, Stadsbyggnadskontoret samt Järvalyftets projektledning. Någon motsvarande grupp förefaller inte finnas när det gäller de "mjuka" frågorna inom Järvalyftet.

De viktigaste styrdokumentet för Järvalyftet torde vara följande: de två fullmäktigebesluten (2007 och 2009), Vision Järva 2030, listan över uppdrag som ges i fullmäktigebesluten där ansvar och dagsläge framgår, sammanställningen av beviljade projektmedel samt checklistan "100 punkter för ett bättre Järva!". Listan över uppdrag samt sammanställningen av beviljade projektmedel utgör interna arbetsdokument.

2.3. Finansiering

I fullmäktigebeslutet 2007 avsattes 200 miljoner kronor för att delfinansiera olika aktiviteter. Samtidigt har en bärande tanke varit att låta resurser som finns "i systemet" arbeta mer mot samma mål. Som nämndes ovan har inriktningen varit att komma bort från tidigare mer kortsiktiga och projektdrivna satsningar för att här mer långsiktigt arbeta med utveckling av

⁸ Det sistnämnda är så vitt vi kan bedöma högst tveksamt eftersom beslut om budget ligger hos kommunstyrelsen eller hos Stadsdirektören (se avsnitt 2.3 nedan).

⁹ PM 2009:RV (Dnr 019-2989/2008)

områdena. De sammanlagda resurser som (potentiellt) satsas på Järvalyftet överstiger således vida de 200 miljonerna.

Stadsdirektören gavs i fullmäktigebeslutet i delegation att fatta beslut inom ramen för Järvalyftet i ärenden som understiger 15 miljoner kronor. I ärenden som överstiger 15 miljoner ska beslut fattas av kommunstyrelsen. Fram till årsskiftet 2009/2010 hade sammanlagt drygt 65 miljoner kronor i projektmedel beviljats. Inget av besluten översteg 15 miljoner. Vissa aktiviteter har fått finansiering vid fler än ett tillfälle.

Därutöver avsätts resurser för projektledning och projektinsatser kring t.ex. kommunikation och framtagande av underlag.

I stadsledningskontorets tjänsteutlåtande i april 2007 föreslås att SLK få i uppdrag att ”ta fram riktlinjer och struktur för besluts- och genomförandeprocessen av åtgärderna inom ramen för Järvalyftet”. Bl.a. understryks att åtgärderna skall vara begränsade i tid och inte utgöra ordinarie drift. Några sådana riktlinjer har så vitt vi kan bedöma inte utarbetats. I stället har en praxis utvecklats vad gäller kriterier för att bedöma projektansökningar. Vi har uppfattat att det har varit betydelsefullt att det ska vara åtgärder som annars inte kommer till stånd eller åtgärder där en volymökning kan åstadkommas men att det är centralt att det ska finnas en plan för hur verksamheten ska övergå i ordinarie verksamhet. Långsiktig bärkraft har således varit betydelsefullt vid bedömning av projektansökningar.

2.4. Samverkan – en central del av Järvalyftet

Att samverkan är en central beståndsdel av Järvalyftet framgår tydligt av fullmäktigebeslutet:¹⁰

”För att skapa dessa i högsta grad önskvärda resultat krävs en god samverkan mellan berörda aktörer och framförallt att beslut fattas som sedan omsätts i handling.”

”Projektet ska genomföras med insatser från kommunens olika delar i ett nära samarbete med det lokala närings- och föreningslivet. För att projektet ska lyckas i ambitionen att bli framgångsrikt på lång sikt krävs fungerande samarbetsformer och att förutsättningarna skapas för att alla delar av samhället kan vara delaktiga i utvecklingen.”

¹⁰ Utlåtande 2007:96 RV (Dnr 314-1352/2007) sid 5

Samverkan sker både på central och på lokal nivå och *mellan* central och lokal nivå. Samverkan är också viktigt för att kunna fånga upp lokala initiativ, önskemål och behov. Järvalyftet har ett "bottom-up" perspektiv där lokala initiativ och engagemang som boende och verksamma visar är betydelsefulla.

Järvalyftet kan betraktas som ett paraply där en rad olika aktiviteter och åtgärder ryms. Det finns inte *ett* Järvalyft utan Järvalyftet består av många olika komponenter. Stockholms stads Järvalyft ger inte nödvändigtvis en heltäckande bild av allt som sker för att förbättra Järva även om det finns en strävan att fungera som samlingspunkt. Järvalyftet är heller inte statiskt eller beständigt i det att det har samma innehåll över tid, utan kan snarast ses som en organism som förändras och utvecklas. Vi gör tolkningen att det har varit ett medvetet val att inte allt för snävt definiera vad som är Järvalyftet och vad som inte är det.

3. Bilden av Järvalyftet – måluppfyllelse och gjorda erfarenheter

För att kunna identifiera möjliga områden till förbättringar av Järvalyftet är det angeläget att ha en bild av implementering och måluppfyllelse hittills. I följande kapitel redovisar vi därför de huvudsakliga resultaten från dels de intervjuer vi genomfört inom ramen för uppdraget, dels den workshop med den operativa styrgruppen som hölls 30 mars. Resultaten från intervjuerna beskrivs utifrån följande dimensioner: förväntningar och måluppfyllelse, organisation och styrning, innehåll och inriktning, resultat och uppföljning samt kommunikation. I de därpå följande två kapitlen redovisar vi vår analys och lämnar förslag och rekommendationer.

3.1. Förväntningar och måluppfyllelse

För att kunna resonera kring måluppfyllelse är det angeläget att ha en bild av vilka förväntningar som funnits på arbetet och huruvida de övergripande målen är kända. Intervjupersonerna har kommit i kontakt med Järvalyftet vid något olika tillfällen. Vissa var med redan när arbetet initierades medan andra kommit in i senare skeden. Frågan om vilka förväntningar man hade på Järvalyftet inledningsvis påverkas sannolikt av i vilket skede man kom i kontakt med initiativet. Dessutom påverkas förväntningar och uppfattning om måluppfyllelse med stor sannolikhet också av vilken ”del” av Järvalyftet man haft kontakt med, är det enskilda projekt, med projektledningen eller med styrgrupperna?

Flera intervjupersoner vittnar om att de kände en viss skepsis när initiativet lanserades. Man har erfart många tidigare satsningar som Storstadssatsningen och Blommansatsningen, och kände att nu kommer ytterligare en satsning som inte präglas av vare sig långsiktighet eller bärkraft.

Flera andra pekar dock på att man i stället såg ett initiativ som tog ett helhetsgrepp om både hårda och mjuka frågor. Dessa personer lyfter också fram att man såg initiativet som ett långsiktigt initiativ där man tog ett steg bort från ett mer projektorienterat synsätt som man menar präglade tidigare satsningar.

Många menar att man såg Järva först och främst som ett initiativ där den fysiska miljön stod i centrum och att fokus låg på de behov av upprustning som så tydligt finns på Järva. Vissa kopplade också ihop Svenska Bostäders och Stockholms stads arbete.

Ser vi till den bild av måluppfyllelse som intervjupersonerna har i dagsläget så framkommer olika bilder. För det första kan vi konstatera att Järvalyftet inte betyder samma sak för alla personer, snarare tvärtom. Vi ser att det finns många olika bilder av vad som egentligen är Järvalyftet. Vissa ser Järvalyftet primärt som ett arbete för att rusta upp den fysiska miljön medan andra betraktar Järvalyftet som ett bredare arbete med både ”hårda” och ”mjuka” frågor.

Många pekar på att en stor mängd projekt och aktiviteter har dragits igång och att det generellt råder stor aktivitet inom Järvalyftet. Flera intervjupersoner påtalar att det är långt till

2030 dit vision Järva siktar men menar att många byggstenar nu är på plats och att det finns mycket goda förutsättningar för det kommande arbetet. Man är i "slutet av inledningen" på arbetet med att utveckla Järva som en intervjuperson framförde.

Denna uppfattning delas dock inte av alla. Vissa intervjupersoner menar i stället att det är mycket ottydligt vilka resultat man faktiskt uppnått inom Järvalyftet hittills, att det mest handlat om att prata och att det i realiteten inte hänt särskilt mycket.

Många intervjupersoner menar att dialog med de boende i stadsdelarna på Järva inte var något som stod i fokus när arbetet med Järvalyftet initierades (då som ett projekt inom Svenska Bostäder). Denna bild har sedan förändrats och många lyfter fram betydelsen av denna dialog som en viktig beståndsdel man värdesätter högt.

En utgångspunkt i fullmäktiges beslut om Järvalyftet är att det ska betraktas om en "långsiktig investering för att skapa en bestående positiv social och ekonomisk utveckling". Denna ambition och inriktning förfaller ha stor förankring bland majoriteten av de individer vi intervjuat. Man ser Järvalyftet som ett långsiktigt arbete och ett försök att påverka utvecklingen mer fundamentalt och på sikt. Det faktum att de tillgängliga projektmedlen som Järvalyftet förfogar över inte heller stått i fokus ser vi också som en indikation på att man uppfattar Järvalyftet som något annat än de tidigare satsningarna. Det är inte orimligt att anta att denna bild av långsiktighet också påverkar den bild av måluppfyllelse vi redogjorde för ovan, dvs. att många ser att man nu startat arbetet, att man är i inledningen men att mycket återstår.

Graden av engagemang är av mycket stor betydelse för att nå framgång i Järvalyftet (liksom i alla organisationer). Vi frågade därför intervjupersonerna om hur de i dagsläget upplevde energinivån och framåtandan i Järvalyftet. På en 10-gradig skala (där 1 är låg och 10 hög energinivå) ligger snittet på 6. På frågan om hur de tror att energinivån och framåtandan kommer att vara om 5 år, är snittet knappt 8. Drygt hälften av de tillfrågade svarade på frågan. Som vi pekade på ovan så finns det uppfattningar om vad som är Järvalyftet vilket rimligtvis påverkat vad man avsåg i sin bedömning. Med reservation för detta indikerar ändå ökningen att det finns framtida förväntningar och förhoppningar på Järvalyftet.

3.2. Organisation och styrning

Den organisationsmodell man valt för Järvalyftet får generellt brett stöd hos de intervjupersoner som har en uppfattning om den valda modellen. Ett flertal intervjupersoner menar dock att man inte har haft särskilt mycket kontakt med t.ex. styrgrupper och att man inte har en uppfattning om huruvida modellen är ändamålsenlig eller inte. Modellen med två styrgrupper, en politisk och en operativ på tjänstemannanivå, förefaller inte vara vanlig. Ingen av intervjupersonerna har kunna ge exempel på initiativ där man haft liknande modell. Styrgrupperna anses som värdefulla forum för information och förankring av arbetet och de anses ha ett signalvärde i att politiker och tjänstemän på hög nivå samlas kring Järvalyftet. Däremot är uppfattningen mer ottydlig om hur strikt styrning de två styrgrupperna egentligen utövar, där vissa menar att styrgruppen i praktiken inte påverkar styrningen i Järvalyftet i särskilt hög grad.

De allra flesta har en mycket positiv bild av projektledningen som man uppfattar är både tillgänglig och närvarande. Flera intervjupersoner lyfter även fram det politiska ledarskapet där man uppfattar att ansvarigt borgarråd är aktiv i arbetet. Vidare lyfts den centrala förankringen och placeringen på stadsledningskontoret fram som mycket betydelsefull. Man menar att detta sänder en viktig signal om vilken betydelse man fäster vid detta arbete.

Vi har frågat intervjupersonerna kring förhållandet mellan central och lokal nivå. Vad bör initieras och drivas på central nivå och vad är mer effektivt på lokal nivå? Hur förhåller sig Järvalyftets delar till helheten? Som nämndes ovan anser i princip samtliga intervjupersoner att det är betydelsefullt att Järvalyftet har sin hemvist i Stadshuset. Man har också goda erfarenheter av projektledningen. Vissa menar dock att det ibland kan vara långt till Stadshuset och att det finns en risk att initiativ och idéer inte fångas upp eftersom det inte finns några naturliga kontaktytor eller forum för detta lokala engagemang. Dessa personer menar att det borde finnas mer lokal "Järvalyfts-närvaro". Man uppger att det i tidigare satsningar har funnits lokala projektledare. Andra menar dock att det inte finns ett sådant behov utan att de existerande strukturerna och organisationerna är tillräckliga. I dessa kommentarer kan en ovilja att bygga en stor administration anas.

Den valda finansieringsmodellen där huvudinriktningen är att få de resurser som redan finns i "systemet" att arbeta mer åt samma håll genom fokusering och prioritering, får brett stöd. Många ser betydelsen av de särskilda projektmedlen (200 miljoner kronor) och ser att dessa skapar möjligheter att testa idéer och åtgärder. Ingen framhåller dock ett behov av mer omfattande projektverksamhet och -finansiering. I stället är det angeläget att skapa långsiktigt hållbara verksamheter som kan finna bärkraft i ordinarie verksamhet och inte vara beroende av projektfinansiering.

Samverkan är en hörnsten i Järvalyftet. Detta är något som också är mycket tydligt förankrat bland personer och organisationer involverade i arbetet. Det har varit svårt att identifiera särskilda modeller för effektiv samverkan, däremot framgår det att en framgångsfaktor är att det finns en gemensam problembild och en gemensam målbild. Samverkan har inget egenvärde utan värdet skapas i engagemanget för ett gemensamt mål.

3.3. Innehåll och inriktning

Järvalyftets fyra huvudområden anses generellt vara relevanta och riktiga. Samlingsdokumentet Vision Järva 2030 anses bra. Några intervjupersoner menar dock att de inte har tillräcklig kunskap för att närmare bedöma huvudområdenas relevans. Övriga intervjupersoner anser över lag att man lyft fram de viktigaste områdena och formulerat ambitionerna på lång sikt. Flera pekar på att processen för hur Vision Järva 2030 tagits fram varit mycket värdefull och bra, t.ex. dialogen där man fångat upp idéer och haft möjlighet att tycka till under arbetets gång. Vissa menar dock att det är en utmaning att omsätta dokumentet i handling så att det inte blir "vackra ord".

Vissa intervjupersoner understryker att det som görs inom ramen för Järvalyftet är ordinarie verksamhet, det är inte verksamhet som på något sätt ligger utanför det uppdrag som Stockholms stad och andra aktörer redan har. Detta uppdrag är angeläget att utföra på bästa

sätt och med de bästa metoder oavsett i vilken stadsdel arbetet sker. Här kan det finnas en potentiell problematik när Järva särskilt lyfts fram. Hur görs den bästa prioriteringen av hur tillgängliga resurser bör utnyttjas?

Många anser dock att fokus på de mjuka frågorna behöver öka och att arbetet hittills i allt för hög grad har handlat om den fysiska miljön. Förhållandevis många intervjupersoner framhåller att man skulle vilja se mer fokus på dels jobb och företag, dels skola och utbildning. Ju fler som får ett arbete att gå till, desto mer positiv utveckling i Järva, är en allmän åsikt. Många menar att detta område är avgörande för utvecklingen i Järva-stadsdelarna. Detsamma gäller i stor utsträckning skola och utbildning. Här framfördes behov av en ökad samordning mellan förvaltning och stadsdelarna för att kunna göra effektiva insatser. Dessutom framkom önskemål om att prioritera språkkunskaper.

Stadens samlade och långsiktiga initiativ med Järvalyftet uppfattas som mycket positiv. Den signaleffekt som staden därmed ger uppskattas av många och uppfattas som en kraftsamling och att man "menar allvar". Det är också en allmän uppfattning att Stockholms stad genom Järvalyftet har visat ett mycket högt engagemang, synlighet och närvaro vilket uppskattas mycket.

Vi upplever dock att det finns ett relativt stort missnöje kopplat till centrumutvecklingen i Järva och att näringslivsutveckling inte prioriteras tillräckligt. Flera intervjupersoner uttrycker ett stort behov av upprustning och uppfräschning av fastigheter och butikslokaler i centrum som man menar är kraftigt eftersatt.

Både från stadsdelarna och de enskilda projekten framkommer en bild av behoven av dialog, att bygga nätverk, att involvera och synliggöra enskilda individer och att ge dem individuellt ansvar och roller.

Såväl Järvalyftet som flera av projekten är beroende av enskilda individer vilket kan innebära en sårbarhet om dessa slutar. Vissa av de intervjuade reflekterade över detta men förefaller inte tycka att detta är ett problem. Någon menade också att individer som är skickliga på att starta olika projekt kan ta initiativ till nya projekt om de är kvar i området.

3.4. Resultat och uppföljning

I SLK:s tjänsteutlåtande inför fullmäktigebeslutet i augusti 2007 framhålls betydelsen av att kunna följa utvecklingen av Järvalyftet: "För att på bästa sätt kunna utvärdera Järvalyftet krävs regelbundna kvantitativa och kvalitativa mätningar av utvecklingen i det berörda området."¹¹

De allmänt tillgängliga dokumenten för att följa utvecklingen i Järva är främst själva Vision Järva 2030 med målbilden och de prioriterade områdena. Dessutom finns listan över "100 punkter för att bättre Järva!".

I princip samtliga intervjuade pekar på att det har satts igång många projekt och aktiviteter, dvs. "det händer mycket". I synnerhet de omfattande former för dialog lyfts fram som mycket positiva. Samtidigt uppfattar vi att det är en tämligen spridd åsikt att Järvalyftets mål,

¹¹ Utlåtande 2007:96 RV (Dnr 314-1325/2007) sid 19

resultatuppföljningar och utvärderingar brister och är otydliga. Man saknar ett tydligt arbetssätt och struktur för att kunna bedöma effekten av olika insatser. Vissa vill gärna se att man fortsättningsvis tydligare bryter ner övergripande vision till operativa delmål för att lättare kunna följa hur arbetet fortlöper. Många anser vidare att det är oerhört betydelsefullt att börja leverera, gärna etappvis i delmål och med avstämningar. Vissa pekar på att de två styrgrupperna borde kunna inta centrala roller i uppföljningsarbetet.

Vissa intervjupersoner pekar på att det kan vara svårare att mäta mjuka frågor i förhållande till hårda frågor. Det är t.ex. lättare att mäta hur många lägenheter som har upprustats än att mäta om kvaliteten i undervisningen ökat. Samtidigt uppfattar vi en bred uppslutning kring behovet att utveckla kompetensen inom detta område. Detta gäller givetvis denna typ av verksamhet generellt och är inte specifikt för Järva. Således bör det finnas etablerade erfarenheter och kompetenser som man kan ta del av.

Det saknas också rutiner kring resultat- och måluppfyllelse avseende enskilda projekt som finansieras via Järvalyftet. För projekt som finansieras utanför Järvalyftet, vilket är tänkt att utgöra merparten av arbetet inom Järvalyftet, är det av naturliga skäl svårare att kräva gemensamma riktlinjer kring uppföljning. Vi uppfattar att många uppskattar det obyråkratiska sätt som gällt för ansökan om projektmedel, men att det vore rimligt att ha krav på att utforma kvalitativa och kvantitativa mål som kan följas upp. Vissa intervjupersoner anser dock att det lokalt är både svårt att ha rätt kompetens och tid att göra utvärderingar, och att det därför vore av stort värde om Järvalyftet kunde erbjuda metodstöd och hjälp vid utvärderingar.

De lokala projekten anser sig ofta vara framgångsrika och värdefulla för den målgrupp eller det syfte det var tänkt. Eventuella samordningsvinster mellan olika projekt verkar komma till mer av tillfälligheter exempelvis genom att olika individer "hittar varandra".

3.5. Kommunikation

Dialoger och samtal är centrala och viktiga. Många intervjupersoner understryker att till exempel Medborgardialogen, Järvadialogen och Järvadagen har varit positiva och skapar en positiv anda och intresse för medborgarna i området.

Som nämnts ovan saknas dock allmänt återkoppling kring resultaten. Många anser att det saknas kanaler som effektivt når olika målgrupper t.ex. projektledare, företagare och inte minst invånarna. Denna brist menar flera, leder till att man tappar energi och att det "bara pratas men inget händer". Flera intervjupersoner uppmanade till ökad kreativitet och att tänka i nya banor för att nå de som inte vanligtvis nås av kommunikationen eller är engagerade. Stockholms stads webbsida om Järvalyftet och bloggen lyftes spontant inte fram som betydelsefulla kommunikationskanaler.

Vissa pekar också på behovet av att utveckla innehållet i kommunikationen. Det har funnits en tendens att fokusera på problem och negativa aspekter av utvecklingen i Järvastadsdelarna. Här bör man istället lyfta fram positiva bilder, exempel och berättelser och kommunicera dessa i och utanför Järva. Detta är betydelsefullt för att entusiasmera och skapa engagemang.

Några intervjupersoner framhåller behovet av en tydlig kommunikations- eller mediestrategi och att arbeta långsiktigt med kommunikation internt och externt.

4. Analys – styrkor och utvecklingsområden

I följande kapitel redovisar vi vår analys. I utvärderingsarbetet har vi identifierat ett antal styrkor men också förbättringsområden. Baserat på denna analys lämnar vi i kapitel 5 våra förslag och rekommendationer.

4.1. Styrkor

Järvalyftet har en positiv image

Efter Järvalyftets motiga start var det nödvändigt med ett rejält omtag och att få alla att dra åt samma håll. I dag uppfattas stadens övergripande och långsiktiga satsning som mycket värdefull och har en positiv image. Bilden är att man uppfattar att staden menar allvar och har ambitioner och att det inte är ett tillfälligt projekt eller satsning. Man har alltså lyckats vända den tämligen negativa image som karaktäriserade Järvalyftet inledningsvis och byggt upp en positiv förväntansnivå. Det visar inte minst den bedömning av energinivån och framåtandan som intervjupersonerna gör (där den på fem år förväntades öka från ca 6 till 8 på en 10-gradig skala).

Det finns en allmän uppfattning att det har startats många projekt och aktiviteter och att detta är mycket positivt. Samtidigt finns en tydlig förväntan på resultat ("det är dags att leverera nu"). Detta kan uppfattas som något motsägelsefullt men vi ser två huvudsakliga förklaringar: dels finns en allmän otålighet som gör att många vill se resultat snabbt och att man kanske inte riktigt inser att vissa processer tar tid, dels kan man ha missbedömt svårigheten med att kommunicera resultat till rätt människor. Förbättringsförslag bör ses utifrån detta perspektiv.

Helhetsgreppet är betydelsefullt

Det faktum att staden valt att ta ett helhetsgrepp kring utvecklingsfrågorna i Järva-stadsdelarna är en styrka. Här finns både hårda och mjuka frågor och här görs ett stadsövergripande arbete för att skapa en positiv utveckling.

Samverkan är viktig

Vi uppfattar att ambitionen till samverkan och samarbete mellan olika aktörer har präglat underlag och beslut i Järvalyftet. Sammansättningen av den operativa styrgruppen speglar också denna strävan efter samverkan där externa aktörer deltar. Samtidigt som det finns en hög ambition uppfattar vi att man redan inledningsvis var ödmjuk inför den utmaning som arbetet att utveckla långsiktiga och effektiva samarbetsformer innebär.

En hög grad av synlighet och förtroende

Vi uppfattar att ledningen för Järvalyftet har visat en stor synlighet i Järva. Modellen för Järvalyftet ställer krav på att den centrala ledningen för arbetet deltar också lokalt. Projektledningen och andra företrädare för staden har visat en synlighet och mycket framgångsrikt blivit känd som stadens förlängda arm och lyckats vinna ett högt förtroende

bland olika aktörer. Genom detta arbetssätt får staden ett ansikte och skapar också en trygghet och ingång i staden centralt för de lokala aktörerna i Järva.

Aktiviteter som Järvadagen och Järvadialogen stärker denna synlighet och bidrar till att bygga förtroendet.

Vikten av fortsatta dialoger

För ett område som Järva med så komplexa utmaningar, inte minst den stora in- och utflyttningen, är det en framgångsfaktor att skapa dialoger och samtal med medborgarna. Dialog och lyssnande skapar förtroende och människor känner sig bekräftade och tryggheten ökar. Därför är dialoger väsentliga och centrala för att skapa förutsättningar för att förbättra och utveckla Järva.

För att vidmakthålla ett högt förtroende är en fortsatt satsning på dialoger angelägen. Formerna bör kunna fördjupas med målet att skapa mer varaktiga och förtroendefulla relationer. Flera sådana goda exempel på relations- och nätverksbyggande som bidrar till att människor upplever att de finns i ett sammanhang, finns att inspireras av. Här är det också viktigt att bygga vidare på relationer med lokala eldsjälar och förebilder. Det skulle stärka de positiva bilderna och berättelserna om att det går att åstadkomma förändring.

Modell som ger möjlighet att testa nya idéer

Genom Järvalyftets modell har man på ett enkelt och obyråkratiskt sätt lyckats starta och testa olika idéer som annars inte blivit av. Dessutom är en framgångsfaktor de 200 milj. för insatser inom Järvalyftet. Det är en styrka att dessa finns och beslutas om centralt och inte i den ordinarie verksamheten i stadsdelsnämnderna (de skulle lätt ha tendens att försvinna i det reguljära arbetet). Ett bra exempel på detta är Tensta Community Center som sannolikt inte kunnat initieras utan stöd från Järvalyftet. Vi bedömer att det är av stort värde och stöd för stadsdelsförvaltningarna att kunna söka extra projektmedel.

Det är också en styrka att Järvalyftet lyckats undvika en kultur som drivs av projekt och möjligheten till projektfinansiering. Vissa intervjupersoner talade om att Järvalyftet inte karaktäriseras av "tomtebloss" och syftade då på tillfälliga projekt med kort livslängd och ingen långsiktig livskraft. Här finns det i stället en strävan efter mer beständiga aktiviteter och insatser.

Det är emellertid angeläget projekt som finansieras via Järvalyftet ska ha en plan för hur övergången till ordinarie verksamhet ska kunna ske. Detta är inriktningen redan i dag. Projekt ska vara begränsade i tid.

4.2. Utvecklingsområden

Det finns vissa områden som upplevs som brister och där det finns potential till förbättringar.

Osäkerhet om Järvalyftets identitet

Järvalyftet har olika innebörd för olika personer. Vissa ser Järvalyftet primärt som ett arbete för att rusta upp den fysiska miljön på Järva. Här står insatser kring renovering av lägenhetsbeståndet, upprustning av parker och vägar, byggande av nya vägar och förbindelseänkar mellan Järvas olika stadsdelar och mellan Järva och den kringliggande staden

i centrum. Andra ser Järvalyftet i ett bredare stadsutvecklingsperspektiv där den fysiska miljön är en del men där frågor kring bredare ekonomisk och social utveckling får stort utrymme. Utbildning, sysselsättning och näringslivsutveckling är frågor som lyfts fram. Även tidsperspektivet skiljer sig åt. Vissa, dock en minoritet, ser Järvalyftet som en insats där man förväntar sig resultat tämligen fort medan majoriteten understryker långsiktigheten i arbetet.

Någon intervjuperson menade att det hade varit bra att ha något att samlas kring – t.ex. en logga som skulle bidra till att förena Järvalyftets olika beståndsdelar. Andra menar dock att det inte finns ett behov av det och att det snarare skulle bli begränsande. Det är snarare så att det är viktigt att det finns en öppenhet att kunna inkludera en stor mängd olika aktiviteter och olika aktörer i Järvalyftet. Järvalyftet skall heller inte vara ett ”eget spår” utan utgöra en del av Stockholms stads samlade utvecklingsarbete.

Det är inte självklart att det är ett problem att Järvalyftet inte betyder (exakt) samma sak för olika aktörer och individer. Järvalyftet *har* ett brett anslag och fungerar i stor utsträckning som ett paraply för en rad insatser och initiativ. Samtidigt menar vi att det finns en problematik i den mån man ser Järvalyftet primärt som ett arbete för att förbättra den fysiska miljön eftersom målsättningarna med Järvalyftet är betydligt vidare än så. Visserligen kan ”den framtida fysiska strukturen ses som en spelplan för Järvalyftet i sin helhet”¹² men detta bör inte innebära att man kan uppfatta att Järvalyftet främst handlar om den fysiska miljön. Således finns anledning att överväga insatser för att tydliggöra detta.

Mer fokus på mjuka frågor

En fråga som har koppling till frågan om Järvalyftets identitet är den övergripande visionen. Denna förefaller vara ändamålsenlig och de fyra huvudområdena som rymmer både mjuka och hårda frågor uppfattas som relevanta. Återigen är dock den fysiska miljön i centrum och vi upplever ett behov och önskemål av ett mer strukturerat arbete med de mjuka frågorna. I synnerhet utbildning och sysselsättning är områden som identifierats som synnerligen angelägna. Dessa områden finns tydligt med i visionen och dess fyra områden men det förefaller som om fokus ändå är bra boende och mer varierad stadsmiljö. I viss mån är det naturligt, det finns ett tämligen akut behov av renovering av miljonprogrammet och i viss mån kan bostadsbolagen själva genomföra dessa insatser. Som kontrast kräver en del av de mjuka frågorna en högre grad av samverkan mellan olika aktörer för att nå resultat. Det kan handla om aktörer utanför den egna verksamheten inom Stockholm stad, t.ex. statliga eller privata aktörer som arbetar med näringslivsutveckling eller företag som arbetar med utbildning och lärande.

Vi menar emellertid inte att frågorna kring den fysiska miljön skall prioriteras ned. Snarare handlar det om att samtidigt som arbete sker inom detta område, arbeta mer strukturerat och strategiskt med de övriga huvudområdena.

När det gäller sysselsättning finns t.ex. värdefulla erfarenheter från Svenska Bostäders projekt kring egenförsörjning. I projektet samarbetar Svenska Bostäder framgångsrikt med bland

¹² Vision Järva 2030, sammanfattning sid 13

andra Rekryteringsprogrammet Stockholm och leverantörer/arbetsgivare för att i olika grad engagera och rekrytera arbetssökande på Järvafältet. Man har utvecklat en intressant modell där Svenska Bostäder kan utnyttja sin roll som stor beställare av varor och tjänster och påverka sina leverantörer. I modellen har man t.ex. analyserat existerande avtal och kommande inköp och formulerat krav eller uppmaningar att entreprenören skall anställa arbetssökande. Vidare har man tät dialog med företag för att få en uppfattning av rekryteringsbehov och kompetenskrav. Vi menar att det bör vara av intresse att utifrån dessa erfarenheter se om modellen kan skalas upp och överföras till andra aktörer i området.

För att stimulera lokal näringslivsutveckling bör även de resurser som finns inom Stockholm Business Region kunna utnyttjas. Det bör också vara intressant att se om det går att förlägga hela eller delar av Stockholms stads egna verksamheter till Järvastadsdelarna.

Ett område inom de hårda, fastighetsfrågorna som dock kan behöva mer uppmärksamhet rör centrum-företagarnas situation. Här finns en problematik kring den fysiska miljön som får konsekvenser för möjligheterna att utveckla det lokala näringslivet. Vi inser att denna fråga inte är helt lätt att åtgärda eftersom det är fastighetsägare som ytterst avgör men upplever att behovet är uppenbart och viktigt.

Behov att se över och utveckla styrning

Om vi ser till styrningen av Järvalyftet, finns två styrgrupper samt en lokal politisk referensgrupp. Den lokala politiska referensgruppen har dock inte varit aktiv under senaste året och vi bortser här från den. Modellen med två styrgrupper, en politisk och en med tjänstemän, är så vitt vi kan bedöma unik och det finns egentligen inga tidigare erfarenheter av modellen. Motivet till att ha denna tudelade styrning uppfattar vi som att man eftersträvat den breda politiska förankringen och att ambitionen är att detta arbete ska kunna fortleva över flera mandatperioder. Samtidigt har det också funnits behov av en operativ styrgrupp på hög tjänstemannanivå för det löpande arbetet.

I kommunfullmäktiges beslut ges de övergripande riktlinjerna för Järvalyftets inriktning. Den politiska styrgruppen har därför främst fungerat som ett forum att informera om arbetet och förankra inriktningen. Några formella beslut kring inriktning uppfattar vi inte att styrgruppen fattar. Enligt stadsledningskontorets tjänsteutlåtande i april 2007 bör den politiska styrgruppen ansvara för en samlad, kontinuerlig uppföljning och utvärdering av Järvalyftet. Vi återkommer till frågan om uppföljning nedan.

När det gäller den operativa styrgruppen lyfter man i fullmäktigebeslutet fram Kistavisionen som förebild. Här hade man en arbetsgrupp som bestod av personer i den exekutiva ledningen i de centrala organisationerna och föredragande borgarrådet menade att detta borde vara fallet också här. Betydelsen av att kunna fatta beslut direkt underströks.

Den operativa styrgruppen följer löpande arbetet med utgångspunkt främst i det uppdrag som kommunfullmäktige formulerat i beslutet om Vision Järva 2030 i mars 2009. Även denna styrgrupp är ett forum för information och förankring. Vi uppfattar att styrgruppen utgör ett viktigt forum för att driva utvecklingen och se till att identifierade åtgärder och insatser genomförs. Det faktum att stadsdirektören leder arbetet har ett viktigt signalvärde och bör

vara en faktor som positivt bidrar till att de olika förvaltningarna genomför sina respektive uppdrag. Det förefaller dock som om engagemanget varierar inom styrgrupperna. Engagemang och intresse bör vara framgångsfaktorer för styrgruppens framtida arbete.

Vi uppfattar att det finns en otydlighet vad gäller de två styrgruppernas roller och funktion vilket vi menar är olyckligt. I våra intervjuer finner vi också att det råder olika uppfattningar om huruvida det behövs en eller två styrgrupper och vad som bör vara deras respektive uppgifter. Det är också många intervjupersoner som inte har någon uppfattning över huvudtaget. Detta kan bero på att man inte har eller har behov av kontakt och att känna till arbetet, men det kan också bero på att modellen för styrning är otydlig och inte har kommunicerats i hög utsträckning.

Vi menar att det vore angeläget att tydliggöra styrgruppernas uppgifter och mandat. En översyn av styrningen bör också särskilt belysa styrkor och svagheter med en modell med två styrgrupper.

Utvecklade former för uppföljning och utvärdering

Frågor kopplade till uppföljning och utvärdering har kommit att inta en central roll i vårt utvärderingsarbete och vi ser här potential att utveckla formerna och metoder för utvärdering och resultatuppföljning. Intervjupersonerna efterfrågar också mer eller mindre samstämmigt olika former av resultatuppföljning. Vilka resultat har man uppnått och var står man i förhållande till Vision Järva 2030? Det finns en efterfrågan på förbättrad uppföljning av såväl enskilda projekt som Järvalyftet som helhet. Dessa kommentarer ska också ses mot bakgrund av att det bland många finns en önskan och krav på leverans. Det har varit en period med en hel del (mycket värdefull) dialog men nu vill man se konkreta resultat.

Järvalyftet söker påverka faktorer som t.ex. sysselsättningsgrad, arbetslöshet, inkomstnivåer, utbildningsnivåer och -resultat. Detta kräver ett långsiktigt arbete där många olika faktorer påverkar utfallet. Vissa faktorer kan kontrolleras (i större eller mindre utsträckning) såsom insatser inom ramen för Järvalyftet men andra är svårare att kontrollera, t.ex. konjunktursvängningar. Här bör erfarenheter och kompetens av att utveckla indikatorer och mätetal inom och utanför Stockholms stad utnyttjas.

Utgångspunkten bör vara att utnyttja de reguljära styrmekanismer som redan finns inom stadens verksamhet. Generellt bör man eftersträva att använda etablerade och vedertagna verktyg för styrning, t.ex. projektverktyg och styrkort.

Det finns olika dimensioner som är betydelsefulla att följa upp. Det handlar om enskilda projekt inom Järvalyftet, i synnerhet de som finansierats inom ramen för de reserverade medlen för Järvalyftet. Hur bidrar det enskilda projektet till att uppfylla de övergripande målen? Här bör en modell för projektuppföljning utvecklas och det är angeläget att medel i projektbudgeten avsätts för utvärdering av insatsen.

Det handlar också om att kunna följa arbetet mot Vision 2030. Här menar vi att det vore önskvärt att bryta ner den övergripande visionen och de fyra delområdena i uppföljningsbara mål eller milstolpar som skall vara uppfyllda på vägen mot Vision 2030.

När mål formuleras för projekt och insatser brukar man ofta tala om att dessa ska vara SMARTa, dvs. målet ska vara specifikt, mätbart, accepterat, realistiskt och tidsatt. Det vore önskvärt att man också här siktar mot att formulera SMARTa mål. Indikatorer som sysselsättningsgrad, inkomstnivåer osv. som nämndes ovan kan vara viktiga mätetal men man bör också överväga indikatorer som pekar på graden av måluppfyllelse när det gäller t.ex. samverkan mellan aktörer, upplevd trivsel, antal nya företag osv.

Den politiska styrgruppen har, vilket nämndes ovan, ett ansvar för den samlade kontinuerliga uppföljningen och utvärderingen av Järvalyftet. Här bör man överväga att utveckla ett mer systematiskt arbetssätt.

Förbättrad kommunikation

En fråga som är nära kopplad till frågan om uppföljning är kommunikation. I dag finns utöver Järvalyftets hemsida, ett nyhetsbrev och – sedan i slutet av 2009 – även en blogg.¹³ Dessa utgör viktiga kanaler för att nå ut med information om utvecklingen inom Järvalyftet. Utöver detta har givetvis många av de aktörer som är aktiva inom Järvalyftet egna informationskanaler, t.ex. Svenska Bostäders Järvadialogen.¹⁴ Samtidigt är det inte osannolikt att man via dessa kanaler främst når de som redan på ett eller annat sätt är involverade i arbetet med Järvalyftet samtidigt som man inte självklart når t.ex. nya potentiella samarbetspartners, boende och arbetande på Järva.

Järvadagen i januari 2010 är ett annat, lyckat, exempel på forum för kommunikation om arbetet med Järvalyftet. Även här var dock målgruppen främst de som redan deltar i arbetet. Denna form av kommunikation är givetvis mycket viktig och man bör överväga att fortsätta att ha en årlig Järvadag.

Vi tror dock att man bör överväga att utveckla formerna för kommunikation med en bredare målgrupp för Järvalyftets arbete. Här finns det anledning att prova olika kanaler, webb och elektroniska nyhetsbrev är värdefulla men kanske man också kan överväga lokaltidningarna eller andra tryckta medier. Vi tror också på kraften i att lyfta fram goda exempel och positiva berättelser.

Fördjupade former för samverkan

Järvalyftet har höga ambitioner och det finns en övertygelse bland de som arbetar med Järvalyftet att förbättringar sker genom samarbete och samverkan mellan olika aktörer och medborgare i området. Samverkan är således ett centralt begrepp där vi bedömer att det finns potential att ytterligare utveckla. Generellt tror vi att formerna för samverkan med medborgarna kan utvecklas från att vara värdefulla dialoger till att bli långsiktiga relationer.

Samverkan har inget egenvärde utan det är angeläget att det finns ett tydligt mål för samverkan. Ett mål för samverkan kan vara att bidra till kunskapsöverföring och kunskapsutbyte. Här tror vi att det kan vara nyttigt att utbyta erfarenheter mellan olika

¹³ <http://jarvabloggen.stockholm.se/>

¹⁴ <http://www.jarvadiologen.se/>

delprojekt i Järvalyftet. Vilka har de kritiska framgångsfaktorerna i arbetet varit och kan dessa överföras till andra projekt?

Samverkan mellan den centrala nivån inom Stockholms stad och den lokala nivån i stadsdelarna är central. Vi uppfattar att denna har fungerat väl men att det finns ett behov att ytterligare stärka denna, inte minst mot bakgrund att Järvalyftets omfattning sannolikt ökar i takt med att arbetet utvecklas och engagemanget ökar.

Vi tror inte att det finns behov av lokala delprojektledare som placeras t.ex. på stadsdelsnämnderna. Däremot menar vi att det vore angeläget att ha en form av referensgrupp som regelbundet sammankallas, förslagsvis under ledning stadsdelsnämnderna, där de lokala aktörerna kan mötas. Järvalyftets projektledare och representanter från fackförvaltningarna deltar också i gruppen. Här kan nya initiativ fångas upp och vid behov kan parallella processer och initiativ kortslutas. Fackförvaltningarna kan få värdefull input i särskilda behov och önskemål. Ett exempel som nämnts under vårt arbete har t.ex. rört skolområdet. Arbetet med Järva-Andan skulle kunna utgöra basen för en sådan samverkansgrupp.

I Järva finns två stadsdelsförvaltningar, Spånga-Tensta och Rinkeby-Kista. Detta innebär ett ytterligare behov av samordning och samarbete som rimligtvis skulle underlättas om det endast fanns en stadsdelsförvaltning på Järva.

5. Hur kan Järvalyftet utvecklas – rekommendationer och förslag

Målbilden för Järvalyftet fokuserar på att skapa en positiv social och ekonomisk utveckling dit många vill flytta och att Järvafältet ska vara en motor för tillväxt för hela Stockholm. Vi ser många styrkor i det arbete som bedrivits hittills som vi ser som betydelsefulla att fortsatt fokusera på, men det finns också områden där det finns potential till förbättring. Baserat på analysen i föregående kapitel lämnar vi i föreliggande kapitel vissa rekommendationer och förslag.

- **Upprätthåll den centrala förankringen för Järvalyftet.** Det finns i dag en bild av ett långsiktigt och centralt starkt förankrat engagemang i arbetet med Järvalyftet. Basen i Stadshuset och helhetsgreppet staden har tagit om utvecklingsfrågorna är två bidragande skäl till denna positiva bild. Det är angeläget att upprätthålla detta arbete och tillse att förankringen stärks i takt med att konkreta åtgärder vidtas av berörda förvaltningar.
- **Överväg insatser för att kommunicera Järvalyftets bredd och långsiktighet.** Järvalyftets breda ansats som inkluderar både hårda och mjuka frågor och det långsiktiga perspektivet bör ha en bred förankring. Vi ser **inget behov av att utveckla en egen logotyp** eller skapa en särskild "järva-identitet". Järvalyftet fungerar som ett paraply där olika initiativ och åtgärder kan samlas. Givet detta finns det dock anledning att överväga insatser för att just kommunicera både bredden och långsiktigheten. Här är det särskilt angeläget att tydliggöra att Järvalyftet är *mer* än frågor kring fysisk miljö. Målgruppen finns både internt i Stockholms stad och bland Järvalyftets externa samarbetspartners.
- **Behåll modellen med viss projektfinansiering.** Den valda modellen där huvudinriktningen är att mer effektivt utnyttja resurser som redan finns "i systemet" är framgångsrik. Det är en styrka att en projektfinansierings-kultur och tomtebloss har kunnat undvikas. Samtidigt är det en styrka att projektmedlen finns för att skapa möjligheter att testa nya idéer vilket normal utvecklingsbudget i allmänhet inte tillåter.
- **Fortsätt att utveckla dialogformerna och stärkta relationer.** Fokusera i det fortsatta arbetet på att skapa mer av relationer mellan olika aktörer och medborgare. Identifiera och använd goda förebilder i olika aktiviteter.
- **Tydliggör arbetet med Järvalyftets "mjuka" frågor och driv dessa mer strukturerat och strategiskt.** Frågor kring utbildning, arbete och företagande utgör viktiga beståndsdelar i Järvalyftets vision och målbild. Fram till nu har de dock inte stått lika mycket i fokus som frågor kring den fysiska miljön och bör därför lyftas fram. Samarbete med olika aktörer är betydelsefullt inom detta område.
- **Stärk arbetet med lokal näringslivsutveckling.** Fler företag i Järvastadsdelarna skapar nya sysselsättningstillfällen. Stadens resurser inom Stockholm Business Region bör vara

värdefulla i detta arbete. Vidare är det angeläget att fortsatt driva frågorna kring centrumutveckling i de olika stadsdelarna.

- **Se över Järvalyftets organisation och styrning och tydliggör styrgruppernas mandat, uppgifter och arbetssätt.** En bred politisk förankring är betydelsefullt i ett arbete som Järvalyftet vilket talar för någon form av politisk styrgrupp. Samtidigt är det viktigt att det finns ett mandat som upplevs som betydelsefullt och detta bör alltså tydliggöras.
- **Inför former och metoder för styrning och uppföljning.** Här bör man utgå från vedertagna verktyg för projektledning och etablerade styrmekanismer inom staden. Exempelvis kan eventuellt ILS användas för att följa upp aktiviteter inom Järvalyftet och Stora och Lilla ratten användas för att styra och följa upp projekt. Identifiera övergripande nyckeltal (både hårda och mjuka frågor) och genomför en årlig uppföljning. Bryt ner de övergripande visionära målen till uppföljningsbara mål och milstolpar och utarbeta handlingsplaner för arbetet med att nå målen. SMART-kriterierna bör beaktas i utvecklingsarbetet. Både den politiska och den operativa styrgruppen bör inta centrala roller i uppföljningsarbetet.
- **Överväg en årlig samlad uppföljnings- och verksamhetsplaneringsprocess.** Inför en enklare modell av planerings- och uppföljningsprocess. Flera fackförvaltningar och stadsledningskontoret lyfter fram Järvalyftet i sina egna processer. Bygg på dessa och skapa en samlad och lättillgänglig överblick över genomförda och planerade aktiviteter.
- **Utveckla riktlinjer för genomförande och uppföljning av projekt som finansieras av Järvalyftet.** Alla insatser som finansieras av de centrala medlen bör ha mål och mått så att det klart framgår hur de bidrar till att uppfylla de övergripande målen. Stadsledningskontoret bör utveckla gemensamma riktlinjer för sådan uppföljning. Överväg coaching eller metodstöd till projekten kring hur man kan sätta mål och utvärdera insatser och projekt.
- **Etablera en referensgrupp där stadsdelsförvaltningarna är sammankallande.** Representanter för lokala organisationer och verksamhet deltar. Järvalyftets projektledare och representanter för fackförvaltningarna bör också delta vilket bidrar till stärkt samverkan och samordning mellan lokal och central nivå. Järva-Andans arbete kan fungera som utgångspunkt/förebild.
- **Förbättra kommunikationen av handlingsplaner och resultat.** Se över budskap, identifiera viktiga målgrupper och med vilka kanaler de nås. En särskilt viktig målgrupp är boende och de som arbetar i området.
- **Genomför en årlig Järvadag.** Målgruppen är de som deltar i Järvalyftsarbetet med syftet att skapa och vidmakthålla engagemang, ömsesidigt informera om, förankra, hitta synergier för samverkan och vidareutveckla arbetet inom Järvalyftet. Överväg att genomföra evenemanget i någon av stadsdelarna på Järva.

Vi anser att ovanstående åtgärder bör vidtas för att öka effektiviteten och kvaliteten i Stockholms stads arbete med Järvalyftet. Sammantaget bedömer vi dock att Järvalyftet utgör

en bra plattform för att bidra till att åstadkomma ekonomisk och social utveckling i Järvastadsdelarna. Erfarenheter och lärdomar som görs inom arbetet med Järvalyftet bör också utnyttjas i utvecklingsarbete i andra stadsdelar i Stockholm.

Referenser

100 punkter för ett bättre Järva! Checklista juni 2009

Egenförsörjning – Svenska Bostäders satsning i Järvalyftet (broschyr)

Förteckning över projekt som finansierats via Järvalyftets centrala medel, 2009-12-31 (arbetsdokument)

PM 2009:RV (Dnr 019-2989/2008) Inrättande av gemensam politisk styrgrupp för ytterstadsutveckling, samt ny operativ tjänstemannastyrgrupp för ytterstadsutveckling i söder

Tjänsteutlåtande Dnr 311-3584/2007, Beslut om fortsatt stöd till Tensta Gymnasiums Community Center, 2009-06-15

Tjänsteutlåtande Dnr 311-3584/2007, Beslut om utökad sommarverksamhet mm inom Rinkeby-Kista och Spånga-Tensta stadsdelsnämndsområden, 2008-06-25

Utlåtande 2007:96 RV (Dnr 314-1325/2007) Inriktning för Järvalyftet.

Utlåtande 2009:46 RV (Dnr 319-2070/2008, 336-2252/2004) Vision Järva 2030

Vedung, Evert (2009) Utvärdering i politik och förvaltning, Studentlitteratur, Lund 3:e upplagan

Vision Järva 2030 – Visioner och förslag för Järvaområdet (sammanfattning)

Vision Järva 2030 – Remissutgåva augusti 2008

Vision Järva 2030 – Uppdragslista, 2010-03-15 (arbetsdokument)

Webbsidor

<http://jarvabloggen.stockholm.se/>

www.jarvadialogen.se/

<http://www.stockholm.se/Fristaende-webbplatser/Fackforvaltningssajter/Stadsledningskontoret/Jarvalyftet/>

<http://www.fastighetsagareijarva.se/>

<http://www.stockholm.se/Fristaende-webbplatser/Stadsdelssajter/Rinkeby-Kista/Jarvaandan/>

Bilaga 1 – Intervjupersoner

Vi har intervjuat följande personer inom ramen för detta projekt:

Namn	Titel och organisation
Pelle Björklund	VD Svenska Bostäder
Sven Lorentzi	Projektledare Svenska Bostäder
George Shaman	Ordf. Akalla centrums företagarförening
Nenne Thorin	Projektledare Tensta Community Center
Maria Häggblom	Stadsdelsdirektör Spånga-Tensta
Gregor Wroblewski	Verksamhetsutvecklare Tensta Träff
Olle Johnselius	Stadsdelsdirektör Rinkeby-Kista
Bengt "Spider" Jansson	Projektledare Järva-Andan
Per Granhällen	Brottsförebyggare Rinkeby-Kista
Sanna Berg	Projektledare Svenska Bostäder
Magnus Axell	Sektionschef, Rekryteringsprogrammet Stockholm
Vasilis Damos	Marknadschef, Panaxia AB
Staffan Ingvarsson	Stabschef SLK
Joakim Larsson	Borgarråd (m)
Yvonne Ruwaida	Oppositionsborgarråd (mp)
Irene Lundquist Svenonius	Stadsdirektör
Ann-Katrin Åslund	Stadsdelsnämndsordf Spånga-Tensta (fp) samt politiska styrgruppen
Kjell Hedqvist	Vice ordf. Rinkeby Företagarna
Ibrahim Osman Bouraleh	Ordförande Islamiska Förbundet i Järva
Peter Johansson	Affärsutvecklare Atrium Ljungberg
Lennart Levander	Brottsförebyggare Fastighetsägare i Järva

Helena Olsson	Borgarrådssekreterare
Magdalena Bosson	Förvaltningschef, Trafikkontoret
Thomas Persson	Förvaltningschef, Utbildningsförvaltningen

Bilaga 2 – Deltagare i workshops

Deltagare i workshop 30 mars

Namn	Titel och organisation
Magnus Andersson	Projektledare Järvalyftet, SLK
Bengt Carlsson	Säkerhetschef, SL
Patrik Emanuelsson	Vice VD, Chef Affärsutveckling, Svenska Bostäder
Maria Häggblom	Stadsdelsdirektör Spånga – Tensta
Olle Johnselius	Stadsdelsdirektör Rinkeby – Kista
Jörgen Karlsson	Närpolischef, Polismyndigheten
Lotta Vidén	Projektledare, SLK

Deltagare i workshop 13 april

Namn	Titel och organisation
Magnus Andersson	Projektledare Järvalyftet, SLK
Staffan Ingvarsson	Stabschef, SLK
Joakim Larsson	Ytterstads- och bostadsbolagsborgarråd
Carolina Pettersson	Tf borgarrådssekreterare
Lotta Vidén	Projektledare, SLK
Anna-Karin Åstedt	Biträdande borgarrådssekreterare

Bilaga 3 - Intervjuguide

Följande intervjuguide har legat till grund för intervjuerna. Fokus har dock varierat något bl.a. beroende på intervjupersonernas roller.

Intervjuguide – Uppföljning av Järvalyftet

Inledning

1. Presentation av oss och Governo AB
2. Presentation av intervjupersonen (namn, roll i Järvalyftet)
3. Vårt uppdrag
4. Konfidentialitet för intervjupersonen

Förväntningar och resultat - Järvalyftet som helhet

Denna del i intervjun syftar till att följa upp Järvalyftet som helhet

1. Vad betyder Järvalyftet för dig?
2. Hur såg dina ursprungliga förväntningar ut när Järvalyftet drogs igång?
3. Vad anser du om Järvalyftets målbild? Är de fyra huvudområdena de rätta och relevanta?
4. Vilken är din bild av måluppfyllelsen för Järvalyftet som helhet?
5. Järvalyftet är tänkt att vara "en långsiktig investering" som ska skilja sig från de mer kortsiktiga satsningar som gjorts tidigare. Upplever du att det är så? Varför/varför inte?
6. På en skala 1-10, hur upplever du att energinivån och framåtandan är i Järvalyftet idag?

Modellen

Denna del av intervjun syftar till att få synpunkter på Järvalyftets struktur och organisation.

7. Hur upplever du att Järvalyftets modell som helhet har fungerat? T.ex:
 - o Liten central organisation
 - o Två styrgrupper (en politisk, en tjänstemanna)
 - o Lokal politisk referensgrupp
 - o Fokus på samverkan
 - o Underifrånperspektivet betydelsefullt (bottom –up snarare än top-down)
 - o Finansiering (begränsat med projektmedel – fokus på utvecklingsmedel i ordinarie verksamheter)
8. Hur har valet av metod för styrning och organisering fallit ut enligt din mening? T.ex.
 - o Administration och projektledning

- o Två styrgrupper (en politisk, en tjänstemanna)
 - o Nya projekt (t.ex. vem initierar, vem beslutar, vilka kriterier avgör)?
- 9. Projektleddning
 - o Stadshusbaserad vs decentralisering? Styrkor/svagheter?
 - o Ger den centrala PL tillräckligt stöd i arbetet? Varför/varför inte?
 - o Kommunikation, information och marknadsföring?
 - o Samordning och återkoppling?
 - o Resultatuppföljning (jfr övergripande målformuleringar)?

Samverkan

Samverkan mellan olika aktörer är en central beståndsdel av Järvalyftet. Denna del av intervjun syftar till att få synpunkter på hur samverkan initierats och fungerat.

- 10. Vilka modeller för samverkan har du sett/upplevt? Styrkor/svagheter?
- 11. Hur åstadkoms samverkan? Initieras den centralt/lokalt? Hur individberoende är den av eldsjälar)? Hur ser modellen för medborgarmedverkan ut?
- 12. Hur ser du på förhållandet mellan Järvalyftets övergripande organisation och enskilda projekt/initiativ? Rollfördelning och samspel?
- 13. På en skala 1-10, upplever du att samverkan inom Järvalyftet är effektiv (dvs. att den leder till resultat)?

Resultat och erfarenheter – enskilda projekt

Denna del i intervjun syftar till att fånga upp gjorda erfarenheter inom de fyra projekt som studeras i mer detalj och ställs enbart till de personer som aktivt varit engagerade i dessa projekt.

- 14. Hur har projektet initierats?
 - o Genomfördes någon form av förarbete innan projektet startades?
 - o Vilka förväntningar hade du när projektet startades?
 - o Vilken är din bild av målluppfyllelse i dag?
- 15. Hur ser projektets organisation och styrning ut och hur tycker du det fungerar?
 - o Rapportering
 - o Resultatuppföljning
 - o Information och kommunikation
- 16. Samverkan
 - o Vilka (t.ex. organisationer, myndigheter, medborgare, andra projekt inom Järvalyftet)? Och hur?
 - o Hur skapas mervärde?
- 17. Kunskapsöverföring
 - o Kort och långsiktigt?
 - o Individberoende?
- 18. Målluppfyllelse och resultat

Hur kan arbetet med Järvalyftet utvecklas?

Denna del i intervjun syftar till att få in tankar och idéer kring hur Järvalyftet kan utvecklas.

19. Vad har du för synpunkter på hur arbetet med Järvalyftet kan utvecklas? T.ex.

gällande:

- ☐ Organisering (bl.a. central projektledning vs decentralisering?)
- ☐ Finansiering
- ☐ Styrning
- ☐ Modeller för samverkan
- ☐ Uppföljning

20. Vilka ser du som framgångsfaktorer respektive fallgropar i det fortsatta arbetet?

21. På en skala 1-10, hur tror du att energinivån och framåtandan kommer att vara i Järvalyftet om fem år?

Avslutning

22. Är det något som du vill tillägga?

23. Har vi möjlighet att kontakta dig för kompletterande information?

24. Tack för din tid!

Bilaga 4 – Medlemmar i Järvalyftets styrgrupper

Styrgrupp för ytterstadsutveckling

Joakim Larsson (M), Ordförande

Ann-Katrin Åslund (FP),

Eva Samuelsson (KD),

Per Ankersjö (C),

Roger Mogert (S),

Ann-Margarethe Livh (V),

Yvonne Ruwaida (MP)

Operativ styrgrupp

Irene Lundquist Svenonius, stadsdirektör,
Ordförande

Krister Schultz, förvaltningschef
Exploateringskontoret

Thomas Persson, förvaltningschef
Utbildningsförvaltningen

Gillis Hammar, förvaltningschef
Socialtjänst- och
arbetsmarknadsförvaltningen

Susanne Lindh, förvaltningschef
Stadsbyggnadskontoret

Maria Häggblom, stadsdelsdirektör
Stadsdelsförvaltningen Spånga-Tensta

Olle Johnselius, stadsdelsdirektör
Stadsdelsförvaltningen Rinkeby-Kista

Staffan Ingvarsson, stabschef
Stadsledningskontoret

Pelle Björklund, VD Svenska Bostäder

Magdalena Bosson, förvaltningschef
Trafikkontoret

Michael Fetz, polischef Västerort

Bengt Carlsson, säkerhetschef SL

Jeanette Hegedüs, SL

Magnus Andersson, projektledare
Stadsledningskontoret